

**EKOLOJİK GİRİŞİMCİLİĞİN TÜRKİYE
KAPSAMINDA ARAŞTIRILMASI: ÖRNEK
VAKALARDAN MODEL VE STRATEJİLER**

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
GİRİŞİMCİLİK**

Yusuf KEDİLIOĞLU

**Danışman
Doç. Dr. Ramazan UYGUN**

**EKOLOJİK GİRİŞİMCİLİĞİN TÜRKİYE KAPSAMINDA ARAŞTIRILMASI:
ÖRNEK VAKALARDAN MODEL VE STRATEJİLER**

Yusuf KEDİLIOĞLU

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Girişimcilik Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

**Danışman
Doç. Dr. Ramazan UYGUN**

**KARABÜK
Haziran 2022**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	5
DOĞRULUK BEYANI	6
ÖNSÖZ	7
ÖZ.....	8
ABSTRACT.....	10
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	12
ARCHIVE RECORD INFORMATION	13
KISALTMALAR	14
ARAŞTIRMANIN KONUSU	16
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	16
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	16
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER.....	16
GİRİŞ.....	17
1. EKOLOJİ KAVRAMI, EKOLOJİ KAVRAMINI ÖN PLANA ÇIKARAN	
NEDENLER, GİRİŞİMCİLİK VE EKOLOJİK GİRİŞİMCİLİK.....	19
1.1. Ekoloji Kavramı.....	19
1.2. Ekoloji Kavramını Ön Plana Çıkaran Nedenler.....	20
1.2.1. Nükleer Enerji Tehditi.....	20
1.2.2. Covid19.....	21
1.2.3. İklim Değişikliği ve Küresel Isınma.....	23
1.2.4. Çevre ve İklim Krizi.....	24
1.2.4.1. Agroekoloji.....	24
1.3. Girişimcilik ve Ekolojik Girişimcilik	26
1.3.1. Girişimci-Girişimcilik Kavramları.....	26
1.3.2. Ekolojik Girişimcilik Kavramı.....	29
1.3.2.1. Ekolojik Girişimcilik / Ekolojik Girişimci Kriterleri.....	43

1.4. Türkiye’den ve Dünya’dan Ekolojik Girişimcilik Örnekleri	45
1.4.1. Türkiye’den Ekolojik Girişimcilik Örnekleri.....	45
1.4.1.1. Ecosia 2009	45
1.4.1.2. Belentepe Permakültür Çiftliği	46
1.4.1.3. Pastoral Vadi Ekolojik Yaşam Çiftliği	49
1.4.1.4. Kapor Organik Tarım Ltd. şti.....	50
1.4.1.5. Eko-organik (Aile İşletmesi)	51
1.4.1.6. Ecowoco	53
1.4.2. Dünya’dan Ekolojik Girişimcilik Örnekleri.....	53
1.4.2.1. Aeropowder Ltd.....	53
1.4.2.2. Ananas Anam Ltd. Pinatex.....	54
1.4.2.2.1. Pinatex Üretim Süreci.....	56
1.4.2.3. Zero Waste Club	56
1.4.2.4. Elv Denim; A Zero Waste Denim Brand	58
1.4.2.4.1. E.L.V. Denim Oluşum Süreci.....	58
1.4.2.5. Lyles’s Sustainable Jewellery	60
1.4.2.5.1. E-Atık Geri Dönüşüm Neden Önemli	60
2. ÇEVRECİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR GİRİşİMCİLİK KAVRAMLARI.....	62
2.1. Çevre ve Çevrecilik Kavramları	62
2.2. Çevre Kavramının Önem Kazanması	64
2.3. Çevrecilik Faaliyetleri.....	66
2.3.1. Çevreci Girişimcilik	66
2.4. Dünya’daki ve Türkiye’deki Çevreci Girişimcilik Örnekleri.....	68
2.4.1. Dünya’daki Çevreci Girişimcilik Örnekleri	68
2.4.2. Türkiye’deki Çevreci Girişimcilik Örnekleri	70
2.5. Sürdürülebilir Girişimcilik Kavramı	73
2.5.1. Sürdürülebilir Girişimcilik ve Tarihsel Süreç	73
2.5.2. Sürdürülebilir Girişimciliğin Önemi	78
2.6. Dünya’dan ve Türkiye’den Sürdürülebilir Girişimcilik Örnekler	81
2.6.1. Dünya’dan Sürdürülebilir Girişimcilik Örnekleri.....	81
2.6.2. Türkiye’den Sürdürülebilir Girişimcilik Örnekleri	84
3. YEşİL GİRİşİMCİLİK VE SOSYAL GİRİşİMCİLİK KAVRAMLARI.....	89
3.1. Yeşil Girişimcilik Hakkında	89

3.2. Yeşil Girişimciliğin Önemi	92
3.3. Yeşil Girişimcilik Faaliyetleri.....	95
3.4. Yeşil Girişimcilik Faaliyet Alanları	96
3.5. Dünyadan ve Türkiye’den Yeşil Girişimcilik Örnekleri	98
3.5.1. Dünyadan Yeşil Girişimcilik Örnekleri.....	98
3.5.2. Türkiye’den Yeşil Girişimcilik Örnekleri	100
3.6. Sosyal Girişimcilik Kavramı	101
3.6.1. Sosyal Girişimcilik Hakkında.....	101
3.6.2. Sosyal Girişimciliğin Kökeni ve Gelişim Süreci.....	112
3.7. Sosyal Girişimciliğin Faaliyet Alanları.....	114
3.7.1. Sektörlere Göre Sosyal Girişimcilik	114
3.7.2. Yetki Alanlarına Göre.....	115
3.7.3. Amaçlarına Göre Sosyal Girişimcilik	116
3.7.4. Eylemlerine Göre Sosyal Girişimcilik.....	117
3.8. Dünyadan ve Türkiye’den Sosyal Girişimcilik Örnekleri.....	119
3.8.1. Dünya’dan Sosyal Girişimcilik Örnekleri.....	119
3.8.2. Türkiye’den Sosyal Girişimcilik Örnekleri.....	122
4. EKOLOJİK GİRİŞİMCİLİĞİN TÜRKİYE KAPSAMINDA	
ARAŞTIRILMASI: ÖRNEK VAKALARDAN MODEL VE STRATEJİLER	
.....	125
4.1. Araştırmanın Konusu	125
4.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	125
4.3. Araştırmanın Tasarımı	125
4.4. Örneklem.....	126
BULGULAR.....	128
SONUÇ	152
KAYNAKÇA.....	156
TABLolar LİSTESİ	169
ŞEKİLLER LİSTESİ	170
EK.....	171
MÜLAKAT FORMU	171
ÖZGEÇMİŞ	174

TEZ ONAY SAYFASI

Yusuf KEDİLIOĞLU tarafından hazırlanan “GİRİŞİMCİLİK DENEYİMİNE DAYALI GİRİŞİMCİ TÜRLERİNİN GİRİŞİMSSEL TUTUM VE DAVRANIŞLARININ ARAŞTIRILMASI: KARABÜK İLİ ÖRNEĞİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Ramazan UYGUN

.....

Tez Danışmanı, Girişimcilik Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği/Oy Çokluğu Seçiniz ile Girişimcilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 25/01/2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Unvan Adı SOYADI (Kurum kısaltması)

.....

Üye : Unvan Adı SOYADI (Kurum kısaltması)

.....

Üye : Unvan Adı SOYADI (Kurum kısaltması)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans/Doktora tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Yusuf KEDİLIOĞLU

İmza :

ÖNSÖZ

Akademik kariyerimin başlamasına vesile olan, bana yol göstererek her zaman destek olan tez danışmanım ve hocam Doç. Dr. Ramazan Kahraman UYGUN başta olmak üzere eğitim hayatım boyunca emeği geçen tüm öğretmenlerim ve akademisyenlere, tez sürecim boyunca benden desteklerini esirgemedikleri için ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Ekolojik girişimciliğin Türkiye kapsamında araştırılmasında, mülakatlarıma yardımcı olan Pastoral Vadi kurucusu Sayın Ahmet Kizen ve Narköy'ün kurucusu Sayın Nardane Kuşçu'ya teşekkür ediyorum.

Son olarak, her an yanımda olan, her zorlukta destekçim olan bu dünyadaki en değerli varlığım olan annem, Leyla Tatlılıoğlu'na desteklerinden dolayı çok teşekkür ediyorum.

ÖZ

20. yüzyılın başlarında, küreselleşmenin etkisiyle girişimcilik kavramı daha da önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle sanayinin bu dönemde önem kazanması, insan ihtiyacını da beraberinde getirmiş ve hizmet sektörünün önü açılmıştır. Bu durum da girişimcilik kavramının, yönetim disiplinleri arasındaki yerini sağlamlaştırmıştır. Ekolojik girişimcilik ise, bu bağlamda hizmet veren kurum ve kuruluşların özellikle sosyal, çevresel ve ekonomik koşulları dikkate alarak aktif faaliyetlerini çevresel duyarlılığa uygun hale getirmelerine neden olmuş veya sıfırdan işletme kuracak olan girişimci bireyler, bu unsurlara dikkate ederek faaliyetlerine başlama kararı almışlardır.

Ekolojik girişimcilik kavramı, özellikle 1990'lı yılların başların çalışılmaya başlanmış ve ilk olarak literatüre kazandırılması da Steven Bennet tarafında sağlanmıştır. Daha sonra ise ekoloji kavramını kullanarak, literatüre katkı sağlayan Blue ve Berle bu çalışmalara katkı sağlamıştır. Tabi bu süreç daha eski bir zamanı kapsayabilir ancak resmi olarak ilk defa ortaya çıkışı bu şekilde gerçekleşmiştir. Ekolojik girişimcilik kavramının literatürde yer alan çevresel, sürdürülebilir, yeşil girişimcilik kavramları ile uygulamada benzerlikler göstermesi de bu kavramların birbirleri ile olan ilişkisinden dolayı anlam kargaşasına neden olduğu da görülmüştür.

Bu çalışmanın amacı, ekolojik girişimcilik ile ilgili anlam kargaşalarını azaltmak, farklılıklara değinmek, ekolojik iş faaliyeti yürüten kuruluşlar ile daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve iş süreçleri ile bilgi ve becerilerin aktarılmasını sağlayarak, ekolojik girişimciliğin gelişmesine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu bağlamda da on adet ekolojik iş faaliyeti yürüten kuruluş ile mülakatlar yapılarak, bu süreçlere değilmiştir. Özellikle bu kuruluşların, fikir olarak nasıl ortaya çıktığı, kurulduğu, zorluklar ve gelişim süreçleri hakkında bilgiler verilmiş, mülakat görüşmeleri ve alan notlarından elde edilen veriler literatür desteğiyle yorumlanmıştır. Araştırma sonuçları; ekolojik iş faaliyeti yürüten kuruluşların bu süreçteki uygulanan yenilikçi yöntemler iş süreçlerini geliştirmesi, sosyal, çevresel ve ekonomik unsurların bu süreçteki etkin

rolünün önemi, iş faaliyetlerinin bölgesel olarak istihdam sağlama özellikleri ve doğal ürünlerin pazara girişlerinde ne gibi zorluklar ile karşılaştıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik; Ekolojik Girişimcilik; Çevreci Girişimcilik; Yeşil Girişimcilik; Sürdürülebilir Girişimcilik; Sosyal Girişimcilik

ABSTRACT

At the beginning of the 20th century, the concept of entrepreneurship began to gain more importance with the effect of globalization. In particular, the importance of the industry in this period brought the human need along with it and the service sector opened the way. This situation has strengthened the position of entrepreneurship among the management disciplines. Ecological entrepreneurship, on the other hand, has caused the institutions and organizations serving in this context to adapt their active activities to environmental sensitivity, especially taking into account the social, environmental and economic conditions, or entrepreneurial individuals who will establish a business from scratch have decided to start their activities by considering these factors.

The concept of ecological entrepreneurship was started to be studied especially in the early 1990s and it was first brought to the literature by Steven Bennet. Later, Blue and Berle, who contributed to the literature by using the concept of ecology, contributed to these studies. Of course, this process may cover an earlier time, but this is how it appeared officially for the first time. It has been seen that the concept of ecological entrepreneurship has similarities with the concepts of environmental, sustainable and green entrepreneurship in the literature, and that these concepts cause confusion due to their relationship with each other.

The aim of this study is to reduce the ambiguities about ecological entrepreneurship, to mention the differences, to provide a better understanding with the organizations that carry out ecological business activities, and to contribute to the development of ecological entrepreneurship by transferring business processes and knowledge and skills. In this context, interviews were made with ten organizations that carry out ecological business activities and they were not included in these processes. In particular, information was given about how these organizations emerged as an idea, how they were established, their difficulties and development processes, and the data obtained from the interview interviews and field notes were interpreted with the support of the literature. Research results; It has been seen that the innovative methods applied

in this process by the organizations carrying out ecological business activities, the development of their business processes, the importance of the effective role of social, environmental and economic factors in this process, the regional employment characteristics of business activities and the difficulties encountered in the entry of natural products to the market.

Keywords: Entrepreneurship; Ecological Entrepreneurship; Environmental Entrepreneurship; Green Entrepreneurship; Sustainable Entrepreneurship; Social Entrepreneurship

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Ekolojik Girişimciliğin Türkiye Kapsamında Araştırılması: Örnek Vakalardan Model ve Stratejiler
Tezin Yazarı	Yusuf KEDİLİOĞLU
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Ramazan UYGUN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	14/06/2022
Tezin Alanı	Girişimcilik
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	174
Anahtar Kelimeler	Girişimcilik; Ekolojik Girişimcilik; Çevreci Girişimcilik; Yeşil Girişimcilik; Sürdürülebilir Girişimcilik; Sosyal Girişimcilik

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Researching Ecological Entrepreneurship in Turkey: Models and Strategies from Case Studies
Author of the Thesis	Yusuf KEDİLIOĞLU
Advisor of the Thesis	Assoc. Prof. Dr. Ramazan UYGUN
Status of the Thesis	Master of Science
Date of the Thesis	14/06/2022
Field of the Thesis	Entrepreneurship
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	174
Keywords	Entrepreneurship; Ecological Entrepreneurship; Environmental Entrepreneurship; Green Entrepreneurship; Sustainable Entrepreneurship; Social Entrepreneurship

KISALTMALAR

WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
TDK	: Türk Dil Kurumu
GRONEN	: Organizasyonlar ve Doğal Çevre Araştırma Grubu
RENT	: Girişimcilik ve Küçük İşletmelerde Araştırma
BCERC	: Babson College Girişimcilik Araştırma Konferansı
ICSB	: Uluslararası Küçük İşletmeler Konseyi
GDA	: Yıllık sürdürülebilir Girişimcilik
WRI	: Dünya Kaynakları Enstitüsü
GOTS	: Global Organik Tekstil Standardı
ÇAYDAK	: Çevre, Atmosfer, Yer ve Deniz Bilimleri Araştırma Kurumu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilim ve Teknoloji Araştırma Kurumu
TTGV	: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
UN	: Birleşmiş Milletler
GRI	: Küresel Raporlama Girişimi
UNGC	: Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi
ER	: Entegre Raporlama
IIRC	: Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi
BM	: Birleşmiş Milletler
ÇEDBİK	: Çevre Dostu Yeşil Binalar Derneği
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNIDO	: Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü
TSKB	: Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası
GİSEP	: Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Taslak Planı
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme Bakanlığı

KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
EMES	: Sosyal Girişimcilik Avrupa Araştırma Ağı
TÜSEV	: Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmanın konusu; Türkiye’de Ekolojik girişimciliğin araştırılması ve bu ekolojik işletmelerin kurulması, gelişimi ve karşılaşılan zorlukların ekolojik girişimcilik bağlamında nitel verilere dayanılarak incelenmesidir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışmanın amacı, Türkiye’de ekolojik iş süreçleri bağlamında yürütülen işlerde etkili olan iç ve dış unsurların etkilerinin dikkate alınarak, ekolojik girişimcilik süreçleri ile ilgili önerilerin ortaya çıkması amaçlanmıştır. Ayrıca Türkiyede ekolojik girişimcilik hakkında net bir çalışma olmaması bakımından bu çalışma, ekolojik girişimcilik ile ilgili öncü çalışmalardan biri olma özelliği taşımaktadır. Ekolojik girişimcilerin, ekolojik iş süreçlerinde uyguladıkları yöntemlerin, çevresel unsurlar göz önünde tutularak verdikleri kararlar ile nasıl bağdaştığı gibi faktörler ele alınmıştır. Türkiye’deki ekolojik girişimcilerin, ekolojik iş süreçlerinin ve gelişimlerinde etkili olan unsurların kapsamlı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma da ele alınan işletmelerin belirlenen süreçler içerisinde, karşılaştığı oldukları zorluklar karşısında alınan kararlar, stratejik olarak ekolojik girişimcilik yönü ile incelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışma nitel araştırma tasarımı benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar sonucunda elde edilen verilerin analiz edilmesi amacıyla içerik analizi yöntemi uygulanmış, Tatuta’ya ait 52 adet ekolojik işletme baz alınarak tam sayım örneklem yöntemi kullanılmıştır.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Türkiye’de ekolojik girişimciliğin kayıtlı olduğu veya yer aldığı bir kurum ve kuruluş yoktur. Ekolojik girişimcilerin iş kurma süreci, motivasyonları, stratejileri, ekolojik iş fikirlerinin ortaya çıkışı hakkında herhangi bir kayıt yoktur.

GİRİŞ

Bu çalışmada, ekoloji, ekolojik, çevreci, yeşil, sürdürülebilir ve sosyal girişimcilik terimleri ve süreçleri hakkında bilgi vermek, farklılıklara değinmek ve daha çok da ekolojik girişimcilik süreçleri, iş süreçlerinin ortaya çıkışı ve gelişimi üzerinde durulmuştur. İlk bölümde; girişimci, girişimcilik, ekoloji ve ekolojik girişimcilik kavramları üzerinde durulmuş ve ekolojik girişimcilik iş süreçleri üzerinde etkili olan unsurlara değinilmiş ve açıklanmıştır. Ekoloji kavramı ilk olarak, 1869 yılında Ernst Haeckel tarafından kullanılmış ancak bu dönemde yeterince ilgi konusu olmamıştır. Bu dönemden sonra çevre ve ekolojik sorunların daha çok gün yüzüne çıkmaya başlamasıyla birlikte ekoloji kavramına olan ilgi artmaya başlamıştır. Çevre ve iklim krizi, ormanların tahribi, yaşam alanları oluşturmak için doğal alanların yok edilmesi, sanayileşme, küresel salgın hastalıklar gibi sorunlar bu süreçte etkili olmuştur. Bu benzeri sorunların daha çok belirginlik kazanmaya başlaması ile birlikte girişimciler, çevresel sorunlarında birer iş fırsatı olabileceğini ön görmeye başlamıştır. Bunun üzerine de çevreci girişimcilik, yeşil girişimcilik, sürdürülebilir girişimcilik türleri üzerine araştırmalar daha çok yaygınlaşmıştır. Ancak ekolojik girişimcilik üzerine yapılan araştırmalar 1989'lu yıllara gelindiğinde Steven Bennet tarafından geç kalınmış bir alan olarak literatüre kazandırılmıştır.

Ekolojik girişimcilik, geçmişçi çok eskiye uzanmayan gelişmekte olan bir alan olmasının yanın da çevreye karşı duyarlı iş uygulamaları geliştirmek ve bu eğilimde iş kurma faaliyeti yürüten ideal ekolojik girişimci türlerinin nasıl olması gerektiği üzerine mülakatlarla değinilmeye çalışılmıştır. İdeal ekolojik girişimci, faaliyet gösterdiği ekonomik sektörü kökten değiştirmek için gerek duyulduğunda yeşil-yeşil işletmeler, çevreci işletmeler, sürdürülebilir iş uygulamaları yürüten çevreci işletmeler ve sosyal nitelikli iş yürüten işletmeler ile de birlikte faaliyetlerine devam edebilmektedir. Bu durumlara örnek teşkil edebileceği düşünülen, Dünya'dan ve Türkiye'den ekolojik girişimcilik örnekleri verilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Ekolojik girişimcilik, varoluşun sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla özellikle son dönemlerde daha çok ilgi duyulan bir alan olmuştur. Ekolojik girişimcilikte, ideal bir ekolojik girişimci; tesadüfi bir evrim, daha sonra benlik, toplum ve ekonomik sektör için dönüştürücü ve geliştirici görev üstelenmektedir. Bu amaçla da bulunduğu çevrenin geliştirilmesi ve bu bölgede yaşayan insanların istihdamına yönelik de çalışmalar gerçekleştirerek, bölgesel

kalkınamaya da teşvik eden faydalı uygulamalara sahip bir alan olarak dikkat çekmektedir. Bu nedenle de ekolojik girişimcilik, özel sektörde de ilgi duyulmaya başlamış, işletmelerin çevreye karşı duyarlı olmaları konusunda ekolojik ve yeşil işletme olmaları hakkında yönergelere yer verilmiştir. Ayrıca işletmelerin faaliyetlerinde, çevreye karşı duyarlı olmaları; sosyal statü, saygınlık, toplumsal duyarlılığın geliştirilmesinde etkili olmuştur. İşletmeler ekolojik girişimcilik faaliyetlerinde; yeşil beyin fırtınası, maliyet azaltma, yeşil tasarım ve ağ oluşturma yoluyla yeniliğin teşvik edilmesi, yeşil pazarlama ve yeşil start-up'lar ('yeşil-yeşil işletmeler') aracılığıyla yükselen bir "dikkat ekonomisinde" ezilmiş tüketicilerin ilgisinin çekilmesi nedeniyle de dikkat çeken bir alan olmuştur. Sonraki bölümlerde ise çevreci, yeşil, sürdürülebilir ve sosyal girişimcilik alanlarına değinilmiş, Dünya'dan ve Türkiye'den örnekler verilerek hem kavramsal açıklamalar yapılmış hem de farklılıklara değinilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

1. EKOLOJİ KAVRAMI, EKOLOJİ KAVRAMINI ÖN PLANA ÇIKARAN NEDENLER, GİRİŞİMCİLİK VE EKOLOJİK GİRİŞİMCİLİK

1.1. Ekoloji Kavramı

Son yıllarda sanayileşmenin artması, gelişmesi ve doğal çevre sorunlarının geri dönülemez hale gelmesi ekoloji kavramının iyice gün yüzüne çıkmasında etkili olmuştur. Doğal çevre sorunların artmasının sonucu olarak, canlı ve cansız varlıkların birbirleri ile olan etkileşimi dikkate alındığında ekoloji kavramının popülerleşmesi de kaçınılmaz olmuştur.

Ekolojinin en temel tanımı; “canlının çevresiyle olan ilişkilerini inceleyen bilim dalıdır” (Sevgi, B.P, 2019 s.36), şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla çevre kirliliğinin anlaşılması, çözülmesi ve çevrenin onarımı için ekoloji bilgileri son derece önem kazanmıştır. Ekoloji kavramı, 1869 yılında ilk kez Alman biyolog Ernst Haeckel tarafından kullanılmıştır (Sevgi, 2019 s.30). Yunanca da terimsel olarak canlıların yaşadıkları ve barındıkları yer anlamına gelen oikos sözcüğü ile bilimsel nitelik taşıyan logia sözcüğünün bir araya getirilmesiyle ortaya çıkmıştır. 1940'lı yılların başında canlılar ve canlılar arasındaki ilişkiye değinmek için bu kavram kullanılmış, bu süreçten sonra da bilimsel nitelik kazanmaya başlamıştır. Bazı araştırmacılara göre bu kavram ilk olarak hayvan/bitki ve bunların çevresiyle olan ilişkisini incelemiştir. Ekoloji kavramı, bu dönemde farklı görüşlerin tekrar etkili olmaya başlamasıyla, canlıların çevreye verdiği zararların ve doğal çevresel sorunların artış göstermesiyle tam olarak bilimsel bir nitelik kazanmıştır. Ekoloji kavramının ilk kez bu dönemde insan temelli araştırmalarla anılmaya başlanmıştır. Çünkü çevreye verilen zararın temelinde insanın olduğu farkına varılmıştır. Bu kavramın tüm canlıları ve bunların çevresi ile olan ilişkisini incelemesinin dışında, temelinde insan olmayan niteliksel bir anlam kazanmıştır. (Oruç, 2017 s.4). Haeckel'in ekoloji kavramı, gelişim, evrim ve çevreyi bütünleştiren kavramsal bir bütünü temsil ettiği için semptomatik bir paradigma değişikliğini temsil etmiştir (Watts, U.H 2019 s.681). Ayrıca ekoloji kavramı çevre kavramıyla sıklıkla karıştırılan bir olgu haline gelmiştir. Çevre; canlı veya cansız organizmaların var olduğu ortam veya şartları temsil ederken ekoloji bu canlı ve cansız

organizmaların birbiriyle olan ilişkisini inceleyen bilim olarak ifade edilmiştir. Bu terim her ne kadar 19. Yüzyılda kullanılmış olsa da ve tam olarak neyi ifade ettiği anlaşılmamış olsa da insanlığın varoluşundan bugüne kadar her dönemde kendini göstermiştir.

1.2. Ekoloji Kavramını Ön Plana Çıkaran Nedenler

Ernst Haeckel tarafından 1869 yılında ortaya atılan ekoloji kavramı zaman içerisinde daha da anlam kazanmaya başlamıştır. Ekoloji teriminin anlam kazanması ile birlikte ekosistem teriminin de üzerinde durulmaya başlanmıştır. O halde ekosistem terimine değinecek olursak; dünya üzerindeki tüm canlı ve cansız varlıkların birbirleri ile olan ilişkisi sonucu ortaya çıkan oluşuma verilen ad olarak nitelendirilmiştir (Çepel, 1976 s.37). Ekosistemi olumsuz yönde etkileyen unsurların varlığı çevre sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Bu unsurlar; sanayinin gelişmesi, küresel olgunlaşma ve teknoloji sayesinde gelişmiş üretim yöntemleri ve buna bağlı olarak artan tüketim, tüketilen doğal kaynaklar ve çevresel tahribat, temel etken olmuştur. Buna bağlı olarak, karbon dönüşümünün azalması, bitki çeşitliliğinin azalması ve zarar görmesi, aşırı sıcaklık, ozon tabakasındaki incelme, hava kirliliği, su kirliliği ve yetersizliği, toprak kirliliğine bağlı olarak; ürün çeşitliliği ve sağlıklı ürünler üretilmemesi gibi sorunların artması, küresel çapta bu sorunlara karşı bir arayışa neden olmuştur. (Kurtlu, 2017 s. 310). Ekolojimizi tehdit eden bu unsurların bir kısmı doğal iken büyük bir kısmını yapay unsurlar oluşturmaktadır. Çevresel tehdit oluşturan sorunların en başında nükleer enerji kullanımı ve patlamaları yer alırken, günümüzde ise bunu doğal olmadığı düşünölen küresel salgın hastalıklar takip etmektedir. Bunun en başında ise Covid19 salgın hastalığı gelmektedir. Yukarıda da belirtilen ekolojik çevresel tehdit niteliğindeki unsurlardan en önemli birkaçını açıklayacak olursak;

1.2.1. Nükleer Enerji Tehditi

Nükleer enerji gelişim ve kullanım amaçları doğrultusunda ilk kullanım alanı askeri ve savaş amaçlı olmuştur. Askeri ve savaş amaçlı kullanılan nükleer enerji gücünün etkileri Japonya'ya atılan atom bombasının etkisinin hala devam etmesi, bu gücün ne kadar yıkıcı ve çevresel sorunlara neden olduğunu göstermektedir. Bu yıkıcı

gücün, çevresel sorunların dışında, atom bombasının patlamasıyla etki alanına radyasyonun yayılması insan ve diğer canlıların sağlığını da olumsuz yönde etkilemiş ve hatta birçok canlının ölümüne neden olmuştur ve bu etkiler yıllarca sürmüştür.

Nükleer enerjinin kullanılması beraberinde (çevresel ve insan sağlığı) ortaya çıkabilecek bazı sorunları da getirmiştir. Bunlar; nükleer enerjiyi oluşturan kimyasalların radyoaktif özelliği, kimyasal zehirli gazlar, patlamanın verdiği yıkıcı etki ve kitlesel canlı yok oluşu ve ayrıca insan ölümlerinin dışında ekosisteme, canlı türlerin tekrar çoğalmasına ve hatta tamamen yok olması sonucunu ortaya çıkarmıştır. (Özkan, 2016 s. 144-145). Bu durumun dünyadaki en büyük örnekleri ise; 1986 yılında alınan tüm önlemlere rağmen gerçekleşen Çernobil Felaketi en büyük teknolojik çevresel felaket olarak bilinmektedir. Bu felaketten sonra gerçekleşen en büyük diğer felaket, 2011 yılında tüm müdahalelere rağmen gerçekleşen Fukuşima Nükleer Santralindeki patlamadır. Bu patlama sonucu atmosfere radyoaktif madde salınmış ve sonucu olarak da asit yağmurları ile birlikte ekosisteme ve canlı sağlığına zarar vermiş, günümüzde de etkiler hala devam etmektedir. Buna karşın tüm dünya ülkelerinin enerjiye olan isteği hiç azalmamış tam tersine daha da artmıştır. Bunun sonucu olarak da, daha önce de belirtilmiş olan iklim sorunlarına, ekosistemin bozulmasına neden olan radyoaktif atıkların artması, güvenlik ihtiyacının ön plana çıkması ve en önemli etken olarak enerjiye olan isteğin gün geçtikçe daha da artması yeni nükleer santrallerin kurulmasındaki önemli etkenler olmuştur (Küpeli, 2006 s. 10-12). Bunu dışında nükleer enerji üretimi sonucunda ortaya çıkan atıkların oluşturduğu tehlikede gözler önüne alındığında nükleer tesislerin varlığı sorunsalı her daim kendini göstermiştir. Sonuç olarak, Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ve canlıların çevre ile uyum içerisinde yaşamlarını devam ettirebilmesi için ekoloji, ekosistem ve çevre terimlerine önem gün geçtikçe artmıştır.

1.2.2. Covid19

Covid19, damlacık yolu ile bulaşan, bulaştığı kişide hücrelere yerleşen ve yakın zamanda karşılaşmayacak hastalıkları tetikleyen, özellikle de üst solunum yolunun zarar görmesine neden olan dikkat edilmesi gereken, dikkat edilmez ise ölümlerle sonuçlanabilecek gelmiş geçmiş en tehlikeli virüs türlerinden biri olarak tarihe geçmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Çin'in Hubei eyaletinin Vuhan şehrinde, 31 Aralık 2019 tarihinde, ortaya çıkan ve sebebinin ne olduğu bilinmeyen zatürre hastalıklarının ortaya çıktığını ve buna bağlı olarak birçok vakanın olduğu bildirilmiş ve 5 Ocak 2020 tarihinde de insanlarda daha önce bu özelliklerde bir hastalığı rastlanmadığı sonucuna varılarak, bu hastalığa Corona virüs tanısı konulmuştur. Bu hastalık ilk ortaya çıktığında 2019-nCoV olarak adlandırılmış, ilerleyen zamanlarda ise Covid-19 olarak ifade edilmiştir. Çinin Vuhan şehrinde ortaya çıktıktan sonra çok kısa bir sürede (üç ay) tüm dünya bu virüsün etkisinde kalmıştır. 12 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından pandemi olduğu bildirilmiştir. Bununla birlikte Covid-19 rahatsızlığı insan sağlığında; fiziki, anti-sosyal ve ruhsal olarak çöküşe neden olmuştur ve yeni delta varyantı ile de insan sağlığını tehdit etmeye devam etmektedir. 12 Mayıs 2020 tarihindeki WHO (Dünya Sağlık Örgütü) araştırma verilerine göre Covid-19 hastalığına yakalananların sayısı 4 milyonun üzerinde iken ölüm sayısının ise 283 binden fazla olduğu görülmüştür (WHO, 2020). 11 Mart 2020 tarihinde Covid-19 Türkiye'de ilk olarak görülmüş, bir buçuk iki ay gibi bir sürede, yani 12 Mayıs 2020 tarihine kadar ki vaka sayısı 141 bine yaklaşmışken, ölüm sayısı ise 3 bin 894 olarak belirtilmiştir (Budak, Ş.K 2020 s. 62). Günümüzde ise bu oran 5 Mayıs 2021 tarihi itibarı ile 3 milyon iki yüz binin üzerindedir. Ayrıca yapılan araştırmalar neticesinde Covid-19 adlı virüsün doğal değil yapay olduğu iddaa edilmiştir. Bunun ile ilgili olarak tüm dünya ülkeleri seferber hale gelmiş ve çözümler üretmeye (aşı ve ilaç çalışmalarına) başlamışlardır. Aşılama işlemlerinin başlamasıyla da tüm dünya da daha rahat nefes alır hale gelmeye başlamıştır. 2021 haziran ayı itibarı ile Türkiye'de aşılama oldukça hız kazanmış günlük aşılama miktarı 1.5 milyon dozun üzerinde seyretmeye başlamıştır. Ayrıca bazı Avrupa ülkeleri aşılama işlemi bitirmiş normalleşmeye adım atmıştır. Bunlardan ilki olan ve hatta Covid-19 virüsünün kaynağı ve ortaya çıkış noktası olarak bilinen Çin'in Wuhan kenti bu normalleşmede ilk şehir olarak bilinmektedir.

Sonuç olarak, canlıların ekolojisi ve ekosistemi oluşturan temel unsurlar olduğu göz önünde bulundurularak, bu ve benzeri salgın hastalıkların tarihin belirli dönemlerinde görülmesi canlı ekosistemine ciddi zararlar vermiş ve çözüm odaklı çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

1.2.3. İklim Değişikliği ve Küresel Isınma

İklim değişikliği ve küresel ısınma, tüm dünya ülkelerinin gündeminde olması gereken ve hatta tüm ülkelerin bir arada faaliyet gösterebileceği ortak bir ağ üzerinden bu gelişmelerin takip edilebilmesi gereken, önemli konular olduğu ekosistemin iyice bozulmasıyla gün yüzüne çıkmıştır.

Dünya'yı çevreleyen atmosferin farklı türden gazlardan oluştuğu bilinmektedir. Bu gazlar güneşten gelen ışınları yansıtarak yeryüzünün ısınmasında ve sıcaklık seviyesinin normal değerlerde kalmasında etkili olmaktadır. Atmosferdeki bu gazların ısıyı tutma normal değerlerde tutması özelliği; denizlerin ve okyanusların aşırı derecede soğumasına engel olmaktadır. Atmosferde gerçekleşen bu olaya ise sera etkisi denilmektedir (Akın, 2006 s.30).

On sekizinci yüzyılın sonlarına doğru sanayi devrimi ve hızlı nüfus artışının sonucu olarak üretim ve tüketim hızlı bir artış göstermiştir. Bunun sonucu olarak da atmosfere bırakılan sera gazı miktarı artmış ve bunun sonucunda da hem ekolojik hem de toplumsal sorunlar meydana gelmeye başlamıştır. Bunlardan bazıları şunlardır; orman yangınları, kuraklık, su sıkıntısı, bitki örtüsündeki değişim ve buzul erimeleri. Bu olumsuzlukların sonucu olarak iklim değişikliği sorunu ortaya çıkmıştır.

Tüm dünyada yaşanan iklim değişikliklerin doğal olmadığı ve hatta tamamen toplumu oluşturan bireylerden kaynaklanması sebebiyle çözüm arayan uluslararası girişimlerin sayısı artmıştır. Buna örnek olarak fosil yakıtlar (taş kömürü ve petrol) kullanımı gösterilmiştir. Ayrıca kömürün, dünyadaki enerji ihtiyacının yüzde 29 unu karşıladığı, karbon emisyonun ise yüzde 44 oranında etkisi olduğunu göstermiştir. Sürekli olarak bu ve benzeri fosil yakıtların kullanılması, havaya ve doğaya zarar verilmesiyle sera gazlarında artışa neden olmuş dünyadaki olağan sıcaklık değerlerinde 0,9 derecelik artışa neden olmuştur ve hatta böyle giderse 2060 yılında olağan sıcaklık değerlerinde dört derecelik artış olacağı beklenilmektedir. (Reyhan, H.R, 2016 s. 5).

Sonuç olarak, insanoğlu ekolojinin dengesini bozmuş, geçmişten günümüze kadar canlıların doğal çevreyi tahrip ve yok etmesiyle sonuçlanmışken şimdi ise doğal çevre, canlıların sonunu getirmeye yaklaşmaktadır. Bunun sonucu olarak da canlıları çevreyi ve ekosistemi tehdit eden sorunların artması canlıları çözüm arayışına itmiştir.

1.2.4. Çevre ve İklim Krizi

Dünya'yı, canlıları ve toplumu derinden etkilemeye başlayan iklim krizinin, canlı ekosisteminin iyileştirilmesi ve toplumsal fayda sağlaması beklenirken, bu durumun tam tersine, önde gelen kuruluşların ve firmaların çıkarlarının gözetilmesi bu kuruluşların nihai karlarının amaç edinilmesi ve bunu destekleyen politik güçlerin bu duruma neden olduğu bilinmektedir. Bu durum dünyamızdaki biyolojik çeşitliliği ve toplumsal yaşamı derinden etkileyen sorunların ortaya çıkmasına neden olmuş ve olmaya da devam edecektir. Bununla birlikte toplumsal hayatı ve ekosistemi derinden etkileyen diğer bir unsurda gıda, tarım ve hayvancılık ve kitlesel dağıtım ağı (tedarik zinciri) gibi endüstriyel yöntemlerin kullanılması canlı ekosistemine ve doğaya zarar verebilmektedir. Doğaya zarar veren ve yanlış uygulanan toprak işleme yöntemleri ve kimyasal girdilerin artması bu sorunların artmasına neden olan güçler olarak görülmektedir. Dünyanın gıda ihtiyacının %70 yakın miktarını küçük aile işletmeleri/çiftlikleri ve yerel pazarların giderdiği düşünüldüğünde, endüstriyel tarımın yaygınlaşmasıyla doğanın ve canlı ekosisteminin giderek daha da bozulacağına şahit olunmuş ve daha da olunacaktır. Bu yıkıcı sorunların (iklim krizi ve canlı ekosistemi sorunsalı) giderilmesi ve yavaşlatılabilmesi için küçük ölçekli ekolojik çiftliklerin teşvik edilmesi ve daha kısa tedarik zincirlerini içeren agroekolojik gıda sisteminin teşvik ve tercih edilmesi etkili olacaktır. (Dört Mevsim Ekolojik Yaşam Derneği, 2019).

1.2.4.1. Agroekoloji

Agroekoloji, ekolojik devamlılığın sağlanması, toplumsal problemler ve canlı yaşamı için gerekli olan tarımsal üretimin varlığının sürdürülebilmesi ve korunmasını amaç edinen sistemsel bir yaklaşımdır. Tarım alanındaki düzenlemeler sayesinde üretilen ürünler korunurken, daha sağlıklı ürünlerin üretimi ve bu ürünlerin herkes tarafında daha kolay tedarik edilmesi sayesinde agroekoloji, uygulanması gereken bir yöntem olarak dikkat çekmiştir.

Agroekolojinin bu doğal işleyişi sayesinde, yeni tarımsal alanlar korunmuş ve canlandırılmış ve ayrıca miktar olarak gıda üretimdeki sorunlara da çözüm odaklı uygulamalar sunmuştur. Bu yöntem; uygulanabilirlik ve insanlar tarafında değerlendirilip çeşitli faaliyetlerinde kullanması amacıyla kolay ulaşılabilir nitelikte olmalıdır.

Agroekoloji, bölgesel farklılıklar nedeniyle, doğal çevrenin ve toplumsal yaşamın yoğun olduğu alanları güvence altına alarak burada gerçekleştirilen kaliteli ve doğal gıda üretimine önem verir ve bu sayede gıda üretiminin devamlılığı sağlanmış olur. Agroekoloji sayesinde bölgesel farklılıklar dikkate alınarak kalıcı ve sürdürülebilir nitelikli ürünler ile birlikte akılcı yöntemler ortaya konulmuş, bu durum da ekolojik biyo çeşitliliğin sürdürülebilir nitelikte olmasının yanında kırsal kesimlerinde çöl olmasına engel olmuştur.

Agroekoloji, tarımsal faaliyetlerin gerçekleştirilmesinin üzerinde bir kavram olarak, insan ile doğa arasında sağlam temeller oluşturan bir sistem görevi üstlenmiştir. Bunun dışında, ekolojik krizler ile birlikte küresel krizlere de alternatif olanaklar ve kapsamlı cevaplar sunabileceği savunulmuştur.

Agroekoloji, çölleşmeye yüz tutmuş alanların yeniden kazandırılması ve zengin bitki örtüsüne tekrar kavuşabilmesi için tahrip olmuş torağın canlandırılmasına katkı sağlamaktadır. Bu durum sayesinde doğal yaşam alanlarının kötü niyetli kullanımları da engellenmiş ve tahribat azaltılmıştır.

Agroekoloji, doğayla uyumlu tarım ve hayvancılık yöntemlerinin kullanılması ve en uygun verimli şekilde kullanımına imkan sunan, değişkenlik gösteren agroekosistemleri desteklemiştir. Bunun dışında bölgesel farklılık gösteren hayvan türlerine, köy yaşam kültürüne ve aile işletmesi veya çiftliklerinin korunmasına da olanak sağlamıştır. (Dört Mevsim Ekolojik Yaşam, 2019).

Agroekoloji'nin teknik beceri bakımından uygulanması kolay ve maliyet bakımından ucuz olması, yerel bölge halkı (özellikle genç nüfus) için sürdürülebilir nitelikli iş imkanları sunmuştur. Bölgesel farklılıklara tabi olan köylerin ve bu bölgelerde yaşamlarını sürdüren halkın hem ekonomik olarak refaha ermesini hem de bulundukları bölgelerde yerleşik olarak kalmalarını desteklemiştir. Küresel olarak sürdürülebilir nitelikli iş uygulamaları ve iklim değişikliği gibi küresel sorunlara uyum ve strateji geliştirme konusunda, agroekoloji odak noktası olmuştur.

1.3. Girişimcilik ve Ekolojik Girişimcilik

1.3.1. Girişimci-Girişimcilik Kavramları

Günümüzde girişimcilik ve girişimsel faaliyetler gün geçtikçe artmakta ve bu girişimsel faaliyetlerin yaşadığımız dünyayı daha güzel ve korunaklı hale getirmek için önemli bir yeri olduğu kuşkusuzdur. Ekolojik çevrenin giderek daha kötü bir hal alması ve doğal alanların tahribatı, bu sistemin işleyişini zorlaştırmakta, bununla birlikte dünyamızı kirletmektedir. Bu olumsuz çevresel faktörler ile birlikte ortaya çıkan ekolojik girişimcilik, yeşil girişimcilik ve çevreci girişimcilik bu alanda öne çıkan sorunları ele almakta ve bu tahribatın yükünü hafifletmeyi ve en nihayetinde yok etmeyi amaç edinmektedir.

Girişimcilik terimi geçmişten günümüze kadar farklı nedenlerden (sosyal, kültürel ve ekonomik) dolayı farklı şekillerde tanımlanmıştır. TDK'ya (Türk Dil Kurumu) göre girişim terimi, bir iş yapmaya başlama, teşebbüste bulunma, daha önceden planlanan bir işe girişme eylemi, ürün ya da hizmetin karşılanması alınması, değiştirilmesi, emeğin verimli bir şekilde yerinde kullanılması, ekonomik koşullar dikkate alınması koşuluyla bir iş veya işletme kurulması gibi; iş yapmaya başlama ya da iş yapmak için hazırlık yapma, herhangi bir işi yapmaya başlama..." anlamlarına gelmektedir (TDK, 2021). Kavram olarak girişim terimi ele alınacak olursa, teşebbüs terimi ile aynı anlamı taşımakta ve aynı anlamda kullanılmakta ve girişim, teşebbüs ile açıklanmıştır. (Tarhan, 2019 s.5).

"Girişimci" kelimesi Fransızcadan türemiştir ve "bağlantı kurmak" anlamına gelmektedir. Girişimci, parayı, insanları, fikirleri ve kaynakları bir araya getiren ve iş kuran kişidir. Orta çağdaki en eski kullanımına göre girişimci kavramı: Var olan işletmenin işlerinin yapılmasına ve faaliyetlerinin geliştirilmesinde etkili olan birey olarak tanımlanmıştır. Bir işe girişmeyi çağrıştıran "Entreprendre" fiili on ikinci yüzyılda ilk defa kullanımından itibaren iş faaliyetinde bulunan bireyler için farklı anlamlar ifade etmiştir. On beşinci yüzyılda ise bu terim yerini girişimciliğe bırakmıştır. Kavramın İngiliz dilinde kullanımı ise şu şekilde olmuştur: üstlenmek, herhangi bir işi yapmak, iş yükümlülüğü almak, işi kabul etmek, işe girişmek, işsel sorunları kabul etmek, şansa bırakmak, istek ve cesaretli olmak, yapabileceğine inanmak anlamlarına gelen Türkçe terimlerle ifade edilmiştir (Uygun, 2016 s. 8-9).

Girişimcilik olgusu, iki yüz yıldan fazla bir süredir kullanılmaya devam eden, tanımlamalarda farklılıklar gösteren ve genişletilen, farklı tanımlamalara bağlı olarak anlam genişlemesine neden olan ve bu sebeple de tekrar ele alınması gereken bir nitelik kazanmıştır (Bull ve Willard, 1993 s.183). İktisatçılar ve yöneticiler girişim/girişimcilik terimlerine faaliyetleri gereği dikkat çekme gereği duymamışlardır. 1934 ve 1973 yıllarında Schumpeter ve Kirzner'in çalışmaları dikkate alınarak, çok sayıda işletme ve araştırmacı girişimcilik olgusu ile ilgili çalışmalara önem vermeye başlamıştır. Girişimcilik ile ilgili çalışmalar genel itibari ile 1980 ve sonrasında anlam ifade etmeye başlamış ve anlamsal farklılıklardan dolayı teorik uygulamalarda netlik kazanamamıştır. Bu nedenle diğer yönetim alanlarında kullanılan kavramların farklılık göstermesi dikkate alındığında girişimcilik terimi de net bir şekilde ifade edilmesi ve konumlandırılması güç olmuştur. Bu tanımlamalar ve anlam karışıklığı dikkate alındığında girişimcilik olgusunun kabul görmüş ve evrensel nitelik taşıyan bir tanımı ile karşılaşmakta güç olmuştur. (Efeoğlu, 2014 s. 104). Kavram olarak inceleyecek olursak; teorik olarak ilk resmi kullanımı R. Cantillion tarafından olmuş, daha sonra da Fransız ekonomist J. Babtiste Say ile bugünkü anlamını kazanmıştır (Uygun, 2016 s.9).

On yedinci yüzyıla kadar girişimciler, pazarlar yaratmak ve değiştirmek için tedarikçiler ve müşteriler arasında bağlantı kurmak için uğraşırken, ekolojik girişimciler; çevresel ilerleme ve pazar başarısı arasında bağlantı kurmaya çalışarak diğer girişimcilerden farklılıklar göstermeye çalışmışlardır. Girişimcilik; risk alma, yenilikleri görebilme, fırsatları analiz edip değerlendirebilme yeteneğine sahip bireylerin bu sayılanları gerçekleştirebilmesi sürecidir; yani girişimcilik iş kurmaktır.

Girişimci bireyler, toplumsal değişimi amaç edinen ve kendilerini de bu değişime adapte etmeye çalışırken yeni iş fırsatlarını yakalayıp bunu da olabildiğince en verimli şekilde kullanan nitelikli kişilerdir. Girişimcilik olgusu daha önce de belirtildiği gibi ilk olarak iktisatçılar tarafından kullanılmıştır. İktisadi bakış açısına göre girişimci kavramı, toplumsal arz ve talebe göre nitelik kazanan ve yeni pazarlar arayan kişi veya kişiler iken, girişimcilik kavramı ise, girişimci kişi veya kişilerin ekonomik anlam ifade eden kaynakları işe yarar ve en verimli şekilde kullanabilmiş olmalarını ifade etmiştir (Aytaç, 2006 s.141).

Tablo 1. Girişimci ve Girişimcilik Tanımları

Yazar	Girişimci ve Girişimcilik Tanımları
Cantillon (1755);	Girişimciliği serbest çalışabilme süreci olarak ele almıştır. Hiçbir şekilde ücret almadan çalışan birey olarak tanımlanmıştır. Girişimci ile para karşılığı çalışan bireyler arasındaki fark ise serbest çalışma da ortaya çıkan diğer belirsizliklerdir. Girişimci; bireylerin bugünün şartlarında belirlemiş olduğu ürünleri belirlenen fiyatlardan satın alarak, sonraki zamanlarda ise bu ürünleri belirlenmemiş fiyatlardan satan kişidir, şeklinde ifade edilmiştir.
Say (1880)	J.B Say'e göre girişimci belirli hak ve özgürlüklere sahip olmalı bununla beraber nitelikli özelliklere sahip olmalıdır: Girişimci, sermayeye sahibi olmadan ödünç alabilmeli, nitelikli ve ahlaklı olmalı, işin yanı sıra azme ve dünya bilgisine sahip olmalı, üretim için gereken kaynakları yaklaşık olarak tahmin etme kabiliyetine sahip olmalı, belirgin bir ürünün önemini olası talep miktarını ngrebilmeli, bazen çok sayıda işçi çalıştırmalı, bazen satın almalı ya da hammadde sipariş etmeli, düzene ve tasarrufa her zaman dikkat etmeli işçileri bir araya getirmeli, müşteri bulmalı, yöneticilik ve kontrol sanatına sahip olmalı, ürünün, tamamlanıp pazara sunulduğunda olası değeri ile üretim maliyetini karşılaştırmak için hesap ve değerlendirme ustalığına sahip olmalıdır.
Knight (1921);	Girişimcilik, bireylerin ve işletmelerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkabilen başarısızlıklara karşı olumlu bir direnç sağlanabilmesi sürecidir.
Liebenstein (1968);	Girişimciler piyasalara olumlu etki yapan (girdi sağlayan) nitelikli bireylerdir. Girişimcileri oluşturan dört nitelikten söz edilmiştir. Bunlar; niteliksel farklılık gösteren pazarların bir araya getirilmesi, bu pazarların birleştirilmesi sırasında ortaya çıkan sorunların giderilmesi (boşluk kapatma/doldurma), ihtiyaç duyulan girdi eksikliğinin giderilmesi ve firmaların bu girdileri geliştirmesi süreci olarak ifade edilmiştir.
Schumpeter (1978);	Girişimci bireylerin en temel fonksiyonu yenilik yapmaktır veya yenilikçi faaliyetler oluşumunu sağlamaktır. Bu yenilikçi hareketleri başlatan etmenler; yeni ürün ve hizmetler, üretim yöntemlerindeki değişiklikler, farklı türdeki pazarlara giriş, arz/ taleplerdeki uygulanan yeni yöntemler ile birlikte b yöntemleri en verimli şekilde kullanabilme olarak açıklanmıştır.
Kirzner (1979);	Girişimciliğin temelinde fırsatların en verimli şekilde değerlendirilmesi yer almaktadır.
Gartner (1988);	Girişimciliği bir organizasyonel faaliyet oluşturma süreci olarak tanımlamıştır. Girişimci bireyleri birbirinden ayıran en önemli fark organizasyonel faaliyet oluşturma sürecidir.
Marshall (1890);	Bireyin işletmede yöneticilik ve denetim yapası ile işletmenin yükümlülüğünü üstlenmesi arasında farklılıklar olduğu görüşü savunulmuştur. işletme de çalışan bireyleri yönetmek önemli bir faaliyet olarak görülmemiştir. işverenin işletmede ortaya çıkan tüm olumsuz gelişmeleri üstlenmesi (riski) ve yönetim sürecini başarılı bir şekilde yerine getirebilmesi daha önemli bir etken olarak grlmştir.

Kaynak: Girişimcilik Teori ve Uygulamaları/Tablo 1 Cantillon'dan Günümüze Girişimcilik Paradigmasında Yaşanan Dönüşümler; Girişimci ve Girişimcilik tanımları (Uygun, 2016).

Girişimciliğe duyulan bu ilginin temelinde, ekonomik düzenlemeler, artan verimlilik, istihdam ve gelişim, teknolojinin gelişmesi, kamunun özelleşmesi, devlet destekli faaliyetlerin artması gibi hususlar etkili olmuştur. Bunun sonucu olarak da yeni iş fırsatları ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak Girişimcilik terimi ilk ortaya çıktığından bugüne kadar sürekli olarak anlam farklılıklarına uğramış, gelişmiş göstermiş ve halen gelişmekte olan bir kavram olarak varlığını sürdürmektedir.

1.3.2. Ekolojik Girişimcilik Kavramı

Ekolojik girişimcilik alanı ile ilgili bazı araştırmacıların yeşil girişim/girişimcilik ve çevreci girişim/girişimcilik kavramlarını dikkat çekmeye ve incelemeye başlaması ile 1989'un sonları 1990'lı yılların başında çevresel sorunların daha çok gündeme gelmesi sonucunda ekolojik girişimcilik üzerine araştırmalar 1991 yılında Steven Bennett tarafından çevre sorunlarının yeni iş fırsatlarına dönüştürülebileceği konusundaki ekolojik girişimcilik temalı ilk temel eserini yayımlamasıyla literatürdeki yerini almıştır. (Efeoğlu, 2014 s.106). Ayrıca, 1990'ların başında, Bennett (1991), Berle (1991) ve Blue (1990) gibi yazarların 'çevresel girişimci', 'yeşil girişimci', 'eko girişimci' terimlerini kullanmaya başlamasıyla çevresel girişimciliğin daha açık bir incelemesi ortaya çıkmaya başlamıştır " ve türevi 'ecopreneur' olarak ifade edilmiştir (Schaper, 2002 s.28).

Terim olarak incelenecek olursa; 'Ekolojik Girişimcilik' terimi, iki kelimenin birleşmesi sonucu ortaya çıkmıştır: 'ekolojik' (eko) ve 'girişimcilik'. Ekolojik girişimcilik terimi 'çevresel araştırmalara bağlı girişimcilik' olarak nitelendirilmiştir. Küresel çevre koşullarındaki değişikliklerle ilgili artan endişelerin ışığında, temiz teknoloji ve çevreci yönetim olarak adlandırılan uygulamalar, girişimci bireylerin ve onların yeniliklerinin daha sürdürülebilir ve çevreye duyarlı iş uygulamalarını benimsemede önemli bir rol oynayabileceğini vurgulanmıştır (Hultman ve Galkina, 2016 s.58). Ayrıca, ekolojik girişimci yenilikler, iklim değişikliği, yeşil enerji ve ekonomik kalkınma gibi konularda önemli bir yere sahip olmasına karşın yönetim sistemlerinde de sıklıkla karşılaşılan bir oluşum halini almıştır. (Beveridge ve Guy, 2005 s.670) göre, ekolojik girişimciliği ortaya çıkaran en önemli etkenler; iç ve dış etkenler ve aralarındaki etkileşimdir. Bunlar; iç güçler, 'ideolojik ve stratejik kaygılar' ve dış güçler, 'sosyo ekonomik yasal çevre' (düzenleyici organlar, yargı aktivizmi ve sivil toplum gibi itici faktörler) ve politik çevre ve tüketicinin ve yatırımcının gücü gibi faktörleri içerir. Ekolojik girişimciler bu kuvvetlerin etkileşimi ile ortaya çıkmakta ve iç kuvvetler girişimcilerin etkilerini anlamının en önemli unsurları olmuştur. Ekolojik girişimcilerin çevreye bakış açıları gelecekteki eylemlerinin amaçlanan etkisine yol açabilir: "dış güçler, zaman içinde

liderliğin vizyonunda değişiklik yaratabilir ve bu nedenle iç güce çevrilebilir”. Dolayısıyla, dış güçler potansiyel ekolojik girişimcilerin ideolojilerini şartlandırma olarak görür: fikirleri ve inançları çevrelerinden ayrı olarak oluşmaz. Bununla birlikte ekolojik girişimciliğin sürdürülebilmesi için diğer güçlerden yardım alınması gerekmektedir. Örneğin, ekonomik teşvikler ekolojik girişimciliğin ortaya çıkmasını teşvik edebilir, ancak bireyler ve kuruluşlar başarılı olmak için gerekli içsel isteğe sahip olmadıkça başarı mümkün değildir. Ayrıca ekolojik girişimcilerin benzer özelliklere sahip olduğu ancak farklı amaç ve istekler doğrultusunda hareket ettikleri görülmüştür. En basit şekliyle ekoloji girişimcileri sosyal ve ticari olarak iki gruba ayırabiliriz ancak sınırlar net şekilde belirgin değildir. Örneğin; para kazanma veya dünyayı değiştirme arzusu (Linnanen); sert veya yumuşak yapısal etkiler ve ekonomik veya sürdürülebilirlik yönelimi Walley ve Taylor; iş hedefinin önceliği ve işin piyasa etkisi Schaltegger, örneği verilmiştir (Kirkwood ve Walton, 2010 s.209). Ekolojik girişimsel faaliyette bulunan bu ve benzer araştırmacıların hepsinin istek ve arzularının farklı amaçlara yönelmelerine neden olmuştur. Bununla birlikte, çevresel sorunların artması girişimci bireylerin ve en çokta çevreci ve ekolojik yönlü araştırmacıların bu olumsuz çevresel değişimleri derinlemesine incelmeye neden olmuştur. İşletmelerin faaliyet alanları gereği gerçekleştirdiği derinlemesine araştırmalar neticesinde genellikle çevreci ve yeşil olma arzusu ile yönetim sistemlerine dahil edilerek, iç ve dış kuvvetlerin etkisi altında kalarak işletme içi yönetim sistemlerinin yanında daha çok çevreci olarak varlıklarını sürdürme eğilimde olmuşlardır.

Ekolojik girişimcilik, yönetim sistemlerine veya teknik prosedürlere yönelik olmayan ve daha çok girişimci kişi veya ekibin çevresel yeniliklerle pazar başarısını gerçekleştirmek için kişisel inisiyatif ve becerilerine odaklanan girişimci faaliyetleri olarak da tanımlanmıştır. 1990'larda başlayan ilk literatür çalışmalarından sonra, bazı araştırmacılar çevresel odaklı girişimcilik ile daha ayrıntılı olarak uğraşmaya başlamıştır (Schaltegger, 2002 s.38). Çevresel odaklı girişimcilik, girişimci bireyleri son zamanlarda en çok faaliyette bulunmak istedikleri alan olarak dikkat çekmektedir. Çünkü çevresel sorunlar ile birlikte daha çok gündemde olan bir konu haline almıştır. Çevresel odaklı girişimcilik ile birlikte ekolojik girişimcilik faaliyetlerinede önem artmış ve bu alanla ilgili çeşitli sayıda çalışmalar da ortaya çıkmıştır.

Galkina ve Hultman (2016 s.64) göre, ekolojik girişimcilik araştırması, bilim topluluğu üyelerinin, araştırma kimliklerini oluşturabilecekleri, mevcut bilgilerini

paylaşabilecekleri çeşitli forumlar kurarak entelektüel ve profesyonel kaynaklarını harekete geçirmiştir. O halde ekolojik girişimcilik araştırması; (Beveridge ve Guy, 2005 s.668) göre, yenilikçi bireylerin ve kuruluşların içinde bulundukları çevrenin etkisini anlama girişimidir. Genel olarak, ekolojik girişimcilik faaliyetinin alt dalı olarak görülmüş, ekolojik girişimcilik araştırmaları kendine has bir deneyim kazanmış ve kendi araştırma teknikleri üzerine sağlam bir temel inşa etmiştir. Örneğin, Organizasyonlar ve Doğal Çevre Araştırma Grubu (GRONEN), Girişimcilik ve Küçük İşletmelerde Araştırma (RENT), Babson College Girişimcilik Araştırma Konferansı (BCERC) ve Uluslararası Küçük İşletmeler Konseyi (ICSB) gibi konferanslar artık sürdürülebilir girişimcilik ve yeşil girişimcilik konularına daha çok özen göstermiş, açılış konuşmalarında da sıkça yer verilmiştir. Aynı zamanda, son dönemlerde özellikle çevreye duyarlı işletmeler konusunda araştırma teknikleri oluşturulmuştur. Bu araştırma teknikleri 2011 yılında Hollanda Maastricht Üniversitesi'nde ilk kez düzenlenen Sosyal ve Çevresel Girişimcilik konferansında örnek olarak gösterilmiştir. Ayrıca ilk Ekolojik girişimcilik Sempozyumu 2014 yılında İsveç'teki Umeş Üniversitesi tarafından düzenlenmiştir. İsveç'teki konferans hala doğrudan ekolojik girişimciliğe odaklanan tek konferans olmasına karşın, o zamandan beri bu konferansların sayısı giderek artmıştır; Colorado Üniversitesi'nde Yıllık Sürdürülebilir Girişimcilik (GDA) gibi kapsamlı olarak "yeşil/ekolojik" veya "sürdürülebilir/çevreci" girişimcilik, ICSB 2016 "Sürdürülebilir Girişimcilik – Dünyamızı Birlikte Değiştirmeliyiz" ve 2016 Leuphana Girişimcilik Konferansları sürdürülebilir girişimcilik yaklaşımlarını, sürdürülebilir yenilikleri, sürdürülebilir odaklı iş modellerini ve iş davaları ile olan etkileşimini inceleyen konferanslar olmuşlardır. Sonuç olarak saymış olduğumuz bu konferanslar ekolojik girişimciliğin gelişimin de etkili olmuş hatta algılanmasını kolaylaştırmış ve ekolojik girişimsel faaliyetlere olanak sağlamıştır. Bu durumun sonucu olarak çevresel olumsuz faktörlere dikkat çekilmeye çalışılmış, ekolojik temalı araştırmalar ile birlikte çevresel sorunlara odaklanma en temel konular arasında yer almaya başlamıştır.

Schaper (2002) göre, yazılı yayınların ve düzenlenmiş olan konferansların yanı sıra, ekolojik girişimciliği teşvik etmek için tasarlanmış bir dizi yeni girişim de olmuştur. Akademik çalışmalar ışığında, bir dizi üçüncül kurum çevresel girişimcilikle ilgili birimleri tanıtmış (Hollanda'daki Nyenrode Üniversitesi gibi) ve en az bir Avrupa üniversitesi sürdürülebilir girişimcilik alanında bir başkanlık yapmıştır (WRI, 2021). WRI ise; insanların yaşamlarını iyileştiren ve doğayı koruyan pratik çözümler

geliştirmek için hükümetler, işletmeler, çok taraflı kurumlar ve sivil toplum gruplarıyla birlikte çalışan küresel bir araştırma kuruluşudur. Ayrıca ekolojik girişimciliği teşvik etmek için hükümetlerin ve kamu görevlilerinin şunları yapabileceğini öne sürülmüştür: en yaratıcı yeşil iş planları için yarışmaların düzenlenmesi; kaynakların korunmasını teşvik etmek için vergi rejimlerini değiştirmek; kamu sektörü yöneticileri için ekolojik girişimciliği standartlar haline getirmek ve seri ekolojik girişimciliği inşa etmek için yüksek teknoloji geliştirme merkezlerinin oluşturulması hedeflenmiştir (Isaak 2002 s.81). Bununla birlikte, ekolojik girişimcilerin iş hayatında pratik yapmak, yeşil girişimlere başlangıç ve büyüme sermayesi sağlamaları için bir dizi mikro finans ve işletme finansmanı programı uygulamaya konmuştur. Bu uygulamaların işletmelerin ekolojik veya çevreci faaliyetlerinde daha sürdürülebilir nitelikli işler yapmalarında etkili olmuştur. Artık, Sürdürülebilirlik Oryantasyonuna sahip yeni firmalar için uzman iş kuluçka merkezleri ve girişimci danışmanlık hizmetlerini daha çevreci hale getirmek için planlar bulunmaktadır. Bu unsurların birçoğunu bir 'çevresel girişim' paketinde bir araya getiren daha gelişmiş programlardan biri, kar amacı gütmeyen Dünya Kaynakları Enstitüsü tarafından oluşturulan programdır. Tüm bunlar Dünya'yı daha sürdürülebilir bir yer haline getirmek için endişe duyanın, toplumsal farkındalığın ve siyasi örgütlerin yerine getirmesi gereken görevlerin bir sonucu olarak görülmüştür. Ekolojik girişimci ne için var olduğunu ve Dünya'nın her yerinin kendisinin "evi" olduğunu bilir (Isaak, 2002 s.82) ve sürdürülebilirliğin sağlanması için ekolojik girişimciliğin toplum tarafından algılanmasını sağlamakla yükümlüdür şeklinde ifade edilmiştir. Bununla birlikte, ekolojik girişimcilik hakkında her ikisi de bir araştırma perspektifinden ve pratik bir bakış açısıyla çözümler ele almıştır. Ele alınması gereken önemli konulardan bazıları genel olarak dört kategoriye ayrılmıştır:

- 1- Yeşil girişimciyi oluşturan etkenler: "Yeşil" veya çevreye duyarlı girişimcilerin profilini çıkarma girişimleri, nispeten az araştırılan bir alan olması,
- 2- Çevresel girişimciliğin önündeki engellerin ve tetikleyicilerin belirlenmesi. Girişimcilerin faaliyetlerinde başarılı ve başarısızlık etmenlerinin tanımlanması faaliyetlerinde devamlılık sağlanması,
- 3- Ekolojik girişimcilik teşvik politikaları. Ekonomik süreçlerin ekolojik girişimsel faaliyetleri etkilemesi ve gelişimine katkı sağlaması,
- 4- Örneklerden öğrenmek. Girişimciler genellikle diğer başarılı iş adamlarının hikâyelerini dinleyerek öğrenmeyi severler. Bu amaçla önde gelen girişimcilerin

deneyimleri gerek çevresel gerekse işsel unsurla ile girişimcilere yol göstermektedir.

Yukarıda belirtilen açıklamalar neticesinde girişimcilerin çevresel sorunlar ile birlikte işletmelerinde ekolojik, çevresel, yeşil ve örnek vakaların etkisiyle çevreciliğe ve ekosisteme verdiği önem de artmıştır.

Küresel çevre koşullarındaki değişikliklerle ilgili artan endişelerin ışığında, temiz teknoloji ve çevreci yönetim olarak adlandırılan uygulamalar, girişimci bireylerin ve onların yeniliklerinin daha sürdürülebilir ve çevreye duyarlı iş uygulamalarını benimsemeye önemli bir rol oynayabileceğini göstermiştir (Hultman ve Galkina, 2016 s.58).

Doğal çevrenin durumu, iklim değişikliği, doğal kaynakların aşırı kullanımı ve doğal ekosistemler üzerindeki olumsuz etkiler dahil olmak üzere modern toplumda önemli bir sosyal ve ekonomik sorundur. İşletmelerin toplumun bağlı olduğu ekolojik süreçleri desteklemeleri ve baltalamamaları gerektiğine dair artan bir söylem olsa da, çevresel etkiler çok fazla dikkate alınmamış ve odaklarının çoğunu karlı bir işletme olma amacıyla 'kazan-kazan' çözümüne odaklamışlardır (Ardby, 2018 s.1). Bazı işletmelerin bu ekolojik ve çevresel odaklanmalarının sonucu olarak üç temel sorunu da beraberinde getirmiştir.

(Ardby, 2018 s.9-10) göre, eko-girişimcinin ekolojik odaklanma nedeniyle karşılaşabileceği üç temel zorluğa dikkat çekilmiştir. Bunlar;

1. Pazar yaratmanın zorlukları- Pazar yaratma, girişimcinin vizyonu ile güçlü bir inanç ve bağdaşma gerektirir. Ekolojik girişimciler için bu, sürdürülebilirlik zorluklarının karmaşıklığı ve açık neden-sonuç ilişkisinin olmaması nedeniyle daha da zor olabilir.
2. Finans engelleri-Ekolojik girişimciler ve yatırımcılar arasındaki belirsizlik. Yatırımcılar çevre işini daha yüksek riskli bir yatırım olarak görürler ve ayrıca ekolojik girişimcilerin ticari olarak uygulanabilir olmayı hedefledikleri zaman ile risk sermayedarının yatırımın geri dönüşünü görmek istediği zaman arasında bir zaman belirsizliği oluşur. Ekolojik girişimcilere olan güven, girişimcilere olandan daha azdır ve daha az sermaye ayrılır.

3. Var olanın etik gerekçesi- Etik gerekçe, işe alma, dış kaynak kullanma kararı ve satın alma gibi stratejilere yönetsel baskı eklemektir. Çoklu hedef ölçümleri, başarının tanımlanmasını zorlaştırır (saf kârdan). Girişimcinin özerklik ve para arasında durduğu, sık sık tartışılan yatırımcı / girişimciler ilişkisi, bir ekolojik girişimci için daha da nettir, çünkü yatırımcıların para kazanma istekleri, ekolojik misyonun uzaklaşmasına yol açan paraya fazla odaklanma riskini artırmaktadır.

Yukarıda da belirtilen sorunlar, sadece girişimcilerin değil ekolojik, sürdürülebilir, yeşil ve çevreci girişimcilik faaliyeti gerçekleştiren işletmelerin temel sorunu olarak görülmüştür. Bu nedenle, ekolojik girişimcilik, çevreci girişimcilik, yeşil girişimcilik ve sürdürülebilir girişimcilik gibi terimler genellikle eşzamanlı olarak kullanılabilmektedir(Ardby, 2018 s.7), şeklinde ifade edilmiştir. Çoğu zaman anlam karışıklığına neden olması, hepsinin çevresel amaçlı faaliyet gerçekleştirme eğiliminde olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu anlam karışıklıklarını biraz olsun en aza indirgeyebilmek için aşağıdaki tablo 2 de ekolojik, çevreci, sürdürülebilir ve yeşil girişimcilik tanımları ve faaliyet türleri birlikte verilmiştir.

Tablo 2. Çevreci, Yeşil, Sürdürülebilir ve Ekolojik Girişimciliğin Kavramsal Tanımları

Yazar	Tanımlama	Türü	Bağlam
Dergiler			
Hendrickson and Tuttle (1997)	“Çevreci girişimcilik, çevreye yarar sağlayan girişimcilik faaliyetidir. (s.363)	Bireysel is	Çıktıları
Isaak (1997)	Çevreci girişimcilik, çığır açan yeniliklerle uyumlu, sistemi dönüştüren, sosyal olarak bağlı bir çevre işletmesidir (s.80)	İş	Yenilik Motivasyon Ajansı
Anderson (1998)	Çevreci girişimciler, sürdürülebilir bir topluma doğru ilerlemek için gerekli kritik değişim bireyleri olarak görülmektedir. (s.135)	Bireysel İş Sosyal Aktivist	Veri Çıktısı
Hartman and Stafford (1998)	Çevre dostu ekolojik açıdan faydalı şirket politika ve faaliyetlerinin formülasyonunun uygulanması... yenilik yoluyla... ekonomik, çevresel ve sosyal hedefleri bütünleştirmek.	İş	Motivasyon İnovasyon Şirketi Stratejiler
Hostager et al. (1998)	Çevreci girişimcilik, bireyler ve gruplar şirket içinde çalışan olarak tanımlanan: (1) çevre için bir endişeyi yansıtan yeni ürünler veya hizmetler için fikirler belirleyin (örneğin, geri dönüştürülmüş malzemeler, azaltılmış kirlilik, kaynakların verimli kullanımı); ve (2) bu fikirleri karlı ürün ve hizmetlere dönüştürmek” (s.11–12) olarak tanımlanmıştır.	Bireysel	Motivasyon Yenilik
Lober (1998)	“Ekolojik Girişimcilik, çevresel pazar fırsatlarını değerlendirebilmek için yeni ürün, hizmet veya kuruluşların oluşturulmasıdır.	Bireysel Is	Yenilik Fırsatı
Pastakia (1998)	Eko öncüleri, çevre dostu fikirleri ve yenilikleri piyasada veya pazarlanmayan rotalarda popülerleştirmeye çalışan bireyler veya kurumlardır.	İş	Yenilik Ajansı
Isaak (2002)	İdeal bir ekolojik girişimci, faaliyet gösterdiği ekonomik sektörü köklü bir şekilde değiştirmek için iş yaratan şirkettir... ve sürdürülebilirliğe bağlı bir iş davranışı şeklidir.	Bireysel Is	Motivasyon Ajansı
Schaltegger (2002)	Ekolojik Girişimcilik bir şirketin başlangıç aşamasını aşan ürünler ve yenilikler; çevresel, kişilik ve pazar odaklı yenilikçi değer yaratma biçimi olarak tanımlanmıştır.	İş	Motivasyon Yenilik
Schick et al. (2002)	Ekolojik odaklı girişimler, çevreye duyarlı müşteriler için mal ve hizmetler geliştirmek amacıyla kendi pazarlarında fırsat ararlar.	İş	Fırsat İnovasyonu

Yazar	Tanımlama	Türü	Bağlam
Volery (2002)	Yeşil girişimciler, değişimin katalizörü olarak... kaynak israfını azaltan ve etkinlikleri etkileyen veya artıran bir yenilik geliştiren bireylerdir	Bireyler	İnovasyon Ajansı Çıktıları
Beveridge and Guy (2005)	Eko öncüleri çeşitli biçimlerde, geleneksel girişimcinin hayal gücünü ve etkisini, genellikle çevresel unsurlarla ilişkilendirilen çevre için kaygıyla birleştiren bireyler ve kuruluşlardır	Bireysel İş Sosyal Aktivisti	Motivasyon Ajansı Entrep Becerileri
Dean and McMullen (2007)	Çevreci girişimcilik, çevresel açıdan ilgili piyasa başarısızlıklarında mevcut olan ekonomik fırsatları bulma, değerlendirme ve kullanma sürecidir.	Bireysel	Motivasyon Fırsatı
Dixon and Clifford (2007)	Eko öncüleri, girişimdeki üç sürücüyü dengeleyen bir bireydir: çevresel, sosyal ve ekonomik”	Bireysel	Motivasyon
Gibbs (2009)	Ekolojik girişimciler, ekonomik kalkınmanın temelini daha çevre dostu bir temele dayandırmak amacıyla çevre bilincini iş faaliyetleri ile birleştiren girişimcilerdir.	Bireysel	Motivasyon Ajansı Çıktıları
Ndubisi and Nair (2009)	Yeşil girişimcilik, yeşil bir organizasyonu geliştirme veya yaratma eğilimidir.	Bireysel İş	Yenilik
Kirkwood and Walton (2010,2010)	Eko öncüleri, çevre dostu pazarlara yalnızca kâr etmek için değil aynı zamanda temel ve güçlü yeşil değerlere sahip olmak için giren girişimcilerdir.	Bireysel	Motivasyon
Pachco et al. 2010	Sürdürülebilir / çevresel girişimcilik, sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle tutarlı gelecekteki mal ve hizmetleri yaratma fırsatlarının keşfi, yaratılması, değerlendirilmesi ve kullanılmasıdır.	İş	Motivasyon İnovasyon Fırsatı
Holt (2011)	Ekolojik işletmeler, çevresel faktörlerin kültür, ürün veya hizmet için kilit önemde olduğu kar getiren işletmelerdir.		Motivasyon
Schaltegger and Wagner (2011)	Çevreci girişimciler, temel işlerinde çevresel ilerleme kaydeden aktörler ve şirketlerdir. Çevresel etkileri büyük ölçüde azaltan ve yaşam kalitesini artıran yeni ürünler, hizmetler, teknikler ve örgütsel yapılar oluştururlar	Bireysel Ticari Kurumlar	Yenilik Yenilik Sonuçları
Kearins and Collins (2012)	Ekolojik Girişimcilik şirketleri, işleri yoluyla topluma olumlu bir fark yaratmaya çalışan değerler temelli işletmelerdir.	İş	Motivasyon Ajansı Çıktıları
Phillips (2013)	Ekolojik Girişimciler, bir işletme kurarken ekonomik değer üzerinden sosyal ve çevresel değer yaratılmasıyla motive edildiğini iddia eden bir bireydir.	Bireysel	Motivasyon Sosyal Hedefleri

Yazar	Tanımlama	Türü	Bağlam
Jolink and Niesten (2013)	Ekolojik Girişimciler kar odaklı ve aynı zamanda çevreye duyarlı bireylerdir.	Bireysel	Motivasyon
Silajdzic et al. (2015)	Yeşil girişimciler, güçlü temel değerlere sahip sürdürülebilirlik prensibine dayanan ve yeşil ürünler veya hizmetler satan işletmeleri başlatanlar... sadece özel kar elde etmekle kalmıyor, aynı zamanda toplum için, özellikle katkıda bulunmadıklarında büyük pozitif dışsallıklar yaratıyorlar. Sadece küçük bir niş pazarın yaratılmasına ve bütün bir endüstrinin sürdürülebilir dönüşümüne ulaşmasına katkı sağlıyor	Bireysel	Motivasyon Ajansı Çıktıları
O'Neil and Ucbasaran (2016)	Çevreci girişimcilik, genel olarak çevre refahına teşvik etmeyi ve özel olarak çeşitli sürdürülebilirlik sorunlarını ele almayı ve finansal olarak sürdürülebilir olmayı amaçlayan girişimcilik etkinliği	İş	Motivasyon Çıktıları
York et al. (2016)	Çevreci girişimcilik, hem ticari hem de ekolojik temelli düşüncelerin, finansal açıdan kârlı kuruluşlar, ürünler, hizmetler ve pazarlar yaratarak çevresel sorunları ele almak için kullanılmasıdır.	Bireysel İş	Motivasyon Ajansı İnovasyonu
Melay et al. (2017)	Yeşil girişimcilik, toplum, ekonomi ve çevre üzerindeki etkisini olumlu bir şekilde kullanmayı amaçlayan, karlı ve yenilikçi bir girişimcilik etkinliği olarak anlaşılmaktadır.	Bireysel İş	Ajans Çıktıları
Kitaplar			
Anderson and Leal (1997)	Çevreci – kapitalistler; açık alanı korumak, yaban hayatı yaşam alanlarını geliştirmek, nesli tükenmekte olan türleri kurtarmak ve genel olarak çevre kalitesini iyileştirmek için iş araçlarını kullanan girişimcilerdir.	Bireysel	Çıktılar
Isaak (1998)	Ekolojik Girişimciler proaktif, ekolojik odaklı iş stratejileri ile iş dünyasının kurumsal kültürünü ve sosyal ilişkilerini yeniden yapılandırmayı hedefleyen sosyal aktivistlerdir.	Sosyal Aktivist	Motivasyon Ajansı Firma Stratejileri Çıkardı
Ivanko and Kivirist (2008)	Girişimciler, ruhları, cesaretleri ve kararlılıkları sadece olumsuzlukları değiştirmekle kalmaz, aynı zamanda küresel sorunları, restorasyon ve iyileştirme fırsatlarına dönüştürmek için bir ortak bir amaçta birleşirler. Yeniliğe ve problemlere merak uyandırır; dünyanın yeniden canlanmasını engellemek, bozulmuş arazileri tekrar oluşturmak, havayı temizlemek, yenilenebilir enerji kaynakları	Bireysel Sosyal Hareket	İnovasyon Ajansı Girişimsel Becerileri

Yazar	Tanımlama	Türü	Bağlam
	geliştirmek, önleme amaçlı alternatifler sunmak veya gezegenin ekolojik ve kültürel harikalarını restore etmek için çaba harcarlar.		
Kotchen (2009)	Eko-girişimcilik, kar elde etme ve olumlu (olumsuz) bir çevresel dışsallık sağlamak (en aza indirme) için belirlenmiş bir fırsata cevaben yeni işletmeler kurma uygulamasıdır.	Bireysel Is	Motivasyon Fırsatı Sonuçları
Lenox and York (2011)	[Çevreci girişimciler], çevresel zorlukların üstesinden gelmeye yardımcı olan, genellikle kar amaçlı, yeni girişimler yaratan bireylerdir.	Bireysel	Motivasyon Çıktıları

Kaynak: Çok Bileşenli ve Dinamik bir Yapı Olarak Çevreci Girişimcilik: Hedeflerin İkiliği, Çevresel Aracılık ve Çevresel Değer Yaratma/ Tablo 2 Çevreci, Yeşil, Sürdürülebilir ve Ekolojik Girişimciliğin Kavramsal Nüansları (Lopez, Martinez ve Lorente 2019 s.7-8-9).

Tablo 3. Yazar ve Çalışma Alanlarının Net Gösterimi

Hendrickson and Tuttle (1997)	-	+	-	-	-
Isaak (1997)	-	+	-	-	-
Anderson (1998)	-	+	-	+	-
Hartman and Stafford (1998)	+	+	-	-	+
Hostager et al. (1998)	-	+	-	-	-
Lober (1998)	+	-	-	-	-
Pastakia (1998)	+	+	-	-	-
Isaak (2002)	+	-	-	+	-
Schaltegger (2002)	+	-	-	-	-
Schick et al. (2002)	+	-	-	-	-
Volery (2002)	-	-	+	-	-
Beveridge and Guy (2005)	+	-	-	-	-
McMullen ve Dean (2007)	-	+	-	-	-
Clifford ve Dixon (2007)	+	-	-	-	-
Gibbs (2009);	-	-	+	-	-
Ndubisi and Nair (2009)	-	-	+	-	-
Kirkwood and Walton (2010a,2010b)	+	-	-	-	-

Pachco et al. 2010	-	+	-	+	-
Holt (2011)	+	+	-	-	-
Schaltegger and Wagner (2011)	-	+	-	-	-
Kearins ve Collins (2012)	+	-	-	-	-
Phillips (2013)	+	+	-	-	-
Jolink and Niesten (2013)	+	-	-	-	-
Silajdžić et al. (2015)	-	-	+	-	-
O'Neil and Ucbasaran (2016)	-	+	-	+	-
York et al. (2016)	+	+	-	-	-
Melay et al. (2017)	-	-	+	-	-
Anderson and Leal (1997)	-	+	-	-	-
Isaak (1998)	+	-	-	-	-
Ivanko and Kivirist (2008)	+	-	-	-	+
Kotchen (2009)	+	-	-	-	-
Lenox and York (2011)	-	+	-	-	-

(Aydın ve Çakar, 2013 s.57) göre, ekolojik girişimcilik için dikkate alınması gereken önemli unsur; sürdürülebilir iş fırsatları ve kalkınma, ekolojik ve çevresel odaklı ürünler ve üretim süreçleri gösterilmiştir. Bu süreçlerin geliştirilebilmesi içinde ekolojik dengeyi ve çevreyi önemseyen yenilikçi bir anlayışa sahip olunması gerekir. Ekolojik girişimcilik faaliyetini gerçekleştiren ekolojik girişimciler, bu mantığa sahiptir. Ekolojik girişimcilerde yeşil yeşil işletme ve yeşil işletme mantığı olduğu için aralarında çok fazla bir fark yoktur. Bu farklara değinecek olursak; yeşil yeşil işletmelerde çevre ve ekoloji dostu üretim ve yönetim gerçekleşirken bu maliyetlere (finansal getiriler veya zararın azaltılması) katlanma söz konusuysa, yeşil işletmelerde ise öncelikli olarak maliyetler göz önünde bulundurularak, yönetim ve üretim süreçleri gerçekleştirilmektedir. Yeşil yeşil işletmeler ile yeşil işletmelerde bu süreçleri gerçekleştirirken en çok dikkat edilen husus çevresel sorunların artması ekolojik dengenin bozulması ve buna karşılık işletmelerin yerine getirmesi gereken hususlara önem verilmiştir. Ekolojik girişimciliğin ise kar arzusunu aşan bir “varoluş nedeni” vardır ve bu çoğu zaman dünya refahı ve canlı

yaşamını iyileştirme ile açıklanmış, ayrıca ekolojik girişimcilerin çevresel değişim için çok önemli bir konumda yer aldığına vurgu yapılmıştır (Kirkwood ve Walton, 2010 s.209b).

Çevre sorunlarının ve finansal getirilerin azaltılması, ekolojik girişimcilerin değer yaratma sürecinin merkezinde yer alır, bu da ekonomik hedeflerin hem araç hem de amaç olarak görüldüğü anlamına gelir ve ekolojik girişimciler, yerel bilgileri sayesinde, çevresel sorunlara ve uygulamalara ilişkin bilgileri faaliyet alanı gereği yorumlar ve pazarda temel yenilikler için talep fırsatlarını değerlendiren girişimciler olarak belirtilmiştir (Ljungkvist ve Andersen 2010 s.1375). Ayrıca, girişimcilerin aksine, ekolojik girişimciler yalnızca parasal kazançlarla değil, eldeki zaten var olan yeşil değerler ile dünyayı değiştirme arzusu içindeki bireylerdir ve bu durum ekolojik girişimcilerin doğasında var olan bir etmendir. (Beveridge ve Guy, 2005 s.669) göre, tüm ekolojik girişimlerin finansal kar yapma hedefleri olduğu, ancak aynı zamanda en az bir çeşit yeşil olma isteğine sahip olmaları varsayımıyla başlamıştır. Finansal getiriler göz önünde bulundurulduğunda ekolojik girişimciliğin çeşitli disiplinlerle etkileşimide olması kaçınılmaz olmuştur; politik ekonomi, siyasal coğrafya, sosyoloji, iş ahlakı, kentsel çalışmalar, çevre politikası çalışmaları, turizm araştırmalarında etkilenmiş, ancak daha çok çevre politikaları ve girişimcilik çalışmalarının kesiştiği noktada geliştirilmiştir. Çevre politikaları üzerine daha önce yapılan araştırmalar, resmi siyasi kararların çevresel değişiklikleri nasıl etkilediğini ve bu değişikliklerin farkındalığını inceleme eğiliminde olmuştur (Galkina ve Hultman, 2016 s.60). Bununla birlikte, yenilikçi iş çözümlerinin amacı sadece çevreyi iyileştirmek olmamıştır aynı zamanda, önde gelen işletmelerin gözden kaçırdığı iş fırsatlarını en iyi şekilde değerlendirerek çevresel politikalara uygun iş fırsatlarını değerlendirmektir.

Schaltegger (2002 s.47-48) göre, çevresel tercihler; kişisel kaygılar olduğu için girişimci düşünce öncelikle bireylerle başlamaktadır. Bu nedenle Claus Hipp (Dünya'nın ve Avrupa'nın önde gelen bebek maması üreticilerinden Hipp şirketi kurucusu olan), Gottlieb Duttweiler (İsviçre'nin en büyük gıda tedarikçisi Migros'un kurucusu) veya Ernst Pfenninger (Avrupa'nın önde gelen fırça ve süpürge üreticisi Trisa'nın başkanı) gibi ekolojik girişimciler, güçlü çevresel ve sosyal değerlerin birleşimini girişimci enerjik bir tutumla göstermişler ve yaratıcı bir hareket olarak profesyonel yaşamlarında kullanılmışlardır. Ekolojik girişimler önemli ölçüde şirketin hedeflerine yansıtılır bu şekilde kendi kişisel hedefleri ve tercihleri ile şirketi etkiler. Bu

durum genellikle büyük işletmeler ile start-up şirketleri ve küçük işletmelerin tercihidir. Çevreci yöneticiler, firmanın önemli özelliklerini kaybetmeden bir şirketten ayrılabilirdiği gibi, ekolojik girişimler şirketinin 'yüzünü' oluşturur ve şekillendirebilir. Şirket liderinin (veya liderlerinin) şirket hedefleri üzerindeki kişiliğinin güçlü etkisi nedeniyle, ekolojik girişim ve ekolojik girişimci durumu tüm şirketler için önemli bir konu niteliği taşımaktadır. Ayrıca, çevreci ürün ve hizmetler ile pazar başarısını gerçekleştirmek yerleşik işletmelerin gerçekleştirmesi gereken bir yöntem olarak göze çarpmaktadır. Ekolojik girişimcilik şirketler bazında değerlendirilecek olursa; şirketin başlangıç aşamasını aşan ürünler ve çevresel yenilikler aracılığıyla; değer yaratma, yenilikçi olma, pazar odaklı ve kişilik odaklı bir form olarak tanımlanmıştır. Ekolojik girişimciliğin bir alt grubu olarak kurum içi girişimcileri değiştirmek mevcut bir şirketin çevresel ve iş büyüme gelişimini şekillendirir ve organizasyonel faaliyetlerinin de değişmesine neden olmuştur. Böylece, ekolojik girişimcilik şirketin çevresel ilerleme isteği ve güçlü iş büyümesi arzusuyla diğer kurumsal çevresel gelişim biçimlerinden ayrılmıştır. İşletmelerin ekolojik, sürdürülebilir ve pazar odaklı faaliyetlerini göstermek aşağıdaki tablodan yararlanılmıştır.

Tablo 4. İşletmenin Pazar Etkisi

Çevresel performans hedefleri için temelini atmaktadır
Çevresel hedefler temel iş hedeflerine ektir.
Çevre koruma bir mütevelli görevi olarak kabul edilir.
Alternatif Sahneler Eko-niş Kitle Pazarı

Ekolojik Girişimciliğin Yapısı: Ekolojik

Girişimcilik için Öncüler ve Çevresel Yönetimler/İşletmenin Pazar Etkisi. (Schaltegger 2002 s.49)

Alternatif Bireyler	(Öncüler) Bioneerler	Ekolojik girişimler
	Çevreci Yönetim	
		Çevre Yönetimi

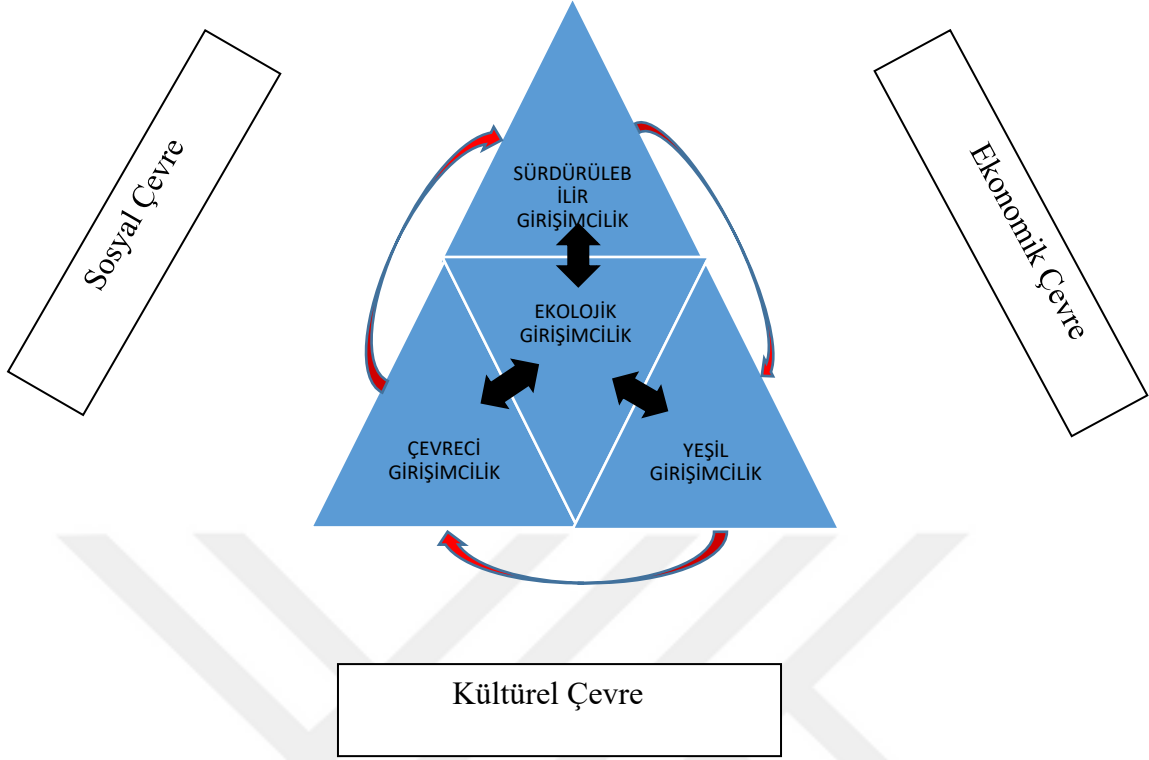
İşletmelerin Pazar etkisi ekolojik girişimciliği diğer kurumsal çevresel faaliyetlerden ayırt etmemizi sağlar. Çevre sorunlarının düşük öncelikli olduğu kuruluşlar, çevreyi korumayı amaç edinir ve çevre yönetmeliklerin ve standartların uygulanmasına odaklanır, çevre sorunlarını işletmenin tamamlayıcı bir unsuru olarak gören şirket yöneticileri, çevresel etkileri en verimli şekilde kontrol etmeye çalışan çevre yönetim sistemleri ve departmanları kurarlar. Maliyet azaltma, rekabet gücünün ve ekolojik verimliliğin iyileştirilmesi, imaj kampanyaları ve ürün ve hizmetlerin farklılaşması çevre yönetiminin başlıca hedefleridir, şekilde sağ üstteki şirketler;

ekonomik başarıları çevresel performanslarıyla güçlü bir şekilde bağlantılı olduğundan, çevre sorunlarını ana işlerinin merkezi olarak ele almışlardır, yatay eksen boyunca piyasa etkisi alternatif sahneler, eko-nişler ve kitle pazarları ile ayırt edilir: Alternatif ekonomik modlar ile karakterize edilen tedarikçiler (örneğin parasal olmayan takas) alternatif bir yapıda veya eko-faaliyetlerle kendi aralarında hareket ederler. Ciro, kişisel yaşam tarzı sağlamak için tasarlanmıştır. Piyasa hedefleri mevcut değildir ve ayrıca eko-nişler orta ölçekli pazar segmentleri bioneers(öncüler) tarafından işgal edilmektedir. 'Bioneer' terimi 'biyo' ve 'öncü' terimlerinin kombinasyonudur, araştırma ve geliştirmenin merkezi rolünü, buluşları ve yenilikleri için yüksek tercihleri olan müşterileri bulma girişimini gerçekleştirmeye çalışırlar. Bioneers, müşteri odaklı eko-ürünleri ile cazip pazar nişlerine odaklanmaktadır. Daha net olarak tanımlanacak olursa; çevresel buluşlar tarafından yönlendirilen tedarikçilere bioneers(öncüler)' adı verilir; pazarlarda yeni çevresel gelişim yolları açarak öncü rol oynarlar. Bu nedenle kitle pazarının olağan pazarlama ve iletişim yöntemleri, öncüler tarafından dikkate alınmaz. Bunun dışında, ekolojik girişimciler ve şirketleri büyük ve büyüyen bir pazar payı elde etmek ve kitle pazarlarında yüksek veya artan ciro elde etmeyi hedeflemişlerdir. Bu faaliyetlerin dışında çevresel değişimin önünde duran üç temel sorunun varlığına dikkat çekilmiş ve bunlar; birincisi, yasal ve yasal sistemlere dayanan uyum temelli çevrecilik hükümetler tarafından uygulanmaktadır. İkincisi, piyasa odaklı çevreciliğin ortaya çıkması ve bu sayede şirketlere çevre bilincine sahip olmaları için teşvikler verilmesidir. Üçüncüsü ise tüketici kitlenin çevreye duyarlı ve faydalı ürünler ve hizmetler satın almayı tercih ettiği değer temelli(odaklı) girişimciliğe doğru bir eğilim olmuştur (Kirkwood ve Walton, 2010 s.207).

Sonuç olarak çevresel değişimler, toplumdaki değişimleri bireylerin eylemlerine ve içinde bulundukları durumlara (ve tabii ki ikisi arasındaki ilişkiye) göre şekil aldığını göstermiştir. Bu nedenle çevresel girişimler, eylem ve örgüt yapısı ya da sosyal yapı arasındaki karşılıklı üretim ilişkisinden ortaya çıkan bir düzen olarak görülmektedir.

Yukarıda anlatılan ekolojik girişimcilik hakkında bilgilere dayanarak aşağıda Tablo 4'te ekolojik girişimciliğin çevresel ilişkileri birlikte verilmiştir.

Tablo 5. Ekolojik Girişimcilik Döngüsü ve İlişkisel Çevresi

Yukarıdaki tablo 4’te görüldüğü üzere ekolojik girişimcilik; yeşil girişimcilik, çevreci girişimcilik ve sürdürülebilir girişimciliğin temelini oluşturmaktadır. Çünkü bu türlerin hepsinin temelinde ekolojoloji ve ekolojik olma mantığı yer almaktadır. Tanım ve farklılıklara değinecek olursak tablo 2 ve tablo 2.1 de kavramsal farklılıklara değinilmiştir.

1.3.2.1. Ekolojik Girişimcilik / Ekolojik Girişimci Kriterleri

Ekolojik girişimci ve ekolojik girişimcilik ile ilgili kapsamlı ve geniş tanımları daha önceki bölümlerde verilmiş, bu bağlamda da ekolojik girişimci ve ekolojik girişimcilik için gerekli olan kriterler aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

1. Ekolojik girişimcilik, çevresel pazar fırsatlarını değerlendirebilmek için yeni ürün, hizmet veya kuruluşların oluşturulmasıdır.
2. Ekolojik girişimciler, çevre dostu fikirleri ve yenilikleri piyasada veya pazarlanmayan alanlarda popülerleştirmeye çalışan bireyler veya kuruluşlardır

3. İdeal bir Ekolojik Girişimci, faaliyet gösterdiği ekonomik sektörü köklü bir şekilde değiştirmek için iş yaratan birey veya şirkettir ve sürdürülebilirliğe bağlı bir iş davranışı şeklindedir.
4. Ekolojik Girişimcilik, bir şirketin çevreci ürün ve yenilikler aracılığıyla yenilikçi olma, pazar odaklı olma ve kişilik odaklı bir değer yaratma sürecidir.
5. Ekolojik girişimcilik için önemli olan, çevreye duyarlı müşteriler için mal ve hizmetler geliştirmek amacıyla kendi pazarlarında fırsat aramasıdır.
6. Ekolojik girişimciler, geleneksel girişimcinin hayal gücünü ve etkisini, genellikle çevresel unsurlarla ilişkilendiren ve çevre için kaygıyla birleştiren bireyler olmalıdır.
7. Ekolojik girişimcilikte üç unsura önem verilir; ekonomik, çevresel ve sosyal.
8. Ekolojik girişimciler, ekonomik kalkınmanın temelini daha çevre dostu bir temele dayandırmak amacıyla çevre bilincini iş faaliyetleri ile birleştiren girişimcilerdir.
9. Ekolojik girişimciler faaliyetlerinin sonucu olarak yalnızca kar elde etmek için değil köklü bir şirket alt yapısı oluşturmak için bu faaliyetlerde bulunurlar.
10. Ekolojik girişimcilik için gerekli olan çevresel faktörlerin yanında kaliteli ve sağlıklı ürünlerin oluşturulması ve sonucunda da kar elde etme amaçlanmıştır.
11. Ekolojik girişimciler, iş kurarken ekonomik değerlerin yanında sosyal ve çevresel faktörlere de dikkat etmek zorundadır.
12. Ekolojik Girişimciler kar odaklı ve aynı zamanda çevreye duyarlı bireylerdir.
13. Ekolojik Girişimciler, proaktif, ekolojik odaklı iş stratejileri ile iş dünyasının kurumsal kültürünü ve sosyal ilişkilerini yeniden yapılandırmayı hedefleyen sosyal bireylerdir.
14. Ekolojik girişimcilik, kar elde etme ve olumlu (olumsuz) bir çevresel dışsalı sağlamak (en aza indirme) için belirlenmiş bir fırsata cevaben yeni işletmeler kurmaktır.

15. Ekolojik girişimcilik, çevresel sorunları birer iş fırsatına çevirebilme sürecidir.
16. Ekolojik girişimcilik; iklim değişikliği, yeşil enerji ve ekonomik kalkınma gibi konularda önemli bir yere sahip olmasına karşın yönetim sistemlerinde de sıklıkla karşılaşılan yeni bir kavram olarak dikkat çekmektedir.
17. Ekolojik girişimcilik; sosyal, ekonomik, çevresel ve sürdürülebilir faktörler, faaliyette bulunulan işletmenin gelişimine olanak sağlarken, iş kuracak olan girişimci birey için en önemli unsurlardır.
18. Ekolojik girişimcilik, yenilikçi bireylerin ve kuruluşların içinde bulundukları çevrenin etkisini anlama sürecidir.

1.4. Türkiye’den ve Dünya’dan Ekolojik Girişimcilik Örnekleri

1.4.1. Türkiye’den Ekolojik Girişimcilik Örnekleri

1.4.1.1. Ecosia 2009

Çevresel sorunların daha çok hissedilmeye başlamasıyla birlikte, insanların da çözüm arayışları başlamıştır. Teknolojik etmenlerin ekolojik etmenlerle birleşmesiyle bu çevresel sorunlara çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Bunlardan en çok dikkat çekenlerden bir tanesi olan Ecosia arama motoru buna güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Ecosia isimli bu arama motoru, logosundan ve isminden de anlaşılabileceği gibi doğayı kurtarmak adına varlığını sürdüren bir arama motorudur. Bu arama motoru, 7 Aralık 2009 tarihinde, Birleşmiş Milletlerin iklim sorunlarına dikkat çekmek amacıyla Kopenhag’da gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde çalışmalara başlanılmıştır. Uygulaması ise 26 Ocak 2016’da piyasaya sürülmüştür. Ecosia, Almaya (Berlin)’ de kurulmuş ve faaliyeti sonucu elde edilen gelirin yüzde seksenini yine bu ağaçlandırma faaliyetlerine bağışlamaktadır. Yüzde yirmilik kısmı ise giderler ve çalışanlar için kullanılmaktadır (Webtecno, 2016).

Ecosia, dünyaca ünlü B-labs’ın dikkatini çekmiş, bunun sonucu olarak da olumlu değerlendirmeler sonucu Benefit Corporation diğer adıyla B-Corporation sertifikasına aday göstermiştir. Bu sertifika çevreyi ve toplumu dikkate alan, yararı dokunan, gelişimi amaç edinen işletmelere verilen bir belgedir. B-Corporation sertifikasını almaya hak kazanmış

olmasıyla birlikte olmasının, tamamen çevre dostu eylemlerde bulunması dünyada karbon salınımı gerçekleştirmeyen şirketlerin sıralamasına dahil olmasına neden olmuştur.

Ecosia, arama sistemi olarak Bing'in sisteminden faydalanmıştır. Diğer arama motorları gibi Ecosia da arama yapıldığında reklam v.b sonuçları göstermiştir. Bing 'in ara yüzünü kullanan ve buradan gelir elde eden Ecosia, bu arama motoru her kullanıldığında 0,5 euro gelir elde etmektedir. Buradan elde edilen 0,5 euro'nun 0,28 euroluk kısmı yine ağaç dikilmesine katkı sağlamak için kullanılmıştır. Ayrıca bu uygulama da 45 arama yapmamız sonucunda bir ağacın dikilmesine katkı sağlanması amaçlanmıştır (Webtecno, 2016).

Bu uygulama sayesinde elektronik ortamda günlük işlerimizi yaparken bile doğaya aslında ne dar faydalı olabileceğimizi gösteren nadir çalışmalardan olan Ecosia bize bunu en somut örnekleriyle göstermiştir.

1.4.1.2. Belentepe Permakültür Çiftliği

Taner Aksel

Dünyanın daha sürdürülebilir bir yaşam alanı haline gelebilmesi için enerjiye ihtiyaç vardır ve bu enerjinin neredeyse yüzde seksenini fosil yakıtlar sağlamaktadır. Tabi bu fosil yakıtların kullanımı sonucu ortaya çıkan birçok gazın hem çevreye hem de insan sağlığına çok ciddi zararları vardır. Bunun dışında yine bu sebepten dolayı hava kirliliğinin artması ve buna bağlı olarak hastalıkların da artış göstermesi çevresel sorunların artmasıyla gerçekleşmiştir. Ayrıca bu kirlilik havadaki karbon ve metan gazların artmasına ve buna bağlı olarak dünyanın aşırı ısınmasına neden olmuş, bu durumda ekolojik dengenin bozulmasına neden olmuştur. Yarım asır dikkate alındığında dünyadaki sıcaklık ortalama bir derece artmış ve artış göstermesi de muhtemel olmuştur. Bu konuyla ilgili olarak dünya liderleri bir araya gelerek, doğal dengenin bozulmasını engellemek amacıyla bir rapor hazırlamışlardır. Çünkü 2007 yılında bu konuyla ilgili olarak, rapor hazırlanmış ve bu raporda dünyanın ısısı iki derece yükselir ise doğal dengenin bozulacağı uyarısı yapılmıştır. 2009 yılında da buna benzer bir konferans düzenlenmiş ancak karar netlik kazanamamıştır. Daha sonra ise aşırı nüfuz artışı ile birlikte tüketim hız kazanmış ve fosil yakıt kullanımı da gün geçtikçe artmıştır.

2008 yılında iklimsel değişimler daha çok dikkat çekmeye başlayınca, bilim insanlarının iklim ve doğal süreçler üzerine araştırmaları da artmıştır. Araştırmalar neticesinde, bilim insanları dünyamızı çevreleyen bu ekosistemdeki değişimlerin normalden ziyade anormal olarak nitelendirmişlerdir. Bununla birlikte gelişen teknoloji den de faydalanılarak gelecekte bizleri iklimsel olarak nelerin beklediği tahmin edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmalar neticesinde; doğal afetlerin (seller, yangınlar, kuraklıklar vb.) gün geçtikçe artacağı görüşüne yer verilmiştir. Birçok bilim insanı da bu görüşü savunmuş ancak insanlar bu tür felaketleri algılamakta zorluk çekmekte ve hatta bu tür felaketlerin anlatılmasından bile korkmuşlardır.

Taner Aksel de bu amaçla temiz enerji konusunda araştırmalar yapmış, mühendislik alanında da eğitim aldığı için çalışmalarında daha sağlıklı/temiz enerji ve sistemlerini bildiği için gerekli parçaları temin edip daha uygun fiyata kurmuştur. Hatta kendi evinin çatısına güneş panelleri yerleştirerek evini ısıtmada kullanmış ayrıca toprak ısısından faydalanmak için ısı pompasını bulmuş ve evini ısıtmak için kullanmış, yaz aylarında ise ısı pompasını tersine çevirerek evini serinletmede kullanmıştır. Bu ısı pompasıyla ısıtmayı doğalgaza göre yarı fiyatına düşürmüştür. Ve hatta kişisel aracında da değişiklik yaparak aracının sıvı yağ ile çalışmasını sağlamıştır.

Taner Aksel 2000’li yılların başlarında Uludağ’ın eteklerin 14 dönümlük bir buğday tarlası almış, ancak kullandığı kimyasal tarım teknikleri nedeniyle başarılı olamamış bunun sonucunda da doğal tarımı hakkıyla yerine getirmeyi amaç edinmiştir. Sonuç olarak, araştırmaları neticesinde ‘Permakültür’ yöntemini bulmuştur.

Permakültür alanında öncü olarak kabul edilen Bill Mollison, ekolojik ve tarımsal anlamda iyileştirici hareketleri teknolojik anlamda bunu ilk uygulayan ve tarımsal faaliyetlerde daha verimli olmayı sağlan çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bunun üzerine gerçekleştirmiş olduğu faaliyetleri, sürdürülebilir nitelikli (enerji, gıda ve barınma ihtiyacı) ihtiyaçların karşılanmasına adanmıştır. Bu amaçla 2010 yılında Bill Mollison İstanbul da bu alan ile ilgili kurs vereceği Tane Aksel tarafından öğrenilince kursa katılıp, bu alan ile ilgili gerekli bilgileri edinmiştir.

Permakültür alanında asıl ilk çalışma, Bill Mollison ve David Holmgren tarafından 1970 yılında Avustralya’da geliştirilmiştir. Permakültürün amacı canlı

ihtiyacını karşılayan gıdanın, daha az emek ile daha fazla verim almasını sağlayan sistemler geliştirilmesini sağlamak ve sürdürülebilir nitelikli verimliliğin sağlanması amaçlanmaktadır.

Taner Aksel Permakültür yönteminden; toprağın yapısı ve canlandırılması, yer şekilleri ve fizibilite çalışmaları, yerleşkelerin nasıl olması gerektiği konuları hakkında, geri dönüşüm olacak atıkların planlanması ve temiz enerji, en doğal şekilde en verimli ürünün nasıl elde edilebileceği, toprağın yapısının suyu tutmaya elverişli olabilmesi için neler yapılması gerektiği, gübreleme yönteminde daha doğal kullanım sağlama, doğal dengenin korunması ve geliştirilmesi gibi konularda bilgiler edinmiştir.

Taner Aksel tüm bu bilgi birikimini, Uludağ eteklerindeki arazisinde öğrenmiş olduğu bu yöntemleri denemeye başlamıştır. Bu alan yer şekilleri bakımından oldukça verimsiz şartlara ve doğal çevre unsurlarına sahip bir alan olması Taner Aksel'i oldukça zorlamıştır. Yer altı suyu için sondaj çalışmaları başlatmış ancak buradan elde edilen su yetersiz kalmıştır. Enerji ihtiyacını ise güneş enerjisi panelleri kurarak ve rüzgar enerjisi türbinleri kurarak karşılamaya çalışmıştır.

Topografik yer yüzeyi ise aşırı derecede verimsiz ve 30-40 santimden sonra kayaç yapısı kırılğan yapıda olduğu için suyun verimli şekilde kullanılmasını engellemiş ve suyun tutulamamasına neden olmuş, bu durum da özellikle sıcak dönemlerde kuraklığa neden olmuştur. Bu alanı değerlendirmek isteyen Taner Aksel toprağın suyu tutması için belirli aralıklarla hendekler kazılmasını sağlamış, yine suyu tutmak için göl ve göletler oluşturmaya çalışmış ve ağaçlar dikilmesini sağlamıştır.

Hatta bu kazılardan elde edilen toprağı da değerlendirip, saman ile harmanlanıp kerpiç elde edilerek doğal yapılar yapılmasını sağlamıştır.

2013 mayıs ayı sonlarına gelindiğinde, kerpiçten elde edilen doğal binalar tamamlanmış ve bu çiftlik alanından verim elde etmeye ve ürün işlemeye başlanmıştır (peynir üretimi, turşu, reçel). Daha sonraki süreçte ise ürettikleri ürünleri saklayabilmek için saklama kapları yapmayı başarmışlardır.

Belentepe'de uygulanan permakültür yöntemindeki öncelik sıralaması ise şu şekildedir;

- Permakültür tasarımında ilk adım araziyi bölgelere ayırmaktır.
- Bölgeler belirlendikten sonra dilimler belirlenir.

- Dilim ve Bölgelerin belirlediği sorunlar / faydalar / çözümlere odaklanılır.
- Daha sonra ise öncelikli işler belirlenir.

Günümüzde ise Belentepe Permakültür çiftliği arazi seçimi, alım/satım ve arazi geliştirme konularında dayeni girişimcilere kurslar ve eğitimler vermektedir (Belentepe Permakültür Çiftliği, 2000).

Sonuç olarak, belirtilen bu süreçler ile Belentepe’de yoktan var olacak nitelikte yeni bir yaşam alanı ve sürdürülebilir nitelikli ekolojik bir dönüşüm gerçekleşmiştir. Bu adımlar ekolojik dönüşüm için insanlara, topluma öncülük etmiştir. Ancak bu süreçlerden önce toplumun ekolojik dönüşüme düşüncesine ihtiyacı vardır. Bunu başaracak olanda yine bizleriz.

1.4.1.3. Pastoral Vadi Ekolojik Yaşam Çiftliği

Ahmet Kizen 1999

Pastoral Vadi 1999 yılında tamamen çorak bir arazi olmasa da var olan ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla bu arazide yeniden seyrek alanlar ağaçlandırılmış, dere kenarlarındaki zeytin söğüt, çınar, defne, süsen, okaliptüs ve çam ağaçları korunmuş ve çoğaltılmıştır. Bu alanda ilk olarak Valencia tipi portakal üretilmiş ancak daha sonra, limon, greylort, nar, kayısı, cennet hurması, ayva, dut, incir üretimi için 900’den fazla ağaç dikilmiş ve kötü görüntü yerini ağaçlık alanlara ve yeşillığe bırakmıştır.

Ekolojik ve doğal dengenin korunup var olan yapısının korunması amacıyla 2005 yılı sonlarında hem tarım hem de turizm amacının gerçekleşmesi amacıyla ve bu alanda bu faaliyetlerin gerçekleştirebileceğinin kanıtlanması amacıyla Yanıklar Köyü Kargı Çayına yakın bir konumda Pastoral Vadi Ekolojik Yaşam Çiftliği kurulmuştur ve faaliyetlerine başlamıştır.

Bu çiftlik, 42 dönüm büyüklüğünde zengin biyolojik çeşitliliğe sahip bir arazi üzerine kurulmuştur ve üzerinde tamamen ekolojik yöntemlere dayalı sebze ve meyve yetiştirilmektedir. Ayrıca burada yetiştirilen ürünlerden ihtiyaç fazlası ürünlerde gerek takas gerekse maddi karşılığı ile satılmaktadır. Mimari yapısı ise tamamen Ekolojik çevre unsurları gözetilerek taş, ahşap ve kerpiçten yapılmış, ısınma ihtiyacı ise güneş enerjisinden faydalanılarak karşılanmaktadır.

Faaliyetleri ise; ekolojik unsurlar gözetilerek oluşturulan alanlarda organik ürün yetiştirmek ve tarımsal faaliyetlerde bulunmak, ekolojik turizm ile doğal çevreyle insanları buluşturmak ve konaklamadır. Ayrıca GEKA'dan (Güney Ege Kalkınma Ajansı) alınan teşvik ile Türkiye de ilk olan cam sera içerisinde fide ve sebze üretimi gerçekleştirilmiş ve üretilen ürünler pazarda 2006' dan bugüne kadar yerini almıştır. En çokta büyük şehirlerde yaşayan insanların, huzur bulacağı doğal koşulları ile birlikte doğayı hissedebileceği bir ortam sunmuştur. Pastoral Vadi özellikle yılın her ayı müşteri kabul edebilen ekolojik turizm ile faaliyetlerine devam etmektedir (Pastoral Vadi, 2006).

Sonuç olarak değişimin temeli istemek ile atılmış, dönüşüm ile tamamlamış sosyal ve çevresel şartlar dikkate alınarak çevreye duyarlı iş faaliyeti oluşturulmuştur.

1.4.1.4. Kapor Organik Tarım Ltd. Şti.

Osman Yüksel

Sınırlarımız içerisinde, toprağın gereksiz yere aşırı gübrelenmesi, toprağın kimyasallarla aşırı kirletilmesi ve bunun sonucunda ortaya çıkan tehlikeli durumun farkına varan Osman Yüksel (Efor Turizm Yönetim Kurulu Başkanı) alternatif tarım, çiftliklerin korunması ve desteklenmesi ve toprağın daha doğal işlenmesi gibi çalışmalarıyla 1990 yılından günümüze dek yaklaşık olarak 21 yıldır yürütmüş olduğu bu çalışmalarla adından çok söz ettirmiştir.

Üretilen ürünler ve yapılan doğal çalışmalar neticesinde, organik tarım sertifikası almaya hak kazanılmış ve 2008 yılı itibari ile farklı bir şirket kurma fikrine kapılmıştır. Bu düşünce neticesinde Kapor Ltd. Şti ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulmuştur. Bu başarı sonucunda üretilen birçok ürünün satışı sınırlarımızı aşmış ve hatta bu durum haber bültenlerinde yer almıştır (Kapor, 2008).

Göre Kasabası'nda bulunan tarım alanlarında, kırmızı lahana, beyaz lahana, taze fasulye, kornişon salatalık, karpuz, bal kabağı, biber çeşitleri, böğürtlen, ahududu, çilek, brokoli, karnabahar, çekirdek kabağı bezelye (Araka), çekirdek kabağı yetiştirilmektedir.

Bunun dışında Aydın'ın Nazilli ilçesinde incir, zeytin, kestane ve kışlık ürünler üretilmektedir. 2002'nin sonlarında ise bazı ürünlerin kurutulup paketlenmesi işlemlerine geçilmiştir.

Üretilen sağlıklı ve güvenilir ürünlerin isminden de anlaşılması için tamamen organik olan Eko-organik Organik Market ile üretici firma sertifikalı organik ürünlerin satışı gerçekleştirilmektedir. Eko-organik; üretilen ürünlerde hiçbir şekilde kimyasal madde kullanmadan ve üretim aşamasının her kademesi kontrol edilerek gerçekleştirilen üretim şeklidir. Bu faaliyetin amacı, ekolojik dengenin bozulmadan, zarar verilmeden canlı yaşamına değer verilerek üretim sürecini gerçekleştirmek olmuştur. Üretilen ürünlerin organik olup olmadığı gözlem ile anlaşılmamaktadır. Bunun yerine hem bilimsel hem hukuken uyulması gereken kurallar neticesin denetlemeler ile gerçekleştirilmektedir. Bazı satıcıların doğal, organik, hormonsuz tabiri ile sattıkları ürünler insan sağlığını tehdit etmektedir. Üretilen organik ürünleri, T.C. Organik Tarım Kanunu ve Organik Tarım Yönetmeliği'ne ve Avrupa Birliği Organik Tarım Mevzuatına, uygun olarak üretilip, Tarım Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş, Organik Sertifika Kuruluşları tarafından laboratuvar analizleri ile denetlenerek sertifikalanması zorunlu kılınmıştır.

KAPTAR (Kapadokya Organik Tarım Üreticileri Birliği Derneği)'nin 2020'de alınan verilere göre, 160 ton doğal ürün satılırken 722.5 bin TL destek elde edilmiştir.

Sonuç olarak Kapor üretmiş olduğu ekolojik ve organik ürünler ile hem Türkiye de hem de dünya da adını duyurmuş, gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerle ekolojik girişimciliğin öncülerinden olmuştur (Kapor 2008).

1.4.1.5. Eko-organik (Aile İşletmesi)

Salih Şentürk ve Burcu Ünlü Şentürk

2007 yılında, Salih Şentürk ve Burcu Ünlü Şentürk tarafından, , İstanbul Beylikdüzü'nde, sadece organik ilkesiyle, %100 Organik Market olarak kurulan Eko-organik, yerel bir aile işletmesi olarak kurulduğu günden beri Türkiye'de organik üretimin artması ve gelişmesi ve organik üreticilerin ürettiği ürünlerin tüketicilere güvenle ulaştırılması için öncülük etmiştir.

Eko-organik, Türkiye'nin öncü ve lider organik mağazası olarak 2007 yılından beri, tüketiciler tarafından en çok tercih edilen, sektör paydaşları tarafından referans kabul edilen kuruluş olarak kabul görmüştür.

Eko-organik, işletme büyüklüğü, organik ürün yapısı, müşteri sayısı ve satış hacmi ile Türkiye'nin En Büyük Organik Mağazası'dır. Eko-organik sadece sertifikası

olan organik ürünlerin satışını yapmakta, çalıştıkları üreticilerden de sadece organik ürün üretmelerini istemektedir.

İnsan sağlığı ve çevresel faktörleri dikkate almanın yanında temel prensip ‘en az maliyet-en fazla kar’ olan olumsuz ticarete karşın; ekolojik üretim ve ticaretin, sürdürülebilir, adil bir alternatif olduğuna inanan bir işletmecilik amaç edinilmiştir. Bu nedenle Eko-organik, sadece organik olma ilkesiyle kurulmuş, kurulduğu ilk günden beri; organik kavramının doğru anlaşılması, ekolojik yaşam bilincinin toplumda yaygınlaşması, organik üreticilerin desteklenmesi, organik farkındalığının artırılarak tüketicilerin aldatılmasının önlenmesi ve ürettikleri ürünlerin tüketicilere ulaştırılması, organik üretim ve tüketimin geliştirilmesi ve organik ürün çeşitlerinin artmasını desteklemek amacıyla sadece sertifikalı organik ürünlerin satışı yapılmaktadır.

2007 yılında İstanbul’un Beylikdüzü’nde açılan eko-organik, İstanbul’a gelen az sayıda organik ürün satıcısından en doğal organik ürünleri seçip müşterilerine bu ekolojik pazardan ürünleri ulaştırmayı amaç edinmiştir.

2007 yılı sonlarında ise elektronik ticarete geçerek, sitesi www.ekoorganik.com kurulmuş ve aktif hale gelmiş, organik ürünleri Türkiye’nin her yerindeki tüketicilere ulaştırmaya başlamıştır.

Yüksek maliyetler ve tüketici talebinin az olması, haksız rekabet ve sektörel zorluklar nedeniyle ekonomik zorluklara katlanılmış, çoğu zaman zarar edilmiş ancak vazgeçilmemiştir. Kar elde etmeye başlanmasıyla da işletmelerinin gelişmesi amacıyla kazançlarını işlerine yatırmışlardır. 2011’de ise 50 metre karelik yeni mağazalarına taşınmış işlerini daha da büyüttükten sonra 2015 yılında 300 metre karelik mağazalarına taşınmış ve böylelikle Türkiye’nin en büyük organik mağazası kurulmuştur.

Türkiye’de %100 sadece sertifikalı organik ürün satışı yapan tek market olarak, yüksek maliyetler, sektörel zorluklar ve haksız rekabet koşullarına rağmen, ilkelerinden ve asla taviz vermeden, 2007 yılından beri emek ve özveri ile işlerine devam eden bir firmadır. Ayrıca Eko-organik Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından tescillenmiş, güvenli, güvenilir ürün çeşidi ile daha kaliteli hizmet sunabilmeyi amaçlayan bir firma olmuştur (Eko-organik, 2007).

1.4.1.6. Ecowoco

Ailelerin ve çocukların ihtiyacını karşılamak, çevreci bir bakış açısıyla topluma ve çevreye duyarlı iş uygulamalarıyla, yıkanılarak tekrar kullanılabilen çocuk bezi üretimini gerçekleştirerek ve ailelerin bu ürünü daha maliyetsiz şekilde almalarını sağlamış olan Ecowoco 2017 yılı sonlarına doğru kurulmuştur.

Avrupa ülkelerinin yaygın olarak kullanmış olduğu yıkanarak tekrar kullanılan ve su sızdırmayan bez kullanımı Ecowoco'nun dikkatini çekmiş, Türkiye 'de de üretim ve hammaddeye yakınlık bakımından tamamen doğal olan merinos yünü kullanılarak faaliyetlerine başlanmıştır. Türkiye de üretimine başladıktan sonra gelen talepler doğrultusunda, üretim çeşitlenmiş (t-bez, çocuk bezi) ve çalışmalar hız kazanmıştır. Bu durum sayesinde aileler aşırı masraflardan kurtulmuş, ailelerin onayladığı bir marka halini almıştır.

Özellikle ailelerin ihtiyaçları ve istekleri gözetilerek başlanmış olan üretim, üretime başladıktan yaklaşık olarak on iki ayda farklı türde yirmi bire yakın farklı türde ürün ortaya çıkarmıştır.

2019'un başlarında ise, ürünleri müşterilerine kolaylıkla ulaştırmak amacıyla web sitesi kurulmuş ve dört farklı kategoride yün ve pamuktan üretilmiş ekolojik ürün kullanma imkanı sunmuştur (Ecowoco, 2018).

Ecowoco'nun amacı; Tüketimi kolaylaştırarak ürünün ne olduğu, nasıl olduğu ve nasıl oluştuğuna dair sorgulama yetisine sahip bireylerin artmasını sağlamak ve gelecek için daha nitelikli, doğal ve sürdürülebilir ürünler oluşturmayı amaç edinmiştir. Bu amaçla, üretilen ürünlerin daha kaliteli ürünler olmasına ve kullan-at mantığı bir kenara bırakılarak; yıkanarak tekrar kullanılmayı sağlayan ürünlerin üretilmesi amaç edinilmiştir.

1.4.2. Dünya'dan Ekolojik Girişimcilik Örnekleri

1.4.2.1. Aeropowder Ltd.

Elena Dieckmann ve Ryan Robinson

Aeropowder, ilk olarak 2015 yılının sonlarında bir öğrenci projesi olarak başlamıştır. Bu süre zarfında, Londra Belediye Başkanı Düşük Karbonlu Girişimci

Yarışması'nda fikirlerini sunmuş ve uzman jüri üyelerini ödülü kazanmaya yetecek kadar etkilemişti. Bu başarının bir sonucu olarak, şirket 2016 yılında kurulmuştur.

Takip eden yoğun aylarda ise ilk ofislerini açmışlardır. Ayrıca, çevre odaklı girişimleri teşvik eden AB tarafından finanse edilen bir proje olan Climate-KIC hızlandırıcı programına da erişim kazanmışlardır. Bu alandaki yolculuklarına yardımcı olmaya istekli kanatlı endüstrisindeki büyük şirketlerle ve tavuk tüylerinin potansiyeliyle ilgilenen malzeme üreticileriyle görüşmelerle başlamışlardır. Eşsiz özelliklerinden yararlanarak, tüylerden sürdürülebilir yalıtım malzemeleri oluşturmak için patent bekleyen bir süreç geliştirmişlerdir. İlk ürünleri, gıda teslimatları sırasında kullanılan genleşmiş polistirenin yerini almak üzere tasarlanmış sürdürülebilir bir termal paketleme malzemesi olan pluumo'dur . Yapısı tamamen organik canlı tüylerinden oluşmaktadır. Özellikle nakliye firmalarının kullanmayı tercih ettiği pluumo, taşıma esnasında oluşabilecek zararları %100 kadar engelleyen bir üründür ve oluşumu tamamen doğaldır. Mevcut termal paketleme yöntemleri, çevreye zararlı polistiren gibi geleneksel ürünler tarafından domine edilmektedir. Polistiren petrol kaynaklarından elde edilir ve kullanıldıktan sonra bozunması yüzlerce yıl almaktadır. Pluumo, teslimatların gerçekleşmesi için daha iyi bir yolu temsil etmektedir. Fazla tüyler kullanılarak yaratılmıştır ve yenilenemeyen kaynakları tüketmemektedir. Ek olarak, diğer bileşenleri de biyolojik olarak parçalanabilir olduğundan, kullanım ömrü sonu seçeneklerini büyük ölçüde iyileştirmiştir. Aeropowder'ın sürdürülebilirliğe olan bağlılığından dolayı pluumo'yu da kullanım sorası geri dönüştürmek için çalışmalar başlatmışlardır. Ayrıca maliyet bakımından da diğer kullanılan araç gereçlere göre daha uygun niteliktedir.

Dünyanın ilk sürdürülebilir termal ambalaj malzemesi olarak bilinen pluumo Avrupa'nın birçok ülkesinde özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde çok fazla rağbet görmüştür. Aeropowder, sürdürülebilir nitelikte çevreye ve insan sağlığına önem vererek tamamen doğal ürünler ile topluma hizmet etmeyi amaç edinmiştir (Aeropowder, 2016).

1.4.2.2. Ananas Anam Ltd. Pinatex

Carmen Hijosa

İspanya doğumlu Dr. Carmen Hijosa, sürdürülebilir bir gelecek fikriyle insanları, çevreyi ve ekonomiyi birbirine bağlama vizyonuna sahip olmasıyla etik bir girişimci profili çizmiştir. Ananas Anam, ananas yaprağı lifinden yapılan yenilikçi doğal malzeme olan Pinatex'in geliştiricisi ve üreticisidir ve Carmen'in 1990'larda Filipinler de ortaya attığı bir fikir olarak bilinmektedir. Ayrıca Carmen, deri eşya tasarımı ve imalatında geçmişi olan bir firmada endüstri danışmanı olarak çalışmış ve bu alanda da bitki liflerinden faydalanabileceğini keşfetmiştir. Bu nedenle seri üretimdeki etkilerini de araştırmaya başlamıştır. Seri deri üretiminin çevresel etkisi karşısında şok olan Carmen, olumlu sosyal ve ekonomik değişim sağlamak için yeni, dokumasız bir tekstil yaratmayı amaçlamıştır (James, 2012).

Carmen'in doğal, sürdürülebilir bir deri alternatifi geliştirme konusundaki kararlılığı, Royal College of Art'ta (Birleşik Krallık) doktora yapmasını ve InnovationRCA'daki kuluçka programı aracılığıyla Ananas Anam'ı daha da geliştirmesini sağlamıştır.

Pinatex, Dr. Carmen Hijosa tarafından uzun yıllar süren Ar-Ge çalışmaları sonucunda geliştirilmiştir. Narin Barong Tagalog giysileri gibi geleneksel dokumalarda bitki liflerinin kullanımı da dahil olmak üzere doğal kaynakların bolluğundan ilham alan Carmen, ticari olarak üretilebilen, olumlu sosyal ve ekonomik etki sağlayan ve sürdürülebilirliği sağlayan yeni, dokumasız bir tekstil yaratmayı ve yaşam döngüsü süresince düşük çevresel ayak izi oluşumu için çalışmıştır.

Pinatex, ananas bitkisinin atık yapraklarından elde edilen liflerden yapılmaktadır. Bu yapraklar, mevcut ananas hasadından elde edilen bir yan üründür, bu nedenle hammadde, üretmek için ek çevresel kaynaklar da gerektirmemektedir.

İlk örneklemeden uygulanabilir bir tedarik zinciri geliştirmeye kadar, Pinatex yolculuğu, Döngüsel Ekonomi ve Cradle to Cradle değerleri ilkelerinden esinlenmiştir.

Bir tarımsal atık ürünü olan ananas yaprağı lifinin kullanımı, minimum çevresel etki ile gelişmekte olan çiftçi toplulukları için ölçeklenebilir bir ticari endüstri oluşturma fırsatı da sunmuştur (Hijosa, 1990).

1.4.2.2.1. Pinatex Üretim Süreci

Ananas hasadından sonra geride kalan uygun bitki yaprakları demetler halinde toplanır ve uzun lifleri yarı otomatik makinelerde seçilir. Lifler yıkanır ve daha sonra güneşte doğal olarak veya yağışlı mevsimlerde kurutma fırınlarında kurutulur. Kuru lifler, hav benzeri bir malzeme ile sonuçlanan her türlü safsızlığı gidermek için bir saflaştırma işleminden geçmektedir.

Bu tüy benzeri ananas yaprağı lifi (PALF), mısır bazlı bir polilaktik asit (PLA) ile karıştırılır ve tüm Pinatexlerin temelini oluşturan dokunmamış bir ağ olan Pinafelt'i oluşturmak için mekanik bir işleme tabi tutulmaktadır.

Pinafelt ruloları daha sonra özel terbiye için Filipinler'den İspanya veya İtalya'ya tekneyle gönderilmektedir.

Orijinal, Pluma ve mineral koleksiyonlarını yapmak için Pinafelt, GOTS sertifikalı pigmentler kullanılarak renklendirilir ve ek güç, dayanıklılık ve su direnci sağlamak için bir reçine ile üst kaplama uygulanmaktadır. Metalik yapı oluşturmak için bir folyo ısıyla preslenir ve Pinatex Performance oluşturmak için yüksek katı PU transfer kaplama kullanılır.

Pinatex moda, aksesuar ve döşemelerde kullanıma uygundur ve Hugo Boss, H&M ve Hilton Hotel Bankside dahil olmak üzere dünya çapında 1000'den fazla marka tarafından kullanılmaktadır.

1.4.2.3. Zero Waste Club

Pawan Saunya ve Rishi Gupta

Çevremize verdiğimiz zararın boyutundan dolayı hüsrana uğrayan ve hayal kırıklığına uğrayan iki arkadaş Rishi ve Pawan bu konuyla ilgili cevaplar aramaya başlamışlar ve bunun sonucunda 2017 yılında ABD merkezli bu şirketi kurmuşlardır. Çevre dostu bir işletme olması nedeniyle dünyanın en büyük ekoloji destekli oluşumu Natur-Tec tarafından desteklenmiş ve ABD, Çin, Hindistan, Malezya, İtalya gibi ülkelerde şubeler açılarak üretim desteklenmiştir (Natur-Tec, 2011). Bu durum da piyasaların ekolojik ürün yoğunluğunu olumlu yönde etkilemiştir. Piyasalar yavaş yavaş değişirken, çevre dostu birçok ürüne lüks etiketi verildiği fark edilmiştir. Ayrıca, “eko” etiketi altında satılan birçok ürünün sürdürülebilirlik tanımını genişletme eğiliminde olduğu kanısına

varılmıştır. Böylece gerçekten sürdürülebilir, güzel tasarlanmış, etik ve vegan temel ürünleri uygun fiyatlarla üretmek için kendi yolculuklarına başlamaya karar vermişlerdir.

Bu amaçla, güzel çevre dostu ürünler ortaya konmasını hedeflemiştir. Bu yüzden dünyadaki en şeffaf, etik, sürdürülebilir ürün şirketini kurmayı hedeflemiştir. Tedarik zincirlerinin herkes tarafından, ürünleri görebilmesi için uygun koşullar oluşturulmuştur. Ayrıca diğer firmalarında benzer yöntemleri kullanması amaçlanarak, diğer işletmelerinde eko terimini tam anlamıyla yansıtan bir prensip benimsemesi amaçlanmıştır.

Zero Waste Club, ürettikleri hiçbir üründe hayvan derisi v.b hayvansal atıkları ürünlerinde asla kullanma taraftarı olmayan bir işletmedir. Ayrıca yeniden kullanılabilir katlanabilir pipetler gibi yeniden kullanılabilir ürünler sayesinde 100.000'den fazla tek kullanımlık plastiğin çevremize verdiği zararları en aza indirmeyi amaçlanmaktadır. Çevreyi ve çevreciliğe önem veren Zero Waste Club bu bağlamda faaliyetleri sonucunda sattığı her ürün için bir ağaç dikmeyi de amaç edinmiştir. Bu sayede binlerce insanın oksijenini karşılayacak ağaç dikilmiştir (ZWC, 2017).

Zero Waste Club'ın uzun vadeli hedefi, tek kullanımlık ürünlere uygun fiyatlı alternatifler sunarak dünyadaki tüm büyük ülkelerde mevcut olmayı amaçlamışlardır. Bunu mümkün kılmak için de karlarının %100'ünü bu hedefe ulaşmak için tekrar yatırım olarak kullanmışlardır. Genel itibari ile temel amaçlarını sıralayacak olursak;

1. Atıklardan ve sürdürülebilir malzemelerden gerçekten sürdürülebilir yeni ürünler yaratmak için araştırma ve geliştirme önem vermek
2. Yeni ekolojik ürünlerin üretilmesi ve pazara sunulması ile ilgili üretim maliyetlerinin kontrolü
3. Talep artışına ayak uydurabilmek için mevcut ürünlerden daha fazla stok üretmek
4. Mevcut ürünlerin maliyetini düşürmek için yeni makinelere yatırım yapmak gibi yeni yöntemler bulmak.

Sonuç olarak, Zero Waste Club ekolojik olma ve ekoloji kavramının ne olduğunu tam anlamıyla yansıtan nadir işletmelerden biri olarak hem sosyal hem de ekonomik koşulları dikkate alan ekoloji temelli bir kuruluş olarak bilinmektedir.

1.4.2.4. Elv Denim; A Zero Waste Denim Brand

Anna Foster 2017

ELV, East London Vintage'in kısaltmasıdır; 'East London' yaratıcılığı temsil etmekte, 'Vintage' sürdürülebilir sorumluluğu çağrıştırmaktadır ve bu amaçla 2017 yılında İngiltere Londra merkezli kurulmuştur. ELV DENIM, atılan istenmeyen kotları alır ve bu fonksiyonel kumaşı modern ve sofistike tarzlarda yeniden kullanarak ve yeniden işler. Sıfır atık idealinden hareketle, üretimde kullanılan her denim parçasının çevre üzerinde sıfır etkisi vardır ve çöp sahasına gidecek olan bir kumaşa ikinci bir hayat vermektedir.

Faaliyetlerinin tamamı Doğu Londra'da üretilerek atık, su ve karbon ayak izini en aza indirmektedir. Ortalama bir yeni kot pantolonunun üretim için 7000 L'ye suya ihtiyaç varken, bir çift ELV DENIM kot pantolon oluşturmak için sadece 7 L su kullanılmaktadır. ELV DENIM, bilinçli seçimler yapmanın ve tedarik zincirindeki taraflara karşı tamamen şeffaf olmanın, tüketiciye fit ve adil kot pantolonlarla sürdürülebilir bir alternatif sunmak için son derece önemli olduğunu göstermiştir (Denim, 2017).

Sürdürülebilirlik amacıyla kurulmuş olan E.L.V DENIM, üretmiş olduğu ürünlerin oluşumları sırasında ortaya çıkan Artık maddelerinde geri dönüşümünü sağlayan, %100 doğal oluşumu destekleyen bir oluşumdur.

1.4.2.4.1. E.L.V. Denim Oluşum Süreci

Birinci Adım: Kaynak Toplama

İstenmeyen ve atık haldeki kotları Birleşik Krallık'taki eski depolardan tedarik etmektedirler. Bu, benzersiz kot pantolonları ve ceketleri yaratmak için tedarikçiler ile birlikte çalışmalarına ve karbon emisyonlarını düşük tutmalarına olanak tanımıştır.

İkinci Adım: Yıkama

Kot pantolonlar ve ceketler atılan parçalardır, bu nedenle doğal olarak (hijyen) yıkanmaları gerekmektedir. Korosh Morad tarafından işletilen Cleanex adlı yerel bir Doğu Londra çamaşırhanesi kullanılmaktadır. Korosh, toplanan bu kötü ve

kullanılmayan kot türlerinin temizlenmesinde öncülük etmiş ve temizliklerinde sadece yedi litre su kullanmıştır.

Üçüncü Adım: Hazırlık

Korosh yıkanmış kotu atölyeye teslim ettikten sonra ölçülür, sıralanır, eşleştirilir ve atölye için hazır hale getirilir. Her bir kot pantolon ve ceket, her parçanın kalite kontrolünden geçtiğinden ve renk gradyanından memnun olduklarından emin olmak için Anna ve ekibi tarafından elle eşleştirilmektedir.

Dördüncü Adım: Oluşturma

Tüm kotlar elle kesilir ve geleneksel kot yöntemleri kullanılarak yapılmaktadır. Aslında her ELV Denim kot pantolonunu sadece bir kişi kesmiştir ve bu da Ivo'dur. Sürdürülebilirlik için merkezinde tutulur ve sosyal değerler, şirketlerini yönetme biçimleri için çok önemlidir. Tüm çalışanlarına şirkette hissedar olma fırsatı verilmiş, kalite standartları sağlanmış, adil bir yaşam ücreti ödenmekte ve çalışanlar asla sözleşme saatlerine tabi tutulmamıştır.

Beşinci Adım: Deri Etiketleme

Sıfır atık politikamızı garanti altına almak için yerel East London deri şirketi Tura London ile iş birliği yapılmıştır. Tüm markalı deri yamaları ve kemerler, fabrikalarında bulunan kalıntılar veya kesik parçalardan oluşturulmuştur. Oluşturulan pantolon veya gömleklere uygun koşullarda işlenmektedir.

Altıncı Adım: Donanım

Markalı düğmeleri, ECO FINISH yöntemi ile geliştirdikleri için YKK'dan karşılamışlardır. Sürdürülebilirliği optimize etmek için YKK'nın üretimlerinde yaptığı değişiklikler sayesinde ürünlerine markalı düğmeler ile farklı hava katmışlardır.

Yedinci Adım: Detay

Doğu Londra'da üretilen %100 geri dönüştürülmüş karton üzerine etiketlerini el ile basma yöntemi uygulayan yerel baskıcılar Mesh & Blade ile çalışmışlardır. Ayrıca düşük karbon ayak izine sahip bitkisel mürekkep kullanmışlardır (Denim, 2017).

1.4.2.5. Lylies's Sustainable Jewellery

Eliza Walter 2017

Eliza Walter, 2017 yılında 24 yaşındayken 'Lylie's'i kurmuştur. Londra'daki Hatton Garden'da klasik bir kuyumcu olarak eğitim alan Eliza, ilk olarak okuldayken e-madencilik hakkında gerekli bilgileri edinmiş ve bu fikri üniversite hayatında da devam ettirmiştir.

Eliza bu konuyla ilgili bir söyleşisinde; '1 ton toprak cevheri çıkarsaydınız, 30g altın elde ederdim, 1 ton elektronik atık madenciliği yapacak olsaydınız, 300 gr altın elde ederdim' demiştir ve Lylie's de bu amaçla kurulmuştur. Lylie's, dış atıklarının ve müşterilerin istenmeyen hurdalarının yanı sıra, atılan teknolojiden değerli metallerin "madenleşmesini" destekleyen bir kuruluştur. E-madencilik, dünyayı madenciliğin sosyal ve çevresel olarak yıkıcı sürecine çevre dostu bir alternatif sunmuştur. E-madencilik süreciyle online ortamda atık malzemeler toplanıp depolanır ve işlem görmek için Lylie's'e gelmektedir.

Teknolojideki hızlı ilerlemeler ve yerleşik eskimeler ile birlikte bu teknoloji çağında, çok büyük miktarlarda elektronik atık üretilmektedir. Tipik bir cep telefonu 0,2 g altın tutar ve yalnızca 22 aylık bir ortalama yaşam beklentisi sonucunda deforme olmaktadır ve onu çıkarmak ve rafine etmek, birincil altın madenciliğinden daha düşük bir karbon ayak izi ile sonuçlanmaktadır. Ayrıca altın, geri dönüşüme değerli bir madde olduğundan, daha az değerli diğer birçok metal ve seramiğin birlikte geri kazanılmasını da olanak sağlamaktadır.

2017 yılında dünya genelinde, 64,5 milyon ton elektronik atık üretilmiştir. Bu elektronik atıkların sadece %16'sı geri dönüştürülebilmektedir. Durum böyle olunca da bu alandaki geri dönüşümün yetersizliği gün yüzüne çıkmış ve e-atık'a olan ilgide artmıştır (Lylies's, 2017).

1.4.2.5.1. E-Atık Geri Dönüşüm Neden Önemli

E-atık, elektronik atığın bir kısaltmadır ve devre veya elektrikli bileşenler içeren herhangi bir ev veya iş atığı olarak tanımlanmaktadır. Küresel tüketici taleplerindeki artış nedeniyle her yıl katlanarak büyüme göstermiştir.

Küresel olarak, daha erişilebilir ve sürdürülebilir e-atık geri dönüşüm planlarına ihtiyaç duymamız kaçınılmaz olmuş, ancak bu planların uygulanması ciddi maliyetler ortaya çıkarmıştır. Bu maliyetleri en aza indirebilmek için e-atıkları demonte ederek (sökülüp takılabilir durumda olması), değerli metalleri, daha az değerli metalleri ve seramikleri daha az çaba ile çıkarmak mümkün kılınmıştır. Rafine edildikten sonra, bu tür değerli metaller (kurtarılmış metal olarak da bilinir), birincil maden metalinden daha düşük karbon ayak izi ile sonuçlanmaktadır. Kurtarılmış Metal, daha az değerli birçok metalin ve diğer malzemelerin birlikte geri kazanılmasına ve geri dönüştürülmesine de yardımcı olmuştur. Lylies's alınan tüm önlemlere rağmen tam anlamıyla ekolojik bir işletme değildir. Çünkü kullanmış oldukları ambalaj kağıdı %100 dönüştürülememektedir. Bu nedenle çevreye Karbon ofsetleri şeklinde yansımaktadır. Küçükte olsa çevreye verdikleri zararı önlemek amacıyla, mücevher ve ambalaj yapımında (ofis ve çalışma alanlarındaki emisyonları azaltmak amacıyla) The Woodland Trust ile ortaklaşa çalışarak havadaki karbonu (CO2'yi) doğal yollarla engellemeye çalışmışlardır (LyIes's, 2017).

Sonuç olarak Lylies's, kullanılmayan elektronik atıkları, kullanımda veya yıpranmış olan altın veya gümüşlerin daha uygun ücretler karşılında alınıp yeniden işlenip, tekrar kullanılmasına imkan sunan ekoloji tabanlı bir işletme olarak dikkat çekmektedir.

2. ÇEVRECİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR GİRİŞİMCİLİK KAVRAMLARI

2.1. Çevre ve Çevrecilik Kavramları

Çevre ifadesinin tanımı, nasıl Türkçe sözlüğündeki ifadesiye; canlıların hayatlarını devam ettirdikleri yer olarak tanımlansa da içerisine canlılardan yer bilimine kadar hatta, iklim şartları da dahil çevreyi etkileyen tüm etkiler içindedir. Çağımızda ise çevre; yeryüzünü, gökyüzünden dünyanın merkezine kadar her şeyi ifade etmektedir. Kent Bilim Terimleri Sözlüğü ise daha geniş şekilde, “insanın bütün yaşam düzenini belirleyen, toplumsal ve biyolojik etkenlerin tamamı” olarak tanımlanmıştır. Hem cansız hem de canlı varlıklar çevre kavramına dâhildir (Şenoğlu, 2019, s. 16), şeklinde ifade edilmiştir.

Çevre kavramı denilince akla ilk hayvan, bitki ve insan gibi ifadeler gelmiş olsa da çevre; doğal olmayan öğeleri de dâhil etmektedir. Doğal olmayan çevre ismi verilen, insan elinden çıkmış olan yapısal çevre (camii, anıt gibi), taşınmaz kültürel varlıklar doğal olmayan çevreyi oluşturan nesnelerdir. Doğal çevreyse, üzerinde insan etkisi olmayan kendi kendine oluşan çevre anlamına gelmektedir. Denizler, dağlar gibi yeryüzü şekilleri doğal çevreye örnek olarak gösterilmiştir (Şenoğlu, 2019, s. 16).

Sosyal, çevresel ve hibrit (farklı özelliklere sahip, melez) girişimcilere ilişkin literatür, ortaklaşa iki soruna odaklanmıştır. Bu tür girişimcileri 'geleneksel' girişimcilerden ayıran farklar; sosyal refah düşüncesi, ticari mantıkları, organizasyonlardaki hedefler ve bu hedefleri birleştirmenin etkileri üzerinde durulmuştur. İlki ile ilgili olarak, araştırmalar sosyal girişimcileri motive eden faktörlerin farklılıklar göstermesi sonucu gerçekleştiğini göstermiştir (Miller ve diğerleri, 2012 s. 618; Short ve diğerleri, 2009, s. 181). Burada anlatılmak istenen ve bu tür girişimcilerin, başkalarının acılarına daha fazla merhamet göstermeleri nedeniyle, geleneksel girişimcilere kıyasla bir girişimde bulunma olasılıkları farklılıklar göstermektedir. İkincisi olarakda, hedeflere ulaşmada kullanılan yöntemler ve sonucunda da ticari ve ekonomik kazanç sağlamak amaçlanmıştır.

Örneğin, çevresel girişimcilerin ekonomik kazançlardan ziyade ekolojik kazanç arayışları nedeniyle farklı oldukları öne sürülmüştür (Schlange, 2006 s. 16-17). Örneğin,

(Kuckertz ve Wagner 2010 s.534) göre; iş deneyiminin, bireylerin girişimcilik yoluyla çevresel sürdürülebilirliği teşvik etme arzusunu önemli ölçüde azalttığını göstermiştir. (Patzelt ve Shepherd, 2011 s.635) göre, girişimcilerin, doğal çevreyi tehdit unsurları algıladıklarında ve daha büyük bir özgecilik duygusuna sahip olduklarında sürdürülebilirlikle ilgili fırsatları keşfetme olasılıklarının daha yüksek olduğu kanısına varılmıştır. Bununla birlikte, çevre kavramının bu kadar önem kazanması, çevrecilik tabiatının da oluşmasında etkili olmuştur.

Çevrecilik tabiatı, doğanın tarihsel ve doğal güzelliklerini güncel durumundan daha güzel hale getirmek, korumak ve yeniden oluşturmak amacıyla çaba verilmekte olan hareketin ismidir. Bununla birlikte çevrecilik, doğadaki doğal kaynakların yenilenebilirliği açısından bir denge içerisinde duyarlı olmayı, kaygılanmayı da ifade edebilmektedir. Kaynakları korumayı ve insan etkisi uygulamalarının, olumsuz etkilerini azaltmayı hedeflemektedir. Çevreye atılan atıkların herhangi bir yere yığılmasını önlemek, kirliliği azaltmak ve bununla beraber mevsim ve iklim değişikliğine sebep olan tüm etkenleri kontrol altına almak anlamı ile ifade edilmiştir. (Şenoğlu, 2019 s. 16).

Çevreci girişimciler, doğası gereği hibrit örgütlenmeye dahil olurlar, çünkü belirli hedeflere ve uygulamalara meşruiyet kazandıran paylaşılan anlam sistemleri olarak tanımlanan uyumsuz kurumsal mantıklar (Thornton ve diğerleri, 2012 s. 588) bir organizasyon içinde izlenmiştir. Hibrit bir örgütlenme bakış açısına göre, çevresel girişimciler, çatışan amaç ve uygulamaları rasyonelleştiren ekolojik ve ticari mantığı birleştirmektedir (Besharov ve Smith, 2014 s. 26). Ekolojik mantık, çevresel sorunları ele almak için harekete geçmeye öncelik verirken, ticari mantık ekonomik verimliliği ve kârları değerlendirmektedir (Mars ve Lounsbury, 2009 s. 7; York ve diğerleri, 2016, s. 4). Bununla birlikte, hibrit organizasyon çalışmaları, bir organizasyon içinde çatışan mantıkları ve hedefleri birleştirmenin zor olduğunu göstermiştir (Battilana ve Dorado, 2010 s. 1419; Pache ve Santos, 2010 s. 32). Bu gözlem (Tracey ve Phillips 2007 s. 267)'i "sosyal ve ticari öncelikler arasındaki çatışmanın sosyal girişimciliğin merkezii bir özelliği olduğunu" iddia etmeye yöneltmiştir.

Bu iddia, büyük ölçüde çevresel girişimcilik literatürü tarafından desteklenmiştir. Hockerts ve Wustenhagen (2010 s.481)'a göre, yeni kurulan şirketlerin çevreyle ilgili sektörlere girme olasılığının yerleşik firmalara göre daha yüksek

olduğunu ortaya çıkarmıştır; benzer şekilde York ve Lenox (2014 s.18), çevresel sosyal normların ve sosyal hareketlerin yeşil organizasyonlara yeni başlayanların girişini etkilediğini, ancak bu girişimin yerleşik yapıyı etkilemediğini ortaya çıkarmıştır. Ekolojik ve ticari mantıklar arasındaki uyumsuzluk, her iki makroda da yapılan çalışmalarda vurgulanmıştır (Pacheco ve diğerleri, 2010 s. 465), ve mikro düzeyde de O'Neil ve Ucbasaran, (2016, s. 133-152) yapmış olduğu çevre ve çevrecilik çalışmalarıyla dikkat çekmiştir. Son olarak da girişimcilerin bu tür gerilimleri neden ve nasıl ele aldıklarını anlamamanın kimlik teorisi yoluyla anlam kazanacağı öne sürülmüştür (York ve diğerleri, 2016 s. 5).

Çevreci zihniyetin ve akımlarının geliştirdiği çevreci hareketler 1850'li yıllardan itibaren ortaya çıkmıştır. Bu zaman diliminde gelişen çevre sonrasında ise 1890-1930 yılları arasında "romantik korumacılık" ismiyle daha çok milliyetçi avcılık, parkçılık gibi konuları üzerine gidilmiştir. 1960'lı yıllarda çevreci akımlar ve hareketler daha kapsamlı ve geniş olarak yeni boyutlar kazanmıştır. Pazarlama 1960 yıllarında ortaya çıkmayı, 1970'lerde gelişmeyi, 1980'lerde hesaplı olmayı, 1990 yıllarında pazarda güçlü olmayı açıklamaktadır. Çevrenin son yarım asırda fazlaca gündeme gelmesinin nedeni ise çevresel konulardan dolayı yaşanan problemlerin çoğalmasıdır. Çağımızda çevrecilik kavramının farklı kavrayış ve uygulama çeşitleri vardır. Bir kısmı ticaret için veya zamansız yapılan avın durdurulmasına ya da milli kültür miraslarının muhafaza edilmesine dikkat çekmektedir. Örneğin; Greenpeace gibi küresel şekilde tanınan kuruluşlar, hükümetin ve toplumun dikkatini herhangi bir zamanda bile avlanma, kaynakların tahrip edilmesi, buzulların erimesi, küresel ısınma gibi konulara dikkat çekilmesi gerekliliği öngörülmüştür (Şenoğlu, 2019 s. 16).

2.2. Çevre Kavramının Önem Kazanması

Canlıların içerisinde yaşadıkları çevre ile bu çevrede yaşayan canlıların birbirleri ile olan ilişkileri ve bunların da diğer canlılara ve doğal çevre ile ilişkisi, insanlığın ilk defa ortaya çıkışından, sanayii ile birlikte endüstrileşmeye kadar etkileşim sürekli olarak artarak devam etmiştir. Tabi sanayileşmenin artması insan etkileşimini daha da artırmış bu durumda da çevresel dengenin bozulmasına neden olmuştur.

İnsanlığın varoluşundan bu zamana kadar gerçekleşen çevre problemleri, sanayi devrimi ile birlikte iyice dikkat çeken bir durum halini almıştır. Yalnız bu sorunları

insanlığın gündemine gelebilmesi için 20. Yüzyılın ikinci yarını beklemek şart olmuştur. Ondan önce de çevre ile alakalı araştırmalar ve tartışmalar genellikle entelektüel seviyedeki bilim insanları tarafından yapılmış, bu durum da çevrenin toplum tarafında farkındalığa neden olmuştur (Saçlı, 2009 s.30).

Bilim ile uğraşan bireylerin araştırmaları ve teknolojik gelişmeler girdileri artırırken çevre dikkate alınmamıştır. ‘Büyük güç büyük sorumluluk ister’ sözü bu gelişmeler içerisinde sorumsuzluklar ile sonuçlanmış, güç delisi hükümetler ve bireyler doğal çevrenin bozulmasında etkili olurken, şimdi ise çevre bu sorumsuzluklar ile boğuşurken canlı yaşamını da tehdit etmeye başlamıştır.

Çevre kavramının değer kazanması ve insanlığın gündeme gelmesi, yalnızca kirlilik ile ilgili olmadığı halde, büyük oranda yaşanan kirlilik sebep olmuştur. İnsanın, doğayı kendini güncelleyebilme potansiyelinin üzerinde değerlendirerek değiştirmesi ve bozması Sanayi Devrimi ile birlikte hazırlanmıştır. 20. Yüzyılın ikinci yarısından sonra faaliyet gösteren ekonomik gelişim dalgasıyla birlikte çevre kirliliği de apaçık ortada belirmiştir. Mali bakımdan büyüme şehvetiyle artan teknolojik gelişmeler ve neticesinde sanayileşmenin hızlanması, meydana gelen atıklar sebebiyle çevre kirliliğinin de boyutları artmıştır. Özellikle gelişmiş devletler, sanayilerinin sürdürmek ve geliştirmek için hem hammadde temin ettikleri ortamları kirletmişler hem de üretim yaptıkları ortamları kirletmişlerdir. Diğer yandan bu devletlerin hammadde sağlaması için sadece bulundukları bölgeyi değil dünyanın çoğu bölgesindeki kaynakları kullandıkları değerlendirildiğinde, kirlilik unsurları ortaya çıkmaktadır. Bunlara teknolojik ve bilimsel gelişme ile ekonomik gelişme isteği de eklenince, dünyayı etkisi altına alan çevre kirliliği unsurları da hayati risk taşıyan bir hal almıştır. 2. Dünya Savaşı bitiminden sonra üretimdeki teknolojik devrim sebebiyle, bireyin doğa üzerindeki etkileri gün geçtikçe artış göstermiştir. 2009 senesi başlarında, çevreye verilen zararın önemli sebeplerinden olan sentetik ürünlerin üretilmesine 20. Yüzyılın ikinci yarısına varmadan başlanılmıştır. Özellikle plastik ürün atıklarının imha edilmesi sorununa ilk defa 2. Dünya Muharebesi sonrasında karşılaşılmıştır. Atom bombasının atılması ile başlayan aşamada nükleer enerjinin uygun yol olarak sunulması savaş sonrasında olmuştur. Yalnız savaş bitiminde kullanımı çoğalan sentetik ürünler, gündelik yaşamda evlerde kullanılmaya başlamıştır. Bu arada artan nüfuz ile beraber tüketimde artış göstermiştir. Tarımda, zararlı bitki ve böceklerin yok edilmesi konusunda kimyasal madde kullanımının artış göstermesi, gübre kullanımının artması gibi birçok etken birleşerek,

çevreye verilen zararın etkisini artırmıştır. Özetle, insanın çevre problemleri ile yüz yüze gelmesi asıl olarak, 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde insanoğlu'nun çabaları sonucu meydana gelen teknolojik gelişim ve üretimde yeni yöntemlerin kullanılması aracılığı ile gerçekleşmiştir (Saçlı, 2009 s.30)

Doğa'nın kendini yenileyebilme hızı, çevreye verilen olumsuz sonuçlar göz önüne alındığında yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple de birey ve çevresi arasındaki ilişki, ilk dönemlerden sanayi devrimine kadar belli bir doğrultuda süregelmiştir. Sanayi devrimi ile beraber, doğa ve insan uyumu bozulmaya başlamıştır. Bireyin doğa ile savaşı başladığı zamandan beri hep devam etmiştir. Örneğin; beslenme, giyinme ve barınma gereksinimi ile başlayan savaş orta çağa kadar belirli bir dengede devam etmiştir. Yalnız orta çağ ile beraber birey bu savaşta daha fazla etkinlik göstermeye başlamıştır. Sanayi devrimi sonrası, bireyin doğayı kontrol altına almak istemesi için verdiği çaba, doğayı sınırsız kullanma hırsına dönüşmüştür ve doğanın kendini yenileyebilme hızı gün geçtikçe düşmüştür. Meydana gelen teknolojik gelişmeler ile beraber, gelişen sanayi ile bunu destekleyen birey 19. Yüzyılın başlarından itibaren çevresine ne kattığına bakmadan 20. Yüzyılın sonlarına kadar gelmiştir. Doğa, ne görürse tepki gösterir. Bireyin sanayi devrimi ile beraber zaman geçtikçe artan bir biçimde doğayı kontrol edebilme, ondan daha fazla yararlanma isteği karşısında 1950'li yıllardan sonra daha da sınırları kesinleşen bir biçimde, doğa tepkisini göstermeye başlamıştır. Doğanın verdiği tepkiler, öncelerde küçük ölçekte ve bölgesel nitelikte olduğu için fazla dikkat çekmemiş, dünyanın zaman geçtikçe ısınması, iklimlerin farklılaşmaya başlaması, ozon tabakasının incilmesi, saydığımız nedenlere bağlı olarak gerçekleşen; açlık, kıtlık ve kuraklık gibi sorunların toplumun gündemine gelmesiyle, giderek artan bir biçimde çevre problemlerine olan ilgi artış göstermiştir (Saçlı, 2009 s.32).

2.3. Çevrecilik Faaliyetleri

2.3.1. Çevreci Girişimcilik

Çevresel sorunların özellikle sanayi devrimi ile gün yüzüne çıktığı, ancak üretim ve teknolojik gelişimin sağladığı faydalara karşın göz ardı edilen çevre, artık sorun ile birlikte fırsatı beraberinde getirmiştir. Yani çevre sorunlarına çözüm amaçlı iş fırsatlarının değerlendirildiği, işletmelerin ve hükümetlerin faaliyet alanlarında çevre ve

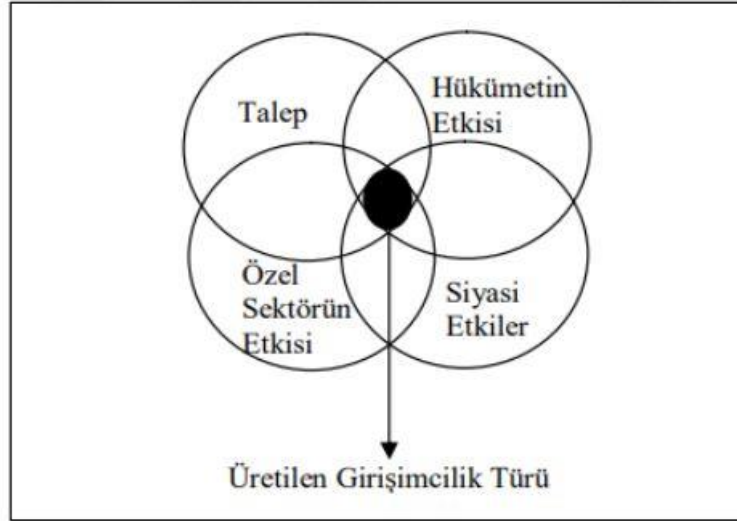
çevrecilik terimlerine ve uygulamalarına sıklıkla yer verdiği görülmüştür. Çevreci girişimcilik, çevre konulu problemleri hem ileri görüşlülükle fırsata çevirebilen hem de çözümlenmesine fayda sağlayan girişimcilik türü olarak ifade edilmiştir. (Canbaz vd., 2013 s. 233).

Çevreci girişimcilik ile ilgili araştırmalar neticesinde, girişimcilik ve çevrecilik ile ilgili türlerinde olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma verileri dikkate alındığında, biyolojik girişimcilik, eko-girişimcilik ve toplumsal(sosyal) girişimcilik kavramları da girişimcilik çeşitleri arasında olduğu görülmüştür. Eko-girişimcilik, çevreyle ilgili yenilikler ile pazarda yer edinilmesi ve başarı elde edilmesi girişimciliği olarak da ifade edilmiştir. Biyolojik girişimcilik ise hayatın devamının iyileştirilmesi amacıyla, gereksinimleri öncelikli hale getirerek, akademik ve teknik girişimcilerin buluşmasına vesile olarak, iş birliklerini özendirerek, bilgiyi ticari amaca dönüştürmeyi amaç edinen altyapı ve ortam sağlamak amacıyla yaşama geçirilen etkinlikleri içerdiği savunulmuştur. (Savrul ve Akyüz, 2016 s. 171). Sosyal girişimcilik ise belirli kaynaklardan bıkmadan ve yılmadan faydalanma isteğinde olan, sosyal değer oluşturma veya herkese ulaştırmak için yenilik özellikli grup ve kişilerin, sadece toplumsal değer ortaya çıkarmayı hedefleyen etkinlik olarak ifade edilmiştir. (McLean ve Peredo, 2006 s. 5-6).

Girişimcilik bu açıklamalara ek olarak, literatürde yer alan ‘Chicken Modeli’ ne göre de sınıflandırıldığı görülmüştür: İşin büyüklüğüne ve mülkiyete göre. Mülkiyetine göre girişimcilik; özel sektör girişimciliği ve devlet girişimciliği olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kamu girişimcilikleri, siyasi otoritenin kararları düzeyinde ve bütçe kısıtlamaları kapsamında etkinlik gösteriler. Büyüklük özelliğinde göre girişimcilik ise büyük girişimciler ile küçük ve orta girişimcilerin oluşturduğu girişimler olmak üzere ikiye ayrılır. Büyük girişimlerde, devletleştirme tamamlanmış ve yönetim alanında uzman yöneticilere verilmiştir. Küçük ve orta girişimcilikte ise yöneticilik, girişimcilik ve iş sahipliği aynı bireyde toplanmakta olup küçük ve orta girişimcilikte girişim işini yapanlar çoğunlukla kendi hesaplarına hareket eder ve risk sorumluluğu sahip edindirler, ifadesine yer verilmiştir. (Öcal, 2021 s. 50-51)

John Chicken tarafından oluşturulan ‘Chicken Modeline’ göre (Şekil 1) girişimcilik; siyasi etki, özel sektör etkisi, hükümet etkisi ve talep neticesinde meydana gelmektedir. Nedeni ise girişimcinin isteğini karşılayacak kadar istek oluşturduğunun

varsayılmıştır. Bu dört etkinin neticesi olarak açık Pazar girişimciliği, kısmi hükümet destekli girişimcilik ve tam hükümet destekli girişimcilik biçiminde üç girişimcilik çeşidi meydana gelmektedir. Ürünlerin alım-satımının açık pazarlarda yapıldığı girişimcilik türlerinden biri Açık Pazar girişimciliğidir. Bu girişimci türünün girişimcileri hayatta kalmak için kâr amacı güdüp elde etmek mecburiyetindedirler. Kısmi devlet destekli girişimcilikte dış ve yerel pazarlarda etkinlik gösterilmekte olup bazı devlet destek ve teşviklerine tabi bir girişimciliktir. Bu girişimcilikte devlet politika ve uygulamaları faydalı olmakla beraber, bu girişimler de kâr elde etmek durumundadırlar. Tam devlet destekli girişimcilik ise kâr etme zorunluluğunun bulunmadığı, etkinliklerin hükümetin sağladığı fonlarla yürütüldüğü girişimciliktir (Öcal, 2021 s. 50-51).

Kaynak: (Öcal, 2021 s. 50-51).

Şekil 1. Girişimcilik Üreten Etkilerin Birleşimi

Şekil 1’de girişimcilik türünün ortaya çıkması için gerekli olan talep, hükümet etkisi, özel sektör etkisi ve siyasi etkiler sonucunda, girişimci bireyin faaliyet alanına göre ortaya çıkabilecek girişimcilik türü ifade edilmiştir.

2.4. Dünya’daki ve Türkiye’deki Çevreci Girişimcilik Örnekleri

2.4.1. Dünya’daki Çevreci Girişimcilik Örnekleri

Son yıllarda girişimcilik ve çevreci işletme kavramlarına artan bir ilgi görülmektedir. Yirminci yüzyılın başlarında ortaya çıkan sanayileşme sürecinde iş

faaliyetlerinde meydana gelen radikal değişimler ve artan tüketim, işletmelerin çevreci faaliyetlere yönelmesine yol açmıştır. Buna paralel olarak sürdürülebilir kalkınma ve sanayinin çevreci bir hal alması temelinde işletmelerin durumuyla ilgili birçok farklı parametre, özellikle bir alan olarak girişimci bakış açısı göz ardı edilmiştir (Schaper, 2010 s.11). Bu durumun sonucu olarakta, çevreci yeni kurulan veya var olan çevreci olduğu iddaa edilen işletmeler ortaya çıkmış ve çevresel farkındalık tam anlamıyla anlaşılamamıştır. Çevreci girişimci olma şartlarını taşıyan girişim türleri aşağıda verilmiştir.

Brickify Ltd; Nijerya da kurulan Brickify, çevreye zarar veren plastik atıkları suya, ateşe ve ısıya dayanıklı kaliteli tuğlalara dönüştürmektedir. Bu tuğlalar hem yol yapımı hem de düşük maliyetli evlerin yapımında kullanılıyor. Şirketin ürettiği tuğlalar lego parçaları gibi iş görüyor ve inşa esnasında birbirlerine kenetleniyor. Bu sistem inşaat aşamasında ek malzeme kullanımını da ortadan kaldırmıştır (Brickify, 2016).

Refurbed; Avusturya’da kurulan şirket, ikinci el pazarı canlandırmayı amaç edinmiştir. Bu amaçla ikinci el piyasasına girerek teknolojik ürün; telefon, bilgisayar, tablet gibi ürünlere güven duyulmasını sağlamak amacıyla girişimde bulunmuşlardır. Amaçlarına, gelen talepler doğrultusunda da ulaşmayı başaran Refurbed teknolojik ürünlerin geri dönüşümünü sağlayarak gereksiz zaman ve para harcamalarına engel olmuş bir işletmedir. Yapmış oldukları her geri dönüşüm içinde bir ağaç diken işletme Redbull çevrecilik faaliyetlerinde de sıralamalarda yer almıştır (Redbull, 2021).

Body Shop; bilinçli çevreci olma, sorumluluk ve doğal kaynak türlerinden olağan üstü ürün/ürünler meydana getirme isteği içerisinde olan işletme, 25 yıldır etkinliklerini sürdüren hem ekolojik hem de çevreci nitelikte bir işletme olarak dikkat çekmiştir (Aykan, 2012 s.205). Öncelik verdikleri projeler sosyal sorumluluk projeleri, bunun dışında, çevresel ve toplumsal farkındalık gibi uğraşlara adanmış bir kozmetik firması olan Body Shop, insan haklarını savunmak, hayvansal deneylere izin vermemek, yerel ticareti desteklemek, dünyayı korumak gibi değerler ile ön plana çıkmış, çevreci ve ekolojik bir işletme olarak dikkat çekmiş ve tamamen doğal ürünler ile ürünlerini yapmış, çok fazla da talep görmüştür.

2.4.2. Türkiye’deki Çevreci Girişimcilik Örnekleri

Gelişmekte olan devletler için girişimcilik önemli bir paya sahiptir. Girişimcilik sayesinde toplum yeni teknolojilere ve kaynaklara tanışmaktadır. Bunun neticesinde ise daha önce hiç kullanılmamış veya az kullanılmış kaynaklar ekonomiye kazandırılmakta ve üretim artışı oluşturulmaktadır. (Üzülmaz, 2008 s. 21). Türkiye’de girişimciliği desteklemek için birçok kuruluş etkinliğe geçmiştir. Sivil toplum kuruluşları, yapılan çalışmalara destek vermekte, bunun yanı sıra araştırma geliştirme (Ar-Ge) ve girişimcilik faaliyetleri için hibe, vergi muafiyeti ve vergi indirimi gibi teşviklerde bulunmaktadır. Sağlanan bu destekler tüm girişimcilik türleri için geçerli olmuştur (Gül, 2014 s. 51).

Türkiye’de Ar-Ge ve girişimcilik etkinliklerinin önemli bir kısmının çevre ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Çevresel etkinliklerin artmasıyla eko-girişimciliğin gelişmesi bir avantaj olarak görülmektedir. Türkiye’de girişimciliğe destek veren kuruluşlara Çevre, Atmosfer, Yer ve Deniz Bilimleri Araştırma Kurumu (ÇAYDAK), Türkiye Bilim ve Teknoloji Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve çevre teknolojileri ve projelerine destek veren Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) örnek verilmiştir (TTGV, 2012 s. 54).

Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) yaptığı görüşmelerden çıkan örneklerle dayanarak hem TTGV’nin kendi portföyü hem de eko-girişimcilikle ilgili internet araştırmaları birleştirilmiştir. Özellikle "sürdürülebilir yaşam tarzlarına" doğrudan faydayı yansıtan altı örnek seçilmiştir. Bu örnekler Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 6. Türkiye’den Seçilmiş Çevreci Girişimcilik Örnekleri

Sektör	Kurum / Şirket	Örneklerin Tanımı
Tarım- Gıda	BUĞDAY DERNEĞİ	Organik çiftçiler ile kentsel tüketiciler arasındaki boşluğu kapatmak
Servis – Taşıma	VIP DRY OTO TEMİZLEME	Araç temizliğinde kullanılan; su, deterjan, makine ve normal bezler yerine, tamamen doğal özel bitkisel solisyonlar ve yine bu iş için üretilmiş mikrofiber bezler yardımıyla araç temizleme işi
Gıda	EZGİ MODA	ETİYOK- Vejetaryen çiğ köfte
Atık Yönetimi – Değerlendirme	ÇÖP (M)ADAM	Çöpe atılan atıklardan çanta, cüzdan yapımı
Atık Yönetim – Değerlendirme – Enerji – Gıda	KARAGÖNLER	Zeytin küspesinden zeytinyağı ve biyoyakıtın üretilmesi
Çevre Dostu Eşyalar –Atık Geri Dönüşümü	STEPPEN	Biyolojik olarak parçalanabilir kalem

Kaynak: TTGV, 2012 s.50.

Sonuç olarak, tablo 5’te de görüldüğü üzere çevreci girişimcilik tek bir alan ile ilgi değil; ihtiyaçlar, hizmet, atık yönetimi, enerji ve geri dönüşüm gibi unsurları da kapsadığı görülmüştür. Aynı zamanda sektörlerinde kendi içerisinde yapmış olduğu iş birlikleri sayesinde çevresel duyarlılığı da artırmaya çalıştığı görülmüştür. Diğer sektör incelemelerinde daha sınırlı veri kullanılmış ve bunlar da Tablo 6 da verilmiştir.

Tablo 7. Türkiye’deki Diğer Çevreci Girişimcilik Örnekleri

Sektör	Örnekleri
Enerji	Güneş enerjisi soğutma sistemleri Konsantre güneş enerjisi (CSP)
Enerji – Taşımacılık	Güneş / rüzgar enerjisi ile çalışan yelkenli tekneler
Atık Yönetimi / Değerlendirme – Hayvancılık	Bira üretiminden çıkan atık mayalarla hayvan yemi yapılması
Atık Yönetimi / Değerlendirme	Hurdaya ayrılan lastiklerin pirolizi ve geri dönüşümü
Organik Ürünler	Organik kozmetik ürünler
Atık Yönetimi / Değerlendirme	Yüksek kaliteli pet şişelerin geri dönüşümü
Bilişim Teknolojileri	Bakım ve süreç iyileştirmeleri

Kaynak: TTGV, 2012 s. 51.

Farklı kaynaklardan derlenen bazı eko-girişimcilik vakaları ve iş fikirleri de tablo 7 de listelenmektedir; ancak Türk girişimcilerinin düşünme metodolojisi veya potansiyeli hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşılamamıştır.

Tablo 8. İş Fikirleri ve Girişimleri Listesi, Türkiye’den rnekler

Sektör	rnekler
Yerel / Organik Gıda retimi	Organik arı üretimi için kullanılacak yenilikçi arı kovanı retimi- Alışveriş merkezleri için organik gıda mağazaları (franchising)- Yöresel domates tohumlarından yerel organik domates retimi – Organik iftiler kooperatifi
Atık Maddelerin Değerlendirilmesi	Benzer yapı malzemelerinden daha hafif ve daha iyi izolasyon özelliklerine sahip atık kağıtlardan tuğla imalatı. - Atık pillere karşılık hediye sağlayan atık pil toplama donanımı- Atık am kabuklarından toprak düzenleyicisi retimi- Gıda atıklarından hayvansal yem retimi
Sürdürülebilir Taşımacılık	Sürdürülebilir ve ekonomik ulaşım sağlama amacıyla bir ağ işlevi görecek araba havuzu (araba paylaşımı) web sitelerinin veya web uygulamalarının kurulması
Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	Rüzgar türbini üretimi ve satışı-İstenilen sıcaklık koşulları için konforlu bir klima sistemi olarak tasarlanan enerji verimli ısıtma ve iklimlendirme sistemi. - Led ampul üretimi ve satışı-Pasif ve ekolojik yapı sistemleri
İnsan Sağlığı	Elektrikli aletler için elektromanyetik dalga filtresi.
Kaynak Verimliliği ve Atık Azaltma	Susuz turşu veya salamura üretimi-çevreye duyarlı evrimii gıda dağıtım hizmeti

Kaynak: TTGV, 2012 s. 51.

Tablo 7 de doğaya verilen zararların minimuma indirilmesi, organik gıda üretimi, atık maddelerin değerlendirilmesi, sürdürülebilir taşımacılık, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği, insan sağlığı, kaynak verimliliği ve atık azaltma konusunda yapılan örnekler verilmektedir (TTGV, 2012 s. 51).

Sonuç olarak yukarıda belirtilen özellikler neticesinde şu soru ortaya çıkmıştır. Çevreci girişimcilik ile ekolojik girişimcilik arasındaki fark veya farkların ne olduğu, bu durumda da aşağıdaki tabloda net bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 9. Çevreci Girişimcilik ve Ekolojik Girişimcilik Farkı ve Benzerlikleri

Çevreci Girişimcilik	Ekolojik girişimcilik
. Çevresel farkındalık var . Çevresel pazarda yer almaz . Daha çok çevresel iş merkezli . Pazar payı için uğraşır .Tüm sektörlerde faaliyette bulunabilir	. Çevresel farkındalık esasında . Çevresel pazarda yer alır . Daha çok çevre odaklı .Yeni pazar fırsatları önceliği vardır .Sadece çevresel endüstrileri kapsar
Benzer Özellikler	
. Çevresel ve sürdürülebilir odaklı faaliyetler . Çevresel odaklı, akılcı pazarlama teknikleri . Doğal ve çevreye zarar vermeyen ürün ve malzemelerin kullanılması . Çevre dikkate alınarak, temiz üretim, verimlilik, yönetmeliğe uygun faaliyetler gerçekleştirme . Sosyal sorumluluk ve toplumsal çevre bilinci oluşturmak	

2.5. Sürdürülebilir Girişimcilik Kavramı

2.5.1. Sürdürülebilir Girişimcilik ve Tarihsel Süreç

Sürdürülebilirlik kavramı ilk olarak Alman Johann Carl Von Carlowitz (1645-1714) tarihinde, ‘Sylvicul tura Oeconomica’ yazdığı eserin de ormanlar için kullanmış ve Almanca olarak (nachhaltigkeit) anlamına gelmektedir. Carlowitz, ormancılığın sürdürülebilir olması için ormansızlaşma oranının ağaçlandırma oranını geçmemesi gerektiğini de öne sürmüştür (Pittel, 2002, s. 9). Latince kökü “sustenere” sürdürmek kelimesine dayanan sürdürülebilirlik kavramı literatürde farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Sürdürülebilirlik, tarımda, turizmde, mimaride, işletmede ve ekonomide toplumun doğal, bilimsel, kültürel, sosyal ve insan kaynaklarına uygun kullanımını amaçlayan katılımcı bir süreç olarak da tanımlanmıştır (Şahin ve Çankaya, 2017 s.118).

Sözlük karşılığı olarak sürdürülebilirlik, devam ettirebilirlik olarak ifade edilmektedir; İngilizce’de ‘sustainability’, Fransızca’da ‘soutenabilite’, Almanca’da ise ‘nachhaltigkeit’ şeklinde kullanılmaktadır. Çevre sorunların gün geçtikçe artmaya başlamasıyla birlikte, dünya liderlerinin de dikkatini çeken bu sorunlar neticesinde seksenli yılların başlarında bu durumların varoluşunun sorgulanması için belli başlı kararlar alınmaya başlamıştır.

1980 senesinde Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve Dünya Koruma Strateji Belgesinde yer alan açıklamaya göre, sürdürülebilir ve temiz yaşama ulaşmanın şartının mevcut kaynakları korumak ve geliştirmek olarak açıklanmıştır.

Başka bir açıklamaya göre; sürdürülebilirlik ifadesi sadece malii/ekonomik koşulları kapsamaktadır. Bundan dolayı sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramı hemen hemen aynı anlama gelmektedir. Buna karşın, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu sürdürülebilir kalkınma ifadesini ‘çağımız bireylerinin gereksinimlerini karşılarken sonraki nesillerin gereksinimlerini karşılama yeteneklerini feda etmeden karşılanabilmesi’ şeklinde açıklamıştır (UN, 1987 s.54). Dünya Komisyonu’nun bu tanımına göre sürdürülebilirlik yalnızca toplumların tüm etkinlikleriyle olanaklı hale gelir, bu da farklı sistemleri ve farklı konuları kapsamına almaktadır. Birleşmiş Milletler Dünya Zirvesi 2005 yılında düzenlenen toplantısında sürdürülebilir kalkınma kavramını; ‘yoksulluğun önlenmesi, sürdürülemez tüketim ve üretim kalıplarından vazgeçilmesi, sosyal, ekonomik ve doğal kaynaklarının yönetilmesi ve korunması, sürdürülebilirliğin ve kalkınmanın temel hedefi ve gereksinimidir’ olarak ifade edilmiştir (UN, 2005 s.12).

Sürdürülebilirlik, milletlerin gereksinimlerini karşılamak için mevcut kaynakları değerlendirirken diğer taraftan gelecek nesillere bu kaynakların kullanılması için kontrol altına alınması gerekliliği olarak nitelendirilmiştir (Ballı, 2019 s.466).

Sürdürülebilirlik kavramının literatüre girmesi 18. Yüzyılda gerçekleşmişse de sürdürülebilirliğin meydana gelmesi ve günlük yaşamda yer bulması, bireylerin yerleşik yaşama geçmesi ve tarımın keşfedilmesi kadar geçmişe dayandığı söylenebilir. Popülasyonların sürekli olarak artmasıyla beraber doğal kaynakların tüketimi artmıştır ancak ekosistemin kendini güncellemesinin gerçekleştirme hızı bu tüketim ile ters orantılıdır. Dolayısıyla bireylerin ve tüm canlıların yaşadığı dünya ve doğal yaşamın yok olması tehlikesi artmaktadır. İnsanoğlu içerisinde bulunduğu çevreye karşı sorumluluklarını yerine getirmesi ve ekolojik dengenin korunmasını bilmesi için sürdürülebilirlik kavramı önemli bir hal almıştır. Sürdürülebilirlik, insanların toplumsal, ekonomik ve çevresel anlamda mevcut işleyişi devam ettirmesi ve çevresel deformun en aşağı seviyeye düşmesidir.

Sürdürülebilirlik son zamanlarda doğal kaynaklara ve çevreye verilen zararın çoğalması ve ev inşasının da bunda büyük etkisi olmasından dolayı zaman geçtikçe

değerlenen bir konu haline gelmiştir. Endüstriyel Toplamlar ‘da dünyadaki doğal kaynakların yüzde elliye yakını bina inşası içi kullanılmaktadır (Ballı, 2019 s.466).

Bu bağlamda sürdürülebilirlik, elde bulunan kaynakların dikkate alınarak bireylerin yaşam standartlarının yükseltilmesi ve ekolojik dengenin korunması olarak da açıklanmıştır (Ballı, 2019 s.466).

Çağımızın gereklerinin, gelecek nesillerin hayatını sürdürmesini engelleyen nedenlerin olmaması olan sürdürülebilirlik, bir kaynağın hepsinin kullanılması, ölümsüz olması ve kullanımının devamlı ve zarar vermeden olması ve bu aşamanın yönetilmesi işidir.

Toplum dikkate alındığında, sürdürülebilirlik kavramı tarihte önemlilik arz eden bazı faaliyetlerde yer almıştır. Bunlar;

- Stokholm Konferansı (1972): İsveç Stockholm’de 1972 yılında gerçekleşen Birleşmiş Milletler Konferansı’nda, ekonomik küresel kalkınma ve sanayileşmenin sonucu olan toplumsal problemlere ters düşen, gelişmekte olan ülkelerin sanayileşme ve ekonomi bakımından ihtiyaç duyulan hammadde arayışı arasında bir denge stratejisi oluşmasının şart olduğu üzerinde durulmuş ve buna bağlı olarak çevre ve sürdürülebilirlik kavramları ortaya çıkmıştır (Ünal ve Dımışkı, 1999 s.43).

- Brundtland Raporu (1987): Günümüz gereksinimlerini karşılarken gelecek nesillerin ihtiyaçlarını aksatmadan geleceğin temellerini atma isteği; ‘Bizim Ortak Geleceğimiz’ isimli gündeme getirerek, sürdürülebilir kalkınmanın değerini vurgulamıştır (Erşan ve Demirarslan, 2020 s.190).

- Rio Zirvesi (1992): Sürdürülebilirlik kapsamında, kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için, Rio de Janerio’da 1992 yılında toplanan ve ‘Yeryüzü Zirvesi’ olarak ifade edilen, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında sürdürülebilirlik konusu, uluslararası anlamda tartışılmıştır. Konferanstan çıkan sonuçlar; Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, Çevre ve Kalkınma Üzerine Rio Bildirisi, Gündem 21, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Ormanların Yönetimine, Korunmasına ve Sürdürülebilirliğine Yönelik Rehberlik Bildirisi, olarak toplamda beş bildiri hazırlanmıştır. Bu bildirilerin hazırlanmasındaki asıl amaç, sürdürülebilir nitelikli doğal süreçleri ve iş uygulamalarının benimsenmesi olmuştur (Dağdemir, 2012 s.51).

• Kyoto Protokolü (1997): Japonya'nın Kyoto şehrinde, 11 Aralık 1997 tarihinde gerçekleştirilen 3. taraflar konferansında (COP 3), dünya genelinde sera gazlarının azaltılması konusunda bağlayıcı hedefler içeren 'Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çevre Sözleşmesine İlişkin Kyoto Protokolü' benimsenerek 16 Mart 1998 tarihinde New York'ta Uluslararası Entegre Raporlama Bildirisi imzalanmıştır. Kyoto Protokolü, 18 Kasım 2004 tarihinde Rusya'nın onaylamasıyla 16 Şubat 2005 tarihinde yürürlüğe girmiş ve bu protokol, sanayileşmiş devletlerin sera gazı salımlarını 'stabilize etmeleri' doğrultusunda bağlayıcılığı bulunmayan bir yükümlülük barındıran, sanayileşmiş ülkelere bağlayıcı sera gazı azaltım yükümlülüğü öngörülmüş ve sürdürülebilir nitelikli sera gazının azaltılması amaçlanmıştır (M. Öztürk, 2019 s.535; A. Öztürk, 2019 s.535).

• Küresel Raporlama Girişimi (1997): Amerika Birleşik Devletleri merkezli bir çevre koalisyonu ve Tellus Enstitüsü tarafından Birleşmiş Milletler Çevre Programının desteği ile meydana gelen Küresel Raporlama Girişimi (GRI), ilk olarak 20 yüzyılın sonunda Sürdürülebilirlik Raporlaması Rehberini çıkarmıştır. Bu raporun çıkarılmasının amacı; kurum, kuruluş ve İşletmelerin sürdürülebilir bir yapıda olmaları ve sürdürülebilir kalkınmanın devamlılığının kalıcı hale gelmesini sağlayabilmek için bu kurum, kuruluş ve işletmelerin sürdürülebilirlik deneyimlerini açıklayarak katkı sağlamaları amaçlanmıştır (Ballı, 2019 s.467).

• Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UN Global Compact- UNGC) (2000): İş dünyasındaki sürekli rekabeti, bir tür kalkınma kültürü oluşturmak için evrensel ilkeler ile destekleyen, yenilik ve sorumluluk kapsamında gelişmeyi amaçlayan bir sözleşmedir. Kapsamı, 'sürdürülebilir ve kapsamlı küresel ekonomi' olan UNGC'ye taraf olmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Din, dil, ırk, kültür ayrımı yapılmaksızın, ulusal ağların yardımcıları ile işletme ve şirketleri bir araya toplayarak önemli ve sürdürülebilirlik amacına uygun bir platform oluşturmak amaçlanmıştır ve yıl 2002 de Türkiye'de, Global Compact Türkiye kurulmuştur (Önce, Onay ve Yeşilçelebi, 2015 s.239).

• BM Sorumlu Yatırım Prensipleri (2005): Birleşmiş Milletler genel sekreteri 12 ülkeden 20 tane büyük kurumsal girişimciliği çağırarak bir araya getirmiştir. Bir araya gelerek oluşturduğu bu platformun günümüzdeki üye sayısı 1200'ü geçmektedir. Sürdürülebilir nitelikli yönetim düşüncesinin yatırım aşamalarında ve karar sistemleri

üzerinde değerlendirilmesi gerekliliğini öngören ve bu koşulların hayatın her alanında kullanılmasının önemli olduğunu savunan oluşumdur.

- Rio +20 Zirvesi Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (2012): ‘Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı’ diğer adıyla ‘Rio +20’ 20-22.06.2012 tarihlerinde Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde gerçekleşmiştir. Konferans sonucunda, sürdürülebilir bir gelecek işaret edilerek ‘İstedığımız Gelecek’ isimli bildirge yayınlanmıştır. Ayrıca bu bildirmede, daha önceden alınan kararların da uygulanacağı kabul görmüş, sürdürülebilirlik kapsamında ekonomik kalkınmanın amaçlandığı, çevresel ve sosyal adaptasyonun sağlandığı ve ekonomik sürdürülebilir kalkınmanın toplumun etkinliği ile gerçekleşeceği vurgulanmıştır (Çemrek ve Bayraç, 2013 s.136).

- Uluslararası Entegre Raporlama (ER) Bildirisi (2013): Entegre raporlama hazırlamak isteyen tüm kurumlara yön göstermek ve uluslararası düzeyde kabul görmüş bir entegre raporlama çerçevesini hazırlamak amacıyla 2010 yılında IIRC kurulmuştur. IIRC kurulduktan sonra, bu raporlamaya ilişkin çalışmalar küresel boyutta kurumsal bir yapı kazanmıştır. 2011 yılında IIRC, bu amaçla hazırlamış olduğu ilk raporu tartışmaya açmış ve daha sonra birçok ülkedeki sivil toplum temsilcileri, kamu, akademisyenlerden gelen görüşler ve özel sektör görüşleri doğrultusunda son halini alan Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesini (International IR Framework) Aralık 2013’te yayımlanmıştır (Ercan ve Kestane, 2017 s.74).

- 2016-Habitat III: Ekim 2016’da Ekvador, Quito’da Birleşmiş Milletler Habitat III konferansı gerçekleşmiştir. BM Genel Kurulunun açıklamasına göre, bu konferansın tüm ülkelerde hem kentsel hem de kırsal “insan yerleşimlerinin” karşılaştığı zorlukları ele alması beklenmiştir. Konferansın amacı, insan yerleşimlerini yönetmeye yönelik sürdürülebilir nitelikli politika ve programların, ulus devletlere rehberlik etmesi beklenen “yeni bir kentsel gündem” oluşturulması amaçlanmıştır (Cohen, 2016 s.36).

Sürdürülebilirlik anlamında 20. Yüzyılın son yıllarından itibaren küresel gelişmeler yaşanmıştır. Hemen hemen insanoğlunun varlığından beri insanların büyük problemlerinden biri olan barınma yerlerinin sürdürülebilirliği ile ilgili gelişmeler ortaya çıkmıştır. Dünyanın gelişmiş ülkelerinden; İngiltere, Almanya, A.B.D, Avusturalya, Japonya gibi devletler tarafından 1990-2000 yılları arasında bazı raporların hazırlanmış ve bu raporlara uygun uygulamaların yapılması durumunda bazı imtiyazlar tanınacağı

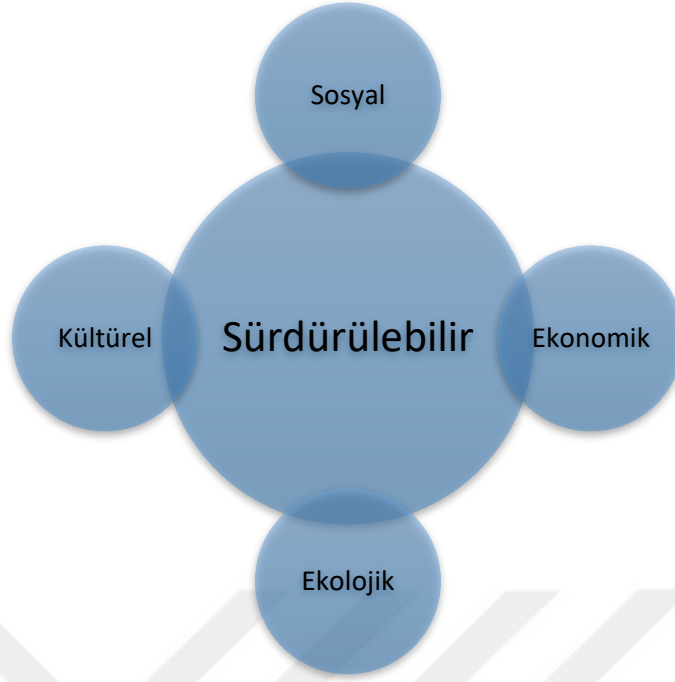
ifade edilmiştir. Bununla birlikte sürdürülebilir bir hayat elde edilmesi sadece sosyal bir ihtiyaç değil de kanun olarak mecburiyet haline gelmiştir. Bu durum göz önünde bulundurularak çoğu ülke kendi durumuna göre bazı şartlar belirleyerek bunları uygulamaya geçirmeye çalışmıştır. Bu sayede sürdürülebilir yaşam yerlerinin yapılması konusunda bazı yeşil bina sertifika sistemleri meydana gelmiştir. Çevre Dostu Yeşil Binalar Derneğinin (ÇEDBİK) Türkiye’de kurulmasıyla beraber sürdürülebilir yaşam yerlerinin inşası için önemli bir gelişme yaşanmıştır (Ballı, 2019 s.468).

2.5.2. Sürdürülebilir Girişimciliğin Önemi

Günümüze değin sürdürülebilir girişimcilik ile ilgili olarak çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Sürdürülebilir girişimcilik araştırması, “sürdürülebilir” bir toplum ve ekosistemi sürdürme potansiyeline sahip girişimci faaliyetlere odaklanmıştır. Elde bulunan sürdürülebilir girişimcilik araştırmaları, potansiyel olarak sürdürülebilir bir ekosistemi ve toplumu savunan girişimcilik etkinlikleri üzerinde durmuştur (Thompson vd., 2011 s. 213). Diğer yandan sürdürülebilirliğin asıl amacı, mevcut kaynakların en verimli şekilde değerlendirilmesi ve gelecek kuşaklar için korunmasının sağlanmasıdır. Yani sürdürülebilir girişimcilik, girişimciliği sürdürülebilir kılmak için köprü görevi gören bir kavramdır. Diğer yandan çevresel girişimcilik, sosyal girişimcilik, ekolojik girişimcilik ve yeşil girişimcilik gibi birbirleriyle aynı anlama gelen tanımlar için bir çatı görevi gören kavram niteliğinde kabul görmüştür. (Gibbs, 2009 s.69).

Sürdürülebilir girişimcilik, ekolojik ve sosyal değer ortaya çıkarmayı hedefleyen bir ekonomik etki olmasının yanında, kuruluşlar içinde ya da bir yere bağlı kalmadan insanlar ya da takımlar tarafından meydana gelen fırsatların ortaya çıkarılması ve bu düzeyde toplumsal ve çevresel problemlere çare bulmak için bu fırsatlardan yararlanılmasıdır (Mack ve Pützschel, 2014 s. 24) şeklinde ifade edilmiştir. Aslında milletin büyük kısmında yarar sağlayan sürdürülebilir girişimcilik, devinim halinde olan yeniliklerin meydana getirilmesini sağlamıştır (Demiray, 2017 s. 20-21).

Bununla birlikte sürdürülebilir girişimcilik, girişimcilerin aynı şartlarda mali kazanç, çevresel değer, toplumsal eşitlik ve kültürün değer kazanması için yenilikçi bir biçimde fırsatlardan faydalandığı bir süreç olarak nitelendirilmiştir. Dört eşit temel üzerinde ve sürdürülebilir girişimciliği ifade etmede kullanılan bu model, şekil 2 yardımıyla ifade edilmiştir. (Majid ve Koe, 2012 s. 300).

Kaynak: (Majid ve Koe, 2012 s. 303).

Şekil 2. Sürdürülebilir Girişimcilik Modeli

Şekildeki ifadeye göre, yapılan araştırmalar neticesinde sürdürülebilir girişimciliğin çevresel, ekonomik, sosyal etkileri ile birlikte kültürel zihniyetin de eklenmesiyle dört eşit etki alanının bulunmasının şart olduğu ifade edilmiştir. Sosyal eşitlik, ekonomik canlılık, çevre sorumluluğu ve kültürel çeşitlilik arasında birbirleri ile uyumun sağlanması için önerilen bu modele, ileri dönemlerdeki çalışmaların sürdürülebilir girişimcilik alanında daha güzel ve yeni zihniyetlerinin verilebileceği öngörülmüştür. (Majid ve Koe, 2012 s.293).

Sürdürülebilir girişimcilik, elde bulunan girişimcilik kültürü ile sürdürülebilirliğin birleşerek farklı disiplinler ile (Ekonomi, Çevre, Sosyal) birlikte çaba verilmesi neticesinde, var olan işletmelerin uyum sağlamaları için sürdürülebilir bir yapıya sahip olmaları, kurulacak olan işletmelerin ise sürdürülebilir ve esnek bir yapıya sahip olmalarını tahmin ederek, ürettikleri katma değerli hizmet ve ürünler ile sadece ekonomiye fayda sağlamayıp, diğer yandan toplumun ihtiyaçlarını ve çevreye karşı sorumlulukları da değerlendirerek, bugünden geleceğin güvencesi olmuştur.

Sürdürülebilir girişimcilik, ilerideki mal ve hizmetlerin yaşama yerleştirilmesi için fırsatların kim tarafından, nasıl ve hangi sosyal, psikolojik, çevresel ve ekonomik

neticeler ile oluşturulduğu, keşfedildiği ve sömürüldüğünün incelemesi gerekliliğinin önemli bir unsur olduğu görüşüne yer verilmiştir (Cohen ve Winn, 2007 s. 35).

Sürdürülebilir girişimcilik, asıl olarak kitle pazarına ve toplumun çoğu kesimine fayda sağlamak amacıyla, sürdürülebilir yeniliklerin yaşama geçirilmesidir. Sürdürülebilir girişim işini yapanlar, sosyal hayatına dâhil ettikleri kalıcı ve sürdürülebilir yenilikleri sisteme dahil ederek, ortak paydadakilerin daha büyük bir bölümünün karşılanmamış isteklerine de yanıt verebilmektedirler. (Ballı, 2019 s.467). Sürdürülebilirlik ve girişimcilik kavramları; sosyal girişimcilik, sürdürülebilir girişimcilik, eko-girişimcilik ve bir de dolaylı olarak kurumsal girişimcilik gibi zihinsel ve literatürün bazı çevreleri doğrultusunda incelenmiştir. Eko-girişimcilik, işletmelerde sistematik beceri ve yönetim sistemlerinden daha çok girişimcilerin kendi beceri ve yeteneklerine odaklı çevresel yenilikler ile kazanılan başarıyı açıklamak amacıyla kullanılmıştır (Schaltegger, 2002 s. 47). Sosyal girişimcilik; özel sektörün sosyal problemlerine karşı olan bilinci ve bununla birlikte sosyal sorunların çaresine fayda sağlamak veya sivil toplum örgütlerinde özel sektör zihniyetiyle davranarak fakat ilk amaç kâr temin etmek olmaksızın, sosyal yarar sağlamak hedefli girişimci olma şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Kayalar ve Arslan, 2009 s.58). Kurumsal girişimcilik; bütün olarak büyük işletmeler kurmak değil de daha küçük ünite, parça ve diğer işler için bağımlı olmayan küçük girişimcileri destekleyerek, yönlendirerek, koruyarak, teknolojik yarar sağlayarak, iş birliği yaparak birlik halinde çalışan, olumsuz ihtimalleri azaltıp yararın seviyesini yukarı çıkartmayı amaçlayan bir girişimcilik olarak tanımlanmıştır (Ballı, 2019 s.469). Sürdürülebilir girişimcilik ise tüm bu girişimcilik şekillerinin bir karışımı, bir özeti özelliğinde olarak sadece ekonomik anlamda sosyal yarar sağlamayı değil ve bununla birlikte çevresel ve sosyal yönden de önemli kazanımlar bulundurmayı amaçlamaktadır. Bu bağlam da ekolojik, sosyal, kurumsal ve sürdürülebilir girişimcilik ile ilgi birtakım ölçütler yer almaktadır. Bu ölçütler de tablo 9 da gösterilmiştir.

Tablo 10. Sürdürülebilir Girişimcilik Ölçütleri

	Eko Girişimcilik	Sosyal Girişimcilik	Kurumsal Girişimcilik	Sürdürülebilir Girişimcilik
Motivasyon Türü	Ekonomik değer yaratma ve çevre sorunlarına çözüm bulma	Toplumsal sorunu çözmek ve toplumsal değer yaratmaya katkıda bulunmak	Değişen düzenleyici toplumsal ve piyasalara katkıda bulunmak	Başarılı bir işin gerçekleştirilmesiyle toplumsal ve çevresel sorunların çözümüne katkıda bulunmak
Temel Amaç	Çevresel sorunların giderilmesi ile kazanç sağlamak	Bunu başarmak için toplumsal amaç ve güvenli finansman elde edebilmek	Kurumların doğrudan hedef olarak değiştirilmesi	Girişimcinin kurumsal faaliyetleriyle sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlaması
Ekonomik Çıkar	Amaçlar	Araçlar	Araçlar ve amaçlar	Araçlar ve amaçlar
Piyasa Dışı Hedeflerin Rolü	Bütünleşmiş çekirdek unsurlar olarak çevre sorunları	Amaçlar gibi toplumsal hedefler	Çekirdek unsur olarak değişen kurumlar	Entegre amaçların çekirdek unsurunun sürdürülebilir gelişmeye katkıları
Örgütsel Gelişim Zorlukları	Ekonomik sorunların entegrasyonuna çevresel konulardan odaklanma	Ekonomik sorunların entegrasyonuna toplumsal konulardan odaklanma	Kurumların değişiminden sürdürülebilir entegrasyona	Küçük katkıdan büyük katkıya, sürdürülebilir kalkınmaya

Kaynak: (Schaltegger ve Wagner, 2011 s. 224).

2.6. Dünya'dan ve Türkiye'den Sürdürülebilir Girişimcilik Örnekler

2.6.1. Dünya'dan Sürdürülebilir Girişimcilik Örnekleri

20. Yüzyılın ikinci yarısının ilk çeyreği dönemlerinden beri sanayinin hızla gelişmesi ve artan nüfus çevreye zararı artırmıştır. Artan kirliliğin boyutlarının ve doğal kaynakların üzerinde düzeltilemez etkiler ortaya çıkarmış iklim değişikliği, su kıtlığı, doğal kaynakların tükenmesi, artan su tüketimi riski gibi sorunları da beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla doğal kaynakların kullanımının sınırlı olmasını düşünürsek 21. Yüzyılın başlarında gündeme gelen; sürdürülebilirlik, sürdürülebilir üretim ve sürdürülebilir kalkınma gibi benzer konuların, üzerinde durulması gereken önemli konular olduğu görülmüştür (Topoyan, 2005 s. 259).

Gelecek kuşakların ihtiyaçlarını riske atmadan bugünün gereksinimlerini karşılama fikri, bilim dünyasını ve karar mekanizmalarını harekete geçirmiştir.

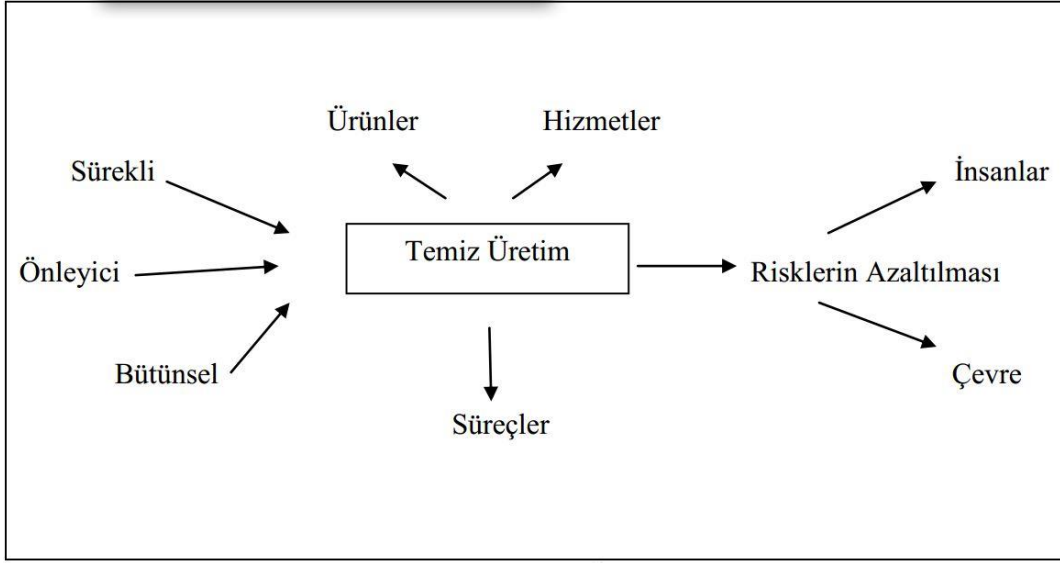
Kanunsal düzenlemeler ve küresel anlaşmalar ile özellik kazanmaya başlayan çevre konusundaki duyarlılık, tüketiciler ile birlikte üretici firmaların da daha duyarlı olmalarını sağlamıştır.

1992 yılında gerçekleşen, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında, sürdürülebilir nitelikli gelişimin sağlanması amacıyla gündeme gelen sürdürülebilir üretim ifadesi, sanayi bakımından gelişmiş ve büyük devletlerdeki sürdürülebilir olmayan tüketim ve üretim zihniyetinin neden olduğu sözü geçen çevresel sorunlarla gündeme gelmiştir (Veleva ve Ellenbecker, 2001 s. 519). Birleşmiş Milletler Çevre Programında (UNEP) ilk kez temiz üretim söylemine yer verilmiş, 1992 yılında Rio Konferansında da ‘Gündem 21’ de sürdürülebilir kalkınma gerekleri arasında yer almıştır.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) temiz üretimi; ürün ve hizmetlerine, üretim süreçlerine devinim halinde olan önleyici ve bütünsel olarak bir politikası uygulanması yolu ile çevre ve bireyler üzerindeki risklerin azaltılması olarak tanımlanmıştır (Cılız vd, 2011 s. 7).

Bu amaçla Global Compact Türkiye (UNGC), küreselleşmenin sebep olduğu problemler karşısında sürdürülebilirlik ve kurumsal olarak verilen görev neticesinde farklı insanlar ve kültürler arasında ortak bir paydada buluşmayı amaçlamaktadır. Şirket etkinliklerini çalışma şekli, insan hakları, insan hakları, çevre ve yolsuzluk ile mücadele ilkelerini referans alarak sosyal amaçlar ile uyumlu hale getirmeyi ve bu düzeyde davranmayı hedeflemiştir (Global Compact Türkiye, 2015 s. 10).

GRI; devletlerin, işletmelerin ve diğer kurumların ve kuruluşların iklim değişikliği, yolsuzluk ve insan hakları gibi sürdürülebilirliğin önemli etkilerini kavrayabilme ve bu konular ile ilgili iletişimde olmalarına yardımcı olan uluslararası bağımlı olmayan bir kuruluş olarak bilinmektedir (Gündüz, 2017 s. 106).

Kaynak: Cılız, Daylan ve Baydar, 2011 s. 7.

Şekil 3. Temiz Üretim

Massachusetts Lowell Üniversitesi 1999 yılında toplumun temiz üretim ile ilgili bilinçli olmasına yarar sağlamak üzere yayınladığı kılavuzda, temiz üretimi oluşturan dört temel yapı aşağıda şu şekilde açıklanmıştır (Boran, 2008 s. 10).

1. Önlem Prensibi: Çevre ve insan sağlığı için risk oluşturan problemi meydana getiren bir durum karşısında yapılması gereken karşı tedbirler alınmalıdır.

2. Önleyicilik Prensibi: Doğaya verilen zararın önlenmesi için faaliyetler sonucu olarak ortaya çıkan çevresel bozulmalar meydana geldikten sonra değil, gelmeden önce köklü önlenmesi öncelikli olarak düşünülmelidir. Bu nedenle ürünün hayat döngüsü değerlemesinin muhakemesi yapılarak daha temiz teknolojilerin gelişimine destek verir.

3. Demokratiklik Prensibi: Ürün zincirindeki çalışanların ve tüketicilerin katılımı ile gerçekleşen temiz üretim, içinde olan tüm insanlara hayatını sürdürebilme alanlarını etkileyebilecek kararlarda söz sahibi olup çevre hakkını kullanma imkanı sağlamaktadır.

4. Bütünsellik Prensibi: Çevresel odaklı kaynakların tüketiminde entegre yaklaşımın içinde bulunduğu toplum, alınan her türlü hizmet ve ürün için ortak fiiller ortaya koymayı gerçekleştirecek üretici ve enerji hakkında bilgilere ulaşabilmelidir.

Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü (UNIDO) yoksulluğun azaltılmasını ve refah seviyesinin artırılmasını destekleyen bir kurumdur. UNIDO, çevre

problemlerine kalıcı çareler bulmak için bazı hedefleri gerçekleştirmek için temiz üretim politikaları uygulamayı amaç edinmiştir (Yavuz, 2010 s. 76). Kuruluş bu doğrultuda, milletlerarası söylemlerde önem kazanan temiz üretim ifadesi ile ilgili, özendirici ve yönlendirici çalışmalarıyla, doğal kaynakların değerlendirilmesi ve korunması adına çoğu iyileştirici önlemi bünyesinde bulundurmaktadır.

Çağımızın çevre problemlerine önleyici davranışlar ile kalıcı çareler bulmayı amaçlayan fonksiyonel üretim yöntemleri, zaman geçtikçe çoğu ülkenin dikkatini çekmiş ve temiz üretim uygulamaları yaygınlaşmıştır. Dünya çapında çoğu ülkenin kurum ve kuruluşlarının desteğiyle temiz üretim uygulamalarıyla sayesinde atık oranının azaltımı amaçlanmıştır (Fresner, 1998 s.171). Gelişmiş kurum ve kuruluşlarının atık miktarını en aza indirmelerinin asıl sebebi, kirliliğin önüne geçme ve maliyeti azaltma ile birlikte pazar payını artırmak ve toplumsal saygınlık kazanmak olarak belirtilmiştir. Benzer yöntemlerin çoğalmasına karşın, atık yüzde oranı yüksek olan kuruluşlar için içsel olmayan bir baskı gerekliliğini ortaya çıkarmış ve Avrupa Birliği Komisyonunca hedefi entegre bir şekilde kirliliğin önüne geçmek olan Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrolü (IPPC) Direktifi yayınlanmıştır (Boran, 2008 s. 15).

2.6.2. Türkiye’den Sürdürülebilir Girişimcilik Örnekleri

Günümüz şartlarında küreselleşmenin meydana getirmiş olduğu etkilerin vesilesiyle artık mesafelerin veya uzaklıkların güvenlik açısından hiçbir anlamı kalmamış, hiçbir sektör veya sistemin de kendisini bunun dışında tutamayacağı ve gelişen şartlara adapte olmak mecburiyetinde kaldığı, ekonomik bir süreç ortaya çıkmıştır. Konusu geçen gelişmeler, ülkemiz ekonomisi için de söz konusu olmakla birlikte, gerçekleşen bu gelişmeler vesilesiyle ülkemizde de girişimciliğin değerini bilmiş ve başta devlet olmak üzere özel sektörlerin de uğraşlarıyla, girişimcilik alanında bazı yeni çalışma ve araştırmalar yapılmaya başlanmıştır (Sönmez ve Toksoy, 2014 s. 47).

Sürdürülebilirliğin, zaman geçtikçe değerlendirildiği bir alanda Türkiye’de bu bağlamda olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Bunlardan bir kaçı; sürdürülebilir yaşam yerleri için yeşil bina sertifika sisteminin (ÇEDBİK) faaliyete geçilmesi, Borsa İstanbul bünyesinde etkinlik gören işletmelere ait her sene düzenli olarak sürdürülebilirlik, raporları çerçevesinde bir indeks içinde sıralama yapılması, sürdürülebilir enerji

kaynakları açısından önemli projelerin (su, güneş, rüzgar) hayata geçirilmesi, ülkemizin yapmış olduğu araçların, elektrikli araçlar haline dönüştürülmesi için araştırmalara devam edilmesi, sürdürülebilir girişimciliği geliştirmek için çevre dostu düzenlemelerin yaşama geçirilmesi, atık geri dönüşümlü ürün kullanımının desteklenmesi, sürdürülebilirliğin sadece bir kamu stratejisi değil bununla birlikte sosyal bir ihtiyaç olduğu bilincinin çoğaltılması, Birleşmiş Milletler düzeyinde sürdürülebilirlik konulu milletlerarası önemli faaliyetlere ev sahipliği yapılması gibi konular çevresel sürdürülebilirlik için yerine getirilmesi gereken önemli konulardır.

Sürdürülebilir girişimcilik ilişkisinde de Türkiye’de dikkat çeken gelişmeler meydana gelmiştir. Örneğin; temizlik bezleri ve kağıt üreten yerli bir işletmenin, doğada çabuk zamanda yüksek olasılıkla çözülebilen ürünler üretmeye başlaması, Yeşil Çatı Sistemi ile doğa dostu, estetik yapıya uyumlu sistemlerin yaşama geçirilmesi, ısı yalıtımı ekolojik, Yeşil Bina Sertifika sistemi uygulamalarının kullanılmaya başlaması, beyaz eşya üreten yerli bir işletmenin kullanılmış beyaz eşyaların bütün parçalarını tekrardan geri dönüşüme koyarak, enerji, işçilik, zaman, kaynak, maliyet, üretim vb. gibi konularda yüksek oranda faydalar sağlaması, yerli inşaat işletmeleri tarafından üretilen binaların elektrik gereksinimlerini (binaların ortak ihtiyaçları olan asansör, bina içi aydınlatma, çevre aydınlatma gibi) hemen hemen %100’e kadar kendilerince karşılayacak akıllı bina sistemleri, Boğaziçi Üniversitesi Kilyos kampüsünün gereksinimi olan elektriğin tümünün üniversite tarafından kurulan rüzgar santralleriyle gerçekleştirilmesi gibi daha çok örnek verilebilir.

2007 yılında Eczacıbaşı Topluluğu, Dünya Sürdürülebilir İş Konseyi tarafından yetkilendirilen ilk topluluk olmuştur. Eczacıbaşı, üretmiş oldukları ürünlerin, üretim için harcadıkları enerji tüketimini bir senede %9,8 milyon MW/h düşürerek değerli bir fayda sağlamıştır. Koç Bilgi Grubu Yeşil Bilgi Platformu çevresel duyarlılığın toplum tarafından yaygınlaşması için gerçekleştirilen faaliyetlerin dışında, atık yönetimi çalışmaları neticesinde 51 ton atığın toplanmasını da sağlamıştır. TAV Havalimanları Türkiye’de işletmekte olduğu havaalanlarında karbon salınımını azaltacak teknolojiler kullanması ile bir yılda bir terminalden 3,5 milyon KW/h saat enerji tasarrufu sağlanmıştır. Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası (TSKB) Türkiye’nin ilk karbon nötr bankasını açarak hemen hemen iki sene gibi kısa bir zamanda çevreye salmış olduğu karbon miktarının %68’ini azaltmıştır. Aynı şekilde, Bilim İlaç isimli işletme de karbon

salınımının %7'ni azaltırken, Unilever grubu %50 azaltmayı hedeflemiştir. (Aykan, 2012 s. 208).

Son zamanlarda KOSGEB, sürdürülebilir girişimcilik konusuna dikkat vererek oluşturduğu ve 2015-2018 yıllarını içine alan 'Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Taslak Planı (GİSEP)' çerçevesinde, genel ve tematik destekler adı altında imtiyazla desteklenecek alanlardan birisi olarak ekolojik ve sürdürülebilir girişimciliğe yer vermiştir. Eko (çevreye karşı duyarlı) girişimciliği teşvik etmek hedefi ile aydınlatma çalışmaları, eğitimler sürdürülerek, destek modellerinin sürdürülebilmesi amaçlanmıştır. (Kosgeb, 2015).

Türkiye'de etkinlik gösteren ve Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksinde bulunan ve Küresel Raporlama Girişimi kapsamında sürdürülebilirlik raporlarını yayınlayan işletmeler sürdürülebilirlik raporlarının yayınlanmasıyla birlikte sürdürülebilirlik fikrinin bir değer olarak işletmeler tarafından hangi ölçüde benimsendiği ve işletme faaliyetlerinde hangi sürdürülebilirlik göstergelerinin ne kadar ön plana çıkıp kurumsallaşabildiği değerlendirilerek her sene bu endeks kendini yenilemektedir. İşletmeler bu bağlamda sürdürülebilirlik doğrultusunda faaliyette bulundukları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla işletmeler bazı kazanımlar yaratmaktadır. İşletmelerin sürdürülebilirliği tercih etmeleri durumunda meydana gelecek yararlar şunlardır;

- İşletmenin marka değeri ve saygınlık elde etmesi bu sayede toplum tarafından güven duyulması
- İşletmenin kâr marjının yükselmesi, kaynak verimliliği sayesinde gerçekleşir
- İşletmeye dahil edilen personelin vasıflı personel olması ve çalışan personelin verimliliğe teşvik edilmesi
- Kullanıcı taleplerine uygun hareket edilmesi
- İşletmelerde inovasyon, iş fırsatları ve yenilik olanakları sağlanması
- Mali kaynağa kolay ulaşım imkanı
- Kurallar çerçevesinde risk yönetiminin gerçekleşmesi
- Uzun ömürlü şirket yapısı oluşturmak

Sürdürülebilir girişimciliğin Türkiye’de ilerleyebilmesinde, girişimcilik etkinlikleri ve çevre alanındaki araştırma-geliştirme (Arge) araştırmaları artması, sosyal problemleri ve enerji ile alakalı geniş tabanlı kanunsal düzenlemelerin AB müktesebatıyla uygun duruma getirilmesi, sürdürülebilir girişimciliğin yaygınlaşması açısından kullanılabilecek çeşitli destek programlarının elde edilmesi, sürdürülebilir girişimciliğin ilerlemesinde önemli etkenler olarak görülmüştür. Sürdürülebilir girişimcilik bağlamında Türkiye’de; elektrikli ev aletleri, eko-turizm, hayvancılık ve tarım, ev aletleri, atık yönetimi, otomotiv gibi sektörlerin buna uygun olduğu anlaşılmıştır (Ballı, 2017 s.477).

Sürdürülebilir girişimciliğin gelişmesinde sıkıntı çıkaran bazı noktalar yer almaktadır. Bunlar; sürdürülebilirliğin gelişmesinde etkili olabilecek teşvik programlarının yetersiz kalması, çevre ile adapte hizmet ve mallar hususunda tüketicinin yeterli duyarlılığa ve ilgi seviyesine sahip olmaması, çevreye karşı bilinçli teknolojik gelişmelerin sınırlı olması gibi bazı sebepler verilmiştir. Türkiye’de sürdürülebilir girişimciliğin önünde girişimcilğe yeni başlayan ya da yeni açılan küçük işletmeler düzeyinde bazı engeller bulunmaktadır. Bilhassa şimdilik rekabet avantajı sağlayamayan girişimciler, yeni işletme kuranlar dikkate alındığında bu işletmelerin sayılarına bakılarak süreç daha iyi anlaşılacaktır. İşletmelerin gelir kaynaklarına ulaşma konusunda sorunlar yaşanması ve girişimci işletmelerinin varlıklarının devinim halinde olması konusunda sıkıntılar ortaya çıkması, iyi bir girişimci olmak hedefiyle gereken koşullar düşünüldüğünde, sürdürülebilir girişimcilik faaliyetleri için gerekli olan finansal kaynağı bulmalarının mümkün olmayacağı öngörülmüştür. Çünkü girişimci bu kaynağı elde bulundurması halinde bile uygulamaya koyacağı sürdürülebilirlik çerçevesi alanındaki etkinlikler sebebiyle oluşturulan gelecekte oluşacak maliyet artışlarının tüketicilere parasal olarak yansıtamayacağı ifade edilmiştir. Girişimcinin öncelikle işletmesinin varlığını devam ettirmesi şartı, sürdürülebilir girişimciliğin Türkiye’de genç girişimciler ve yeni işletmeler konusunda uzun sürede problemler çıkartacağı görülmektedir. Köklü ve büyük işletmeler, devam ettirilebilirlik anlamında önemli bir yapıya sahiptirler. Elde edilen yüksek karlar neticesinde, gerek sürdürülebilirlik için lazım olan ekonomik kaynağı kendileri için sübvans ederek gerekse fiyat olarak tüketicilerine yansıtmaması, işletmelerinin yaşamını devam ettirebilmesi konusunda kolaylıklar sağlanmaktadır. Fakat bu sürecin yeniş kuran ve başlangıç aşamasındaki işletmeler için uzun vade de sorun olabileceği öngörülmüştür.

Ülkemizde KOBİ'lerin ekonomideki konumunun %99 olduğu gerçeği düşünüldüğünde, sürdürülebilir girişimciliğin özendirilmesi için bu doğrultuda uyum sağlayan “Sürdürülebilir Girişimcilik Ekosistemi”nin meydana getirilmesinin şart olduğu anlaşılmaktadır.

Ülke ekonomisi, Orta ve Küçük Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) baskın olduğu bir yapıya sahip ve bünyesinde 2017 yılı baz alındığında 3,09 milyon KOBİ bulundurmaktadır. Çoğu ülkede olduğu gibi gelişmekte olan ülkemizde de girişimciliğe artan bir ilgi mevcuttur. Ekonomik kalkınma planları ile ekonominin gelişmesi, büyümenin devinim halinde olması ve kalkınmanın sürekliliği hedeflenmektedir. On birinci kalkınma planı 2019-2023 yıllarını içine alan ve ‘Sürdürülebilir Kalkınma’ ifadesinin ayrıca değerlendirilmesi, sürdürülebilirliğe verilen önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Sürdürülebilir girişimciliğin devam ettirilebilmesi ve sürdürülebilir girişimcilik ekosisteminin olması için; girişimcilerinin ekonomik desteğe ulaşmasında zorlukların olmaması, yeni teknolojilerin ilerlemesi için gerek duyulan ARGE desteğinin sunulması, ulusal ve milletlerarası rekabet gücünü yükseltecek önlemler alınması, danışmanlık hizmetleri verilmesi, vergi teşviki ve desteklerin artırılması, kümelenmenin özendirilmesi gibi birtakım kolaylıklar girişimcilere sunulmaktadır.

Üniversitelerde fakülte seviyesinde girişimcilik eğitimi verilmeye başlanması sosyal çevre duyarlılığının gelişmesine fayda sağlayacak uygulamaların hayata geçirilmesi, girişimcilerin ve işletme elemanlarının sürdürülebilirliği bir görev veya sorumluluk olarak değil de gönüllülük olayına dayalı bir politika olarak benimsemelerini sağlayacak kanunsal düzenlemelerin uygulamaya konulması, sürdürülebilir kalkınmanın değerini tüm ortaklar tarafından güzel anlaşılmasına vesile olacak tedbirlerin alınması, mevcut politikaların değiştirilmesi gibi yapılan bazı uygulamalar ülkemizde girişimciliğin sürdürülebilir nitelikte gelişmesine imkan sunmuştur. Yalnız bu konuda güncel uygulamaların ve kanunsal düzenlemelerin geliştirilmesinin gereksinim olduğu bilinmektedir.

3. YEŞİL GİRİŞİMCİLİK VE SOSYAL GİRİŞİMCİLİK KAVRAMLARI

3.1. Yeşil Girişimcilik Hakkında

Araştırma yapanların öncülüğü ile kullanılan terminolojide değişiklik olduğu gibi yeşil girişimcilik kavramlarında da ifade farklılıkları söz konusudur. Dolayısıyla yeşil girişimciliğin de kalıplaşmış net bir tanımı yoktur (Pachaly, 2012 s. 7). Yalnız yeşil girişimcilik farklı şekillerde açıklansa da ortak düşünce, gelecek ve mevcut kuşakların ekolojik ve toplumsal gereksinimleri için bir kaygı yaşanırken, iş geliştirme düşüncesinin benimsenmesidir.

Girişimcilik, toplum ve insan için değer ortaya çıkaran, ekonomik fırsatlara yanıt arayan veya ekonomik fırsatları ortaya çıkaran insanlar tarafından ortaya atılan, getirdiği yenilikler ile ekonomik sistemde farklılıklar yaşamaya neden olan bir aşama olarak ifade edilmiştir (Muzyka ve Churchill, 1995 s. 352). Yeşil girişimcilerin girişimciler ile paylaştıkları ortak yanlarının yanında ayrıldığı yanlar da vardır. Yeşil girişimcilik, girişimcilik amaçlarını uygularken diğer yandan işyerinin topluma olumlu yönde faydasını artıran, çevre ve insanlar üzerindeki olumsuz etkilerini oldukça en az seviyeye indirecek biçimde çalıştırabilmenin yollarını arama çabalarının tamamını kapsamıştır. (Satı ve Yılmaz, 2008 s. 335). Diğer yandan girişimcilerin pazar yerlerinde iş ortakları ve müşteriler, işyerinde çalışan insanlar, çevre ve yerel toplum gibi ortak paydadakiler ile karşılıklı etkileşime girmelerine yardım etmiştir. (Satı ve Yılmaz, 2008 s.335). Başka bir ifade ile yeşil girişimcilerin ekonomik etkinliklerinin doğal çevre üzerindeki asıl etkisi ve sürdürülebilir bir geleceğe doğru dönüşüm olumlu yöndedir. Yeşil girişimciliğin önemli üç boyutu: çevreyi koruyan işletmeler ya da işler, temiz büyüme ve toplumsal duyarlılıktır. Yeşil girişimcilik, çevresel ve ekonomik alanlarda pozitif bir yönde katalizör olmak potansiyeline sahiptir. Yeşil girişimciler kendi özünün çekirdek bileşeni olarak çevre değerlerini ruhunda barındırmaktadır.

Joseph Schumpeter, girişimcilik teorisinin en önemli bireylerinden biridir ve Schumpeter'e göre girişimciler yenilikçidir. Schumpeter girişimcilerin elde bulundurdukları kabul görmüş işletme metotları ve işleri yıkım-yaratıcı sayesinde bütünüyle dönüştürebileceklerini savunurlar. Yıkıcılık-yaratıcı; mevcut olan süreç,

ürün, sistem, işletmelerin ve fikirlerin zaman geçtikçe yenilik ile meydana gelen daha iyileri ile takası ve ortaya çıkan yeniliğin bir önceki ögeyi bütünüyle kaldırması olarak tanımlanmıştır (Tunç, 2007 s. 31). Yaratıcı-yıkım veya yenilik problemlerini ele almada yeni taktikler ortaya çıkarmaktadır. Çevre problemlerinde de doğal olarak yenilik çağrısı vardır, şeklinde ifade edilmiştir (McEwen, 2013 s. 269). Yeşil girişimcilik yenilikçi çareler ile değer ortaya çıkarmakta ve yaratıcı yıkım aşamasını ateşlemiş ve sosyo-ekonomik aşaması zeminini hazırlamıştır (EKOIQ, 2015 s. 44). Yenilik aktif bir biçimde çevre problemlerine yaklaşımda ve sürdürülebilir bir çare bulmada çok etkili bir araçtır. Yükselen bir paradigma şeklinde yeşil girişimcilik çevreye karşı farkında olan ve sürdürülebilirlik konusunda duyarlı coşkulu bir iş füzyonu olarak ifade edilmiştir (Shahidullah ve Hague, 2014 s. 3233). Yeşil yenilik ya da eko yenilik çevresel zararları en aza indirmek ya da tamamen kaldırmak için yeni veya değiştirilmiş teknikler, sistemler, süreçler, ürünler, uygulamalar olarak tanımlanmıştır (Kaur, 2014 s. 1). Başka bir ifade ile yeşil girişimcilik, yeni ürün fikri, yeni örgütsel düzenlemeler ve yeni teknolojiler yolu ile meydana gelmektedir.

Yeşil girişimciyi klasik girişimciden ayıran asıl fark, yeşil girişimci ekonomik olarak daha kârlı, çevreye karşı farkındalık duygusu taşıyan ve toplumsal değer meydana getiren bir iş modeli oluşturmak istemektedir. Yeşil girişimcilerin etkinliklerinde ve büyüme politikalarında çevre dostudur. Yeşil girişimciler, toplumun gereksinimlerini karşılarken diğer yandan daha iyi bir dünya için ve yaşam alanlarına fayda sağlamak üzere hizmet ve ürün sunumu gerçekleştirirler. Yeşil girişimcilerin ilkelerinde, uygulamalarında ve stratejilerinde çalışanlarının, müşterilerinin, çevrenin ve toplumun yaşam değerini artırma hedefi ile ilk sırada yer almışlardır. (Satı ve Yılmaz, 2008 s. 336). Başka bir ifadeyle yeşil girişimcilerin çevresel etkilerine odaklanan girişimciler ya da sosyal, çevresel ve ekonomik eksenleri içinde bütünleştiren bireyler şeklinde de açıklanmıştır. Yeşil girişimler, ekonomik, çevresel ve sosyal faktörleri dikkate alarak hizmet, mal üretim ve tüketiminde yenilikçi çareler arayan ve keşfeden kişiler olarak tanımlanmıştır. Girişimcilerin kendine yenilikçilik, güven, risk alma, yaratıcılık, akılcılık, rekabetçilik, bağımsızlık vb. ortak olduğu nitelikler vardır. Yalnız yeşil girişimciliğin bunların dışında lazım olan iki itici bir güç bulunmaktadır. Bunlar çevre değerleri ile alakalı inanç ve tutku ve pazarda bir boşluğun keşfedilerek buna, çevreye uyumlu bir çare bulunabilmesidir. (Keskin, 2007 s. 285-292). Bu hal ve çevre problemleri ile ilgili bir duyarlılığın olmasını, bununla birlikte ilgili alanlarda mevzuat,

teknik bilgi ve pazar bilgisini barındırmayı gerektirdiği savunulmuştur (Keskin, 2007 s. 285-292). Yeşil girişimciler, sürdürülebilirlik yolunda yeşim tasarım, yeşil süreç ve sürdürülebilirliğe yaşam boyunca bağlılık ile bir sektörde iş kurarak o sektörü dönüştürmek isteyen bireyler olarak görülmüştür. (Kaur, 2014 s. 1).

Yeşil girişimcilik, kendi iş etkinliklerinin özüne çevreyi savunma ya da iyileştirme amacını koyan tüm girişimci teşebbüslerini ifade eder. Yeşil girişimci klasik girişimciden bu yönü ile ayrılır. Yeşil girişimciliğin kökünde kurumsal toplumsal sorumluluk, çevresel problemlerin çaresine fayda sağlamak ve düzenlemeler yer almaktadır. Yeşil girişimciler dünyayı değiştirmek, çevre ve hayat standartlarını artırmak, para kazanmak ve girişimlerini geliştirme isteklerine göre sınıflandırılmıştır (Bell ve Stellingwerf, 2012 s. 8).

Yeşil girişimciler proaktif ekolojik odaklı iş politikalarıyla kendi iş birimlerinin sosyal ilişkilerinin ve kurum kültürünün yeniden değiştirilmesini isteyen ve bu amaç doğrultusunda uğraşan toplumsal eylemciler olarak görülmüştür (Gibbs, 2009 s. 69). Yenilik girişimciliğin temelidir. Yeşil girişimciler elde bulunan konvansiyonel üretim biçimleri, piyasa yapılarını ve tüketim kalıplarını ortadan kaldırıp onların yerine üstün çevresel hizmet ve ürünleri koymayı teşvik eden ve bu konuda çabalayan kişilerdir şeklinde ifade edilmiştir (Gibbs, 2009 s. 70). Yeşil girişimciler çevresel gelişme ve korumaya odaklı dinamik pazar oluşturmaktadır.

Yeşil girişimciler toplumsal ve çevresel sorunlarını bilen ve toplumsal ya da çevresel değişim yapmak için girişimcilik şartlarını yerine getirerek bir girişimi düzenleyip, oluşturup ve yöneten kişilerdir. Yeşil girişimcilik risk almayı ve yeniliği gerektirir.

Yeşil girişimciler, risk içeren ticari etkinlikleri değerlendiren, daha sürdürülebilir bir ileriye doğru ticari etkinliklerin doğal çevre üzerindeki olumlu etkisi ve bilhassa etkinliklerde doğal ortamı geliştirmek isteği içinde çabalayan kişilerdir, olarak tanımlanmıştır (Schaper, 2010 s. 13).

Yeşil girişimciler ve yeşil işleri doğa sorunları ile birleştirerek yenilik ilkesi taşıyan modeller meydana getiren, çevreye faydalı bir aşama ya da bir ürün ve hizmet yapmak veya sunmak için işe başlayan bireyler olarak tanımlanmıştır (Keskin, 2007 s. 285-292).

Yeşil girişimciler diğer girişimciler gibi piyasadaki fırsatları gören o fırsatları değerlendiren ama bununla beraber sürdürülebilirliği de en önemli girişimci uğraşlarının hedeflerinden biri olarak gören bireylerdir ve bu yolda yeşil girişimci bazı zamanlar kesinlikle kâr amacıyla hareket etmeyip toplumsal problemlere çare bulmak amacı ile hareket eden bir tür sosyal girişimci gibi benimsenmektedir. Yalnız bu yeşil girişimcilerde bir isteklendirme unsuru olarak ekonomik geliri yok saymamak gerekir. Tam tersi ticari getiri olanlar için en önemli itici güçlerden birisi olarak görülmüştür (OECD, 2013 s. 39).

Yeşil girişimcilik çevreye yardımcı aşamaları, etkinlikleri ya da ürünleri kapsayan bir girişimciliktir.

Yeşil girişimci yeşil işi yapan veya yeşil işe giren girişimci kişidir. Diğer bir ifadeyle, yeşil girişimcilik ekonominin sıradan bir sektöründe üretimde kullanılan teknoloji bakımından tanımlanabilir ki bu halde yeşil girişimciliği bir aşama yaklaşımı olarak isimlendirebiliriz. Veya belirli bir sektörün içinde spesifik üretim ile hizmet veren firmalar bakımından tanımlanabilir ki bu durumda yeşil girişimciliği bir üretim işi olarak isimlendirebilmektedir.

Özetle yeşil girişimcilik, çevreye faydalı girişimci aktivite olarak göstermektir. Yeşil girişimci ise ekonomik rol oynayan olarak düşüncelerini gerçeğe çeviren, piyasa için tamamıyla yeşil ürün ve teknoloji yaratan kişi olarak tanımlanmıştır. (Farinelli ve diğerleri, 2011 s. 42). Kaynak ve iş uygulamaları kullanımında çevre üzerindeki etkisini önemseyen yer ise yeşil işletmedir.

3.2. Yeşil Girişimciliğin Önemi

▪ Yeşil girişimciler yeşil ekonominin yapısının oluşumuna fayda sağlamaktadır. Yeşil ekonomi farklı sektörleri ve farklı teknolojileri kapsamı alanına alan ve bununla birlikte toplumsal dönüşümler ile birlikte etkili çalışma ve iş yolları arayan karışık aşamadır. Birleşmiş Milletler Çevre Programına (UNEP) göre yeşil ekonomi ise çevresel tehditleri ve ekolojik kısıtlılığı azalttığı sırada, insan refahının gelişimi ve toplumsal eşitlik ile sonuçlanan bir ekonomiyi açığa çıkarmaktadır. (Hewitt, 2012 s. 5).

▪ Yeşil girişimciler elde bulunan klasik üretim şekilleri, ürünleri piyasa yapılarını ve tüketim biçimlerini daha üstün çevresel hizmet ve ürünler ile değiştirerek çevresel gelişme için dinamik yapı oluşturur. (OECD, 2013 s. 37).

▪ Yeşil girişimciler yeşil gelişime fayda sağlar. Yeşil büyüme, ticari büyüme ve kalkınmayı doğadaki varlıkların refahımıza destek olan kaynakları ve çevresel hizmetleri vermek için ve bunun da devamını garanti ederek sağlamaktır. Çevre dostu büyüme bunu yapmak için, sürdürülebilir büyümeye fayda sağlayacak ve yeni ticari fırsatları çoğaltacak yeniliklere ve yatırımlara iksir olacaktır görüşüne yer verilmiştir (OECD, 2011 s. 1).

▪ Çağımızda yeşil girişimciler, sürdürülebilir kalkınma ve çoğu işletmenin kuruluş sürecinde çevreye karşı farkındalık duygusunu taşıyan bir girişim olarak etkinliklerine başlaması bakımından önemli bir dönüşüm etkeni olarak görülmüştür. (Efeoğlu, 2014 s. 104).

▪ Yeşil girişimciler tarafından meydana getirilen işletmeler çevresel değerleri somutlaştırırken diğer yandan elde bulunan ve yeni meydana gelen gereksinimlere yenilikçi çareler sunarak mevcut piyasalara itiraz ederler. Yeşil girişimciler piyasa amaçları ve ekonomik amaçları ile çevresel gücü birleştiren yeni iş konsepti oluşturarak ve yeşil piyasaların büyümesine ve gelişmesine fayda sağlayarak potansiyel girişimciler için bir rol modeli özelliği taşımıştır. (OECD, 2013 s. 67).

▪ Yeşil girişimcilerin etkinlikleri arasında enerji verimliliği, eko-turizm, geri dönüşüm, organik tarım, sürdürülebilir hareketlilik, yenilenebilir enerji gibi etkinlikler yer almaktadır ve yeşil girişimciler bu etkinliklere bağımlı yeşil işlerin nicel özelliğinin artmasına fayda sağlamaktadır.

▪ Yeşil girişimcilik, gelişmekte olan ülkelerde tarım önemli bir sektör ise kadın girişimciliği için önemli bir fırsat olabilir. Bilhassa gelişmemiş bölgelerde kadın girişimcilerin oluşturacakları, küçük, mikro ve orta boy işletmeler ve yeşil kooperatifler pazarlama ve iş geliştirme yetenekleri ile uyum sağlanırsa kadının güçlendirilmesi, gelir ortaya çıkarması ve kadın girişimciliğinin gelişimine fayda sağlar ve ekonomik dinamizm ortaya çıkarır. Bununla birlikte çevreye karşı duyarlı tarım hızla gelişen bir alandır ve kırsal kalkınmanın geleceği için kuvvetli ümitler verebileceği ifade edilmiştir (Sanyang ve Huang, 2008 s. 677).

▪ Çağımızda karşılaşılabileceğimiz çevresel güçlükler, yeşil girişimciler tarafından ticari fırsatlara dönüştürülebilir. Mesela, yeşil girişimciler, geri dönüşümlü atıklardan yapılan yeni ürünler ya da çevre teknolojisi (ör. Yenilenebilir enerji) alanındaki hizmetler gibi eko-yenilikçi hizmet ve ürünler yaratarak ekonominin artan talepleri ve çevresel hizmetler arasında bir bağ kurmaktadır.

▪ Yeşil girişimcilik, girişimciliği ve yeniliği birlikte getirir. Yeşil girişimcilik ekonomik yenilikler sebebiyle değerlidir. Çünkü ekonomik yenilikler devletlerin ve şirketlerin gelecekteki rekabet avantajında yenilikçi ve yeni çevresel teknolojileri, hizmet ve aşamaları, düşük masraftan çok daha önemli kaynaklar olacaktır şekilde ifade edilmiştir (McEwen, 2013 s. 270).

▪ Küresel olarak artan nüfus yeşil girişimciliği etkilemektedir. Dünyadaki nüfus artışı artan tüketimi de beraberinde getirmektedir. Bu artan tüketim ekonomik sistemler üzerinde negatif bir etki bırakmıştır. Yeşil girişimciler tüketim artışı ile savaşmak için çevreyi korumayı düşünmüş ve bunun için yeni teknolojiler bulmak bakımından da önemli görülmüştür (McEwen, 2013 s. 270).

▪ Vahşi hayvanların hayatını sürdürdüğü alanların, çeşitli bitki çeşitlerinin yok olmasının hızlanmasının daha da artması ve dünyanın en zengin çeşitlerinin bulunduğu tropikal ormanların zarar görmesi ve görmeye devam etmesi yani biyolojik çeşitlilik kaybı da çevre problemlerini çözmek için girişimci fiiller gereksinimi doğrulamaktadır. Çevresel kaygıları önemseyen yeni bir girişimcilik türüne yani yeşil girişimcilere gereksinim duyulmuştur (McEwen, 2013 s. 270-271).

▪ Yeşil girişimcilik istihdam bakımından da önemlidir. Yeşil girişimciler orta, uzun ve kısa sürede şu anki işlerinin dışında farklı iş kolları olarak; inşaat, ormancılık, ulaşım ve tarım gibi çoğu sektörde de iş olanakları ortaya çıkarmaları kaçınılmaz olmuştur (Creech ve diğerleri, 2012 s. 8).

▪ Yeşil girişimcilik etkinlikleri ve çevre alanındaki Ar-Ge araştırmalarının çoğalması, temiz üretme ve sürdürülebilir tüketime bağlı çalışmaların daha yaygınlaşması küresel olarak yeni bir girişimcilik stratejisinin temellerinin atılmasına vesile olmuştur (EKOIQ, 2015, s. 44). Ve yeşil girişimciler daha sürdürülebilir ticari ve ekonomik sistemin büyümesinde önemli bir rol oynamayı potansiyeline sahip bireyler olarak ifade edilmektedir (Schaper, 2010 s. 13).

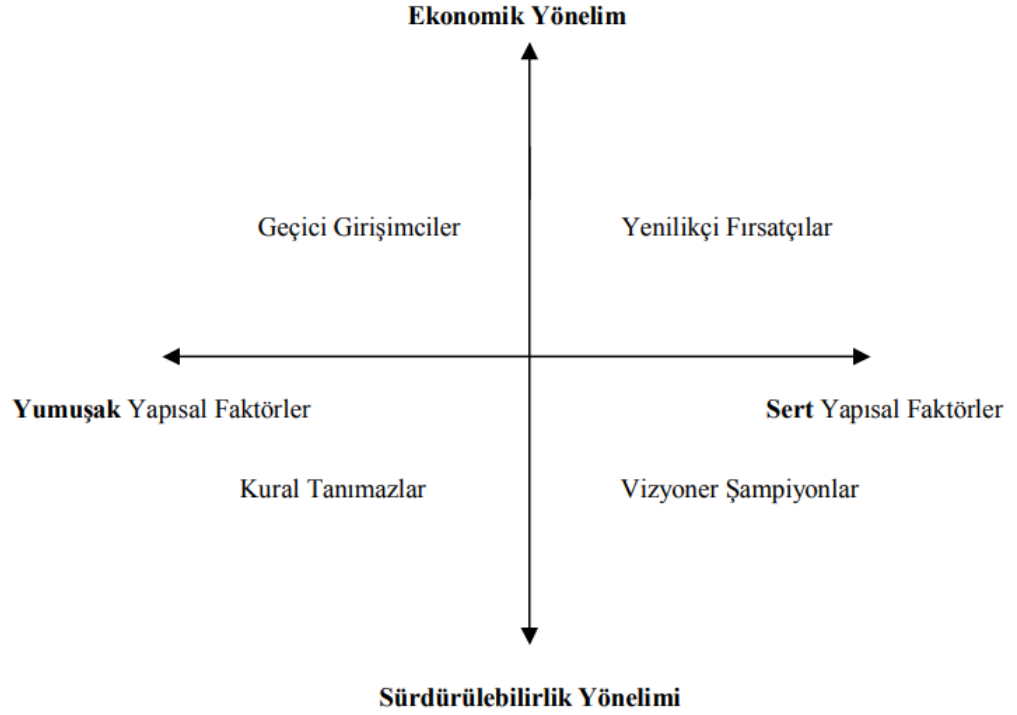
▪ Yeşil girişimciler yeşil hizmetler ve ürünler sunarak, yeşil üretim biçimlerini uygulayıp ve sunarak, yeşil hizmetler ve ürünlere olan isteği artırarak ve yeşil işler meydana getirerek bir yeşil ekonominin meydana getirilmesine fayda sağlayacağı ifadesine yer verilmiştir (ILO, 2014 s. 2).

3.3. Yeşil Girişimcilik Faaliyetleri

Son zamanlarda önemli hale gelen yeşil girişimcilik uygulamalarının değişik durumlarda geliştiği ve açıklandığı görülmüştür (Pastakia 1998, s. 158). Yeşil girişimcilik etkinlikleri; sosyal ve ticari yeşil girişimcilik olarak sınıflandırmıştır. Ticari yeşil girişimciler, yeşil işletme fırsatlarını fark ederek bu fırsatları yönetme etkinliklerine dönüştüren işletmeler olarak açıklanırken toplumsal yeşil girişimciler ise piyasada var olan çevreye yararlı veya zararlı fikir, teknoloji ve ürünlere destek veren işletmeleri tanımlamaktadır.

Volery (2002, s. 547) göre, yeşil girişimci; çevreye karşı farkında olan kuruluşlar ve yeşil girişimciler olarak sınıflandırılmıştır. Çevreye duyarlı girişimci işletmeler, çevreden haberi olan ama çevresel pazarda bulunmayan işletmeleri açıklarken, yeşil girişimci işletmeler, hem çevresel pazarda aktif olarak yer alan hem de çevreye duyarlı işletmeleri içermektedir.

Isaak (2002, s. 82) göre, yeşil girişimci işletme ve kuruluşları; yeşil işletmeler ve yeşil-yeşil işletmeler olarak iki bölümde sınıflandırmıştır. Çevresel odaklı olarak, işlerine başlamayan yeşil işletmeler, çevreci olmanın getireceği; yenilik, fiyat, pazar ve avantajlarını fark ederek mevcut işletmelerinde çevresel farkındalık yaratmayı amaçlayan işletmelerdir. Yeşil yeşil işletmeler ise işletmelerin açılış sürecinden beri ürün ve süreçlerinin tamamen çevre odaklı şekillendirdiği işletmeleri savunmaktadır. Farklı bir yaklaşım ile (Taylor ve Walley 2003, s. 11) yeşil girişimci işletmeleri, sürdürülebilir ve ekonomik yönelim boyutları ile ifade etmeye çalıştığı dört türe ayırmıştır. Şekil 4’de yeşil girişimcilik türleri gösterilmektedir.

Kaynak: Taylor and Walley, (2003) p. 11

Şekil 4. Yeşil Girişimcilik Türleri

Şekil 3’de de anlatıldığı üzere geçici girişimciler, kazara girişimde bulunan işletmeleri açıklamaktadır. Motivasyon faktörlerinin arkadaş, aile, değerler veya kişisel ilişkiler değil kâr olduğu işletmelerdir. Fırsat amacı güden işletmelerin, yeşil fırsat veya boşlukları gören kâr odaklı işletmeler olduğu anlaşılmaktadır. Kural tanımazlar olarak açıklanan yeşil girişimci işletmeler, sürdürülebilirlik odaklı, yapısal değişimler konusunda esnek işletmelerdir. Sürdürülebilir değerler ise bu işletmelerin isteklendirme kaynağı olmuştur. Vizyoner şampiyon işletmeler ise sürdürülebilirlik prensipleri ile kurulmuş, dönüştürücü işletmeler olarak ifade edilmektedir.

3.4. Yeşil Girişimcilik Faaliyet Alanları

İnsan etkinliklerinin çevredeki negatif etkisi günümüzde görünmeyecek durumda değildir. Çevreye verilmesi durumunda, kısa sürede insanların yaşam şartlarının kalitesi düşerken, hiçbir önlem alınmadığı durumda uzun sürede insanın var olmasını, gerçek varlığını riske düşürecek bir unsur olarak görülmektedir. Bundan dolayı girişimcilik düşüncesi, işleyişin değişmesi ve anlayışın değişmesi gerekiyor. Girişimci insanlar yalnızca işi ticari olarak düşünmeyip toplumsal ve çevresel

gereksinimleri de dikkate alarak davranmak zorundadır. Yani girişimcilik artan insan gereksinimlerini karşılarken çevresel bozulmaya sebep olmadan ya da çevrenin ekosisteminin daha da kötüleşmesinden kaçınarak gerçekleştirme yollarını arayıp bulmalıdır. Yeşil girişimcilik olgusunun tam kabul görmüş detayları yoktur. Bunun sebebi yeşil girişimcilik bilhassa sektörlerle ve devletlere göre değişiklik gösteren problemler karşısında değişmiş realiteler göstermekte ve toplumsal ve kültürel yapıdan etkilenmektedir. Yalnız yeşil girişimcilerin, ekonomik bakımdan tatmin edici, sosyal sorumluluk sahibi ve çevreye faydalı işler düşünen ve uygulayan kişiler olması ortak noktalarıdır. Yeşil de çevre ile ilgili veya çevresel sürdürülebilirliğe doğru bir hareket için kullanılan kavramdır.

Yeşil girişimciler ekonomik kalkınma için değerlidir. Yeşil girişimciler yoksulluk, çevresel problemler ve yoksulluğu gidermeye yönelik önemli fayda sağlayabilmektedir. Yeşil girişimcilerin diğer girişimcilere nazaran sorumluluk seviyeleri daha yüksektir. Onlar ya çevre dostu hizmet ve ürünler sunarak ya da çevre dostu firmalar aracılığıyla hizmet ve ürünleri sağlayarak ya da temiz teknoloji yardımı (ILO, 2014 s. 1) vb. yeşil ekonomiye fayda sağlamışlardır. Çevreyi korumak günümüzün en önemli konularından birisidir. Bu sebeple yeşil girişimcilerin sayısının artması için önemli olan şey onun desteklenmesidir. Yeşil girişimcilerin nicel özelliği; vergi muafiyeti, alt yapı tesisleri, teknik yardım ve destek, eğitim programları, gibi teşvik ve kolaylıklar ile arttırılabilmektedir. Toplumun hizmet ve yeşil ürünlere doğru değer ve algıların yükselmesi için uygulamalar ve eğitim programları, yeşil girişimciliğin gelişimi için pozitif yönde bir etken oluşturabilmektedir. Gelişmesi devam eden ülkelerin kaynakları sınırlı olduğu için gelişmesi öncelikli istenen ve devletler yararına olacak yeşil iş sektörleri belirlenmelidir. Orta ve küçük ölçekli işletmeler birçok ülkede ekonomilerinin omurgasıdır. Gelişmesi amaçlanan yeşil iş sektörlerindeki yeşil iş düşünceleri olan orta ve küçük ölçekli işletme yöneticilerine ya da girişimcilere yapılacak ekonomik ve mali destekler, uygun yönetmeliğin düzenlenmesi ve etkin uygulanması, inovasyon yeteneklerinin kuvvetlenmesine fayda istihdamın artmasına, yeşil orta ve küçük ölçekli işletmelerin büyümesine yarar sağlaması amaçlanmıştır. Temiz teknoloji yatırımlarına destek verilmesi ve uygulanması için isteklendirilmesi gittikçe artan çevresel farkındalıkta rekabet gücünü artırır. Üniversitelerde yeni çevre dostu üretim teknik ve aşamalarını açıklayan ve bu konularda iş yetenekleri kazandıran eğitimler verilmeli, yeşil ekonomiye geçiş için öncelik teşkil edecek araştırma projeleri

için teşvikler sağlanmalı, davranış değişikliği için lazım olan şartlar oluşturulmalıdır. Ar-Ge araştırmalarında yeşil inovasyon teşvik edilmelidir.

Çağımızda girişimlerin çoğunun çevre ile ilgili konuları bir risk olarak algılamayıp da sürdürülebilir gelecek için yeşil girişimi ve yeşil inovasyonu hedeflerinin bir bölümü olarak ele almaları şarttır. Başarılı iş kesinlikle toplum ve çevre üzerinde negatif bir etkiye sahip olmak mecburiyetinde değildir. İnsanlık ve dünya için, sürdürülebilir bir gelecek için, sosyal ve yeşil kapsayıcı ticari çaredir ve çevreye öncelik vererek ekonomik gelişmeyi teşvik etmek olanaklıdır.

3.5. Dünyadan ve Türkiye’den Yeşil Girişimcilik Örnekleri

3.5.1. Dünyadan Yeşil Girişimcilik Örnekleri

Son zamanlarda birçok çevreci girişimci işletme örneğine denk gelinmektedir. Pakistanlı eko-girişimci Dr. G. L. Atara, değişik bir girişim örneği olarak Ayurveda bitkisi üzerine çalışmışmıştır. Kimyasal reaksiyonsuz, maliyeti düşük olanla, ürün verimliliğini artıran araştırmalarda bulunmuştur. (Isaak, 2002, s. 84) göre, aynı şekilde Avusturya Alplerinde Sepp Holzer adlı eko-girişimci benzer bir politika gerçekleştirerek egzotik bitkiler beslemiş ve çok fazla olan egzotik bitkiler satmak için işletme kurmuştur. Klinkmar şirketi, çoğunlukla petrol rafinerilerinden açığa çıkan tehlikeli atıklardan taneli yakıt elde etmek hedefiyle ciddi derecede etkin bir teknoloji kullanmıştır. Bu teknolojinin kullanımının atığı üreten açısından faydası, zararlı atıkların depolanması için para ödemek mecburiyetinde olmaması ve yakıtı satarak kâr elde etmesi iken; yakıtı satın alanların ise, normalde ödeyecekleri paranın yarısını ödeyerek yakıt maliyetinden kâr elde etmeleri amaçlanmıştır (Satı ve Yılmaz, 2008 s. 339).

Choose Energy, 2008 yılında Teksas merkezli kurulan işletme, üretimde kullanılan yöntemler ve hizmetlerin daha temiz bir yapıda gerçekleşebilmesi için ve bunu da yaparken teknolojik donanımlardan faydalanmış, örnek olacak pazar niteliğinde kurulan bir kuruluştur. Ortalama tüketici ve küçük işletmeler için ve doğalgaz alışverişini basitleştirmek, ortalama koşulları ve yenilenebilir enerji seçeneklerini planlamak amacıyla başlatılan Choose Energy, rüzgar enerjisi gibi %100 bir ürüne geçiş yaparak insanların enerji maliyetlerinden tasarruf etmelerini kolaylaştırmıştır. Mart 2015’te, Select Energy bir C Serisi finansman turunda 14,2 milyon dolar yükseltmiş,

Ekim 2018 itibari ile toplam 25,7 milyon dolar büyüme göstermiştir (Choose Energy, 2008).

HP baskı ve görüntüleme grubu, yeşil teknoloji anlayış doğrultusunda, ürünlerin üretimden dağıtıma, dağıtımdan tasarımına ve geri dönüşümüne kadar ürün döngüsü politikası uygulamaktadır. 2008 yılında, Türkiye'nin de dâhil olduğu “Gezegen Ortaklığı” programı sayesinde HP Baskı ve Görüntüleme Grubu, HP marka donanım ve kartuş ürünleri için ücret almadan geri dönüşüm hizmeti vermeye başlamıştır. HP kartuşları geri dönüştürülebilmesi, Türkiye’de 200’den fazla şirketin katıldığı bu program ile gerçekleştirilmektedir. HP, yeni nesil yazıcılarında bulunan Auto On/Auto-Off teknolojisi ile yazıcının iş yoğunluğu olmadığında otomatik olarak düşük enerji tüketimine geçmesini ve baskı alınmak istediğinde kısa sürede çalışması sağlamıştır (Aykan, 2012 s. 195-212).

Solarkioks, Berlin merkezli bir sosyal girişim şirketi olarak 2011 yılından beri merkezden uzak topluluklara güneş enerjisi ile çalışan özerk iş merkezleri sağlamıştır. Kırsal topluluklar artık daha önce hiç duyulmamış sürdürülebilir enerji, soğutma, su arıtma, şarj, iletişim, teknoloji, bilgi ve iş olanaklarına erişme imkanı sunmuştur. 2018 yılı itibari ile gerçekleştirmiş olduğu yeşil faaliyetler sonucunda gelirini 4,4 milyon dolara ulaştırmıştır. (Solarkioks, 2011).

Freight Farms, 2010 yılında başlatılmış olan Boston Merkezli bir girişim olan işletme, nakliye konteynırlarını kendi kendine yeten tarım alanlarına dönüştürmüş ve bu nakliye konteynırları ile işlerini geliştirmiştir. İşletme yılın 365 günü müşterilerin isteğine göre mevsim gözetmeksizin, Led’leri ve hidroponik uygulamaları taze ürünleri yetiştirmeyi sağlamıştır. Freight Farms’ın Leafy Green Machine topraksız nakliye konteynırı, üreticinin 85.000 dolarlık önerilen satış fiyatına sahiptir. Yüksek teknoloji ürünü ConnectTM uygulaması, nem ve sıcaklık gibi çiftlik özelliklerini kontrol ederek uzaktan izlemeye imkan sunmuştur. Bu işletme 2011 yılında Kickstarter ile başlamış, ardından altı fonlama turunda toplamda 12,2 milyonluk gelir elde etmiştir. (FreightFarms, 2010).

3.5.2. Türkiye’den Yeşil Girişimcilik Örnekleri

Dünyanın ekosistemi tehdit eden, çevresel sorunlara yepyeni çözümler bulmayı amaçlayan birçok yeşil girişim bulunmaktadır. Bu işletmelerin birçoğu çevresel ve sosyal sorumluluk bilincinde hareket ettiği için toplumdan ve yatırımcılardan destek almaktadır. Bu durumda; yeşili, çevreyi ve ekolojiyi gözetken faydalı girişim örneklerini inceleyelim.

2006 yılında Eczacıbaşı Topluluğu, Küresel İlkeler Sözleşmesini imzalayarak 2007 yılının başlarında, Dünya Sürdürülebilir İş Konseyi’nin Türkiye’den ilk üyesi olmuştur. Bu topluluk, üretim tesislerinin konsolide enerji tüketimi bir yılda %9,8 milyon mwh azaltarak önemli bir işe imza atmıştır. Bunun dışında, Koç Bilgi grubu çevresel duyarlılığın artırılması için Yeşil Bilgi Platformunun da desteğini alarak, atık yönetimi çalışmaları ile 51 ton atık toplanmasını sağlamıştır. TAV Havalimanları Türkiye’de işletmekte olduğu hava limanlarında karbon salınımını azaltmak için uçuş aralıklarına zamansal sınırlamalar getirmiştir. Bunun sonucu olarak da bir yılda, bir terminalden 3,5 milyon kilowatt saat enerji tasarrufu elde etmişlerdir. Türkiye’nin ilk karbon nötr2 bankası olan, Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası (TSKB), karbon ayak izlerinin, iki yılda %68’ini temizlemiştir. Benzer biçimde, Bilim İlaç, %7 karbon ayak izlerini azaltmış, Unilever grubu ise %50 azaltmayı hedeflemiştir. (Aykan, 2012, s. 195-212).

Sensgreen, iklimlendirme çalışmalarında uygulanan yanlış yöntemler sebebiyle, sağlık sorunları ve yaşam standartlarının gibi sorunlar ile karşı karşıya kalınmıştır. Bu problemleri odağına alan Sensgreen daha verimli iklimlendirme sağlamayı amaç edinmiştir. Gereğinden çok daha az enerji ile, havadaki değişkenleri anlık olarak analiz etme imkanı sunmuştur. Olası sağlık sorunlarına karşı da alarm sistemi üretmeyi amaçlamışlardır. İşletme bu akıllı sistemler sayesinde %15 e yakın enerji tasarrufu sağlamaktadır. Bunun dışında, ticarethane ve işletme binalarında yapay zekâ ve gelişmiş sensörler yardımıyla enerjiden verim sağlama konusunda çözüm geliştiren kuruluş olarak da bilinmektedir. Hasan Basri Tosun, Ahmet Yiğit Kazanç, Mehmet Yiğitcan Yeşilata ve Fatih Aykut Yıldırım tarafından 2018 yılında kurulmuş ve faaliyetlerine başlamışlardır. Teknokent’te, (ODTÜ)’de kurulmuş olan Sensgreen, şu anda hem Ankara’da hem de Birleşik Arap Emirlikleri merkezinde bulunan Abu Dabi ofislerinde faaliyet göstermektedir. Kullanmış oldukları, kablosuz sensörler ve yapay zekâ ile hayatı

daha konforlu hale getirirken, çevresel duyarlılığını gün yüzüne çıkaran bir işletme konumunda ye almıştır (Sensgreen, 2018).

Local Green, sürdürülebilirlik temelli bir girişim modeli olarak, şehir merkezlerinde modern tarım üretimi yapan işletme olarak dikkat çekmiştir. Mehmet Emekli ve Samet Köse tarafından 2020 yılında hayata geçirilmiştir. Amaçları, büyük şehirlerde bulunan local alanlarda üretim gerçekleştirmektir. Topraksız tarım, modern, çevre dostu, teknolojik tarım olarak bilinen hidroponik üretim yöntemiyle üretim yapılmaktadır. Uzun lojistik süreçlerini ortadan kaldırarak taze ürünler ortaya çıkarmayı amaç edinmiştir. Ayrıca, Local Greens diğer uygulanan tarım yöntemlerinde harcanan su miktarına göre 18 milyon litre su tasarrufu da sağlamıştır (Local Greens, 2020).

Paksumatik, UNICEF ve Dünya Sağlık Örgütü'nün raporuna göre; dünya çapında temiz su sorunu ciddi sorun teşkil eden bir durum halini almıştır. Araştırmaları neticesinde, on kişinin 3-4'ünün evinde güvenilir kullanma suyu yer almamaktadır. 'Temiz su herkesin hakkı' sloganıyla hareket eden Paksumatik Türk girişimciler tarafından ortaya çıkmış yeşil bir girişim örneğidir. Sudaki tehlikeli bakteri ve zararlı parçacıkları tespit eden bir sisteme sahiptirler. Bunu tespit etmek için yapay zeka ve makine öğrenme modelini kullanmışlardır. Eş zamanlı olarak ise suyun mikrobiyolojik ve kimyasal yapısı takip edilmektedir. Üniversite öğrencileri tarafından 2018 yılında geliştirilen Paksumatik, birçok ödülünde sahibi olmuştur. Geliştirenler; Es'hagh Shahnavaizi, Hussien Alfakeer ve Samet Kılıç (Paksumatik, 2018).

3.6. Sosyal Girişimcilik Kavramı

3.6.1. Sosyal Girişimcilik Hakkında

20. yüzyılın sonlarına doğru başlayan küreselleşme dönemi teknoloji çağında meydana gelen rekabetin ve değişimin etkisiyle milletlerin ekonomik hızının kesilmesi, insanların iş bulamaması gibi toplumsal sorunları gündeme getirmiştir. Bu sosyal sorunlar zaman geçtikçe insanların sosyal olma ve sosyal girişimciliğe olan duyarlılığını artırmış ve önceden yalnızca ekonomik amaçla ele alınan girişimciliğin zamanla sosyal girişimciliğinde girişimcilik faaliyetlerine dahil edilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Şentürk ve Mengü, 2019 s. 355-358).

Geçmişı eskiye dayanmasına rağmen kavram olarak yeni sayılan sosyal girişimcilik, senelerdir toplumların alışkanlıklarını değıştirerek sosyal dönüşüme yol açmıştır. İlk kez 1987 yılında, sosyal girişimcilikte risk ve yenilik kavramlarıyla Theobald tarafından kullanılmış olmasına karşın, kavramsallaşması ve anlamsal nitelik kazanması, sosyal girişimciliğin ‘babası’ olarak bilinen Gregory Dees ile daha anlamlı hal almıştır (Şentürk ve Mengü, 2019 s. 356). Hatta sosyal girişimcilik alanının gelişimi ve anlamsal farklılıkların ortadan kaldırılması için Jean Baptiste (J.B) Say ve Joseph Schumpeter’in girişimcilik alanlarındaki çalışmalarından da faydalanmıştır. Say’e göre; üretim için toplumsal irade ön planda iken, Schumpeter’e göre ise insanı ve kaynakları bir araya getirmek temel unsur olmuş ve Dees de bundan yola çıkarak sosyal girişimci kavramına ulaşmıştır. Bundan sonraki süreçte ise sosyal girişimciler kaynak arayışı içine girmiştir. Bu amaçla da sosyal girişimcilere fon kaynağı sağlaması amacıyla 1980’de Bill Drayton tarafından kurulan Ashoka’nın buna öncülük ettiğı bilinmektedir. Ayrıca Debbi Brock ve Ashoka’nın Küresel Sosyal Girişimcilik ağı tarafından yapılan sosyal girişimcilik eğitimi araştırması, otuz beş ülkede üç yüz elli’den fazla profesör tarafından sosyal girişimcilik derslerinin verildiğı de belgelenmiştir (Bornstein and Davis, 2010 s.18). Sosyal girişimcilik kavramının bu kadar önemlilik arz etmesinin yanında, Darüşşafaka’nın kurucusu Yusuf Ziya Bey, mikro kredinin mucidi Muhammed Yunus, cumhuriyetin ilk radyosunu kuran Mesut Cemil Bey ve modern hemşireliğin öncüsü Florence Nihgtingale gibi girişimciler sosyal girişimciliğin yeni bir kavram olduğunu kabul etmesine rağmen, toplum tarafından tam anlamıyla kabul görmediğini savunulmuştur.

Sosyal sıkıntılara çözüm bulmak ve birçok sektörde sosyal değeri ortaya çıkarmak için risk alınarak fırsatları yakalama yoluna gidildiğı sosyal girişimcilik, mevcut verilerin, uygun ve yerinde uygulandığı sosyal, yenilikçi ve sürdürülebilir bir oluşum süreci şeklinde tanımlanmıştır (Mengü ve Şentürk, 2019 s. 358-363-364). (Sayfalardan genel tanım çıkarılmıştır) Sosyal girişimci ise toplumsal duraklamaları daha önceden fark edip bunun için bu duraklamalara çözüm yolları arayan girişimcidir. Girişimci yaşanan problemin kaynağını fark eder ve bulduğu çareyi yaygınlaştıracak sistemin dönüşümünü sağlamaktadır. Halka değışimi kabul ettirip problemi ortadan kaldıran sosyal girişimciler mevcut konuda devrim yaratmaya çalışmıştır (Denizalp, 2009, s. 7)

Karışık toplumsal ihtiyaçlara yönelik yeni bir davranış olarak meydana gelen sosyal girişimciliğe yönelen para, yetenek ve ilgi gittikçe artmıştır. Yalnız bu konunun son zamanlarda bu kadar ilgi görmesi ile birlikte sosyal girişimlerin ne yaptığına ve ne olduğuna ilişkin yapılan münakaşaların sonucu kesinlikle sonuçlanmamıştır. (Martin ve Osberg, 2007 s. 29) göre, kökeninde hem girişimcilik hem de sosyallik içermesi bu kavramın kapsadığı alanın tanımlanması çoğu tartışmaya sebep olmuştur ve artık sosyal girişimciliği net bir tanıma ihtiyacı olduğunu savunulmuştur. Bu tartışmaların biraz olsun giderilmesi için aşağıdaki Tablo 10 da araştırmacılara göre kavramsal nüansları ve amaçları yer almaktadır.

Tablo 11. Sosyal Girişimci ile İlgili Tanımlar ve Temel Unsurları

Yazar	Tanımlar	Temel Unsurlar
Theobald (1987);	Sosyal girişimciler; kuruluşlara, gruplara ve bireylere yeniliçi görüşler sunan, risk alabilen ve işsel yeteneğe sahip araçlarıdır.	Risk alma eğilimi Akılcı olma (Yenilikçilik)
Waddock ve Post (1991);	Sosyal girişimciler; kamu sektörü gündemi ve belli sosyal sorunların algılanmasında ‘hızlandırıcı değişim’ sağlamada önemli görevler üstlenen özel sektör liderleridir.	Sorunlara çözüm odaklı olma Güvenilirlik Asıl amaca ilgi duymak
Leadbeater (1997)	Sosyal girişimciler; genellikle ilgilendikleri alanların toplumsal yeniliçileri ve faydacılarıdır.	Sosyal sonuçlar olmalı Tek servet sosyal sermaye Sosyal örgütlenme İhtiyaçlar belirlenmeli, ihtiyaçları gidermek için de her tür kaynak kullanılmalı, Kar değil, misyon odaklı olma Yenilikçi öncelik
Dees (1998)	Sosyal girişimciler, Sadece kâr değil sosyal amacı oluşturmak ve bunu sürdürme amacını benimseyen, Amaca ulaşmak için fırsatları algılayarak ve durmadan bu fırsatların peşinde olan, Sürekli adaptasyon, öğrenme ve yenilikçi yollar arayan Eldeki kaynaklarla yetinmeyip yenilikçi yollar arayan ve Hizmet alanlarına karşı sorumluluk görevini yerine getireren, Sosyal sektörün değişim öncüsü görevini üstlenen kişilerdir.	Sosyal değer Yorulmaksızın yeni fırsatlar kovalamak Yenilik Var olan kaynaklarla yetinmemek Sorumlu olmak

Thompson, Alvy ve Lees (2000);	Sosyal girişimciler; yeni sosyal fırsatları öngörebilen ve toplumsal fayda bağlamında yenilikçi olma yolları arayan veya bu yollar için istekli olan girişimci liderlerdir.	Sosyal ihtiyaç algısı Vizyoner olma Yöneticilik becerileri İş başarma sorumluluğu Yardımsever olma sorumluluğu
Glancey ve McQuaid (2000);	Sosyal girişimciler; sosyal sorunlara yenilikçi çözümler geliştirerek ve az kullanılan kaynaklardan (insanlar, yapılar ve malzemeler) faydalanarak, toplumsal fayda sağlananların ihtiyaçlarını karşılarlar ve bu şekilde amaçlarını gerçekleştirirler.	Sosyal soruna yenilikçi çözüm bulma Kaynaklardan yararlanma
Brinckerhoff (2000);	Sosyal girişimciler; risk alan, daha iyi hizmet sunmaya çalışan ve diğer hizmetler ile ilişkilendiren kişilerdir.	Risk alma Yenilik Sosyal amaç Karın amaca ulaşmak için önemli olduğunu unutmamak
Frumkin (2002)	Sosyal girişimciler, yeni fikirler geliştirmek ve fon desteği sağlanması için girişimsel fırsatları algılayan kar amacı olmayan organizasyon/iş kuran kişilerdir.	Arz tarafına yönelik Ürün ve hizmet üretirken yenilikçi olma Gelir desteği arama
Thompson (2002)	Sosyal girişimciler, özel sektör girişimcileri ile benzer nitelikler ve faaliyetler gösteren ancak toplum içinde faaliyette bulunup “kâr elde etmek”ten çok insanlara yardım etme ile ilgilenen bireylerdir.	İş yaratmak Oluşumlardan yararlanmak Gönüllülük desteği İhtiyaca göre yardımsever olma
Alvord ve diğerleri (2004)	Sosyal girişimciler, sosyal değişimi basitleştiren liderlerdir.	Yenilikçi olma Liderlik Gelişim ve değişim yaratmak
Bornstein (2004);	Sosyal girişimciler, vizyonları doğrultusunda durman, bilmeden çalışan ve sorunlara yenilikçi fikirler üreten insanlar ya da daha basit bir ifadeyle “dönüştürücü güçler”dir.	Vizyon Yenilikçi olma
Tan ve diğerleri (2005)	Sosyal girişimci, iyilikçi yönü ile toplumda belirli bir kesime yararlı olmak için girişimsel faaliyette bulunan içinde bulunan kişidir.	Toplumcu olmak Riskle beraber, yenilikle kar elde etme İyilikseverlik amacıyla motive olma
Haugh (2005)	Sosyal girişimci, sosyal işletme kuran kişidir.	Sosyal amaca uygun sosyal bir işletme kurmak
Light (2005);	Sosyal girişimci, önemlilik arz eden sosyal sorunlara yönelen, yaratıcı fikirleriyle sürdürülebilir ve geniş ölçekli değişim arayan bir birey, grup, ağ, örgüt veya örgüt birliğidir.	Sosyal problem Yaratıcılık (yenilikçi olma) Sürdürülebilirlik

Kaynak: Yahyayev, 2021 s. 32-34

Zamanla daha da zorlaşan ekonomik şartlar, çoğalan çevresel ve toplumsal sorunlar, insanlar üzerinde çare arayışı sonucuna götürmüştür. Bu aşamalar toplumsal sorunlar ile karşılaştığında üstesinden gelmek için yenilikçi bir çare arayışı ortaya çıkarmakta ve toplumsal sıkıntıları gidermeye odaklanan yeni oluşumlar ortaya çıkarmaktadır. Ortaya çıkan bu oluşumların zaman geçtikçe etki ettiği alan artmakta ve sosyal problemlerin sinyalini verip, çözümler bulmakta, sosyal değerler ortaya çıkarmakta ve bilinçlendirmektedir. Her ne kadar uzun süreli bir düşünce olsa da kavram olarak bu düşünce son zamanlarda sosyal girişimcilik olarak bilinmektedir. Toplumsal sorunlara devinim çözümler bulan sosyal girişimcilik, yenilikçi çözümlere toplumsal faydalar oluşturmak üzere gündeme gelmektedir. Daha çok gelişmekte olan milletlerde bulunan sosyal girişimcilik, sağlık, eğitim, insan hakları, çevre gibi alanlardaki sorunlara sinyal vermekte ve onlara yenilikçi davranışlar sergilemekte olan bir alan olarak kabul edilir. Dees'in düşüncesine göre toplumsal sorunlara girişimsel davranışlar sergilemek için olgunlaşmış durumdadır. Williams sosyal girişimciliği bir çalışma alanı şeklinde gördüğü ve bu alana olan ilgi, toplumların liderlerinin girişimciliğin 21. Yüzyılın tanımlayıcı modası olduğu inancı ile ciddi bir şekilde teşvik edildiğini tartışmasını yapmaktadır. Görünen o ki sosyal girişimcilik zaman geçtikçe önemi ve konu ile ilgili çalışmaları artırmıştır.

Sistem incelendiğinde literatürde sosyal girişimciliğin tek bir kavramının olmadığı apaçık görülür. Bu kavramı her bir yazar kendi zamanında kendi fikirlerine göre tanımlanmıştır. Araştırmacılar bu kavramı tanımlarken kavramın farklı yönlerini ve özelliklerini belirginleştirmişlerdir. Bunun için birçok sosyal girişimcilik tanımı bulunmaktadır. Sosyal girişimcilik kavramının etki alanının netlik göstermemesi ve amaçlarının toplumu ve çevreyi kapsaması nedeniyle tanımlamaların birbirlerinden farklı olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmalar sonucunda sosyal girişimcilik ile ilgili tanımlamalar şöyledir:

Sosyal girişimcilik (S.E), ekonomik gelir sağlamak amacından ziyade, belirli avantajlı olmayan grubun faydası için toplumsal talepleri gerçekleştirirken girişimsel faaliyetleri uygulamak şeklinde tanımlanmıştır (Biressi, 2011, s. 144-154).

Austin ve çalıştığı arkadaşlarına göre sosyal girişimcilik (S.E), niteliksel olarak kar amacı olmayan devlet ve kar amacı olmayan kuruluşlarda yenilikçi, toplumsal değer ortaya çıkaran etkinlikler olarak ifade edilmiştir (Güler, 2021 s. 5).

Hülya Denizalp'in tanımına göre 2007 yılında sosyal girişimcilere hazırladığı rehberde sosyal girişimci bireyin yolunda gitmeyen sorunu fark ettiğini, toplumu yeni değişimlere kabul ettirdiğini ve sistemi değiştirip problemi kaldırdığını söylemiştir. Bu ifadeyi de şöyle açıklamıştır: “Sosyal girişimci insanlar sana balık tutmayı öğretmez veya sana balık vermez sana balık endüstrisinde bir devrim gerçekleştirene dek çalışırlar.” Söylemi ile ifade etmiştir (Güler, 2021 s. 6).

Besler'in (2010) tanımına göre “sosyal girişimciliği çoğu sektörde, toplumsal değer ya da değişim ortaya çıkarmakla birlikte toplumsal ihtiyaçları gidermek için fırsatların yakalanmaya çalışıldığı ve bu fırsatları değerlendirmek için belirli sürede riske katlanıldığı, verilerin en iyi şekilde değerlendirildiği yeniliğe açık, sosyal ve sürdürülebilir bir kavram şeklinde tanımlanmıştır (Kılıç Kırılmaz, 2014 s. 60).

Steiner ve Brock'a göre sosyal girişimcilik, topluma yarar sağlayan yenilik getiren çarelerden faydalanan devinim halinde bir iş modeli geliştirerek ve uygulayarak toplumsal etkinin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Situmorang ve Mirzanti, 2012 s. 399).

Sosyal girişimcilik yeni girişimler ortaya çıkararak ya da güncel organizasyonları yenilikçi bir biçimde yöneterek toplumsal zenginliği çoğaltmak için eldeki fırsatları bulmak, tanımlamak ve değerlendirmek için yönetilen etkinlikleri ve süreçleri kapsar şeklinde ifade edilmiştir (Güler, 2021 s. 6).

Alvord sosyal girişimcilik kavramını 2004 yılında çalıştığı arkadaşları ile yaptığı tanımda “Güncel olan işletmelerden farklı olarak toplumsal problemleri odak noktası haline getirip bunlara çözüm arayan yenilikçi işletmelerdir.” diye bahsetmiştir (Güler, 2021 s. 6).

Marti ve Mair'e göre sosyal girişimcilik kavramını 2006 yılında “Fırsatlardan yararlanırken kâr amacı olmayan yollardan ilerlemeyi ve toplumsal değer yaratmak amacı ile hareket edilmesidir” söylemi ile tanımlamıştır (Güler, 2021 s. 6).

Peredo ve McLean bu kavramı yine aynı sene içerisinde (2006) “Sosyal girişimcilik, bir noktada veya genel olarak sosyal değer meydana gelmesidir” diye tanımlamıştır (Güler, 2021 s. 6-7). Kavramsal olarak sosyal girişimciliğin bu kadar çok tanımının olması alanın daha da anlaşılmasına neden olurken bir taraftan da anlam karmaşasıyla karşı karşıya kalınmasına neden olmuş.

Birçok araştırmacıya göre sosyal girişimcilik kavramının tanımı konusunda belirsizlikler olduğu ve bu kavramın literatüre girmesi zaman almıştır. ‘Sosyal girişimcilik ifadesi her birey ve araştırmacı için aynı olmayabilir’ şeklinde ifade edilmiştir (Dees, 1998, s.1). Mair ve Marti çoğu kişinin yaptığı bu tanımı 2004 yılında yaptığı çalışmalar neticesinde üç grup halinde sunulmuştur. Bu tarz çalışmalar yapan bir grup bu kavramı, toplumsal değer ortaya çıkarmak için uygun kaynak yöntemleri veya yönetim fikirleri araştırmasında kar amacı gütmeyen girişimsel davranışlar olarak açıklarken, diğer bir araştırmacı grup ise sektörlerin birbirleriyle olan etkileşimi sonucu oluşan ticari faaliyetleri, toplumsal sorumluluk uygulamaları olarak nitelendirmiştir. Sonuncu grup ise, bu kavramı toplumsal değişimi daha iyi algılanması ve toplumsal sıkıntıları en aza indirmek için bir aracı görevi üstlenmiştir. Sosyal girişimciliğin tanımı konusunda hemfikle varmamak ile birlikte gittikçe gündemde daha fazla yer alması ile bireylerin, farklı disiplinlerin üzerinde daha fazla çalıştığı, uğraştığı ve kafa yordığı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı şekilde (Dees, 1998)’de girişimciliği kâr amacı olmayan ve özel sektörde ya da ikisini de de uygulanabilecek toplumsal amaçlı yaratıcı bir etkinlik olarak göstererek üçüncü sektör veya özel sektörde yapılacak faaliyetin uygun olacağını söylemiştir. Özetle girişimcilik ‘toplumsal olarak inovasyonlar gerçekleştirerek kalıcı projeler oluşturmak ve gerçekleştirmek’ olarak tanımlanmıştır (Sarıkaya, 2010, s.90).

Austin ve çalıştığı arkadaşları bir ifadesinde yapılan diğer tanımlamalardan sosyal girişimciliği zenginliği çoğaltmak değil de yenilik peşinde koşma sürecinin toplumsal değerler ortaya çıkararak oluşabileceğini söylemiştir. Sosyal girişimcilik kavramı tanımı olarak kar amacı olmayan kamu ve özel kurum ve kuruluşlarının yanında veya karşısında oluşan sosyal yenilikçi değer yaratma hareketidir şeklinde açıklanmıştır. Besler’in yaptığı sosyal girişimcilik tanımlamasında her sektörde toplumsal gereksinimleri karşılamak ve toplumsal değer ortaya çıkarmak için oluşan fırsatların peşinden gidebilen ve bu fırsatları değerlendirmek için sınırlı ölçüdeki kaynakların en iyi şekilde kullanıldığı, devinim halinde olan etkinliklerin olduğu bir süreç olduğunu söylemiştir. (Sosyal Girişimcilik Avrupa Araştırma Ağı (European Research Network on Social Enterprises-EMES)) klasik sosyal girişim kavramını tanımlamaya çalışmaktadır ve sosyal topluma yararlı olmak için belirli bir hedefe sahip bir grup insan tarafından aşırı özerkliği seven, doğa ile ilgili katılımcı, kâr amacına yönelik karar verme

sınırları içerisinde bulunmayan organizasyon olarak açıklanmıştır (Borzaga ve Tortia, 2006, s.225-248)

Zahra ve diğer arkadaşlarına göre sosyal girişimcilik kavramı, toplumsal rahatlığı, refahlığı yenilikçi şekle uygun artırmak için yeni yükselişler gerçekleştirerek veya mevcut organizasyonların liderliğini yaparak ele geçen fırsatları tanımlamak, o fırsatları keşfedip oldukça iyi şekilde yararlanmak adına üstlenilen etkinlik ve bu süreçleri kapsar. Sosyal girişimcilik alanı yaygınlaşabilir bunlara örnek olarak örgütlerden farklı ağlara yayılması örnek vermiştir (Ekmekçioğlu, 2018, s.27). Sosyal girişimcilik, kaosu içinde gerçekleşen toplumsal ihtiyaçları yönetebilmek için yenilikçi davranış olarak gerçekleşir. Bu kavramın toplumsal inovasyona verdiği değer ve sorunları giderme olayıyla, toplumsal olarak girişimsel davranışlar devlet kuruluşları, özel kuruluşlar veya kâr amacı gütmeyen sektörün kapsamını bozar ve kâr amacına yönelik davranışların adalet terazisinin uygun şekline gerçekleşmesine odaklanmıştır (Johnson, 2000, s. 1-19).

Örnek verilen bu tanımlara bakıldığında en çok toplumsal, yenilikçi, değer-yarar, amaç, fırsat, dönüşüm, devinim halinde olma kelimeleri karşımıza çıkmaktadır. Sosyal girişimcilik kavramının tanımlamalarındaki ortak kümeler, fırsatları keşfetmek, sorunlara yenilikçi çözümler bulmak ve topluma yarar sağlamak olarak karşımıza çıkmıştır.

Sosyal girişimcilik tek seferlik değil de süreklilik içeren çareler aramaktadır. Bunu da ‘az zamanda çok iş yaparken çok zamanda yaptığın işin hızlandırıcı özelliği vardır’ söylemi ile ifade edilmiştir (Ekmekçioğlu, 2018, s.29). Buradaki hedef, bu konu üzerinde dönüşümü gerçekleştirmektir ve bu gerçekleştirmeyi devinim halinde, sürekli olarak yapmakla birlikte toplumun büyük sorunlarına çare bulmak veya o çarenin altyapısını oluşturmaktır.

Mair ve Marti (2006) yaptığı sosyal girişimcilik tanımında 3 tane varsayım önermiştir. Öncelikle sosyal girişimi, yeni teknikler ile girişime sağlanan kaynağı bir araya getirerek bu aşamayı değer yaratma aşaması olarak görür. Ardından, bu sağlanan kaynak birleştirmelerini, toplumsal dönüşümü, gelişimi teşvik edecek şekilde veya toplumsal gereksinimleri karşılamak şeklinde gerçekleştirerek sosyal değer yaratmak için ele geçen fırsatları önceden keşfetmek ve onlardan yararlanmak asıl olarak amaçlanmaktadır. Sonuncusu ise bir proses görünen sosyal girişimcilik, ürün ve hizmet

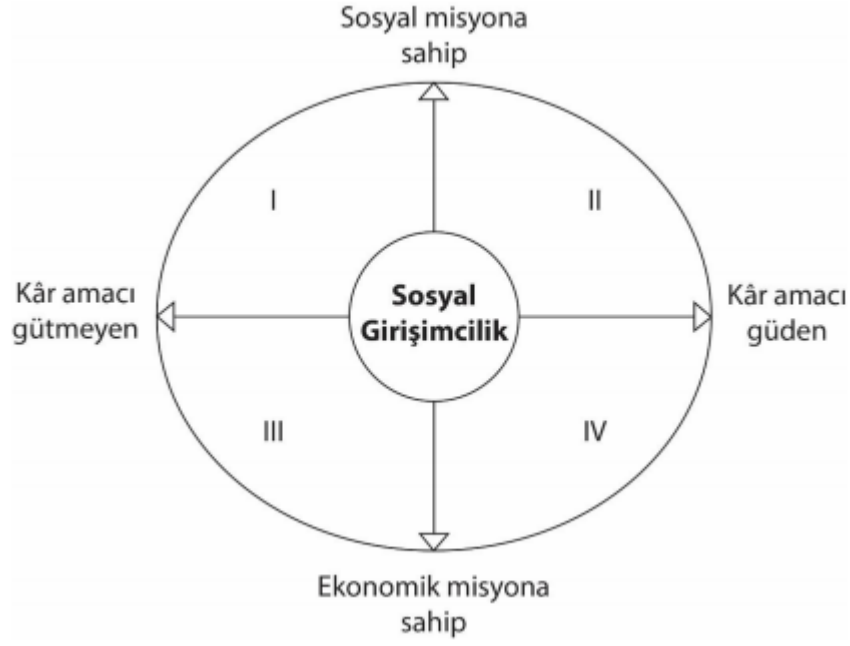
önergelerini kapsarken diğer yandan yeni organizasyonların yaratılmasından söz etmiştir.

‘Avantajsız konumdaki bireylere sürekli olarak hissedecekleri refah seviyesine kavuşması için sosyal girişimcilik rol oynar.’ Şeklinde ifade etmiştir (Budak, 2015 s.33). Sosyal girişimciliğin, bulduğu çarelerin sürekli olarak etki etmesi önemlidir. Bulunan çarenin sürekli olması daha fazla yarar sağlamaktadır. Sosyal değişim ve gelişimi amaç edinir ve davranışlarında yenilikçi olmayı amaç edinmiştir.

Araştırmacıların sosyal girişimcilik konusunda tartıştığı bir diğer konu tasarlanan veya gerçekleşen projelerin kâr amacı olup olmamasıdır. Kanada Sosyal Girişimcilik Merkezi de bu konuda sosyal girişimciliği ikiye ayırmıştır; kâr amacı olan ve olmayan. (Şentürk M., ve Mengü, E., 2019, s. 358). Sosyal girişimcilik devinim halinde olan ekonomik alanda gelişim ve toplumsal dönüşüm çerçevesinde hareket etmektedir (Ekmekçioğlu, 2018, s.14-15). Bununla birlikte sosyal girişimcilikte kâr amacının hiç olmadığını diyen bir literatür de bulunmuştur.

(Ekmekçioğlu, 2018)’in yaptığı bir çalışmada, sosyal girişimcilik ister kâr amacı olsun isterse olmasın, asıl önemli olan sosyal girişimcilerin kâr edip etmemesi değil topluma fayda sağlamasıdır. Yalnız gerçekleştirilen bu projelerin hedefi toplumsal sıkıntılara karşı fark ve değer ortaya çıkarmak ve kâr hedeflerini gerçekleştirmek için bir komisyon niteliği taşımaktadır. Mevcut bulunan sosyal girişimlerin mali değerlerin bulunduğu ancak öncelikli olmadığı görülmektedir örneğin; geleneksel girişimcilik. Projenin konusu olan toplumsal sıkıntıların gelişimi konusunda kazanılan gelir harcanır ve bu projede öncelik sosyal gereksinimlerim çaresini bulmaktır. (Koçak ve Kavi, 2014 s.26) göre, sosyal girişimleri sektör ve özel sektörün ortak noktasında bulunan ve toplumsal sorunlara çözüm bulmak amacıyla serbest piyasa ve işletme esaslı yöntemleri benimseyen kuruluşlar olarak tanımlanmıştır.

Massetti (2008), sosyal girişimcilik davranışlara aydınlatmak için bir matris düzenlemiştir her bir kadran sosyal gelişime bir rehberlik faydası sağlayıp yapılan işe bir yaklaşım önermiştir. Matris yatırımcı analist ve paydaşlara potansiyel bir işle toplumsal ticaretin özü arasında bir ilişkiyi analiz etmesi için yardım etmiştir.

Kaynak: (Masseti, 2008, s.9).

Şekil 5. Sosyal Girişimcilik Matrisi

Sosyal misyona sahip (socially – driven mission), kâr amacı olmayan (no profit required), kâr amacı olan (profit required) ve ticari misyona sahip (market-driven mission) olarak dört bölüm üzerinde durulmuştur. Sosyal girişimcilik, kâr amacı olan, toplumsal yarar sağlama odaklı, bağış, hibe gibi yardımlarla giderlerini karşılayan girişimleri temsil etmektedir. Daha sonra, sosyal misyonu sağlamak yanında sürekli ve devinim halinde olan bir girişimci olmaları için zorunluluğu kar elde etmek olan girişimler yer almış ve sonrasında ise devlet veya özel sektörler tarafından yardım edilen kâr amacı olmayan girişimler yer almıştır. Sonuncu olarak da geleneksel işletmeler ve kâr amacı güden kuruluşlar yer almıştır.

Dünyamız üzerinde ortaya çıkan ve gittikçe çoğalan şiddet eğilimleri, ekolojik dengenin bozulması gibi durumlar, adil olmayan ekonomik dağılımlar insanların farkındalığının çoğaltılması ve çareler bularak değerler yaratılmasına bir nevi sosyal girişimlerin varlığına daha çok ihtiyaç olduğunu göstermiştir.

Sosyal girişimcilik aynı zamanda istihdam yaratmak için de oldukça önemlidir. Avantajı olmayan grupların istihdamını sağlayarak topluma entegre olmaları açısından fayda sağlar ve onların toplumsal dışlanmaması için çalışır ve bunu önlemiştir. Sosyal girişimcilik bir toplumun bütün kaynaklarının daha adil bir yaklaşımla dağıtılmasını desteklemiştir (Ekmekçioğlu, 2018, s.31).

Sosyal girişimcilikte asıl amaç anlık olarak avantajı olmayan gruba destek olmak ve yardım etmek değil sorunun tamamen ortadan kaldırılması için çalışmak ve bunun devamlılığını sağlamaktır. Sosyal girişimcilik bir süreçtir. Toplumsal amaçlı misyon yönelimli değer, toplumsal dönüşüm ve süreklilik halinde olan bir gelişim yaratmıştır (Ekmekçioğlu, 2018, s.44-45).

TÜSEV'in hazırladığı sosyal girişim platformunda sosyal girişimin yararları şu şekilde ifade edilmiştir:

- Kaliteli ve etkileyici sosyal hizmet vererek devletin yükünü azaltır;
- İstihdam imkanları yaratır;
- Piyasada rol oynadığı için ekonominin büyümesine de faydası olur.
- Avantajı olmayan grupların istihdamına sağlayarak topluma entegre eder
- İnsanların bir arada bulunmasına vesile olarak sosyal sermaye düzeyini artırır
- Sivil toplum kuruluşları için devamlı ticari kaynak sağlayarak sivil toplumu ve katılımcı demokrasiyi güçlendirir ve netice olarak milletlerin gelişmesine faydası olur ve olumlu toplumsal dönüşüme zemin hazırlamıştır.

Sosyal ihtiyaç algısıyla harekete geçme: Sosyal girişim işini yapanlar içinde yaşadıkları toplumun en zorlu ve ben acil gereksinimleri fark etmekle kalmayıp sorumluluk duygusunun yüksek derecede olması için harekete geçip güncel mevcut düzene karşı çıkarak bu gereksinimleri gidermeye odaklanmışlardır (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009, s.88).

Sosyal değer yaratma ve sürdürme odaklı misyon: Sosyal girişimler toplumsal bir hedefe yönelik kuruldukları için fark ettikleri toplumsal sıkıntılara yönelik devamlı ve geçici olmayan çözümler bularak sosyal değer yaratırlar. Bu değerın üretilmesi içinde yaşadıkları toplumun sosyal değişimi kabul etmesi için toplumun ikna edilebilmesi gerekir (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009, s.88).

Yenilikçi olma: Sosyal girişimcilik yalnızca devamlılık halinde olma değil aynı zamanda yenilikçi düşünce sistemini de temel alarak toplumsal sıkıntıların giderilmesi için mücadele eder. Sosyal girişim işini yapanlar yenilikle birlikte fırsatları da değerlendirip toplumsal sıkıntılara çözüm üretip değişim için komisyon görevi görmüştür (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009, s.88-89).

Var olan sınırlı kaynakları en yaratıcı şekilde kullanma, Yenilikçi düşünce sistemi sadece etkinliklerde değil eldeki sınırlı kaynakların değerlendirilmesinde de gereklidir. Sosyal girişimler ekonomik kaynakların yanında maddi olmayan kaynaklara da sahiptirler. Gereksiz değil hesaplı şekilde risk alma eğilimde olunur ve bunun da paydaşlar arasında dağıtılacağını bilinerek gerçekleşir. Yalnız mevcut kaynaklar sınırsız olmasa da bu kaynakların kullanma sisteminde sınırlama kabul etmezler. Çeşitli kaynakları yaratıcı bir şekilde birleştirerek hedef grubuna ürün ve hizmette yenilik getirmek için çalışılmıştır (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009, s.89).

3.6.2. Sosyal Girişimciliğin Kökeni ve Gelişim Süreci

İnsanlık tarihinin ayrılmaz bir parçası olan sosyal girişimcilik yüzyıllardır toplumsal sıkıntıları çözmek için pek çok organizasyon grup etkinlikleri gerçekleştirerek çoğu örneklerle varlığını sürdürmüştür. (Güler, 2021, s. 17). Sosyal girişimciliğin yeni bir kavram olarak bilinmesinin nedeni de bilinirliğinin yakın geçmişe dayanmasıdır. Sosyal girişimcilik son 10 yılda küresel olarak büyümüştür yalnız sosyal girişimcilik kavramının kesin bir anlamının olmaması tartışma konusu olmaya devam etmiştir (Güler, 2021, s. 17-18).

Yıllardır girişimler içerisinde sorun çözmede yüksek potansiyele sahip olanlar sosyal girişimlerin sayısını arttırmıştır. Sayısı artan bazı sosyal girişim örneklerinin öncelik olarak hareket etmesiyle adından söz ettirmeye başlamıştır. Sosyal odak, girişimci davranış ve sosyal girişimcilerin yöneticiliğine baz alan organizasyonların yerel düşünüp yerel hareket etmesine rağmen yıllar geçtikçe küresel bir hareket olarak önemini arttırmıştır (Güler, 2021, s. 17). Yani günümüz zamanda sosyal girişimcilik ifadesi küresel bir alanda ilgiye sahiptir. Sosyal girişimcilik kavramını en büyük etki ettiği ülke ise Hindistan olmuştur.

Birinci alt başlıkta kavram olarak açıklamak istediğimiz sosyal girişimcilik kavramı, İnsanlık tarihi boyunca sürekli sosyal girişimci insanların var olduğunu söylesek de günümüzde yeni bir olgu olarak ele alınır 19. Yüzyılda modern hemşireliğin kurucusu olarak bilinen Florence Nightingale, 1950’li yıllarda eğitim konusunda dünyada binlerce okulda faaliyete geçirilen erken çocukluk dönemi eğitimine yeni bir metot getiren Dr. Maria Montessori, dünyadaki ilk sosyal girişimcilere örnektir. Sosyal girişimcilik konusunda Türkiye geçmişine dönüldüğünde ise, Türkiye eğitiminde ilk

sivil örgütlenme örneğini oluşturan Darüşşafaka'nın 19. Yüzyılın sonlarına doğru kurulmasında liderlik yapan Yusuf Ziya Bey, çocuk ölümleri ve kadın hastalıkları ile baş edebilmek için Zeynep Kamil Hastanesi'ni 19. Yüzyılın ortalarında açan Prenses Zeynep Kamil Türkiye'deki ilk sosyal girişimcilere örnek gösterilmektedir (Kaya İnceiplik, 2018, s.17-18)

Sosyal girişimcilik kavramının uygulama boyutu tarihsel gelişim sürecinde İkinci Dünya Savaşı'na dek uzanmaktadır. Bu boyut 20. yüzyılın sonlarına doğru mikro kredinin kurucusu Bangladeşli Profesör Muhammed Yunus ile önem kazanmıştır (Kaya İnceiplik, 2018, s.17-18). 20. yüzyılın sonlarına doğru devletin refahı için çalışmanın artık yürümediği ve sosyal politikalara daha az devlet daha çok insancıl anlayışlar hakim olmuştur. Küreselleşme olayı ile sosyal siyasi ekonomik ve kültürel konularda oluşan köklü dönüşümler zaman toplumsal sıkıntıların nitelik değiştirmesine yani daha karmaşık hale gelmesine sebep olmuştur. Sosyal girişimcilik kavramı böyle bir ortamda, toplumsal gelişimin sağlanması ve sosyal refahın artırılması için yeni fikirler sunduğu zaman önem kazanmaya başlamıştır. Önem kazanmanın en iyi başlangıçlarından birisi Muhammed Yunus, mikro kredi ile fakirleri yokluktan kurtarmak ve çalışmak isteyen yoksulları iş sahibi yapmıştır. Bu hareketinde Grameen Bankası'nı kurmuştur. Muhammed Yunus için sosyal girişimci tanımı kullanılmıyordu ancak dünyanın ilk ve en geniş sosyal girişimcilik projesi olan ASHOKA kurulduktan sonra Yunus için kullanılan tanım değişmiştir (Bornstein and Davis, 2010, s. 14-18). Bu konuda sosyal girişimcilik kavramının yaygınlaşması ve köklerinin sağlam olması ASHOKA ile sağlanmıştır. Kurucusu Bill Drayton olan bu ağ sosyal girişimciliğe destek vermek ve onu bir sektör olarak algılanmasını sağlamak amacıyla 30'dan fazla ülkede açtığı ofisi ile 4 bine yakın Sosyal girişimci üyesine destek vermiştir.

20. Yüzyılın sonlarına kadar sosyal girişimcilik kavramı yaygın olarak tartışılmıştır. Bununla birlikte hem akademi dünyasının hem de devletlerin ilgisini toplayarak bilhassa Avrupa devletleri ve Amerika'da değerinin arttığını ve günümüzden 10 yıl öncesine kadar olan süreçte Japonya, Güney Kore, Tayvan gibi Doğu Asya devletlerinde ve Latin Amerika'da sosyal girişimcilik ilgi çekmiştir (Kaya İnceiplik, 2018, s.17-18). Bölgesel ve ulusal anlamda çeşitli özelliklerde boy gösteren ve artan ilgiyle gelişimi hızlı olan bu kavram günümüzde de farklı kanuna uygun form ve statülerde karşımıza çıkmıştır.

Küreselleşmenin boy gösterdiği ve bilgi döneminde olan 21. Yüzyılın başlarında insanlar daha duyarlı ve beklentileri büyük olan bir çağ yaşamaktaydı. Sosyal, çevresel ve toplumsal konular gündeme daha çok geliyordu. Daha öncesinde bazı atılımlar, değer ve yarar ortaya çıkarmayı hükümetten, daha sonra işletmelerden, halkın önde gelen bireylerinden beklenmiş olsa da bu zamanlarda bireysel girişimler, sosyal problemlerin giderilmesi isteğini artırmıştır. Bir dönem sonra girişimcilik kavramı sosyal problemler ile birleşerek kavramın gelişmesine zemin hazırlamıştır. Sosyal girişimcilik alanında merak uyandıran olay 2006'da Grameen Bank projesi ile Muhammed Yunus'un Nobel Barış Ödülü'nü alması olmuştur. (Ekmekçioğlu, 2018, s.32).

3.7. Sosyal Girişimciliğin Faaliyet Alanları

Sosyal girişimcilik kavramının sınıflandırması, bünyesinde değişik anlamlarının olmasıdır. Bu sınıflandırmalar sosyal girişimcilik kavramının etki alanının çoğu değişkene (yetki alanına, eylemlerine, sektörlerle ve amaçlarına) göre değiştiğini göstermiştir (Yumuşakipek, 2015, s.85). Çünkü sosyal girişimcilik alanı faaliyet gösterdiği veya sonradan faaliyetine başlanılan bir bölüm olma özelliği ile hem toplum hem de kamu ve özel sektörün dikkatini çekmiştir. Bu durum da işletmenin gerek toplumsal olarak ilgi duyulmasını gerekse sektörler arası itibar duyulmasında etkili olmuştur.

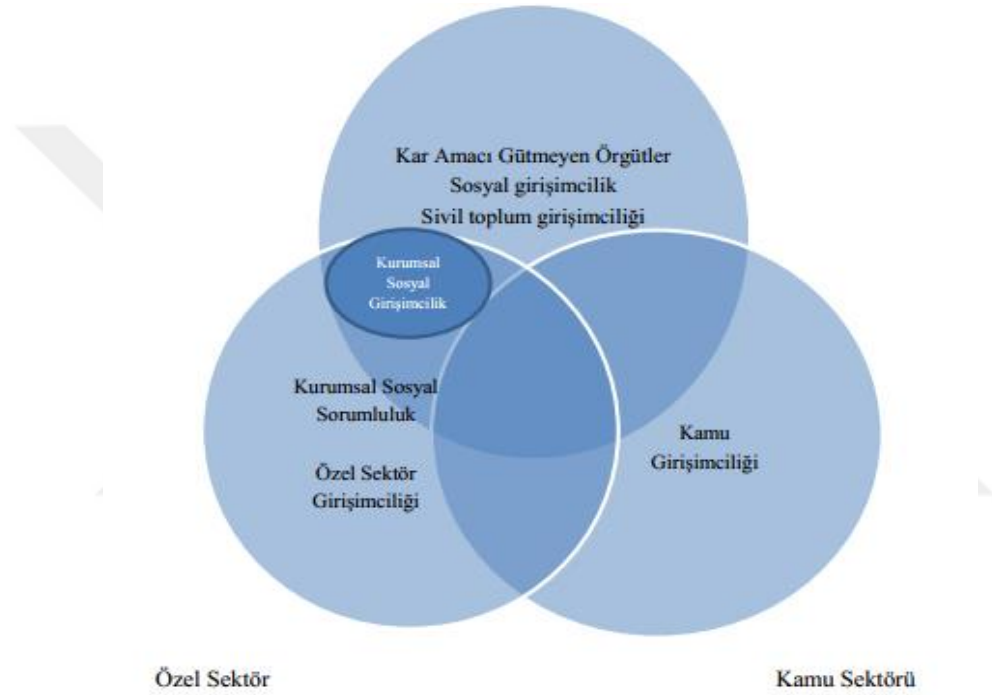
3.7.1. Sektörlere Göre Sosyal Girişimcilik

Sosyal girişimcilik kavramının farklı toplumlarda farklı anlamları barındırdığı için etki ettiği alanın sektörel bazda hangi konumda olduğu konusunda tartışmaları gündeme getirmiştir. Babson College'da 2001 yılında yapılan detaylı bir doküman taraması neticesinde sosyal girişimciliğin kâr amacı olmayan sektörde rast gelen bir olgu olduğu iddia edilmiştir (Osanmaz, 2020, s.19). Yine de sosyal girişimciliği daha kapsamlı bir bakış açısı ile ele alan bazı araştırmacılar, özel kuruluşların toplumsal bir hedef için meydana getirdikleri sosyal sorumluluk projeleriyle sosyal girişimcilik sınıflandırılmasını kapsaması gerektiğini açıklamıştır (Dees, 1998, s.1-5).

Literatürde yürütülen bir çalışmada, sosyal girişim işini yapanların etki edeceği alanlar; topluma ve etki ettiği kitleye karşı mali yardımda bulunarak fayda sağlama

stratejisi geliştiren kâr amacı olan kuruluşlar, toplumsal bir hedef için kurulan ama yine de işletme olarak açıklanan sosyal girişimler ve gönüllü sektör olarak açıklanmaktadır. Dolayısıyla sosyal girişim işini yapanlar çok geniş bir sektör bakış açısı kapsamında etkinliklerini yürüten bireyler olarak değerlendirilmiştir (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009, s.85).

Girişimcilik türlerini sektörel olarak konumlandıran bir araştırmada sosyal girişimcilik kâr amacı olmayan sektörü içine almakta ve bu durum da Şekil 5.2’ de gösterilmiştir (Yumuşakipek, 2015, s.87).

Kaynak: (Kümbül Güler, 2008, s. 116)

Şekil 6. Sosyal Girişimcilik ve Diğeri Girişimcilik Uygulamalarının Sektörlere Göre Konumlandırılması

Yukarıdaki şekilden anlaşılacağı üzere, sosyal girişimcilik kâr amacı olmayan sektör arasında yer almış, devlet sektörleri kapsamı alanı içerisinde değerlendirilmiş, bazı zamanlar da ise mali değerler ile sosyal ölçütleri aynı noktada birleşmiş, kâr amacı olan ve özel sektörde etki alanını gösteren işletmelerde de meydana gelebilmiştir. (Osanmaz, 2020, s.22-23).

3.7.2. Yetki Alanlarına Göre

Sosyal girişimler, görev bölümlerine göre siyasi, ekonomik ve sosyal olarak sınıflandırılmıştır (Güler, 2021, s. 28). Araştırma yapan insanlara göre, sosyal ve

ekonomik görev sahibi olmak birbirlerine zıt kavramlar olarak nitelendirilmiştir (Kümbül Güler, 2008, s.117). Ticari yetki elde edilen kârın dağıtılması, toplumsal yetkili ise kârın dağıtılmayan toplumsal amaçlar için kullanılmasını ifade etmektedir. Ekonomik endişeler azaldıkça siyasi ve sosyal görev arasındaki ilişki güçlenmektedir. Amaçlarının ortak bir noktada birleşerek sosyal refahı sağlamak için çalışmaktadır. Yani etkinlik amacı ve hissettiği kaygılar sosyal girişimin görev alanını belirlemiştir.

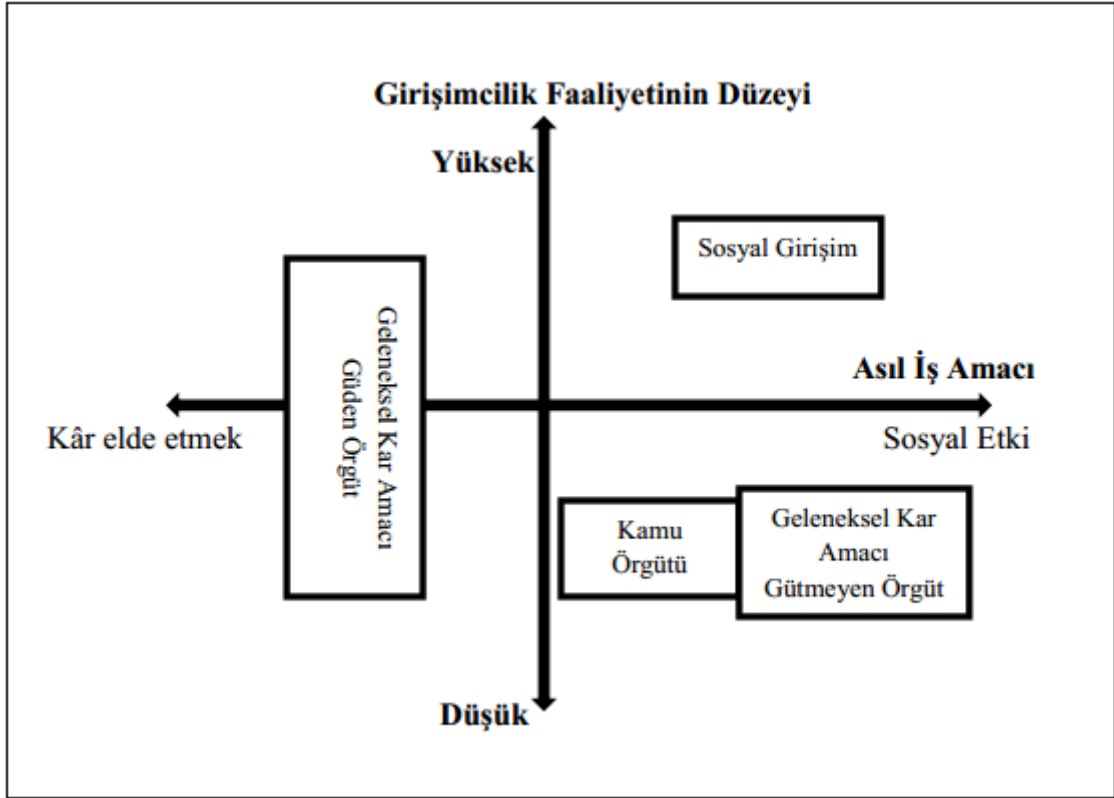
Tablo 12. Örgütlerin Yetki Düzeyleri

Örgütler	Ekonomik Yetki	Siyasal Yetki	Sosyal Yetki
Küçük Gönüllü Örgüt/Profesyonel Örgüt	Düşük	Düşük	Yüksek
Kâr Amacı Gütmeyen Örgüt	Düşük	Düşük	Yüksek
Sahibi Tarafından Yönetilen İşletme	Yüksek	Düşük	Düşük
Ticari Birlik	Yüksek	Düşük	Orta
Sosyal Girişim	Orta	Orta	Orta
Geleneksel Kamu Örgütü	Düşük	Yüksek	Yüksek
Devlet Tarafından Desteklenen İşletme	Orta	Yüksek	Orta
Profesyonel Olarak Yönetilen Özel İşletme	Yüksek	Yüksek	Düşük

Kaynak: (Mair ve Noboa, 2003, s.9).

3.7.3. Amaçlarına Göre Sosyal Girişimcilik

Sosyal girişimler hedefleri ve hedefledikleri kitleleri birbirlerinden ayırır. Yalnız toplumsal yarar sağlamak için onları birleştirmektedir. Kökende sosyal girişimler toplumsal yarar sağlayacak etkinliklerini sürekli hale getirmek için kâr amacı olsun istemektedir. Bu da sosyal girişimlerin yüksek girişimcilik ve toplumsal etki seviyesini tek çatıda birleşmesi ile oluşmaktadır. Bu bağlamda tamamen kâr amacı olan işletmeler ve kâr amacı olmayan insanların girişimlerin ortasında bulunulmuştur.

Kaynak: (Kümbül Güler, 2008 s. 118).

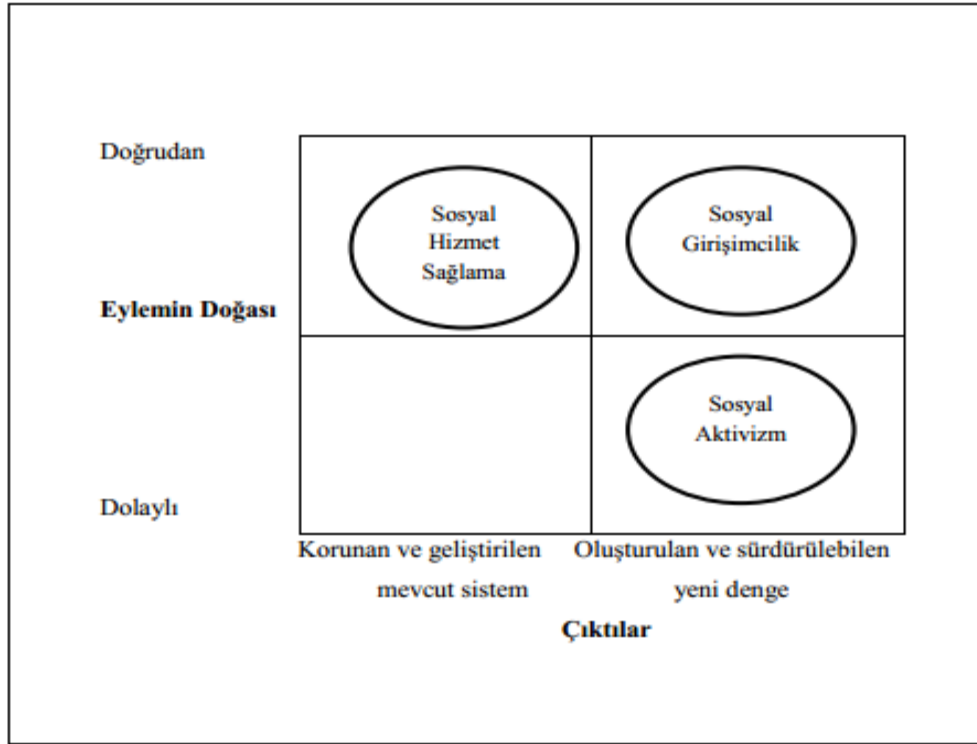
Şekil 7. Örgütlerin Asıl İş Amacı ve Girişimcilik Düzeyine Göre Sınıflandırılması

Şekil 7’de ifade edildiği gibi, sosyal girişimler, geleneksel kâr amacı olmayan toplumlardan farklı bir bölümde bulunmaktadır. Bunun sebebi, sosyal girişimlerin toplumsal etki ortaya çıkarması ile birlikte girişimcilik seviyesinin de yüksek olmasıdır. Geleneksel kâr amacı olan toplumların ise temel hedefi kâr elde etmek olduğu için Sosyal girişimlerden farklı bir seviyededir. Bu toplumlardaki girişimcilik etkinlikleri seviyesiyenin toplumun doğasına herhangi bir etkisi bulunmamaktadır (Kümbül Güler, 2008 s.82). Yani sosyal girişimcilik hayatın her döneminde var olmuş ve sadece ortaya çıkması için gerekli ortam şartlarının oluşması beklenmiş ve bu süreç içerisinde de gelişim göstermiş, fırsatların ortaya çıkması olağan hale gelmiştir.

3.7.4. Eylemlerine Göre Sosyal Girişimcilik

Sosyal girişimcilik, toplumsal hizmet ve sosyal aktivite kapsamı içerisinde bir kavram olmakla birlikte, bu kavramlardan değişik özellikleri de bulunmaktadır. Literatürde yapılan çalışmada, o kavramları eylemlerin çıktılara ve doğasına göre konumlandırmıştır (Martin ve Osberg, 2007 s.38).

Martin ve Osberg (2007), toplumsal hizmeti sağlama, sosyal girişimcilik ve sosyal eylemcilik kavramları üzerinde çalışarak dolaylı ve doğrudan olarak temelini ele alıp eylemlerin çıktılarına göre konumlandırmışlardır (Ercan, 2016 s. 23). Güncel sistem korunarak büyütülen direkt yapılan eylemler toplumsal hizmet sağlamak olarak isimlendirilmiştir. Diğer yandan yeni denge oluşturarak ve devinim halinde olan dolaylı yoldan yapılan eylemler sosyal eylemcilik, direkt olarak yapılan eylemler ise sosyal girişimcilik olarak nitelendirilir. Bu bağlamda kavramlar birbirlerine benzer ama eylemlerini gerçekleştirme usulü ve neticeleri birbirlerinden farklı olmuştur.

Kaynak: Martin ve Osberg, 2007 s.38

Şekil 8. Sosyal Yükümlülük

Şekil 8'in ifadesine göre, sosyal girişimciler, direkt olarak yenilik içeren etkinliklerde bulunmakta, yeni ve devinim halinde bir olan denge oluşturmakta, sistemi değişime zorlamaktadır. Sosyal aktivistler, doğrudan olmayan yoldan yer grupları etkileyerek toplumsal problemleri çare bulmakta ve yeni bir sistem getirmektedir. Toplumsal hizmeti sağlayanlar ise güncel sistem içinde sosyal girişimciler gibi yeni hizmetler yapmayıp toplumsal problemleri çözmek için girişimciler gibi direkt harekete geçmektedir (Martin ve Osberg, 2007 s.38).

3.8. Dünyadan ve Türkiye’den Sosyal Girişimcilik Örnekleri

3.8.1. Dünya’da Sosyal Girişimcilik Örnekleri

Sosyal girişimciliğin örneklerinin çoğalmasi ile gelişen sektörler ticaretin gelişmesine vesile olmakla birlikte çevresel ve toplumsal problemlere çare bulmaktadır. Bilhassa gelişmemiş ülkelerde hükümet tarafından giderilmesi beklenen toplumsal sıkıntılar devam etmekte ve bu sıkıntılara bulunan çözümlerin yetersiz kalmaktadır. Bu konuda sosyal girişimler oluşan bu eksikliği gidererek halkın refahını arttırarak ticaretin ve ekonominin gelişmesine neden olmuştur.

Türkiye’den ve dünyadan gelen örnekler incelendiğinde sosyal girişimler, fakirliğin azaltılmasında doğanın korunmasına, insan haklarının çiğnenmesi ile mücadeleden sağlık ile ilgili birçok yenilikçi çözüme kadar çok alanda faaliyet göstermiştir. Katılımcılık, eğitim, insan hakları, sosyal içerme, sağlık gibi çoğalan da sosyal dönüşüm meydana getirmeyi hedeflemiştir.

20. Yüzyılda kurulan ASHOKA ile sosyal girişimcilik kavramının büyümesinde önemli bir faydası bulunan William Bill Drayton, sosyal girişimcilerin, sosyal değişimdeki rolünü vurgulamaktadır. Gelişmişlik seviyesinin farklı olduğu ülkelerde, sosyal girişimcilik kavramı etkili neticeler getiren bir toplumsal aktör özelliğindedir. Özellikle Nobel Ödülü alan Muhammed Yunus tarafından 20. yüzyılda Bangladeş’te yürütölen mikro Kredi uygulamasından sonra meydana getirilen birçok sosyal girişimcilik örnekleri, kendi milletlerinin şartlarına uygun uygulamalar ve strateji ile değerli toplumsal etkiler meydana getirmişlerdir. İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri gibi sosyal girişimlere özel kanunların da bulunduğu ülkelerde sosyal girişimlerin projeleri, etkisi ve sayısı da artmıştır.

Mikro Kredi ve Yoksullar Bankası: Prof. Dr. Muhammed Yunus aracılığıyla fakirlere Kredi vermek için kurulan bir bankadır. Çağımızda 81 devlette etkinlik göstermektedir. Bu banka, çok fakir olan insanlara ve geri ödeme garantisi olmayan insanlara diğer kurumların reddettiği krediyi verme imkanı sunmuştur (Ercan, 2016, s.23).

L’apebianca, İtalya: İtalya’nın Forli şehrinde kurulan; halk tarafından kurulan devinim halinde olan bir ekonomiye fayda sağlayan ve ticaret ile kültürü birleştiren bir sosyal girişim örneğidir. Sosyal işletme düşüncesi 2009 yılında başlamış, 2011 yılında

ekonomik kaynak bulunmuş 2012 yılında ise 2 üye kooperatif olarak kurulmuştur. Elemanların %30 3'ü engellilerden oluşan bu işletmede, kendilerine yer bulamayan, yerel ve organik tarım yapan küçük üreticiler haftanın 2 günü faaliyet gösteren pazarda satış yapabilmektedir. Diğer yandan şehirleri bir araya getirecek faaliyetler düzenleyen kuruluş, kanuna uygun bir danışmanlık hizmeti de vermektedir (TÜSEV, 2014).

Green Osijek, 1995'te, Hırvatistan: Doğa ve Çevre Koruma Derneği olarak bilinen sosyal girişim örneği olarak kurulmuştur. Yeşil Osijek'in asıl amacı, topluma karşı duyarlı yenilikler meydana getirmek ve çevre bilincini ortaya çıkararak devinim halinde olan bir kalkınmaya fayda sağlamaktır. Kanunlar ile koruma altına alınan bir konumdaki akarsuya dökülen pis suların rehabilitasyonu yapılarak akarsu kenarındaki kullanılmayan bir yeri kiralarak turizme kazandırmıştır. Dolayısıyla kırsal kesimin turizm faaliyetleri canlandırılmış ve bu faaliyetlerin kalkınmada etkisi olmuştur. Bu faaliyet ve projeler ile ekoturizm acentesini açan firma, kardan adam geldi yine toplumsal faaliyetler için harcamıştır (TÜSEV, 2014).

Mozaik Vakfı, Bosna Hersek: toplumsal bir Kalkınma Vakfı olarak kurulan Mozaik Vakfı'nın hedefi savaştan sonra insanlar arasındaki oluşan güvensizlik problemlerini çözmektir. Vakfın kurulması ile zamansal olarak paralellik gösteren bütün etnik grupların birleşeceği bir ortam olmuştur. EkoMozaik ve MaSta Ajansı olarak 2 kurma sahip olan Vakıf girişimci yöneticiler bularak onların büyümesine fayda sağlamıştır. Bu vakıf çoğu projeye fon sağlamış, etkinlik ve gönüllü insan sayısı zaman geçtikçe artmıştır (TÜSEV, 2014).

Brac Bangladeş: Fazle Abed öncülüğünde kurulan; sosyal, eğitim, mali ve eğitim konusunda yeni düşüncelerin meydana gelmesine öncülük eden bu kuruluş en büyük sivil toplum kuruluşu olarak bilinmektedir. Yerel halkına hizmet ve çoğul yetkiyi vererek yerel kalkınmayı da sağlamıştır. Dünyadan buna benzer nitelikte örnek olabilecek kuruluşlar ise aşağıda verilmiştir (Ercan, 2016, s.23).

Toplumsal Saydamlık Hareketi, Almanya: Peter Eigen öncülüğünde kurulan ve 1993 yılında faaliyete geçirilen sosyal girişim örneği, yolsuzluğa karşı verilen mücadelenin evrensel bir örneği olarak dikkat çekmektedir. Bu bağlamda toplumda ki hemen hemen bütün bireyler, yolsuzluk sorununa çözüm bulunmasını ve yolsuzluğun nedenlerinin araştırılmasına imkanı sunmuştur (Ercan, 2016, s.23).

Dünya Sosyal Forumu, Brezilya: Oded Grajev öncülüğünde kapitalist dünyaya uygun çözümler getirmek için kurulan kuruluş bir sosyal girişim örneğidir. Neo-liberal Küreselleşmenin ortaya çıkardığı zarara karşı bir savunmayı örgütleyen bu kuruluşa, toplam 80000 kâr amacı olmayan kuruluşu üyesi olarak kapsamına almıştır (Ercan, 2016 s.23).

Uluslararası sosyal sorumluluk vakfı, ABD: Alice Tepper öncülüğünde kurulan bu kuruluş ilk derece standartlar oluşturarak kurumları denetler. İş, toplum ve iş yerleri için oluşturduğu standartlar 50'ye yakın ülkede sanayinin pek çok dalında kullanılmaktadır (Ercan, 2016 s.23).

White Circle of Safety, Çek Cumhuriyeti: derneğin kurulma amacı gittikçe artan suçların mağdurlarının sayısının fazla olması bu insanlara yardım yapılmamasıdır. Bu Dernek mağdur insanlara psikoloji danışmanlık ve kanunsal destek vermek nedir. Ülkenin kanunlarla ilgili değişiklikler yapmayı amaçladığı oluşum pek çok ülke içinde örnek olmuştur (Ercan, 2016 s.23).

Tateni Home Care Nursing Services, Güney Afrika: Veronica Khosa, bölgedeki sağlık bakımından yetersiz olması nedeniyle hasta bakımının evde devam etmesi kültürünü geliştirip yaygınlaştırmıştır (Ercan, 2016 s.23).

Geri Dönüşüm Bankası, ABD: sistemin amacı geri dönüşüm oranına arttırmaktır ve sisteme üye olan insanlar, blog yazılarına okuyanlar, arkadaşlarını bu sisteme çağırırlar Doğa dostu ve doğa ürünü satan mağazalardan indirimli ürünler elde ettiği bir sosyal girişim örneği olmuştur (TÜSEV, 2014).

Kastri Kooperatifi, Yunanistan: Yunanistan'ın Syros adalarında kurulan bu kooperatif, çalışmak ve para kazanmak isteyen ama çalışamayan 20 kadının bir araya gelmesinden dolayı ortaya çıkmıştır. Bu kadınların yöresel yemekler yapıp bir manastırda satışını gerçekleştirdiği ve böylelikle hem yemeklerin fiyatının düşük olması hem de yemekleri tanıtmada konusunda kadınlara gelir kazanma şansı sunan bir sosyal girişimcilik örneği olmuştur (TÜSEV, 2014).

Solution Library: Sosyal girişim örneği olan bu oluşum Dünyanın farklı yerlerinde yaşayan insanların sorunlarını yazıp bu sorunlara çareler bulur. İnsanlar kendi karelerinin Dünya ile paylaşabilir ve sunulan projeleri kendi milletleri için sunabilmektedir (TÜSEV, 2014).

Career Moves: internetten engeli bulunan veya bulunmayan insanları birleştirip işsizlik problemine bir çare bulmayı amaçlayan bir sosyal girişimcilik örneğidir. Sosyal girişimcilik ve Avrupa engellilik ödülüne layık görülmüştür (TÜSEV, 2014).

Wheelmap Education Program: Devlete bağlı yerlerin engellilere yönelik kullanımlarını arttırmak ve kolaylaştırmak için gençlere ve çocuklara internetten eğitim programları sağlamaktadır. Bu bağlamda asıl amacı engellilerin katılımının sağlanması ve engelli haklarında farkındalık yaratmak olmuştur (TÜSEV, 2014).

3.8.2. Türkiye’den Sosyal Girişimcilik Örnekleri

Sosyal girişimcilik kavramı Türkiye’de pek çok çalışmalara bakıldığında yeni bir alan olarak görülmüştür (Ercan, 2016 s.23).

Sosyal girişimcilik kavramı Türkiye’de karşımıza farklı kurumsal yapılar ile çıkmaktadır. Kooperatifler, kâr amacı olmayan şirketler, vakıflar ve internet üzerinden yönetilen etkinlikler bunlara örnek olarak verilir. Çalışanların toplumsal konuları olan desteğinin artış göstermesinde ve kurumsal toplumsal sorumluluk anlayışının gelişmesinde şirketlerin kurduğu kurumsal gönüllülük programları rol oynamıştır.

Türk mevzuatında sivil toplum kuruluşu ile ilgili bir tanım bulunmadığı için kar amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşu denildiğinde akla vakıflar, dernekler ve kooperatifler gelmektedir. Vakıf ve dernekler uygulamada oldukça benzer özelliklere sahip olmalarına rağmen, ayrı kamu kuruluşları tarafından denetlenen ve ayrı mevzuatlara tabi olan tüzel yapılanmalar olarak dikkat çekmiştir. Vakıf modeli olarak işleyen sosyal girişimcilik örneği olarak Nebahat Akkoç tarafından kurulan Kadın Merkezi (KAMER) örnek olarak verilmektedir. Dernek modelinde işleyen sosyal girişimcilere örnek olarak Victor Ananias tarafından kurulmuş olan Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği verilmiştir. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) kooperatif yapılanmasına örnek olarak verilmiştir. Ayrıca sosyal girişimcilik örnekleri şirketler yolu ile de görülmektedir. Kar amacı gütmeyen şirketlere örnek olarak; Gençtur ve Çöp(m)Adam verilmiştir (Ercan, 2016 s.23).

Türkiye’de kâr amacı olmayan kuruluşların sayısının çoğalmasına rağmen hem yasal olarak hem de ekonomik olarak zorluklar yaşamaktadırlar.

Sosyal girişimler sosyal sıkıntıların çarelerin de uygun bir kuvvet olarak görülmesinin yanında bilhassa gençler içinde değerli bir potansiyel iç kısmı olarak görülür. Son zamanlarda çoğu şirket ve üniversite sosyal girişimcilik ile alakalı yarışmalar, eğitimler ve etkinlikler yürütmüştür.

- Özyeğin Üniversitesi, Toplum Gönüllüleri Vakfı ve JP Morgan ortaklığı ile kurulan Sosyal Değişim Laboratuvarı,
- Toplum Gönüllüleri Vakfı ve Mastercard iş birliği ile geliştirilen Genç Fikir Projesi,
- İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin, Uluslararası Gençlik Vakfı, Slyvean-Laureate Vakfı ve TEGV ile birlikte düzenlediği Bilgi Genç Sosyal Girişimciler Ödülleri,
- Kadir Has Üniversitesi'nin Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği iş birliği ile sürdürdüğü Sosyal Girişimcilik Akademisi,
- Koç Üniversitesi'nin UC Berkeley Haas İşletme Fakültesi'nin ortağı olarak düzenlediği Küresel Sosyal Girişim Yarışması,
- Okan Üniversitesi bünyesinde kurulan Muhammed Yunus Uluslararası Mikrofinans ve Sosyal Girişimcilik Merkezi,
- Dünya Bankası desteği ile kurulan gençlik örgütlenmesi olan SOGLA Sosyal Girişimci Genç Liderler Akademisi, sosyal girişimcilik alanında son yıllarda Türkiye'de yaşanan önemli gelişmeler arasındadır.

Başarılı sosyal girişim örneklerinin sayısı Türkiye'de de çoktur. Sosyal girişim işini yapanlara yardım eden sosyal girişim ağları vesilesiyle sosyal girişimciler düşüncelerini uygulayabilmektedirler. Schwab Vakfı ve ASHOKA ağına üye olan sosyal girişimciler gençlik, çevre, gençler, sağlık, sanat, engelliler, sosyal içerme ile alakalı çoğu sosyal konudaki çalışmalarda başarılı olmuşlardır.

ASHOKA üyesi olan KEDV, KAMER, Umut Işığı Kadın Kooperatifi, Uçan Süpürge, Nilüfer Kadın Kooperatifi, İlk Adım Kadın Kooperatifi, İpek Yolu Kadın Kooperatifi, B-fit, Çöp(m)Adam kadınların sosyal hayata katılımı ve istihdamını amaçlayan kurumlar olarak dikkat çekmiştir. TEMA, AKUT, İnsan Yerleşimleri Derneği, Buğday, Doğa Derneği, Doğu Anadolu Besiciler Birliği, Doğa Gözcüleri Derneği, Kalkınma Merkezi çevrenin korunması ve kırsal kalkınmayı; TOG, Umut Çocukları Derneği, GENÇTUR çocukların ve gençlerin toplumsal yaşama katılımını

amaç edinmiştir. Otistikler Derneği, Alternatif Yaşam Derneği engellilerin katılımını; Açık Radyo, Sektör Gönüllüleri Derneği, Alış Bağış ise toplumun katılımını, medya ve iletişim ile gerçekleştirmeyi amaç edinmiş kuruluşlardır (Ercan, 2016 s.23).

Sonuç olarak, sosyal girişimcilik Türkiye'de ve dünyada kalkınmanın ve dönüşümün bir köprüsü olarak görülmekle, zaman geçtikçe sayısı da artmaktadır. Sosyal girişimcilik kavramı, çevresel ve sosyal problemlerin çözümüne yardım etmekle birlikte girişimcilik boyutu ile de ticari bir kazanca ve toplumsal sektörün gelişmesine fayda sağlamaktadır. Hükümetin ve özel sektörün sosyal gereksinimleri karşılamada güçsüz olduğu konularda sosyal girişimler burada rol oynamaktadır ve hem sosyal hem de ekonomik gelişmelere fayda sağlamaktadır. Özellikle toplumsal bakımdan istenmeyen insanlara ve alım gücü düşük diğer insanlara sağladığı şartlar ve mikro kredi ile yaşama katılma olanağı sunmaktadır. Avantajı olmayan insanların güçlendirilmesi, kırsal gelişme, eğitim, sağlık, gençlerin hayata katılması gibi çoğu insanı bağlayan konuda geliştiren sosyal girişimcilik dünyada hızla yayılmaktadır.

4. EKOLOJİK GİRİŞİMCİLİĞİN TÜRKİYE KAPSAMINDA ARAŞTIRILMASI: ÖRNEK VAKALARDAN MODEL VE STRATEJİLER

4.1. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu; Türkiye’de Ekolojik girişimciliğin araştırılması ve bu ekolojik işletmelerin kurulması, gelişimi ve karşılaşılan zorlukların ekolojik girişimcilik bağlamında nitel verilere dayanılarak incelenmesidir.

4.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın amacı, Türkiye’de ekolojik iş süreçleri bağlamında yürütülen işlerde etkili olan iç ve dış unsurların etkilerinin dikkate alınarak, ekolojik girişimcilik süreçleri ile ilgili önerilerin ortaya çıkması amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışma, Türkiyede ekolojik girişimcilik anlamında ciddi bir çalışma olmaması bakımından, öncü çalışmalardan biri olma özelliği taşımaktadır. Ekolojik girişimcilerin, ekolojik iş süreçlerinde uyguladıkları yöntemlerin, çevresel unsurlar göz önünde tutularak verdikleri kararlar ile nasıl bağdaştığı gibi faktörler ele alınmıştır. Türkiye’deki ekolojik girişimcilerin, ekolojik iş süreçlerinin ve gelişimlerinde etkili olan unsurların kapsamlı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma da ele alınan işletmelerin belirlenen süreçler içerisinde, karşılaşmış oldukları zorluklar karşısında alınan kararlar, stratejik olarak ekolojik girişimcilik yönü ile incelenmiştir.

4.3. Araştırmanın Tasarımı

Çalışma nitel araştırma tasarımı benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar sonucunda elde edilen verilerin analiz edilmesi amacıyla içerik analizi yöntemi uygulanmış, Tatuta’ya ait 52 adet ekolojik işletme baz alınarak tam sayım örneklem yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte akademik araştırmalarda en çok tercih edilen araştırma yöntemleri arasında yer almıştır. İçerik analizi, toplumbilimlerinin neredeyse her alanında kullanılmaktadır. İçerik analizinin ilk uygulamaları 16. yüzyılda gazeteler üzerinde yapılmıştır. Bu dönemdeki

araştırmalar, gazetelerdeki dinsel ve ilahi mesajların ne ölçüde olduğu yönündeydi. Çağdaş anlamda içerik analizine yönelik asıl çalışmalar ise 20. yüzyıl başlarında ABD’de gazetecilik öğrencileri tarafından gazeteler üzerine gerçekleştirilen analizlerdir. Bu analizlerdeki konular politika, iş, suç işleme, boşanma, spor gibi başlıklara göre saptanmıştır. Daha sonra bu ilgi, edebiyat ve dil gibi iletişim konularına yönelmeye başlamıştır (Çilingir, 2017 s.149). İçerik analizi; iletişim içeriğinin, genellikle önceden belirlenmiş sınıflamalar (kategoriler) çerçevesinde sistematik olarak gerçekleştirilmesini sağlayan bir araştırma tekniğidir. İçerik gazete haberleri veya yazıları olabileceği gibi televizyon haberleri, filmleri, radyo programları, sinema filmleri gibi her türlü içerik olabilir. Kısacası metinsel dökümanlar, görsel dökümanlar, işitsel dökümanlar, her türlü içerik, her türlü belge içerik analizi tekniği ile çözümlenebilmektedir (Akçakanat ve diğerleri, 2013 s.2).

4.4. Örneklem

Buğday hareketi, 1990’lı yılların başında Victor Ananias tarafından Bodrumda başlamıştır. Buğday hareketinin başlaması ise tamamen doğal ürünlerin Victor Ananias tarafından, bir pazar yerinde tezgâhta satmasıyla bu süreç başlamıştır. 1992 yılına gelindiğinde ise Victor Ananias, üreticilerden ve pazarlardan toplamış olduğu tamamen doğal ürünleri satabilmek amacıyla Başak Doğal Ürünler dükkanını açmıştır. 1998 ve 1999 yıllarına gelindiğinde ise Buğday hareketlerinin ve doğal ürünlerin sağlık açısından önemli olduğuna değinip bilgilendirmek amacıyla, Buğday bülteni yayınlanmıştır. Victor Ananias tarafından başlatılan Buğday Hareketi özellikle 2002 yılına gelindiğinde, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği çatısı altında; doğal, sürdürülebilir, çevreci uygulamaların yürütüldüğü bir ağ halini almaya başlamıştır.

2006 yılına gelindiğinde ise Türkiye’de ekolojik tarım ile hayatlarını sürdüren çiftçilere işgücü, mali destek ve bilgi desteği sağlayabilmek amacıyla TaTuTa (Tarım, turizm, takas) ağı, Buğday Derneği çatısı altında kurulmuştur. Tatuta’nın bu süreçte neden önemli olduğuna değinilecek olursa; ekolojik ve doğal hayatın içerisindeki grupların, bireylerin ve farklı kültürlerin iletişimini sağlamak, ekolojik üretimin artırılmasını sağlamak, ekolojik sağ duyunun günlük hayatta da yerleşmesini teşvik etmek, doğal üretim modellerinin desteklenerek doğal döngünün sağlanması açısından önem arz eden bir kuruluş halini almıştır. Amacı ise ekolojik faaliyet yürüten veya

ekolojik faaliyet yürütmek isteyen bireylere ve çiftliklere mali destek, gönüllü iş gücü desteği ve danışmanlık hizmeti sunmaktır. Bu nedenledir ki ekolojik hayatın sürdürülebilirliği ve çevreci görüşün yaygınlaşması amacıyla Tatuta'ya ihtiyaç duyulmuştur.

Tamsayım, evreni oluşturan her bir elamanın tek tek incelenerek onlardan ölçme, tartma, gözlem veya soruşturma yoluyla bilgi alınması işlemidir. Örneklem; bir bütünün kendi içinden seçilmiş bir parçasıyla temsil edilmesidir. Evrenden seçilen örnek modeline ise “örneklem” adı verilmiştir (Pamuk, 2017 s.2).

Sonuç olarak, Tatuta kapsamında yer alan 52 adet işletme çiftlik dikkate alınarak, Kasım 2022 tarihinde bu işletme çiftliklere mailler atılmış, 32 adet çiftlikten geri dönüş sağlanmış, ancak 17 tanesi ile mülakat yapma sözü alınmıştır. Söz verilen tarihte mülakatlara başlandıktan sonra bu 17 adet ekolojik işletmenin 7 tanesi iş yoğunlukları sebebiyle mülakatlara katılamayacaklarını bildirmiştir. Bu sebeple de mülakat 10 adet ekolojik işletme ile sınırlı kalmıştır.

BULGULAR

Ekolojik girişimcilik, geçmişi çok eskiye dayanmayan yeni ve gelişmekte olan bir alan olarak bilindiği, yapılan literatür taramaları ve araştırmalar neticesinde netlik kazanmıştır. Gelişmekte olan bir alan olarak, özellikle ekolojik girişimcilik birçok kavramsal nüans farklılıklarına maruz kalmıştır. Bu araştırma da bu kavramsal nüansların giderilmesi için gerekli olan arşiv taramaları yapılmış, bu bağlamda da ekolojik girişimciler ile mülakatlar yapılarak ortak verilen cevaplar ve görüş farklılıkları dikkate alınarak, literatüre katkı sağlamaya çalışılmıştır. Mülakatlar için toplam 52 adet çiftlik dikkate alınmış ve 32 çiftlik ile görüşülmüş, 17 tanesi görüşmeleri kabul etmiştir. Ancak, bunlardan 10 tanesi ile görüşmeler sağlanmıştır. Diğer katılım sağlayamayanların ise, iş yoğunluğu sebebiyle katılamayacağı bildirilmiştir. Mülakatlara dahil olan katılımcıların yaş ortalamaları 58,8 olduğu görülmüştür. Yani bu durum, katılımcıların yürütmüş oldukları faaliyetlerinde uzun süredir bu iş süreçleriyle ilgilendiklerini göstermektedir. Ayrıca mülakata dahil olan katılımcıların %60'ını erkek, %40'ını ise kadın girişimciler oluşturmaktadır. Eğitim durumlarının ise %100 oranında üniversite mezunu oldukları görülmüştür. Bunun dışında çevreci girişimcilik, yeşil girişimcilik, sürdürülebilir girişimcilik ve sosyal girişimcilik kavramlarına da değinilmiş, arşiv kayıtları taranmış ve diğer internet tabanlı kaynaklı taramalar yapılmış ve Dünya'dan ve Türkiye'den örnekler verilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Aynı şekilde ekolojik girişimcilik faaliyeti yürüten kurum veya kuruluşlar ile ilgili de örnekler verilerek, daha net bir şekilde anlaşılması sağlanmaya çalışılmıştır.

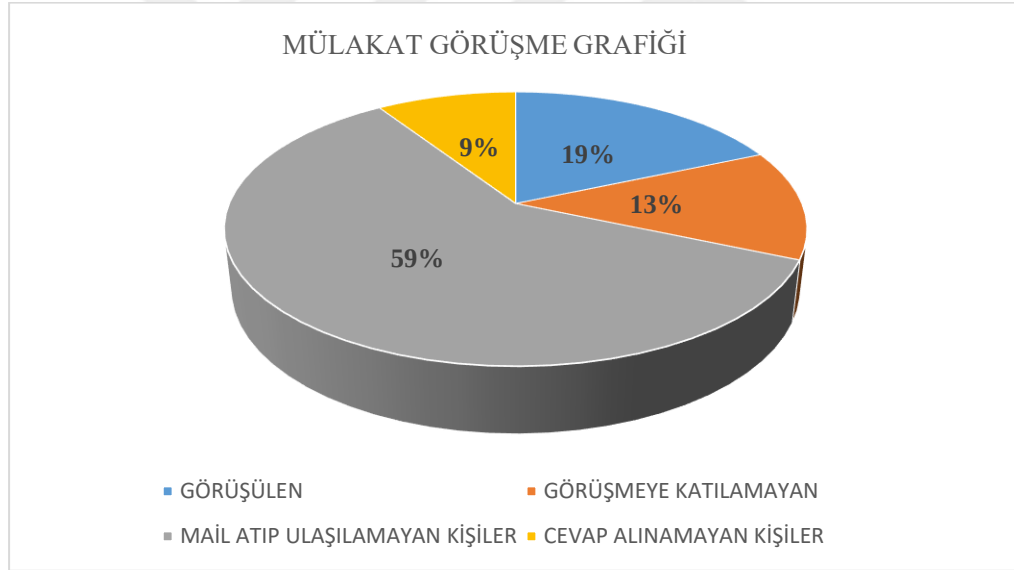
Tablo 13. Mülakat Görüşme Süreleri

İşletme ve Çiftlik	Görüşme Tarihi	Pozisyon	Görüşme süresi (saat/dakika)
Eko (1)	25.02.2022	Kurucu	1 saat 56dk
Eko (2)	03.03.2022	Kurucu	1 saat 49dk
Eko (3)	18.03.2022	Kurucu	1 saat 36dk
Eko (4)	02.02.2022	Kurucu	1 saat 29dk
Eko (5)	11.03.2022	Kurucu	1 saat 27dk
Eko (6)	14.03.2022	Kurucu	1 saat 31dk
Eko (7)	21.03.2022	Kurucu	1 saat 26dk
Eko (8)	28.02.2022	Kurucu Yönetici	1 saat 19dk
Eko (9)	30.02.2022	Kurucu	1 saat 22dk
Eko (10)	16.03.2022	Kurucu	1 saat 17dk

Kaynakça: araştırmacı telefon görüşmelerinden derlenmiştir.

Tablo 14. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

DEMOGRAFİK BİLGİLER			
İşletme ve Çiftlikler	Eğitim	Yaş	Cinsiyet
Eko (1)	Üniversite	60	Erkek
Eko (2)	Üniversite	54	Erkek
Eko (3)	Üniversite	65	Kadın
Eko (4)	Üniversite	73	Erkek
Eko (5)	Üniversite	32	Erkek
Eko (6)	Üniversite	68	Kadın
Eko (7)	Üniversite	54	Erkek
Eko (8)	Üniversite	54	Kadın
Eko (9)	Üniversite	68	Kadın
Eko (10)	Üniversite	60	Erkek
Ekolojik İşletme ve Çiftliklerin Eğitim, Yaş, Cinsiyet Oranları	Eğitim Seviyesi %100 Üniversite Mezunu	Yaş Ortalaması 58,8	Cinsiyet Yüzdesi %60 Erkek %40 Kadın

Şekil 9. Mülakat Görüşme Grafiği

Kasım 2021 tarihinde ekolojik girişimcilik ile ilgili olarak, kurulan kurum ve kuruluşlara ulaşmak için mailler atılmıştır. Yaklaşık olarak bir ay gibi bir süre geçtikten sonra, geri dönüş sağlamayanlar için tekrar mailler atılmıştır. Geri dönüş sağlayan 17 kuruluş ile mülakat yapma sözü alınmıştır. Ocak 2022 tarihinde mülakatlara başlanılmıştır. Mülakata dahil olma sözü veren 17 kuruluşun 10'u ile mülakatlar yapılmış, 7 kuruluş ise işlerinin yoğunluğu nedeniyle mülakata dahil olmayacakları cevabı alınmıştır. Veri doygunluğuna ulaşılması sebebiyle de mülakatlar 10 kuruluştan

verileri aldıktan sonra sonlandırılmıştır. Yukarıdaki Şekil 9’da mülakatlara katılım sağlayan kuruluşlar, pasta şekil grafiği ile daha net gösterilmeye çalışılmıştır.

Eko (1); 2007 yılında kurulan bir aile işletmesidir. Bulgaristan’daki iç karışıklıklardan kaçarak İstanbul’a gelinmiş ve iş faaliyeti arayışı içerisine girilmiştir. Bunun üzerine tamamen kendi birikimleri ile hem çevreci hem de ekolojik, doğal ürünlerin satıldığı bir işletme kurma kararı alınmıştır. Organik pazarlardaki en doğal, katkısız ve sağlıklı ürünleri bu pazarlardan seçerek Eko (1) işletmesinde bu ürünleri satmaya başlamıştır. Organik ürünlere ulaşmakta zorluk çeken insanlar için bir aracılık rolü üstlenmiştir.

Eko (2); Çevresel sorunlara dikkat çekmek ve yeni yöntemlerle, yeni bir iş olanağı keşfetmek amacıyla arayışa girildiği bir süreçte Uludağ eteklerinde 14 dönümlük bir buğday tarlası satın alınmıştır. Ancak kullanılmış olan kimyasal tarım yöntemlerinin zarar verici etkileri sebebiyle başarı sağlanamamıştır. Bunu üzerine bir arayış içerisine girilmiş ve bu süreçte Bill Mollison’un geliştirmiş olduğu Permakültür yöntemiyle tanışılmıştır. Permakültür, Bill Mollison David Holmgren tarafından 1970 yılında geliştirilmiştir. Bill Mollison’un 2010 yılı başlarında İstanbul da kurs vereceğini öğrenilince, katılım sağlamış ve doğal ürün, üretim ve barınma üzerine iyileştirmeler hakkında bilgiler edinilmiş ve alınmış olan arazide bu yöntem uygulanılmaya başlamıştır. Bu çorak arazinin geri kazandırılması çalışmaları 3 yıl kadar bir süre almıştır ve sonuç olarak da 2013 yılında Eko (2) Çiftliği kurulmuştur.

Eko (3); 1981 yılında İstanbul’ dan Marmaris’e göç etme kararı alması ile bu süreç başlamıştır. 1984 yılında turizmi teşvik amacıyla ormanlık alanların 49 yıllığına işletmelere açılması, arazilerin turizm alanlarına dönüşmesine neden olmuştur. 1985’ten sonra tarım alanlarının da turizm alanlarına dönüştürülmeye başlaması ve bununla ilgili Marmaris’ten tekrar göç ettikten sonra neler yapabilirim düşüncesi içerisine girilmesine neden olmuştur. Uzun yıllar bunun üzerine kafa yorup, kırsal dokuya zarar vermeden tarım ve turizm yapılabileceğini ispat etmek için Fethiye’ye bağlı Yanıklar Köyü yakınlarındaki Kargı Çayı yakınlarında, 2006 yılında Eko (3)’ün kurulma kararı alınmıştır.

Eko (4); kurucusunun doğaya olan sevgisi, doğal ürünler üretmek istemesi ve emekli olduktan sonrada köye yerleşip hobi olarak bu sürece dahil olmasıyla başlamıştır. Daha sonra yaşadıkları köyden fazla uzak olmayan bir güzel bir arazi satın alınmıştır.

Arazi şartları hiç elverişli değilmiş. Buna rağmen toprakla uğraştıkça, yanlışlıklar yaptıkça doğruyu yapmaya başlanılmış ve ilk olarak bu arazide taş evlerini yapmışlardır. Toprakla uğraşmak doğal ürünleri fark etmelerine de neden olmuştur. Bugün ilaçlanan ürünlerin ertesi gün de pazara satışa gidildiğine şahit olmuşlar ve bunun üzerine organik tarımı layıkıyla yapmak için çalışmalarına başlamışlardır. Aldıklarında çorak bir arazi olan bu alanın dönüşümü sağladıktan sonra, üretiminde çok fazlalık vermesiyle ne yapacağız bu kadar ürünü diye düşünce içerisine girilmişken satma kararı almışlar ve böylelikle ekolojik iş süreçleri de başlamış ve 2020 yılında Eko (3) faaliyetlerine başlamıştır.

Eko (5); hafta sonraları kafa dinlemek amacıyla, Trakya bölgesinde bir papaza ait yıkık bir evin olduğu araziye iki kardeşin satın alıp burada bir çiftlik evi kurulması düşüncesiyle hareket edilerek 2011 yılında bu hayallerini gerçekleştirmişlerdir. Bu evrimi ilk başlarda küçük değişikliklerle ve çevresel düzenlemeler başlanmıştır. Daha sonra ise toprağın işlenmesi ve üretilen ürünlerin dönüştürülmesi izlemiştir. En son olarakda, faaliyetlerinin kapsamını genişletmek amacıyla 250 adet Hollanda'dan keçi getirtilmiş ve keçi sütü, keçi yoğurdu, keçi sucuğu ve meşe balı ile de Migros pazarlarında yerlerini almışlardır.

Eko (6); 1996 yılında kurulmuş bir aile işletmesidir. Kurucunun çocukluğu toprak içerisinde geçmiş, doğal yaşama ilgi duyması da bu dönemde başlamıştır. Eko6'nın kurulmasın da en büyük etken ise öğretmenlik yaptığı dönemdeki küçük çocukların hayalleri olmuş ve bundan çok etkilenmiştir. Öğretmenlikten emekli olduktan sonra emekli ikramiyesi ile 1978 yılında ilk olarak Nar eğitim ve Danışmanlık Merkezini kurmuştur. Bu faaliyetlerin dışında 14 odalı, aile ve grup mantığı ile konaklama üniteleri, organik ürünlerin pişirildiği restoran ve açık kapalı derslikler yer almaktadır. Organik ürünleri dışarıdan almak yerine kendilerinin üretmek istemesi, Eko (6)'nın organik tarıma daha çok özen göstermesine neden olmuş ve bunun üzerine 1996 yılın Kocaeli/Kandıra da Eko (6) organik çiftliği kurulmuştur.

Eko (7); 2010 yılında kurucusunun şehrin kötü hava koşulları, çevreye karşı insanların duyarsız davranmaları, sağlıklı olmayan gıdaların piyasa da çok fazla artış göstermesi ve sağlıksız ürünlere maruz kalınması sebebiyle bu tarihte İstanbul'dan, Yozgat/ Gözdevecili Köyüne göç etmiştir. Bu alana yakın bir yerde 10-12 dönümlük bir arazi satın almış ve bu alanı nasıl değerlendirebileceğini düşünürken, bu arazide arıcılık

yapma kararı almıştır (2010-2011). Çünkü alanda lavanta kokulu çiçekler ıhlamurlar ve faydalı bitkiler sayesinde arıcılık için de uygun ortam oluşturmaktadır. Daha sonra burada arıcılık dışında bir faaliyet daha yapabileceğini keşfetmiştir. Yani organik tarım. Bu faaliyetlerin tam anlamıyla netlik kazanması 2014 yılında gerçekleşmiştir. Şu an ise tarımdan çok arıcılık faaliyetleri ile uğraşmaktadır. 2014 başından itibaren Organik Tarım sertifikası da almışlardır. Ürünleri; doğal petekli kara kovan balı, süzme bal, buğday, çavdar, arpa ve yulaf çeşitleridir, doğal bitkisel yağlar ve pekmez yer almaktadır.

Eko (8); 12 Ağustos 2002 yılında Victor Aninas tarafından kurulmuştur. Bu süreç ilk olarak 1990'lı yıllarda, Victor Aninas'ın Bodrum pazarında doğal tam pirinç, zeytinyağı, adaçayı, kekik, deniz tuzu sattığı küçük bir tezgâhta atılmıştır. 1992 yılında Victor Aninas bu doğal ürünleri satmak için Başak Doğal Ürünler dükkanını açmıştır. 1992 yılının mart ayında ise bahçe içerisindeki eski bir Rum evini satın alıp, restore ederek Buğday Vejetaryen Restoranını hizmete açmıştır. Buğday Vejetaryen Restoran'ın kuruluşunun ikinci yılında restoranın yanına taşınan Başak Doğal Ürünler Dükkanını doğal, geleneksel ve organik sertifikalı ürünler satmaya devam etmiştir. 1998 yılında, içinde Buğday Vejetaryen Restoran ve Başak Doğal Ürünler Dükkanından haberler, ekolojik yapılar, sağlıklı yemek tarifleri ile doğal, ekolojik ve geleneksel ürünler hakkında bilgilerin yer aldığı Buğday Bülten yayımlanmıştır. Bülten, bir yıl sonra, 1999'da dergi kimliğine kavuşmuş ve Buğday Ekolojik Yaşam Dergisi adıyla Türkiye genelindeki abonelerine ulaşarak kısa bir sürede ekolojik tarım ve ürünlerden sağlıklı beslenmeye, bireysel gelişimden doğal şifa yöntemlerine, tüketim alışkanlıklarından mimariye kadar ekolojik yaşamın her alanında bir iletişim noktası ve kaynak halini almıştır. 2002 yılına gelindiğinde ise faaliyetlerinin herkese fayda sağlaması amacıyla ve bu bilgilerin organik tarım, ticaret ve turizm yapacaklara yol ve yöntem sağlaması amacıyla kurulan bir işletme görevi üstlenmiştir.

Eko (9); 1995 yılında Antalya'da kurulmuş olan organik bir çiftliktir. Kurucusunun 16 yıl İngilizce öğretmenliği yaptıktan sonra, emekli olup birikimlerini muhafaza etmiştir. Bu süreçten sonra bir şeyler üretmek istenmesi, çevresel duyarlılığa dikkat çekebilecek, bir taraftan da bunu yaparken doğaya ve çevreye zarar vermeden nasıl bir iş yapabileceğim düşüncesi içerisine girilmiştir. Hiç tarım ile uğraşılmamasına karşın doğal ürünlere karşı oldukça ilgili duyulmuş olması bu süreci hızlandırmıştır ve tarım alanında faaliyetlere başlanmıştır. Ancak tarım süreci hakkında bilgi ve uygulama

zorluğu sebebiyle birkaç yıl başarı sağlanamamış ve bir gecede organik tarıma geçme kararı alınmıştır. Bu dönüşüm oldukça zorlu olmuştur. İlk 5 yıl çok zorluklar çekilmiş, herkes karşı çıkmış ancak kararlılık ve azimle bu sürecin üstesinden gelinmiştir. 2000 yılında sertifikalı organik tarıma geçiş yapılmıştır. 2015 yılı itibari ile tüm faaliyetlerin ortak merkezi olacak nitelikte Değirmen Eko Yatırım A.Ş. üzerinden faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Ürünleri; narenciye çeşitleri, şeftali, erik, kayısı, ayva, nar, incir, böğürtlen, badem, ceviz, zeytin, biber, domates, üzüm çekirdeği vs. Daha sonra da ürünlerine yerli malından esinlenerek Yerlim markalarını oluşturmuşlardır ve faaliyetlerine Yerlim markası adı altında devam etmektedirler.

Eko (10); çiftlik 2003 yılında kurulmuş ve organik sertifika ile üretimlerini gerçekleştirmektedir. Ortak olarak, Antalya'nın Kaş ilçesine bağlı Çukurbağ Köyünde dört ortak ile alınmış olan arazinin zamanla ortakların ayrılması sonucu arazi, Çukurova ailesine bırakılmıştır. Bu ailenin doğaya ve insan vermiş olduğu değer, doğal ürünlere ve yapılara olan ilgileri, bu alanda çevreci bir faaliyet gerçekleştirmek istemelerine neden olmuştur. Bölge ve iklim şartları da dikkate alınınca bu alanda yetiştirilebilecek belli başlı ürünler olduğu kanısına varılmıştır. Bunlar; Badem çeşitleri, Ceviz, Taş Değirmen Esmer Susam Kepekli Tahini, Keçiboynuzu ve Üzüm Pekmezi, Nar Ekşisi, Nohut, Yarma Kırmızı Köy Mercimeği, Yeşil Mercimek, Susam, Enginar vs olduğuna karar verilmiştir. Bunların içerisinde de badem üretimine daha çok önem verilmiştir ve tamamen doğal yöntemlerle, organik sertifikalı olarak üretimlerine başlamışlardır. Bu bademin özelliği ise el ile kolay bir şekilde ayrıştırılabiliyor olmasıdır. Zamanla ürünlerinin talep görmesi, kendi markaları olan Elbademi'nin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ürünlerin pazarlanması ise kendilerine ait site üzerinden sipariş yöntemi ile gerçekleştirilmektedir.

Yukarıda belirtildiği üzere ekolojik girişimcilerin, ekolojik ve çevrecilik faaliyet süreçleri hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Aşağıda ise bu işletmelere yönelik mülakatların, sorulara verilmiş olan cevaplar kapsamında analizlerine yer verilmiştir.

Eko (A1): Girişimci olmaya nasıl karar verdiniz?

Araştırmalar neticesinde %60 oranında çevreye, doğaya ve ekosisteme zarar vermeden iş faaliyeti yürütülmek istenmiştir. %20'lik kısım ise bir arayış içerisinde olma durumu sonucunda gerek çevresel duyarlılık gerekse bu bağlamda verilen ekolojik hizmet faaliyetine yönelmiştir. %20'luk kısım ise bir iş fırsatı olarak değerlendirmiştir.

Genel itibari ile girişimci olma süreçleri çevresel sorunlara dikkat çekmek ve bu süreci bir iş fırsatına çevirerek para kazanmak amaçlanmıştır. Rol model olarak, Eko (1); üniversite hocası, Eko (2); Bill Mollison, Eko (3); Babası, Eko (4); yok, Eko (5); yok, Eko (6); Mustafa Kemal Atatürk, Eko (7); yok, Eko (8); Victor Aninas, Eko (9); Büyük Anne ve Büyük Baba, Eko (10); yok. Araştırma neticesinde rol model olarak %60 oranında rol model tercih edilmiş, %40 oranında ise rol model alınmamıştır. Aile işletmesi olarak kurulma süreçlerine yönelik soruda ise; %30 oranında aile işletmesi olarak kurulmuş, %70 oranında ise tek başlarına iş kurma faaliyetlerine başlanılmıştır. Aşağıdaki tabloda bu süreç daha net bir şekilde ifade edilmektedir.

Tablo 15. Girişimci Olma Karar Süreçlerinde Etkili Olan Unsurlar

Girişimci Olma Karar Süreçlerinde Etkili Olan Unsurlar										
	Eko (1)	Eko (2)	Eko (3)	Eko (4)	Eko (5)	Eko (6)	Eko (7)	Eko (8)	Eko (9)	Eko (10)
Çevresel Duyarlılık		✓			✓	✓	✓		✓	✓
Rol Model	✓	✓	✓			✓		✓	✓	
Aile Etkisi			✓		✓	✓				
İş fırsatı	✓			✓						

Eko (A2): İlk girişimcilik faaliyetinizde, iş fırsatını nasıl keşfettiniz?

İlk girişimcilik faaliyetlerinde iş fırsatlarının keşfedilmesi genel itibari ile %60 oranında çevresel sorunların iş fırsatına çevrilmesi cevabı alınmıştır. %10'u çevresel ve sosyal fayda sağlamayı amaçlamıştır. %30'u ise çevresel sorunları birer fırsat aracı olarak görmüş ve faaliyetlerine başlamıştır. Sonuç olarak çevresel sorunların ekolojik girişimcilik üzerindeki etkisinin daha fazla olduğu görülmüştür.

Tablo 16. İş Fırsatlarının Keşfedilmesinde Etkili Olan Unsurlar

İlk İş Fırsatlarının Keşfedilmesinde Etkili Olan Unsurlar										
	Eko (1)	Eko (2)	Eko (3)	Eko (4)	Eko (5)	Eko (6)	Eko (7)	Eko (8)	Eko (9)	Eko (10)
Çevre Sorunları		✓	✓		✓	✓	✓		✓	
Fırsat Aracı	✓			✓						✓
Çevresel ve Sosyal Fayda								✓		

Eko (A3): Ekolojik iş/ürün fırsatını nasıl keşfettiniz?

Araştırmalar neticesinde, ekolojik iş ve ürün fırsatının ortaya çıkışı; tavsiye ve çevreye olan ilgi, çevreci iş arayışı içerisinde olma, toplumsal, çevresel ve devlet desteğinden faydalanılmak istenmesi, çevresel değer yaratma ve çevreci ürün üretmek istenmesi, ihtiyaç fazlası ürünlerin satılmak istenmesi ve modern tarımda uygulanan yöntemlerin çevreye zarar vermesi nedenleri, ekolojik iş ve ürün fırsatlarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Çoğunlukla çevresel duyarlılık ön plana çıkmaktadır. Amaç çevresel sorunların önüne geçebilmek hem de bu durumu bir fırsat haline getirerek faydalı iş faaliyeti yürütmektir. Buna göre %40 oranında çevreci görüş etkili olurken, %20'si doğal ürün üretme isteği, %20 para kazanma isteği, %10 destek ve kaynak sağlama isteği, %10'u ise çevreci iş arayışı içerisine girmesi sebebiyle ekolojik iş ve ürün fırsatlarını keşfetmişlerdir. Bu süreçte karşılaşılan zorluklara verilen cevaplar doğrultusunda; tercihler, maliyet, rekabet, topografik özellikler, çevresel sorunlar, ekonomik koşullar, standart kalite sorunu, iletişim, bölgesel sorunlar, devlet desteğinin yetersiz olması, bilinçsiz üretim teknikleri ve iş gücü sorunları yaşanmıştır. Ekolojik girişimcilik faaliyetlerine başlama kararı alınmasında; çevresel sorunlara dikkat çekmek ve ilgi uyandırmak, sürdürülebilirliğin amaç edinilmesi, para kazanma ihtiyacı, faaliyetlerin amacını aşmış olması, çevreye olan ilgi, doğal ve çevreci ürün üretmek istenmesi ve doğal dengenin korunmak istenmesi etkili olmuştur. Çevre dostu ürün ve hizmet üretmenin önündeki engeller; devlet desteklerinin yetersiz olması, maliyetlerin yüksek olması, paranın değer kaybı, tercihler, salgın hastalıklar ve uluslararası

savaşların etkileri, organik ürüne olan teşviklerin az olması, iş gücü, politik engeller, çevresel farkındalığın az olması, insan faktörü, topografik engeller cevapları verilmiştir. Genel itibari ile çevresel sorunlar, devlet desteklerinin ve teşvikler yetersiz olması ve ekonomik unsurlar üzerinde durulmuştur. Üretilen ürünlerin; Pazar payına, karlılığa, rekabet edebilirliğe ve marka imajı üzerindeki etkileri sorusu sorulduğunda ise; genel itibari ile pazardaki rasyonel olmayan fiyat politikaları sayesinde pazarda yer almak zaman alan bir süreç halini almıştır. İşletmelerin hiçbirisinde rekabet ve karlılık durumu söz konusu olmamış, üretilen ürünlerin doğal ürünler olması için çaba harcanmış ve insanlarla bu ürünleri buluşturmak amaçlanmıştır. Ürünlerine olan ilgiyi ve güveni artırmak için Eko3; ‘ürünümüzü deneyin, beğenmez iseniz para yollamayın’ sloganına başvurmuştur. Özellikle Pandemi süreci nedeniyle doğal ürünlere olan ilginin arttığı sonucu ortaya çıkmıştır. Ürünler ilk olarak halk pazarlarında yer almış daha sonra bir kısmı Migros pazarını seçmiş, bir kısmı ise kendi internet siteleri üzerinde satışlar gerçekleştirmektedir. Bütün işletmelerde ürüne olan güven aşılanmak istenmiş ve bu sayede de markalarının prestijinin artması amaçlanmıştır.

Tablo 17. Ekolojik İş ve Ürün Fırsatının Keşfedilmesinde Etkili Olan Unsurlar

Ekolojik İş ve Ürün Fırsatının Keşfedilmesi										
	Eko (1)	Eko (2)	Eko (3)	Eko (4)	Eko (5)	Eko (6)	Eko (7)	Eko (8)	Eko (9)	Eko (10)
Çevreci Görüş	✓		✓					✓	✓	✓
Doğal ürüne ilgi					✓	✓				
Para kazanma isteği	✓						✓			
Destek ve kaynak sağlama				✓						
Çevreci iş arayışı		✓								

Eko (A4): Ekolojik girişimciliği tercih etme sebepleriniz nelerdir?

Ekolojik girişimciliğin tercih edilme nedenleri; çevre dostu ürün ve hizmetleri insanlara ulaştırmak kazanç elde etmek istenilmesi, toplumsal duyarlılığı artırmak, doğal ürünlerin üretiminin artık amacını aşmış olması, kendilerini doğanın bir parçası olarak görmeleri, yeşile ve doğaya özlem, sürdürülebilir ekosisteme sahip olma isteği, gelecek kaygısı, doğal ürün üretme isteği, ekolojik çalışmalara olan ilgi, bu sürecin tercih edilme nedenleri olmuştur. Sonuç olarak, ekolojik faaliyette bulunurken, girişimci bireyler;

çevresel farkındalık içerisinde ve çevreye olan ilgileri nedeniyle, çevreye duyarlı iş faaliyetleri yürütmek istemektedirler. Aşağıdaki tablo verilen cevaplar dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Tablo 18. Ekolojik Girişimciliğin Tercih Edilme Sebepleri

Ekolojik Girişimciliğin Tercih Edilme Sebepleri										
	Eko (1)	Eko (2)	Eko (3)	Eko (4)	Eko (5)	Eko (6)	Eko (7)	Eko (8)	Eko (9)	Eko (10)
Doğal ürün üretme isteği		✓	✓	✓	✓		✓			✓
Doğal sürecin amacını aşması		✓					✓			
Çevre sevgisi	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Para kazanma isteği		✓								
Çevresel duyarlılığın artırılması	✓		✓	✓		✓	✓	✓		✓
İnsan-doğa ilişkisi									✓	
Sürdürülebilirliği amaç edinmek						✓				
Gelecek kaygısı			✓		✓	✓			✓	✓

Eko (A5): Uygulamış olduğunuz ekolojik üretim, ürün ve iş süreçleri çiftliğinizde veya işletmenizde rakiplerinize göre ne gibi farklar yaratmıştır?

Uygulanan üretim, ürün ve iş süreçleri bakımından değerlendirildiğinde %50 oranında rekabet ve farklılık gözetilmemiştir. Amaç; marka tanınırlığı, toplumsal destek ve çevresel sağ duyunun gelişmesine önem verilmiştir. %50'si ise farklı olduklarını düşünmüşlerdir: Eko (2) kullanmış oldukları permakültür yöntemi sayesinde farklı olduklarını beyan etmiştir, Eko (6); iş süreçlerinde ki başarılı iletişim süreçleri sayesinde farklı olduklarını, Eko (7); organik üretim dışında, organik karakovan ve süzme bal üretimi gerçekleştirdikleri için farklı olduğunu, Eko (8); organik tarım yanının da ekolojik hizmet vermeleri sebebiyle farklı olduklarını, Eko (10); ürettikleri

Elbademi'nin el ile kırılabilen ve rahatlıkla kullanılabilen bir ürün olması sebebiyle farklı oldukları belirtilmiş ve diğer işletmelerden ayıran bir fark olduğu görüşü savunulmuştur. Sonuç olarak ekolojik girişimcilik faaliyetlerinde iş süreçleri, kullanılan yöntemler ve ürünün çeşidine göre farklılık yarattığı görülmüştür.

Eko (A6): Daha önceden kurmuş olduğunuz işletme/işletmeler veya ortak olduğunuz işletmelerde ne tür girişimcilik faaliyetleri gerçekleştirdiniz?

Verilen cevaplar doğrultusunda %60 oranında ilk girişimcilik faaliyetleri olduğu görülmüştür. %40 oranında ise ilk girişimcilik faaliyetleri olmadığı görülmüştür. Eko (2); daha önceden inşaat mühendisliği firmasını kurmuş, iki ortaklı bir yapıda, Eko (6); 1975 yılında yuva açmış, iki ortaklı bir yapıda, Eko (8); Çamtepe Ekolojik Yaşam merkezini kurmuş, dört ortaklı bir yapıda ve Eko (10); Tekstil sektöründe, 2 ortaklı bir yapıda, ilk girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir. %60 oranında tek ortaklı bir yapıya sahip oldukları görülmüş, zaman içerisinde de aile işletmesine dönüşümlerin gerçekleştiği görülmüştür. Sonuç olarak, bireylerin önceki iş süreçleriyle şu anki iş süreçleri arasında bir bağlantı olmadığı görülmüş, bu sürece başlamalarında ise tamamen doğal ürün üretme isteği ve çevresel duyarlılık ön planda tutulmuştur.

Tablo 19. Önceki İş Deneyimleri ve Ortaklık Yapıları

Önceki İş Deneyimleri ve Ortaklık Yapıları										
	Eko (1)	Eko (2)	Eko (3)	Eko (4)	Eko (5)	Eko (6)	Eko (7)	Eko (8)	Eko (9)	Eko (10)
Tek Ortaklı	✓		✓	✓	✓		✓		✓	
Çok Ortaklı		✓				✓		✓		✓
Aile İşletmesi	✓		✓		✓	✓			✓	✓

Eko (A7): Geçmişten günümüze kadar, şu anki işletmeniz/çiftliğiniz dışında daha önceden gerçekleştirmiş olduğunuz iş deneyimleriniz ve girişimcilik faaliyetleriniz nelerdir?

Girişimcilik faaliyetlerinde genellikle, girişimcilerin ilgi alanları ve eğitim alanları bu faaliyetlerin şekillenmesinde etkili olan temel unsurlar olduğu bilinmektedir. Ancak ekolojik girişimcilikte tamamen ilgi alanları ile alakalı olarak girişimcilik

faaliyeti yürütülmemektedir. Bu amaçla da çiftlik ve işletmelere yönelik yapılan çalışmada önceki iş deneyimleri de dikkate alınmıştır. Bu bağlamda aşağıdaki tabloda iş deneyimlerine değinilmiştir.

Tablo 20. İş Deneyimleri

İŞ DENEYİMLERİ	
Eko (1)	2002-2003 Çukurova Grupta Yazılım Uzmanlığı görevi yapmıştır.
Eko (2)	1994 yılında İnşaat Mühendisliği Firmasını kurmuş ve işletmiştir.
Eko (3)	20 yıl Ziraat Bankasında çalışmış ve kimya öğretmenliği yapmıştır.
Eko (4)	Mimar olarak çalışmış. Marmaris'te ilk doğal apartı açmış ve ekolojik turizm faaliyeti gerçekleştirmiştir.
Eko (5)	3-3,5 sene ilaç satış sektöründe çalışmıştır.
Eko (6)	Öğretmenlik, Anaokulu açmış ve işletmiş, Nar Eğitimi kurmuş ve işletmektedir.
Eko (7)	6 yıl yönetici asistanlığı yapılmıştır.
Eko (8)	Sivil Toplum Ögütlerinde yer almış, Atlas dergisinde yazarlık ve araştırma görevleri ve editörlük yapmıştır. 2007 de Çamtepe Ekolojik Yaşam Merkezi kurulmuş, işletilmiş daha sonra da Yaşam Okulu ve Bir Tohum Vakfını kurmuş ve işletmektedir.
Eko (9)	1975-1980 yılları arasında İngilizce öğretmenliği yapmış, bir aile şirketinde yöneticilik yapmış, Değirmen Restoranı açmış ve işletmektedir.
Eko (10)	Ressamlık yapmış daha sonra ise tekstil sektöründe yöneticilik yapmıştır.

İş faaliyetleri kapsamında örnek çiftlik ve işletmelere, ‘‘sizi girişimci olmaya iten unsurlar nelerdir?’’ diye soruldu. Oranlar ilk verdikleri cevaplar baz alınarak oluşturulmuştur. %60 oranında çevresel duyarlılık, doğa ile iç içe olma ve çevreye faydalı işler yürütmek için girişimcilik faaliyetlerine başlanılmıştır. %20 oranında beklenti ve arayış içerisinde olma cevabı alınmış, %20 oranında kendi işini kurmak isteği cevapları alınmıştır. Sonuç olarak girişimci bireylerin faaliyetlerine başlamasında; çevresel duyarlılığın daha etkili olduğu görülmüş, daha sonra ise kendi işlerini kurma ve arayış içerisinde olma durumu etkili olmaktadır. Diğer unsurlar ise tabloda daha net bir şekilde belirtilmiştir.

Tablo 21. Ekolojik Girişimcilikte Etkili Olan Unsurlar

Ekolojik Girişimcilikte Etkili Olan Unsurlar										
	Eko (1)	Eko (2)	Eko (3)	Eko (4)	Eko (5)	Eko (6)	Eko (7)	Eko (8)	Eko (9)	Eko (10)
Çevresel Duyarlılık	✓			✓	✓		✓	✓	✓	
Kendi İşini Kurma İsteği							✓			✓
Arayış İçerisinde Olma		✓				✓				
Para kazanma isteği		✓					✓			
Sürdürülebilir iş uygulamalarına ilgi		✓					✓	✓		

Eko (A8): İşletmenizin veya çiftliğinizin ekolojik ürün ve hizmetler bağlamında gerçekleştirdiği faaliyetlerin cironuz üzerinde ne etkileri olmuştur?

Verilen cevaplar doğrultusunda, özellikle son iki üç yıldır doğal ve sağlıklı ürüne, üretime olan ilginin arttığı görülmüştür. Bu ilginin de sebebinin küresel çapta etkili olan Covid19 salgını ve ekonomik etkenlerin neden olduğu belirtilmiştir. Salgın sürecinde organik ürünlerin ve diğer ürünlerin fiyatlarının artış göstermesi üreticiler için satış sorununu ortaya çıkarmış, ancak pandemi süreci diğer bir taraftan da insanları sağlıklı doğal ürünlere yöneltmiştir. Bu bağlamda da çiftlikler ve işletmelerin ciroları üzerinde ilk zamanlar pasif rol olsa da daha sonra etkin rol oynamaya başladığı bilgilerine yer verilmiştir. Bu süreçte %70 oranında doğal tarım yöntemleri ile ürün yetiştirmek ve organik ürünlere olan ilgi sebebiyle ciroları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Sonuç olarak ekosistemde meydana gelen sorunların kendini daha çok hissettirmeye başlaması ve hastalık oranlarının artışı, doğal ürüne ilgiyi artırmış, bu durumda ekolojik işletmelerin ciroları üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Eko (A9): Ekolojik girişimcilik ile ilgili kazanımlar/avantajlar (vergi, marka imajı, toplumsal destek, devlet desteği) gibi etmenlerin işletmenize veya çiftliğinize ne gibi etkileri olmuştur?

Genel itibari ile verilen cevaplar doğrultusunda, ekolojik işletmelerin ekolojik girişimcilik faaliyetlerine başlamasında; toplumsal desteğin, doğal ürün ve üretime olan ilginin marka imajları üzerinde etkili olduğu görülmüş ve en önemli unsurda özellikle son dönemlerde yaşanan pandemik rahatsızlıklar doğal ürüne yönelimi artırmıştır. Ayrıca sanal pazar ve uygulanan diğer tanıtım yöntemleri ile marka imajları önem kazanmıştır. %90 oranında vergi muafiyeti olmamış, sadece Eko (1) belirli bir dönem bu muafiyetten yararlanmıştır. Diğer yakınılan durumda, devletin bu alanda faaliyet gösteren ekolojik girişimcilere yeterince destek sağlayamadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Üretimin desteklenmesi için daha çok desteğe ihtiyaçları olduğu da belirtilmiştir. Buna göre %30 oranında devlet desteği sağlamış ve en çok yakınılan durum olarak da belirtilmiştir. Eko (2), Eko (4), Eko (8) belirli miktarlarda devlet desteğinden faydalanmıştır.

Tablo 22. Ekolojik Girişimcilik ile İlgili Kazanımlar ve Avantajlar

Ekolojik Girişimcilik ile İlgili Kazanımlar ve Avantajlar										
	Eko (1)	Eko (2)	Eko (3)	Eko (4)	Eko (5)	Eko (6)	Eko (7)	Eko (8)	Eko (9)	Eko (10)
Toplumsal destek görme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Vergi muafiyeti	✓									
Marka imajı	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Devlet desteği		✓		✓				✓		
Doğal ürün ve üretime ilgi	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Sonuç olarak ekolojik girişimcilik faaliyetlerinde asıl önemli olanın, toplumsal destek sağlanmak istenmesi ve doğal ürün ve üretime olan ilginin artırılmak istenmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Bu süreçte yakınılan durum ise devletin bu alana yeteri kadar destek sağlamaması olmuştur. Ekonomik kazanç, en son düşünülen bir unsur olarak kabul edilmiştir.

Eko (A10): İşletmenizi veya çiftliğinizi ekolojik ve çevreci olmaya teşvik eden süreçleri açıklar mısınız?

Verilen cevaplar doğrultusunda, ekolojik ve çevreci olma süreci; doğal ürün ve üretim ile doğaya zarar vermeden, insan sağlığına önem vererek, doğal ürün ve üretime ilgi duyarak, sürdürülebilir iş uygulamaları ile gerçekleştirebileceği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu süreçte etkili olan unsurunda, ekosistemin canlı yaşamını tehdit etmeye başlaması ve insanların çevresel sorunlara yeterince özen göstermemesinin etkili olduğu görüşü ortaya çıkmıştır. Eko6 ise bu süreçte ‘‘gören göz’’ tabiri ile doğada olup bitene şahit olmak değil, tam tersine faaliyetlerde çevreye de zarar vermeden iş yürütmenin önemini vurgulamıştır. Bunların dışında büyük şehirlerden ve şehrin betonlaşmış ortamından, kötü hava koşullarından, gürültüsünden kaçmak istemekte bu süreçte etkili olan diğer bir unsur olarak dikkat çekmiştir. İşletme ve çiftliklere bu bağlamda, hangi tarihte ekolojik işletme ve köy oldukları soruldu ve neden bu sürecin bu tarihte başladığı sorulmuştur. İşletme ve çiftliklerin faaliyetlerini algılama ve adapte olma ve daha önceki iş faaliyetlerinin etkileri sonucunda faaliyetlerine bu tarihte başladıkları görülmüştür. Aşağıdaki tabloda tam olarak hangi tarihte ekolojik iş faaliyetlerine başladıkları verilmiştir.

Tablo 23. İşletme ve Çiftliklerin Ekolojik ve Çevreci Olma Karar Tarihleri

İşletme ve Çiftliklerin Ekolojik ve Çevreci Olma Karar Tarihleri									
Eko (1)	Eko (2)	Eko (3)	Eko (4)	Eko (5)	Eko (6)	Eko (7)	Eko (8)	Eko (9)	Eko (10)
2007	2011	2006	2005	2011	1996	2011	2002	1996	2004

Eko (A11): işletmenizin/çiftliğinizin çevrecilik politikaları göz önüne alındığında, ekolojik ayak izini ölçme konusunda yapılan çalışmalarınız nelerdir?

Ekolojik işletmeler, ekolojik ve çevrecilik politikalarına dikkat ederek, üretilen ürün ve üretim süreçleriyle çevreye zarar vermeden ekolojik iş süreçlerini yerine getirmeyi amaç edinmişlerdir. Ekolojik ayak izi hususunda genel itibari ile aynı ve benzer cevaplar alınmıştır. Bu anlamda verilen cevaplar; güneş enerjisi panellerinden yararlanılarak enerjinin bir kısmını karşılama, üretim sonucu ortaya çıkan atık malzemelerin ya geri dönüşüm sürecine dahil olması sağlanmış veya hayvansal gıda olması için sağlanmıştır. Atık su arıtma sistemi ile de atık sular filtrelenmesi sağlanmış

ve sulama için kullanımı gerçekleşmiştir. Eko (8), günümüzde ekolojik ayak izi konusunda daha çok hizmet sektöründe faaliyetlerini gerçekleştirdiği için bu kapsamda sadece geri dönüşüme tabi ürünlerin kullanımına dikkat etmektedir. Ayrıca bu çiftlik ve işletmelerin çoğu iş faaliyetlerine başlama konusunda ilk dikkat ettikleri unsorda sıfır atık politikası olmuştur. Gerçekleştirmiş oldukları bu çevresel duyarlılık, ihtiyaçların karşılanması yanında ekolojik ayak izi bakımından da faydalı bir hareket olmuştur. Geri dönüştürülebilir malzemelerin maliyetlerinin şu an için karşılanamayacak durumda olması nedeniyle ekolojik işletmeler bu süreçte devlet desteğinin sağlanmasını istemektedir. Bununla beraber, ekolojik işletmeler paketleme ve muhafaza etme konusunda tek kullanımlık malzeme kullanımına dikkat etmiş ve bu malzemelerinde %100 geri dönüşüme tabi malzemeler olmasına özen göstermişlerdir. Sonuç olarak sayılmış olan bu unsurların yerine getirilmesi ekolojik işletmelerin ekolojik ayak izi hususuna dikkat ettiğini göstermektedir.

Ekolojik ayak izi hususunda ekolojik işletmelerin dikkat ettiği unsurlar;

- Çevresel farkındalık içerisinde olma
- Sıfır atık politikası izleme
- Yenilenebilir enerji kaynaklarından faydalanma
- Geri dönüşüme tabi ürünlerin kullanımına özen gösterme

Verilen cevaplar doğrultusunda özellikle yukarıda verilmiş olan dört unsur üzerinde durulmuş ve kuruluş aşamasında ve sonrasında ekolojik ayak izi hususuna, dikkat edilmeye çalışılmıştır.

Eko (A12): işletmenizin veya çiftliğinizin çevrecilik uygulamaları hakkında, neler söyleyebilirsiniz?

İşletme ve çiftliklerde genel itibari ile çevreye duyarlı; ağaçlandırma çalışmaları, çorak arazilerin tekrar kazandırılması çalışmalarına katılımlar, kurum içi atık yönetimi, kurum ve kuruluşlar ile ortak yürütülen projelere katılımlar, çevresel duyarlılık bağlamında gönüllü faaliyetlere katılımlar, yaban hayatın korunması amacıyla gerçekleştirilen çalışmalara katılımlar, ekolojik iş faaliyetleri ile çevresel farkındalık yaratmaya çalışma gibi süreçlerde yer alınarak canlı ekosistemine ve çevreye faydalı ortak işler yürütüldüğü görülmüştür. Bu bağlamda çiftlik ve işletmelerin, çevreci kurum ve kuruluşlarla yapmış olduğu çalışmalar; Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği

Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Tatuta çiftlikleri ile ortak faaliyetler, bağlı bulunan belediye ve valiliklerce yürütülen, yaban hayatın korunması, çorak arazilerin kazandırılması çalışmaları, tarım il müdürlüklerince düzenlenen ‘üretim desteklenmesi projeleri’ gibi ortak yürütülen faaliyetlere katılımlar sağlanmıştır. Ayrıca Eko (8); Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Küresel Çevre Fonu Küçük Destek Programı (UNDP GEF/SGP) desteği ile gönüllülerin Türkiye’nin dört bir yanındaki ekolojik çiftliklere misafir olmasını mümkün kılan TaTuTa (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası) projesine dönüşmüştür. Buğday Eko (8), 2004 yılı itibarıyla Türkiye temsilcisi ve tam üyesi olduğu ECEAT (European Center for Eco-AgroTourism/Avrupa Ekolojik Tarım Turizmi Merkezi) ve WWOOF (World Wide Opportunities on Organic Farms/Organik Çiftliklerde Dünya Çapında Fırsatlar) hareketi ile yaptığı iş birlikleri sayesinde TaTuTa/WWOOF Türkiye ev sahiplerine yurtdışı tanıtım desteği sağlamıştır. 2006’da tamamlanan proje, kendi kendisini döndürebilen bir program haline gelmiştir. 2003 yılında 25 ev sahibiyle başlayan TaTuTa/WWOOF Türkiye Ağı, 2021 itibarıyla 74 ev sahibi ve her yıl yaklaşık 600 yeni gönüllüsü ile hem kırsal yaşamın sürekliliğini hem de ekolojik tarımı desteklediği görülmüştür. Bunun dışında da Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu’nun finansmanı ile Hakikat Adalet ve Hafıza Çalışmaları Derneği (Hafıza Merkezi) Hak ve Adalet Derneği kurulmuştur. Personele yönelik olarak, genel itibari ile ekstra bir eğitim süreci olmadığı görülmüştür. Nedeni ise, faaliyetlere katılımlar esnasında işin nasıl yapılacağı, hangi bitkinin ne bakım istediği ve ürünlere ne kadar su verilmesi gerektiği ile ilgili bilgiler verildiği görülmüştür. Sadece permakültür yöntemini uygulayan Eko2 çalışanlarına, bu yöntem hakkında eğitimler vererek, doğal sürecin doğru işleyişine katkı sağladığı görülmüştür.

Sonuç olarak, çiftlikler ve işletmeler çevresel duyarlılığın önem verilmesi amacıyla gerek aynı iş faaliyetini yürüten kuruluşlarla gerekse de benzer iş faaliyeti yürütmek isteyen kuruluşlarla bu faaliyetlere katılımlar sağlamışlardır.

Çevrecilik uygulamalarında destek alınan kurum ve kuruluşlar;

- Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı,
- Çevre ve Orman Bakanlığı,
- Valilikler,
- Belediyeler,

- Tarım il müdürlükleri,
- Buğday Derneği / Tatuta / Wwoof Türkiye Ağı,

Eko (A13): İşletmenizde veya çiftliğinizde temiz (sürdürülebilir) üretim uygulamasına yönelik ne gibi çalışmalar yaptınız, kazanımlarınız neler oldu?

Ekolojik girişimcilerin, vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda çoğunluk olarak, temiz ve sürdürülebilir üretimin ancak doğal yöntemler ile gerçekleştirilebileceği sonucuna varılmıştır. Bunu da gerçekleştirebilmek için toprağın ürün için uygun koşullara getirilmesi, zirai ilaç kullanmama, çevresel koşulların ürünün yetişmesine engel olmayacak şekilde düzenlenmesi, arazinin suyu tutma özelliğinin geliştirilmesi ve ürüne uygun sulama yöntemlerinin kullanılması sonucu ortaya çıkmıştır. Eko1 de sürdürülebilir ve temiz üretim için bu unsurların olması gerektiğini belirtmiş ancak faaliyetlerinin daha çok organik pazarlardan bu ürünlerin seçilerek, faaliyet alanlarında, satışı konusuna odaklanmıştır. Eko3, farklı olarak sebze üretimi için yükseltilmiş sebze alanları oluşturarak farklılık gözetmiştir. Eko8 de 2010-2014 yılları arası Tohum Takas Ağı ile yerel tohumların takas edilerek, sürdürülebilir üretimin desteklenmesi amaçlanmıştır. Kazanımları ise; üretilen ürünlerin tamamen doğal ürünler olması sebebiyle, öncelikle çevrelerindeki insanlarla bu ürünler paylaşılmış, daha sonra ise ürünlerin tanınırlığı artmaya başlamıştır. Bu durumda işletmelerine ve çiftliklerine olan güveni sağlayarak, marka prestiji kazanmalarında etkili olmuştur. Ayrıca da ürünlerine olan güvenin sağlanması ile ekolojik pazarlarda daha çok talep görülmesine neden olmuş ve hem bölgesel hem de çevresel farkındalık yaratılarak, gönüllülük faaliyetlerinin de artmasında etkili olmuştur.

Eko (A14): İşletme veya çiftlik olarak çevresel araştırma-geliştirme adına içinde bulunduğunuz ulusal ve uluslararası iş birlikleri ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Genellikle ekolojik girişimciler, faaliyetlerine başlamadan önce bölgesel ve çevresel şartları dikkate almış, fizibilite çalışmalarını bu bölgenin gerçekleştirilmek istenen iş faaliyetine uygunluğunu kontrol edilerek, iş süreçlerine başlama kararı almışlardır. Uluslararası olarak gerçekleştirilen bir faaliyetleri olmamıştır. Ancak Eko4, bu bağlamda TaTuTa öncülüğünde çiftliğe yurt dışından gönüllü bireyler ve tanıtım amaçlı kişilerin gelmesinde etkili olmuştur. Uluslararası anlamda Eko8, ciddi faaliyetler gerçekleştirmiştir. Bunlar; İstanbul'da 2014 tarihinde 18. IFOAM Dünya Organik

Kongresi Wwoof ağından 48 temsilcinin katılımıyla Fethiye’de gerçekleştirilen, 4. Uluslararası Wwoof konferansına katılım sağlanmış, EkoBrücke Derneği ve Yeşil Çember ile organik tarım ve iş süreçleri üzerine gerçekleştirdikleri faaliyetler olduğu belirtilmiştir ve ayrıca da Ashoka çatısı altındaki çevresel duyarlılık çalışmalarında da yer alındığı belirtilmiştir. Sonuç olarak bu süreçlerin yapılmasının temelinde çevresel duyarlılık uyandırılmaya çalışılmış, bir taraftan da bu faaliyetleri iş süreçlerine dahil ederek doğal üretimle birlikte ekosisteme de faydalı işler yürütmek amaçlanmıştır.

Eko (A15): İşletmenizin veya çiftliğinizin faaliyete başladığındaki ortaklık yapısı hakkında bilgi verir misiniz? Varsa kaç ortaklı bir yapıya sahipti?

İşletme veya çiftliklerin genellikle iş faaliyetlerine başlamaları, kuruluşa aşamasında tek başlarına başlama kararı aldıkları bir süreç olarak gerçekleşmiştir. Tek ortaklı bir yapıda olmasının yanında aile işletmesine dönüşümler de gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, Eko (1), Eko (3), Eko (5) ve Eko (8) tek ortaklı başlayıp aile üyelerine pay verilerek aile işletmesine dönüşümler gerçekleştirmiştir. Eko (9) da faaliyetine tek ortaklı bir yapı ile başlamış 2 ortaklı bir ile işletmesi olarak devam etmekte ve Eko (6) da tek ortaklı başlayıp, 5 ortaklı aile işletmesi olarak devam ettiği görülmüştür. İş faaliyetlerine aile işletmesi olarak başlayan Eko1 ve Eko (10) olmuştur.

Tablo 24. İşletme ve Çiftliklerin Kuruluştaki Ortaklık Yapıları

İşletme ve Çiftliklerin Kuruluştaki Ortaklık Yapıları										
	Eko (1)	Eko (2)	Eko (3)	Eko (4)	Eko (5)	Eko (6)	Eko (7)	Eko (8)	Eko (9)	Eko (10)
Tek Ortaklı		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	
Çok Ortaklı					✓	✓				
Aile işletmesi	✓				✓	✓			✓	✓

Eko (A16): Ülkemizde girişimcilik söz konusu olduğunda, devlet; çalışanlara, tüketicilere, çevreci ürün ve üretime ne kadar önem veriyor? Anlatır mısınız?

Araştırmalar sonucunda, verilen cevapların hepsinde devlet tarafından girişimcilik faaliyetlerine yeterince destek verilmediği görülmüştür. Girişimciliğin bu

süreçte özel kuruluşlarca desteklendiği belirtilmiştir. Ancak çevresel unsurlara bağlı olarak, devletin ekolojik girişimcilik ile birlikte tarım faaliyetlerine de destekler sağladığı ortak bir görüş belirtilmiştir. Bunun dışında girişimcilik faaliyetlerinde mali desteklerin sağlanabilmesi için gerekli olan şartlarında sert bir yapıda olduğu, süreci zorlaştırdığı ve bu sürecin yumuşatılması gerektiği görüşü savunulmuştur. Tüketicilere yönelik olarak maalesef çok fazla önem verilmediği görülmüş, çevreci ürün ve üretime ise; özellikle son birkaç yılda daha çok önem verilmeye başlamıştır. Bunun sebebi ise son zamanlarda yaşanan küresel salgın ve sağlık sorunları doğal ürün ve üretimin ilgi duyulan bir alan olmasında etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, girişimcilik faaliyetlerinin devlet tarafından yeterince desteklenmedi, tüketicilere karşı herhangi bir uygulama geliştirilmediği, ancak zaman ile buna yönelik uygulamalara yer verilebileceği, çevreci ürün ve üretime daha çok önem verildiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Eko (A17): Ülkemizde ekolojik ürün, iş ve üretime tüketiciler ne kadar önem veriyor? Bu süreçler hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Verilen cevaplar doğrultusunda; ekolojik iş, ürün ve üretim süreçlerine tüketiciler tarafından yeteri kadar önem verilmediği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda ekolojik girişimcilerin yeterince desteklenmediği (devlet desteği, ekonomik destekler, vergi muafiyetleri, toplumsal destek) görülmüştür. Bu nedenle de ekolojik iş süreçlerinin durağan ve yavaş ilerlemeye tabi olan bir süreç olduğu da netlik kazanmış, toplumsal olarak algılanması da bu bağlamda çok geç kabul görmeye başlamıştır. Ekolojik ürün bakımından değerlendirildiğinde, özellikle son birkaç yıl baz alındığında, sağlık ve doğal beslenmeye olan ilgi sebebiyle artış olduğu görülmüştür. Ekolojik sorunların daha çok gün yüzüne çıkmasıyla birlikte, sağlık sorunlarının da artış göstermesi ekolojik unsurları tetikleyen etken olmuştur. Üretim süreçlerinin de bu sorunlar sebebiyle daha çok ilgi ve desteklenen bir faaliyet olmasında etkili olduğu görülmüştür. Özellikle Covid19 olarak nitelendirilen küresel salgının ve ekonomik sorunların, doğala ve doğaya olan ilgiyi arttırdığı görülmüştür. Bu sebeple de tüketicilerin ilgisinin bu süreçlere doğru ilerlemeye başladığı sonucuna varılmıştır.

Eko (A18): Türkiye’de ekolojik girişimcilik kapsamında bir düzenleme olmamasına karşın, ekolojik olma isteğinin tercih edilme nedenleri sizce nelerdir?

Ekolojik girişimcilik kavramının, geçmişi çok eskiye dayanmadığı örnek işletmeler ve çiftlikler tarafından belirtilmiş, ancak gelişmekte ve rağbet görmekte olan

bir alan olması ekolojik olma isteklerini törpülemiştir. Gerek var olan işletmeler gerekse sıfırdan faaliyetlerine başlayan işletme veya çiftliklerin, bu amaçlarını yerine getirmelerin de etkili olan en temel etken mali ve ekonomik desteklerin sağlanabilmesi olmuştur. Özellikle son birkaç yıl içerisinde ekolojik ürün ve üretime olan ilginin arttığı belirtilmiştir. Bunun sebebini de küresel çapta yaşanan salgın hastalıklar ve ekonomik sorunların neden olduğu tüm ekolojik işletmeler tarafından dile getirilmiştir. Üreticilerin bu süreçte doğal ürün üretme isteğinin artması gerektiği, bunu yaparken de ekosisteme ve çevreye zarar vermeden bu faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gerektiği düşüncesi tüm ekolojik girişimciler tarafından onaylanmıştır. Sonuç olarak ekolojik işletmelerin ekolojik olma isteklerin nedenleri aşağıda belirtilmiştir;

- Yeni ve gelişmekte olan bir alan olması,
- Devlet desteklerinin alınmak istenmesi,
- Toplumsal destek sağlama isteği,
- Vergi ve muafiyetlerden yararlanmak isteği,
- Ekolojik faaliyetlerle, diğer faaliyetlerini daha etkili yürütme isteği,
- Çevreci olma isteği,
- Çevrecilik hareketlerinin önem kazanması,
- Ekolojik iş ve ürün süreçlerine ilgi duyulması,
- Çevresel sorunların yıkıcı etkileri,
- Yasal ve politik süreçlerde etkin olma isteği,
- Sağlık sorunları ile birlikte, doğal ürüne olan ilgi
- Sosyal sorumluluk isteği,
- Marka imajı yaratma isteği,

Yukarıda belirtilmiş olan unsurlar, ekolojik iş sürecine dahil olacak işletme veya çiftliklerin ortak cevapları dikkate alınarak hazırlanmıştır. İşletmelerini sıfırdan kuran veya işletme veya çiftliklerin sonradan dahil oldukları ekolojik girişimcilik veya ekolojik iş faaliyetleri yukarıda belirtilmiş olan maddeler doğrultusunda şekil almaktadır. Ekolojik girişimcilik faaliyetinde bulunacak girişimci bireylerin, para kazanma hırslarının bu süreçte en son dikkate alınması gerektiği görüşü bizzat bütün işletmeler ve çiftlikler tarafından dile getirilen temel unsur olarak dikkat çekmektedir.

Eko (A19): Türkiye’deki ekolojik girişimciliğin önündeki engeller hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Ekolojik girişimcilik, geçmişi çok eskiye dayanmayan ve gelişmekte olan bir alan olarak, bu sürecin gelişmesini engelleyen birtakım sorunlar da mevcuttur. Bu sorunların neler olabileceği konusunda, 10 adet ekolojik işletme ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir ve şu sorunların varlığının ekolojik girişimcilik için engel teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

- Toplumsal olarak ekolojik ve çevresel farkındalığın düşük olması,
- Ekolojik iş süreçlerine devlet desteklerinin (hibe, vergi muafiyeti) yetersiz olması,
- Siyasi ve politik engeller,
- İş gücü yetersizliği,
- Ekonomik sorunlar,
- Ürün ve üretim süreçlerine alışkanlıklar,
- Ekolojik faaliyetler adı altında, diğer faaliyetlerin daha rahat yürütülmek istenmesi,
- Ekolojik girişimcilik ile ilgili devlet görevlendirme ve denetimlerinin yetersiz olması,
- Toplumun ekolojik iş süreçlerine teşvik edilmemesi,
- Sadece para kazanmaya odaklanma,
- İş süreçlerinde çevresel sorunlara dikkat edilmemesi,
- Küresel çaptaki salgın ve savaşlar,
- Ekolojik iş süreçlerindeki bilgi eksikliği

Yukarıda verilmiş olan bu unsurlar, deneklerin vermiş olduğu ortak cevaplar doğrultusunda hazırlanmıştır. Ekolojik girişimciliğin yeni ve gelişmekte bir alan olması sebebiyle, bu alan için engel teşkil eden bu unsurların, giderilmesi veya iyileştirilmesi çalışmalarının en kısa sürede gerçekleştirilmesi gerektiğine bilhassa vurgu yapılmıştır. Çünkü ekosistem artık alarm vermeye başlamış ve bunu fırsat bilip, sadece para kazanmaya odaklanmak yerine çevresel sorunları da gözetmek çevresel sorunlara her işletme ve kurumun üzerine düşen görevi layıkıyla yerine getirmesi gerekmektedir.

Eko (A20): Ekolojik girişimciliğin geleceği sizce nasıl?

Ekolojik girişimcilik bağlamında sorulan bu soruda girişimci bireyler, gelişmekte olan bir alan olduğu görüşünde oldukları için geleceğinin de parlak olduğu,

ortak görüşü savunulmuştur. Ayrıca, gerekli desteklerin alınması durumunda, çevresel farklı araştırma yöntemlerinin uygulanabileceği, diğer girişimcilik türlerinde olduğu gibi anlam karmaşasından daha çabuk sıyrılabilmesi, birkaç yıla kadar bütün işletmelerin ekolojik olma yarışına girebileceği, çevresel sorunların yakın zamanda her şeyin üzerinde tutulmak isteneceği ve ekolojik faaliyetlere daha çok önem verileceği, ilgili kurum ve kuruluşların, toplumsal ve çevresel sorunlara teşvikleri ile ekolojik girişimciliğin gelecekte daha çok kabul gören ve ilgi duyulan bir alan olacağı görüşleri de belirtilmiştir. Şu an için ise ekolojik girişimciliğin çok umut verici bir konumda olmadığı, akademik çalışmalar yanında maddi kaynağa erişiminde zor olması, ekolojik girişimciliğin gelişimi için gerekli olan bu süreyi uzattığı ortak kararına varılmıştır. Öncelikle, bu süreci aşmanın ön koşulu olarak insan ve çevre arasındaki iletişimin sağlanması gerekmektedir ve bunun da ancak toplumsal teşvikler ile sağlanabileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda, ekolojik girişimcilere, ekolojik girişimcilik faaliyeti gerçekleştirecek girişimciler için tavsiyelerinin neler olduğu sorulmuştur.

- Yılmadan, vazgeçmeden kararlı bir duruş sergilenmeli,
- Çevresel duyarlılık ilk amaç olmalı,
- Ekolojik ürün ve üretim süreçlerine hakim olunmalı,
- Maddi faydadan ziyade, toplumsal ve çevresel fayda gözetilmeli,
- Ekolojik iş süreci için gerekli donanıma sahip olmalı,
- Kendine güvenmeli, yaptığı işi severek yapmalı,

Yukarıda verilen ekolojik girişimciler için tavsiyeler dışında Eko10; ‘‘ne yapıyorsan yap önce işi anla, o işi sev ve harekete geç’’ sözü ile ekolojik girişimcilik faaliyeti yürütecekler için güzel bir söylemde bulunmuştur. Sonuç olarak, ekolojik girişimciliğin geleceği hepimizin elinde, yeter ki faaliyetlerimizde çevreyi göz ardı etmeden bu sürece dahil olalım.

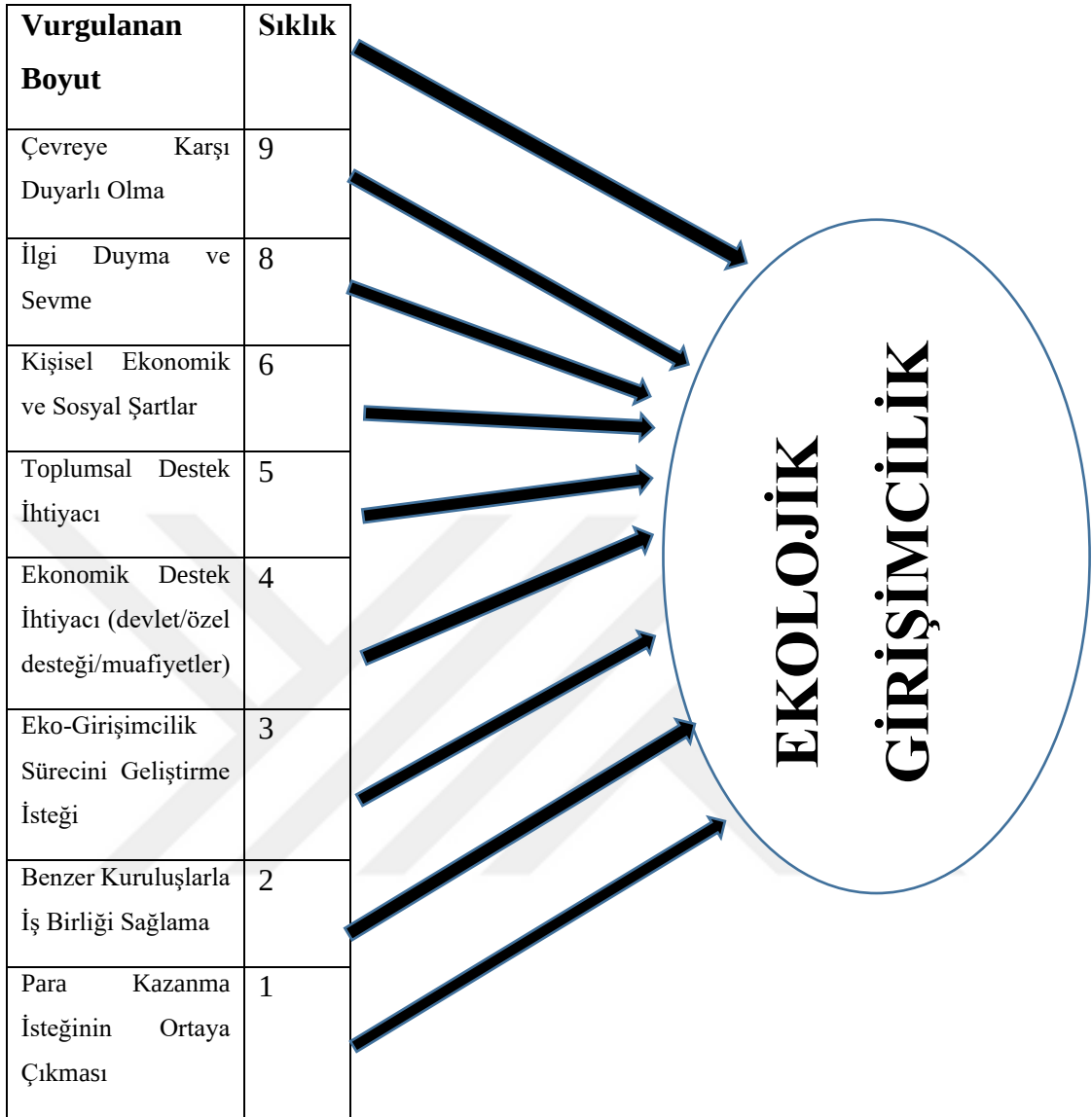
Tablo 25. Ekolojik, Çevreci, Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Girişimcilik Karşılaştırmaları

Ekolojik Girişimcilik	Çevreci Girişimcilik	Yeşil Girişimcilik	Sürdürülebilir Girişimcilik	Sosyal Girişimcilik
Çevresel farkındalık esasında	Çevresel duyarlılık var	Çevresel sorunu duyarlı hale getirir	Başarılı bir iş ile çevresel sorunlara çözüm getirmeye çalışır	Toplumsal sorunları çözmek ve değer yaratmak
Çevresel Pazarlarda yer alır	Çevresel pazarlarda yer almaz	Çevresel pazarlarda yenilikçi görüşler sunar	Sosyal ve çevresel sorunlar ile pazarda yer alır	Toplumsal sorunlar ile ekonomik sorunları entegre eder
Çevresel odaklı	Çevresel iş odaklı	Çevresel sorunlara yenilikçi iş uygulamaları sunar	Sosyal ve çevresel iş odaklı	Toplumsal sorun iş odaklı
Yeni Pazar fırsatları önceliğidir.	Pazar payı için uğraşır.	Sektörlerin çevreye verdiği zararların dönüşümü ve yenilikçi pazar etkisi için uğraşır.	Sürdürülebilir yenilikçi iş uygulamaları ile pazar fırsatlarını değerlendirir.	Öncelik toplumsal sorunlara çözüm sunmak, toplumsal sorunları gidermek
Çevresel endüstrileri kapsar.	Bütün sektörlerde faaliyet gösterebilir.	Çevreye zarar veren bütün sektörleri kapsar.	Sosyal ve çevresel sorun teşkil eden sektörlerde yer alarak sürdürülebilir kalkınmaya odaklanır.	Toplumsal ve çevresel sorun teşkil eden sektörlerdeki sorunlara odaklanır
Para kazanmaya odaklanmaz.	Para kazanma amacıyla faaliyette bulunur.	Çevresel sektörleri belirler ve para kazanma amacı güder.	Sosyal ve çevresel sorunları iş fırsatına dönüştürerek Pazar kazanma amacı güder.	Toplumsal sorunları çözümü ile finansman elde etmeye odaklanır

SONUÇ

Ekolojik girişimcilik; çevreci, yeşil, sürdürülebilir ve sosyal girişimcilik ile benzerlik sergilesede, kavramsal olarak farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar; ekolojik girişimcilikte, çevresel sorunları bir bütün olarak görme, ilk amaç bu sorunların giderilmesi ve gelişen süreçle para kazanma isteğinin ortaya çıkması mümkün olmuştur. Çevreci girişimcilikte; çevre sorunlarının fırsata çevrilmesi, doğaya zarar vermeden iş süreçlerine devam edilmesi, geri dönüşüm ile birlikte iş olanakları sunması bakımından farklılıklar teşkil etmektedir. Sürdürülebilir girişimcilikte amaç, başarılı iş faaliyetleri ile birlikte çevresel sorunlara, sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamayı amaç edinmiştir. Yeşil girişimcilikte, özellikle özel ve kamu sektörlerinin çevreye verdikleri zararların azaltılması veya giderilmesi bakımından diğer girişimcilik modelleri açısından farklılıklar teşkil etmektedir. Sosyal girişimcilikte ise toplumsal sorunlara çözüm bulmak ve toplumsal değer yaratmak amacıyla, bu sorunların giderilmesi için özel ve devlet destekli finansman kaynağı elde edilerek bu sorunların giderilmesi amaç edinilmiştir.

Ekolojik girişimcilerin, ekolojik girişimsel davranışları zaman içerisinde olgunlaşmakta ve diğer ekolojik girişimcilik modellerinden ayrılmaktadır. Ekolojik girişimcilerin, büyük şehirlerde çevresel sorunlara bizzat şahit olmaları onları, şehrin kötü hava koşulları, doğal besinlere olan özlemleri, doğa ile iç içe huzurlu ve sağlıklı bir ortamda olma istekleri sebepleriyle büyük şehirden göç etmeleri kaçınılmaz olmuştur. Ekolojik girişimcilerin yerleştikleri bu huzurlu ve doğal ortamlarda, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte ürünler yetiştirmeye başlaması ve yetiştirilen bu ürünlerin ihtiyaç fazlası ürünler vermesi sonucu, doğal ve katkısız yetiştirilen bu ürünlerin öncelikle çevresel pazarlarda satılmaya başlaması, kendi siteleri üzerinden satışların yapılması ve en son olarak da Migros gibi büyük pazarlarda ürünlerini satması sonucu, ekolojik girişimcilik faaliyetlerine dahil olmuşlardır. Burada anlatılmak istenen temel unsur ise, ekolojik girişimciliği diğer girişimcilik modellerinden ayıran en temel fark para kazanma isteğinin en son ortaya çıkmış olmasıdır.

Yukarıdaki şekilde belirtildiği üzere ve mülakatlara katılım sağlayan katılımcıların verdiklere cevaplar doğrultusunda, ekolojik iş süreçlerine başlanılmasında öncelikli olarak çevreye karşı duyarlı olma ihtiyacının etkili olduğu görülmüştür. Girişimcilerin, ekolojik olma süreçleri genel itibari ile ya kuruluş esnasında ekolojik olarak kurulmakta ya da daha sonradan ekolojik iş süreçlerine dahil olmaları ile gerçekleşmektedir. Yani çevreye duyarlı ekolojik işletmeler, faaliyetlerini sadece ihtiyaçlarını karşılamak için gerçekleştirirken, daha sonra ihtiyaç fazlası ürünün ortaya çıkmasıyla ve bu üründen maddi kazanç sağlanması amacıyla satılmasıyla, ekolojik girişimciliğe dahil olmaktadır. Girişimcilerin, iş süreçlerine dahil olma isteği ile birlikte gerçekleştirecekleri faaliyetlere ilgi duymaya ve sevmeye başlaması, ekolojik

girişimciliğe yneltmelerinde etkili olan unsur olarak görülmüştür. Bu sürecin de ortaya çıkmasında kurucuların çevreye, üretilen ürünlerin doğallığına ve doğal üretim yöntemlerinin kullanılmasına önem göstermelerinin etkili olduğu görülmüştür. Tabii bu süreçler gerçekleşirken kurucuların, bireysel ve ekonomik şartları da dikkate aldığı görülmüş, faaliyetlerinin bu durum ve şartlara göre şekillendiği netlik kazanmıştır. Bilindiği üzere girişimciliğinde özünde de olan sermaye ihtiyaı, ekolojik girişimcilikte de ihtiyaç duyulan bir kavramdır. Ekolojik girişimcilerin çevreye karşı duyarlı olması ve ilgi duyması ile birlikte kişisel ekonomik ve sosyal şartlara da önem verdiği görülmüştür. Bireysel ekonomik şartlar, ekolojik iş kurma sürecinde etkili olurken, sosyal şarlarda ise kurucuların ekolojik işletmelerini kurulacakları konum itibari ile çevrelerindeki kurum, kuruluş ve diğer bireylerle iyi ilişkiler içerisinde olma ihtiyaının ekolojik iş süreçlerinde önemli bir unsur olduğu belirlenmiştir. Bu faaliyetlerin gerçekleşebilmesi için kişisel birikimler, miras yoluyla elde edilen kazanımlar, devlet destekli sermayeler veya muafiyetler vs. elde edilmesi ile ekolojik girişimciliğe başlanıldığı görülmüştür. Tüm bunlar gerçekleşirken ekolojik girişimciler toplumsal desteğe, maddi destekten daha çok ihtiyaç duymaktadır. Çünkü üretilen doğal ürünlerin üretimi, satılması ve geri bildirimi için insana ihtiyaç vardır. Bu nedenledir ki ekolojik iş süreçlerine başlanılmasında çevreci kurum ve kuruluşun yanında diğer insanların desteğine ihtiyaç duyulduğu görülmüştür. Toplumsal desteğin sağlanması ile birlikte, ekolojik ürünlerin üretimini arttırabilmek ve iş süreçlerini daha aktif hale getirebilmek için ekolojik girişimciler devlet/özel destekli, maddi desteğe ihtiyaç duymakta veya işletmeler için geçerli olan belli başlı vergi indirimi veya muafiyetlerinden yararlanmak istedikleri görülmüştür. İşletme ve çiftliklerin gerek duyulan bu desteği veya muafiyetlerden yararlanabilmesi sonucunda, ekolojik girişimcilerin bu iş süreçlerini daha da geliştirme isteği içerisine girdiği görülmüştür. Yani tek bir doğal ürün üretirken doğal ürün çeşidini arttırmaya çalışmak veya var olan üretim sürecinin daha fonksiyonel olması için ‘neler yapabilirim’ düşüncesi ile hareket ettikleri görülmüştür. Tabi bunu da gerçekleştirebilmek için ekolojik girişimcileri, benzer iş faaliyeti yürüten diğer kuruluşlar ile iş birliği yapmaya yöneltmiştir. Ekolojik iş süreçlerinde, üretilen ürünün farklı olması, o ürün için farklı bir yöntem uygulanmasına neden olmaktadır. Ancak doğal yöntem ve uygulamalar olması sebebiyle, ürünün türüne göre doğal uygulama ve yöntemlerin uygun olması durumunda, ekolojik girişimciler tarafından tercih edildiği görülmüştür. Yani farklı rneler için farklı yöntemler kullanılabilmektedir. Bunu da

benzer nitelikli ekolojik iş faaliyeti yürüten kuruluşlar ile iş birliği sağlayarak, bu süreci geliştirmek istemeleriyle sonuçlanmıştır. Sadece uygulanan yöntemlerin öğrenilmesi ile değil sosyal amaçlı desteklerin de sağlanabilmesi bu kuruluşlar için önemli bir konu haline almıştır. Son olarak, ekolojik girişimciliği diğer (çevreci, yeşil, sürdürülebilir ve sosyal) girişimcilik türlerinden ayıran en önemli faktör olarak, para kazanma ihtiyacının ortaya çıkması ayırım noktası olmuştur. Çünkü para kazanma ihtiyacı saymış olduğumuz bu girişimcilik türlerinde ilk başlarda yer alırken, ekolojik girişimcilikte en son ortaya çıkan bir olgu haline aldığı verilen cevaplar doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Çünkü ekolojik iş süreçleri bir anda ortaya çıkan bir süreç değildir. Örneğin; hobi olarak başlanılan doğal üretim süreci, ihtiyaç fazlası ürün vermeye başladığında ekolojik girişimci arayış içerisine girmeye başlar ve bu ürünü değerlendirmek istemektedir. Tam olarak bu durum ile birlikte para kazanma ihtiyacı da ortaya çıkmış olur. Ekolojik girişimcilikte tam olarak bu süreçten sonra başlamaktadır. Ekolojik girişimcilik motivasyonları da yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere hem çevresel hem de sosyal, ekonomik ve içsel motivasyonlarla ilişki içerisinde olduğu için bir döngü haline almıştır. Yani ekolojik girişimcilik, amaç temelli olmak yerine süreç temelli olma eğilimdeki bir girişimcilik modelidir.

KAYNAKÇA

- Aeropowder, (2016). Haziran Cumartesi, 2021 tarihinde Aeropowder Visit The Website: <https://www.aeropowder.com/> adresinden alındı
- Akın, G. (2006). Küresel Isınma, Nedenleri ve Sonuçları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 30.
- Andersen, T. L. (2020). A Taxonomy of Ecopreneurship in Small Manufacturing Firms: A Multidimensional Cluster Analysis. *Business Strategy and the Environment*, 1375.
- Ardby, M. (2018). Focusing On The Two ‘Ecos’ in Ecopreneurship. *Norwegian School of Economics*, 1.
- Ardby, M. (2018). Focusing on the two ‘Ecos’ in Ecopreneurship. *Norwegian School of Economics*, 7.
- Ardby, M. (2018). Focusing On The Two ‘Ecos’ in Ecopreneurship. *Norwegian School of Economics*, 9-10.
- Aykan, E., (2012). “Girişimciliğin Değişen Yüzü: Eko-girişimcilik”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* Y.2012, C.17, S.3, s 195-212.
- Aykan, E., (2012). Girişimciliğin Değişen Yüzü: Eko-girişimcilik. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* s.195-212.
- Aykan, E., 2012, “Girişimciliğin Değişen Yüzü: Eko-girişimcilik”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.17, 3, s. 208.
- Ayşen Satır Reyhan, H. R. (2016). Küresel Isınmanın Nedenleri, Sonuçları, Çözümleri Üzerine Yeni Değerlendirmeler. *Memleket Siyaset Yönetim*, 5.
- Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 141.
- Ballı, A., (2019). Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Girişimcilik ve Türkiye’de Sürdürülebilir Girişimcilik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(11), s.467.
- Ballı, A., (2019). Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Girişimcilik ve Türkiye’de Sürdürülebilir Girişimcilik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(11), s.466
- Ballı, A., (2019). Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Girişimcilik ve Türkiye’de Sürdürülebilir Girişimcilik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(11), s.468-469-477.
- Battilana, J. and Dorado, S. (2010). ‘Building sustainable hybrid organizations: The case of commercial microfinance organizations’. *Academy of Management Journal*, 53, 1419.

- Belentepe Permakültür Çiftliği: Hakkımızda. (2013, Eylül). Mayıs Cumartesi, 2021 tarihinde Belentepe Permakültür Çiftliği Websitesi: <https://www.belentepe.org/donusum-hikayem/> adresinden alındı
- Bell, J. ve J.J. Stellingwerf. (2012). Sustainable Entrepreneurship: The Motivations&Challenges of Sustainable Entrepreneurs in the Renewable Energy Industry, Master Thesis within Business Administration: Strategic Entrepreneurship, Jonkoping International Business School, Jonkoping University, Jonkoping.
- Besharov, M. and Smith, W. (2014). ‘Multiple logics in organizations: Explaining their varied nature and implications’. *Academy of Management Review*, 39, 364-381.
- Biressi, A., (2011). The Virtuous Circle’: Social Entrepreneurship and Welfare Programming in the UK. University of Roehampton, London, UK, s. 144-154.
- Boran, M. G. (2008). Şeker üretiminde temiz üretim yaklaşımının uygulanabilirliği ve çevresel etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi. s.10
- Bornstein and Davis, (2010). Social Entrepreneurship: What Everyone Needs To Know Teaching Notes. *Accelerating the world's research* s.14-18.
- Borzaga, C. and Tortia Ermanno (2006). Worker Motivations, Job Satisfaction, and Loyalty in Public and Nonprofit Social Services. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, vol. 35, no. 2, June 2006 225-248.
- Bygrave, William, D. ve Hofer, Charles, W. 1991 Theorizing about entrepreneurship. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 16(2): 13-22.
- Canbaz M., Çankır B. ve Çevik E. (2013). İşletme ve muhasebe eğitimi alan üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerinin belirlenmesinde bölgesel farklılık etkisi. *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*, 1(3), 229-248.
- Choose Energy. (2008). 2021 tarihinde Hakkımızda: <https://www.chooseenergy.com/about-us> adresinden alındı.
- Cılız N., Daylan B. ve Baydar G. (2011). Temiz Üretim. *Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Yayınları*. Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, s.7
- Cohen, B. ve Winn, M.I. (2007), “Market imperfections, opportunity and sustainable entrepreneurship”, *Journal of Business Venturing*, Vol. 22, p. 35.
- Cohen, M. A. (2016). From Habitat II To Pachamama: A Growing Agenda And Diminishing Expectations For Habitat III. *International Institute For Environment And Development*, 28(1), s.36.
- Creech, H. Huppe, A.G. Paas, L ve Voora, V. (2012). Social and Environmental Enterprises in the Green Economy: Supporting sustainable development and poverty eradication on the ground, Published by SEED and IISD.
- Cuma Ercan, A.K. (2017). Entegre Raporlama ve Türkiye’deki Uygulama Örnekleri Üzerine Bir Araştırma. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler*

Fakültesi Dergisi, 6(4), s.74.

- Çakar, E. A. (2013). Girişimcilik ve Ekolojinin Bütünleşmesi: Ekolojik Girişimcilik. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 57.
- Çepel, N. (1976). Ekosistem Kavramı, Ekosistem Analizleri ve Bir Ekosistem Analizi Modelinin Geliştirilmesi. *Orman Fakültesi Dergisi*, 37.
- Çilingir, A. (2017). İletişim Alanında İçerik Analizi Yöntemi Kullanılarak Yapılan Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerine Bir İnceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 149.
- Dağdemir, Ö. (2012). Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çevre Sözleşmesi Ve Ekonomik Büyüme: İklim Değişikliği Politikasının Türkiye İmalat Sanayii Üzerindeki Olası Etkileri. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi* (60-2) s.51.
- Dees, J. G., (1998). The Meaning of “Social Entrepreneurship”, *Journal of cleaner production*, s.1-5.
- Demiray, B. (2017). İşletmelerin Ekogirişimcilik Faaliyetleri Kapsamında Sürdürülebilir (Temiz) Üretim Uygulamaları: Arçelik Buzdolabı Fabrikası Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: s. 20-21, Eskişehir.
- Demiray, B., (2017). İşletmelerin Eko-girişimcilik Faaliyetleri Kapsamında Sürdürülebilir (Temiz) Üretim Uygulamaları: Arçelik Buzdolabı Fabrikası Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Denim, E. (2017, Şubat). Hakkımızda: E.L.V DENİM; A Zero Waste Denim Brand. Haziran Perşembe, 2021 tarihinde E.L.V DENİM; A Zero Waste Denim Brand Web sitesi: <https://elvdenim.com/pages/about-us> adresinden alındı
- Denim, E. (2017, Şubat). E.L.V Dedim; A Zero Waste Brand. Haziran Cuma, 2021 tarihinde E.L.V Dedim; A Zero Waste Brand Web sitesi: <https://elvdenim.com/pages/sustainability> adresinden alındı
- Denizalp, H. (2009). Toplumsal dönüşüm için sosyal girişimcilik rehberi. Ankara: STGM, s. 7.
- Dört Mevsim Ekolojik Yaşam Çiftliği. (2019). Haziran Cuma, 2021 tarihinde Dört Mevsim Ekolojik Yaşam Çiftliği: Biz Kimiz? Web sitesi: <https://www.dortmevsimekoloji.org/biz-kimiz> adresinden alındı
- Dört Mevsim Ekolojik Yaşam Çiftliği. (2019). Haziran Cumartesi, 2021 tarihinde Çevre ve İklim Krizi: <https://www.dortmevsimekoloji.org/cevre-ve-iklim-krizi/> adresinden alındı
- Ecowoco-Ekolojik Saf Yün Pamuk Ürünler. (2018). (Mersus Grup Otomotiv İnşaat Gıda Sanayii Ticaret Ltd. Şti.) Haziran Cumartesi, 2021 tarihinde Ecowoco web sitesi: <https://www.ecowoco.com/ic/hakkimizda> adresinden alındı

- Efeoğlu, E. (2014). Çevreci Açıdan Girişim; Eko-Girişimcilik, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 23, Sayı 1.
- Efeoğlu, E. (2014). Çevreci Açıdan Girişim; Eko-Girişimcilik. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 106.
- Efeoğlu, E. (2014). Çevreci Açıdan Girişim; Eko-Girişimcilik. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 104.
- Ekmekçioğlu, S., (2018). Sosyal Girişimcilik Projelerinde Tasarım Girdisi: Türkiye’deki Örnekler Üzerinden Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, s. 23-53.
- EKOIQ. (2015). Işın Rengi Giderek Değişiyor, Yeşil Girişimcilik, EKOIQ, Sayı 48, İstanbul.
- Elizabeth Watts, U. H. (2019). Ecology and Evolution: Haeckel’s Darwinian Paradigm. Trends in Ecology & Evolution, 34(8), 681.
- Eratlı Şirin, Y., Bilir, F. P., ve Öz, G., (2018). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Girişimcilik Eğilimleri: Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Örneği. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2. Cilt Sayı 3. Eylül.
- Ercan, S., (2016). Türkiye’de Sosyal Girişimcilik ve Yarattığı Etkilerin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, s.23.
- Farinelli, F. Bottini, M. Akkoyunlu, Ş ve Aerni, P. (2011). Green Entrepreneurship: The Missing Link Towards A Greener Economy, *ATDF Journal*, Volume 8, Issue 3/4.
- Fatih Budak, Ş. K. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, 62.
- Fatih Çemrek, H. N. (2013). Sürdürülebilir Kalkınma Skorunun Hesaplanması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), s.136.
- Freight Farms. (2010). 2021 tarihinde Yeşilist: <https://www.yesilist.com/2018-yilinin-en-hizli-buyuyen-10-yesil-girisimi/> adresinden alındı.
- Fresner, J. (1998). Cleaner production as a means for effective environmental management. *Journal of cleaner production*, 6(3), 171-179.
- Gibbs, D. (2009). Sustainability entrepreneurs, ecopreneurs and the development of asustainable economy. *Greener Management International*, (55), s.69.
- Gibbs, D. (2009). Sustainability Entrepreneurs, Ecopreneurs and the Development of a Sustainable Economy”, Greenleaf Publishing Ltd. s.69-70.
- Global Compact Türkiye. (2015). *Global Compact Türkiye 2015 Faaliyet Raporu*, 28.03.2017.
- Göktaş. P., ve Yıldırım G., (2019). Kırsal Bölgelerde Kadın Girişimciliğinin Artırılmasına Yönelik Yeşil Girişimcilik Uygulamaları. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(28), 291-292.

- Grimes, M. G., McMullen, J. S., Vogus, T. J. and Miller, T. L. (2013). ‘Studying the origins of social entrepreneurship: Compassion and the role of embedded agency’. *Academy of Management Review*, 38, 460-463.
- Guy, R. B. (2005). The rise of the eco-preneur and the messy world of environmental innovation. *The International Journal of Justice and Sustainability*, 668.
- GUY, R. B. (2005). The Rise of the Eco-preneur and the Messy World of Environmental Innovation. *The International Journal of Justice and Sustainability*, 670.
- GUY, R. B. (2005). The Rise of the Eco-preneur and the Messy World of Environmental Innovation. *The International Journal of Justice and Sustainability*, 669.
- Gül, M. (2014). *Ekogirişimcilik: Gaziantep Üniversitesi’nde bir uygulama. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.*
- Güler, E., (2021). *Sosyal Girişimcilik Faaliyetleri Bağlamında Sivil Toplum Kuruluşlarının Algısı: Elazığ İl Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Girişimcilik ve Yenilik Yönetimi Anabilim Dalı, Elazığ.*
- Gündüz, Ç. (2017). *Sürdürülebilirlik Endeksinin Firmaların Hisse Senedi Değerine Ve Karlılığına Etkisinin İncelenmesi: Bist 100 Endeksindeki Firmalar Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, s.106 Aydın.*
- Hijosa, C. (1990). *Hakkımızda: Ananas Anam Ltd. Haziran Cuma, 2021 tarihinde Ananas Anam Web sitesi: <https://www.ananas-anam.com/about-us/> adresinden alındı*
- Hockerts, K. and Wustenhagen, R. (2010). ‘Greening Goliaths versus emerging Davids – Theorizing about the role of incumbents and new entrants in sustainable entrepreneurship’. *Journal of Business Venturing*, 25, 481-492.
- HP (2021). *Hp baskı ve Görüntüleme. <https://www.haberler.com/hp-baski-ve-goruntuleme-grubu-enerji-tuketimini-2756826-haberi/> (06.12.2021)*
- KOSGEB (2015). *Destek Modellerinin Sürdürülebilirliği. <https://www.kosgeb.gov.tr/> (Erişim tarihi 30.10.2021)*
- Hultman, T. G. (2016). *Ecopreneurship – Assessing the field and outlining the research potential. Small Enterprise Research*, 60.
- Hultman, T. G. (2016). *Ecopreneurship – Assessing the field and outlining the research potential. Small Enterprise Research*, 64.
- Hultman, T. G. (2016). *Ecopreneurship – Assessing The Field and Outlining The Research Potential. Small Enterprise Research*, 58.
- IIRC. (2013). *Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi, 28.03.2017, <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-Theint-Enational-Ir-Framework-Turkish.pdf>.*

- ILO. (2014). Green entrepreneurship: Creating green jobs through sustainable enterprise development in Namibia, www.ilo.org/global/topics/green-jobs/...en/index.htm, (Erişim Tarihi: 17.11.2021).
- Institute, W. R. (2021, Mayıs 20). Workshop: Impact Entrepreneurship With a Focus on Sustainability. World Resources institute Web Sitesi: <https://www.wri.org> adresinden alındı
- Isaak, R. (2002). The Making of the Ecopreneur. *Greenleaf Publishing Research*, 81.
- Isaak, Robert (2002), “TheMaking of TheEcopreneur”, *Greener Management International*, Vol. 38, s. 81–91.
- Ivan Bull, G. E. (1993). Towards A Theory Of Entrepreneurship. *Journal of Business Venturing*, 183.
- James, F. (2012). Haberler: Great British Entrepreneur Awards. Haziran Cuma, 2021 tarihinde Great British Entrepreneur Awards Web sitesi: <https://www.greatbritishentrepreneurawards.com/about/> adresinden alındı
- Johnson, J.W., (2000). A Heuristic Method for Estimating the Relative Weight of Predictor Variables in Multiple Regression. Personnel Decisions Research Institutes, Inc.
- Kapor. (2008). Kapor Organik Tarım Ltd. Şti. Haziran 1, 2021 tarihinde Kapor Organik Tarım Ltd. Şti. Web sitesi: <https://www.kapor.com.tr/2-hakkimizda> adresinden alındı
- Kaur, S. (2014). Green Entrepreneurship, Research Paper, *International Journal of Scientific Research, Economics*, volume:3, Issue:12, ISSN No 1227-8179.
- Kaya İnceplik, G., (2018). Sürdürülebilir Sosyal Girişimler İçin Başarı Faktörleri: Türkiye Örneği Üzerine Teorik Bir Model. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı Sosyal Değişme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kayalar, M. ve Elif Türkan A., (2009), Ashoka’ya Üye Sosyal Girişimcilerin Türkiye ve Dünyadaki Faaliyet Alanlarının Karşılaştırılması, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 1(1), s.58.
- Keskin, S. (2007). Yeşil Girişimcilik, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:12, 285-292, Yalova.
- Kılıç Kırılmaz, S., (2014). Sosyal Girişimcilik Boyutlarına Kuramsal Bir Bakış. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi / Cilt:3 / Sayı:2 / Aralık 2014*.
- Kuckertz, A. and Wagner, M. (2010). ‘The influence of sustainability orientation on entrepreneurial intentions – Investigating the role of business experience’. *Journal of Business Venturing*, 25, 524-539.
- KURTLU, A. (2017). Çevresel Maliyetlerin Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemi ile Belirlenmesi ve Bir Uygulama. *Yönetim ve Ekonomi*, 24(2), 310.

- Kümbül Güler, B., (2008). Sosyal Girişimciliği Etkileyen Faktörlerin Analizi. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, s.113-142.
- LyIes's. (2017). LyIes's Sustainable jewellery Corporation. Haziran Cuma, 2021 tarihinde LyIes's Sustainable jewellery Corporation Web sitesi: <https://lylies.com/pages/salvaged-gold-silver> adresinden alındı
- LyIes's. (2017). LyIes's Sustainable jewellery Corporation. (LyIes's) Haziran Cuma, 2021 tarihinde LyIes's Sustainable jewellery Web sitesi: <https://lylies.com/pages/about> adresinden alındı
- Mack, J. ve Pützschel, J. (2014). *The Influence of Contextual Factors on the Entrepreneurial Process: A Multiple-Case Study of Sustainability-oriented and Commercial Entrepreneurship in Central America*. Unpublished Master Thesis. Sweden: Umeå University, s.24.
- Mair J. and Marti, I., (2006). Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of World Business* 41 (2006) 36–44.
- Mair J., and Noboa, E., (2003). The Emergence of Social Enterprises and Their Place in The New Organizational Landscape. Working Paper IESE Business School University of Navarra.
- Majid, I. A., ve Koe, W. L. (2012). Sustainable Entrepreneurship (SE): A Revised Model Based on Triple Bottom Line (TBL). *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 2(6), s.293-303-310.
- Mars, M. M. and Lounsbury, M. (2009). ‘Raging against or with the private marketplace? Logic hybridity and eco-entrepreneurship’. *Journal of Management Inquiry*, 18, 4–13.
- Martin, R.L., and Osberg, S., (2007). Social Entrepreneurship: The Case for Definition. *Stanford Social Innovation Review*, s.38.
- Massetti, B. L. (2008). The social entrepreneurship matrix as a “tipping point” for economic change. *Emergence: Complexity and Organization*, 10(3), 1- 8.
- Mcewen, T. (2013). Ecopreneurship as a Solution to Environmental Problems: Implications for College Level Entrepreneurship Education, International.
- Mehmet Arif ÖZERBAŞ, A. B. (2017). Öğretim Tasarımı Çalışmalarının İçerik Analizi: ADDIE Modeli Örnekleme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29.
- Mehmet Öztürk, A.Ö. (2019). Bmidçs’den Paris Anlaşması’na: Birleşmiş Milletler’in İklim Değişikliğiyle Mücadele Çabaları. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 12-4 s.535
- Miller, T., Grimes, M., McMullen, J. and Vogus, T. (2012). ‘Venturing for others with

- heart and head: How compassion encourages social entrepreneurship'. *Academy of Management Review*, 38, 460-463.
- Muzyka, D. de Koning, A ve Churchill, N. (1995). On Organization and Adaptation: Building The Entrepreneurial Corporation, *European Management Journal*, Volume13, No.4.
- Natur-Tec. (2011). Natur-Tec Ltd. Haziran arşamba, 2021 tarihinde Natur-Tec Web sitesi: <https://www.naturtec.com/about-us/> adresinden alındı
- O'Neil, I. and Ucbasaran, D. (2016). 'Balancing "what matters to me" with "what matters to them": Exploring the legitimization process of environmental entrepreneurs'. *Journal of Business Venturing*, 31, 133–152.
- OECD. (2011). Towards Green Growth, Multilingual Summaries, Summary in Turkish,- ISBN 978-92-64-094970. (https://read.oecd-ilibrary.org/environment/towards-green-growth-monitoring-progress_9789264111356-en#page1) (Erişim Tarihi: 17.11.2021)
- OECD. (2013). WorkingParty on SME Sand Entrepreneurship (WPSMEE) -Green Entrepreneurship, Eco-Innovationand SMEs Final Report, CFE /SME (2011)9/FINAL.
- Oru, Z. (2017). evre Ve Ekoloji Kavramları Kapsamında İdeolojik Yaklaşımlar Ve Sanat:Kavramsal Olarak Ekoloji . İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 4.
- Osanmaz, H., (2020). Algılanan Sosyal Desteğin Sosyal Girişimcilik Eğilimi zerindeki Etkisi: Adil Dünya İncancının Düzenleyici Rolü. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Nevşehir.
- Öcal, K., (2021). Girişimcilik ve İhracat Hacminin Ekonomik Kompleksite zerindeki Etkisi: Türkiye Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Yüksek Lisans Programı, s. 50-51.
- zdevecioğlu, M. ve Cingöz A., (2009). Sosyal Girişimcilik ve Sosyal Girişimciler: Teorik ereve. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 32, 84 Ocak-Haziran 2009, ss.81-95, Kayseri.
- zkan, A. (2016). Güvenlik Paradigmasında Sınır Aşan Bir evre Sorunsalı: "Nükleer Zarar". *The Central and Eastern European Online Library*, 144-145.
- Pachaly, M. V. W. (2012). Barriersand Triggersto Green Entrepreneurship: An Exploratory Study, Thesis, to ObtaintheDegree of Master of Science in Economicsand Business Economics, Specialisation Entrepreneurship and Strategy Economics, Erasmus University Rotterdam, Erasmus School of Economics, Rotterdam.
- Pache, A. C. and Santos, F. (2010). 'When worlds collide: The internal dynamics of

- organizational responses to conflicting institutional demands'. *Academy of Management Review*, 35, 455-476.
- Pacheco, D. F., Dean, T. J. and Payne, D. S. (2010). 'Escaping the green prison: Entrepreneurship and the creation of opportunities for sustainable development'. *Journal of Business Venturing*, 25, 464-480.
- Pacheco, D. F., York, J. G. and Hargrave, T. J. (2014). 'The coevolution of industries, social movements, and institutions: Wind power in the United States'. *Organization Science*, 25, 1609-1632.
- Pamuk, S. (2017). Arşivsel Örnekleme Yöntemlerinin Arşiv Serileri/Sınıfları Üzerinde Uygulanması. *The Journal of Information and Documentation Studies*, 2.
- Pastakıa, Astad (1998), "Grass-RootsEcopreneur: Change Agents for Sustainable Society", *Journal of OrganizationalChange Management*, II, 2, s. 157-170
- Pastoral Vadi Ekolojik Yaşam Çiftliği. (2006). Mayıs Pazar, 2021 tarihinde Pastoral Vadi Websitesi: <https://www.pastoralvadi.com/ciftligimiz.aspx> adresinden alındı
- Patzelt, H. and Shepherd, D. A. (2011). 'Recognizing opportunities for sustainable development'. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35, 631-652.
- Peredo, A. M. and McLean, M. (2006). Social entrepreneurship: A critical review of the concept. *Journal of World Business*, 41(1), 56-65.
- Peredo, A.M. & McLean, M. (2006). Social Entrepreneurship: A Critical Review of the Concept. *Journal of World Business*, 41, 56-65.
- Pittel, K., (2002). Sustainability and Endogenous Growth. New Horizons In Environmental Economics. Series Editors Wallace E. Oates Henk Folmer. s.9
- Raquel Antolin-Lopez, J. M.-R.-L. (2019). Environmental entrepreneurship as a multi-component and dynamic construct: Duality of goals, environmental agency, and environmental value creation. *Business Ethics: A European Review*, 7-8-9.
- Rümeysa Reyna Erşan, D.D. (2000). Tarihi Yapılarda Sürdürülebilirlik İlkesi Bağlamında Eskişehir Odun Pazarı Evleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (21(1)), s.190.
- Rosa, P. 1997. Entrepreneurial processes of business cluster formation and growth by habitual entrepreneurs. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 22(4): 43-61.
- Saime Önce A.O. (2015). Corporate Sustainability Reporting And Situation In Turkey. *Journal of Economics, Finance and Accounting – (JEFA)*, 2(2), 239.
- Sanyang, S. E ve Huang, W.C. (2008). GreenCooperatives: A Strategic ApproachDevelopingWomen'sEntrepreneurship in theAsianand Pacific Region, *World Journal of Agricultural Sciences*, 4 (6): 674-683, 2008 ISSN 1817-3047 IDOSI Publications, Taiwan.
- Sarıkaya, M., (2010). Üçüncü Sektörde Yönetmel ve Kavramsal Dönüşüm: Sosyal Kâr

Amaçlı Örgütler. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, s. 87-97.

- Satı, Z. E ve Yılmaz, C. (2008). Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Yeşil Girişimcilik, *2.Uluslararası Girişimcilik Kongresi, Bişkek, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları*:112.s.335-336.
- Savrul, B., ve Akyüz, D., (2016). Türkiye Ekonomisinde Kadın Girişimcilerin Mevcut Durumu ve Geliştirilmesine Yönelik Çözüm Önerileri. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İİBF, İktisat Bölümü, *JED / GKD*, 165-185 11:1.
- Sensgreen. (2018). Ocak 3,2021 tarihinde: Teknoloji: <https://teknoloji.org/yesil-girisimcilik-nedir-turkiyede-yesil-girisimler-adresinden-alindi>.
- Schaltegger, S. (2002), “A Framework for Ecopreneurship”, *Greener Management International*, Vol. 38, s. 47.
- Schaltegger, S. (2002). A Framework for Ecopreneurship /Leading Bioneers and Environmental Managers to Ecopreneurship. *Greener Management International*, 38.
- Schaltegger, S. (2002). A Framework for Ecopreneurship: Leading Bioneers and Environmental Managers to Ecopreneurship. *Greener Management International Research*, 47-48.
- Schaltegger, S. (2002). A Framework for Ecopreneurship: Leading Bioneers and Environmental Managers to Ecopreneurship. *Greener Management International*, 49.
- Schaltegger, S. ve Wagner, M., (2011), “Sustainable Entrepreneurship and SustainabilityInnovation”, s.223-225.
- Schaper, M. (2002). The Essence of Ecopreneurship. *Greener Management International*, 28.
- Schaper, M. (2002). The Essence of Ecopreneurship. *Greener Management International*, 28-29.
- Schaper, M. (2010). *MakingEcopreneurs: DevelopingSustainableEntrepreneurship*, 2nd Edition, Ashgate Publishing Group.
- Schaper, M. (Ed.). (2016). *Makingecopreneurs: Developingsustainableentrepreneurship*. CRC Press.
- Schlange, L. E. (2006). ‘What drives sustainable entrepreneurs’. *Applied Business and Entrepreneurship Association International Conference*, 16–20. Kona, HI.
- Sevgi, B. P. (2019). Bazı Ekoloji Terimlerinin Kamuoyu Tarafından Bilinme Düzeylerinin Analizi. *Avrasya Terim Dergisi*, 36.
- Sevgi, O. (2015). Ecology Teriminin Türkçe Karşılıkları Üzerine Bir Değerlendirme. *Avrasya Terim Dergisi*, 30.

- Sevil ÜNAL, E.D. (1999). Unesco.Unep Himayesinde Çevre Eğitiminin Gelişimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (16-17), s.43
- Shahidullah, A.K.M ve Haque, C.E. (2014). EnviromentalOrientation of Small Enterprises: Can Microcredit-AssistedMicroenterprises be “Green, Sustainability, ISSN 2071-1050, www.mdpi.com/journal/.
- Short, J. C., Moss, T., W. and Lumpkin, G. T. (2009). ‘Research in social entrepreneurship: Past contributions and future opportunities’. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 3, 161-194.
- Situmorang, D.B.M, and Mircanti I.R., (2012). Social entrepreneurship to develop ecotourism. International Conference on Small and Medium Enterprises Development with a Theme “Innovation and Sustainability in SME Development”.
- Solarkioks. (2011). 2021 tarihinde Yeşilist: <https://www.yesilist.com/2018-yilinin-en-hizli-buyuyen-10-yesil-girsimi/> adresinden alındı.
- Sönmez, A., Toksoy A., (2014), “Türkiye’de Girişimcilik ve Türk Girişimci Profili Üzerine BirAnaliz”, *Yönetim ve Ekonomi*, 21(2), s.47-57.
- Stryker, S. and Burke, P. J. (2000). ‘The past, present, and future of an identity theory’. *Social Psychology Quarterly*, 63, 284–297.
- Swanson L.A., and Zhang D.D., (2010). The Social Entrepreneurship Zone. Edwards School of Business, University of Saskatchewan, Saskatoon, Saskatchewan, Canada.
- Şenoğlu, P., (2019). “Yeşil Pazarlama Konusunda Tüketicilerin Farkındalık Düzeyinin Tespit Edilmesi”. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, s. 16.
- Şentürk M., ve Mengü, E., (2019). Social Entrepreneurship From Sociological Perspective. Rewiew Article. *Journal of Economy Culture and Society*.
- Şentürk ve Mengü, (2019). Sosyolojik Açıdan Sosyal Girişimcilik. *Journal of Economy Culture and Society*, s.358-355.
- Şentürk, S. Ş. (2021, Haziran 1). Ekoorganik Organik Market. İstanbul, Beylikdüzü, Türkiye.
- Tarhan, M. (2019). Girişimcilik Pedagojisine Giriş / Girişimcilik Nedir? (1 b.). ANKARA: Pegem Akadaemi Yayıncılık.
- TDK. (2021, Mayıs 7). Girişimci ve Girişimcilik Tanımları. Türk Dil Kurumu Sözcükleri: <http://www.sözlük.gov.tr> adresinden alındı
- Thompson, N., Kiefer, K. ve York, J. G. (2011). Distinctions not dichotomies: exploring social, sustainable and environmental entrepreneurship. *Firm Emergence and Growth*, 13, s. 213.
- Thornton, P. H., Ocasio, W. and Lounsbury, M. (2012). The institutional logics

- perspective: A new approach to culture, structure, and process. Oxford: Oxford University Press, 15(5), 582-595.
- Topoyan, M. (2005). *Yeniden Üretim Sistemleri İçin Sürdürülebilir Ürün Tasarımlarının Oluşturulması*. V. Ulusal Üretim Araştırmaları Sempozyumu, İstanbul Ticaret Üniversitesi: 259 – 264.
- Tracey, P. and Phillips, N. (2007). ‘The distinctive challenge of educating social entrepreneurs: A postscript and rejoinder to the special issue on entrepreneurship education’. *Academy of Management Learning & Education*, 6, 267.
- Tunç, B. (2007). *İşletmelerde Yaratıcılık, Yenilikçilik, Girişimcilik Yönetimi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, (TTGV), (2012). *Türkiye’de yeşil girişimcilik*. Ankara: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı.
- TÜSEV, (2013). *Sivil Toplum İzleme Raporu*.
- TÜSEV, (2014). *Sivil Toplum İzleme Raporu*.
- United Nations. (1987), Report of the World Commission on Environment and Development. General Assembly Resolution 42/187. s.54
- United Nations. (2005). World Summit Outcome. Treaty Series, vol. 1771, No. 30822. s.12
- Uygun, R. K. (2016). *Girişimcilik Teori ve Uygulamaları / Girişimci ve Girişimcilik Kavramlarının Tarihsel Açıdan Analizi*. BURSA: Ekin Yayınevi.
- Uygun, R. K. (2016). *Girişimcilik Teori ve Uygulamaları / Tablo 1: Cantillion’dan Günümüze Girişimcilik Paradigmasında Yaşanan Dönüşümler; Girişimci ve Girişimcilik Tanımları*. BURSA: Ekin Yayınevi.
- Uygun, R. K. (2016). *Girişimcilik Teori ve Uygulamaları/Girişimci ve girişimcilik Kavramlarının Tarihsel Açıdan Analizi*. BURSA: Ekin Yayınevi.
- Üzülmez, H. (2008). *Girişimcilik ve Konya’da girişimciliğin geleceği*. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 3(2), 21-31.
- Veleva, V. ve Ellenbecker, M. (2001). Indicators of sustainable production: framework and methodology. *Journal of cleaner production*, 9(6), 519-549.
- Volery, Thierry (2002). “Ecopreneurship: Rationale, Current Issues and Futures Challenges”, s. 541–553, <http://www.kmu.unisg.ch/tencontres/band2002/F11Volery.pdf> (Erişim Tarihi: 17.11.2021)
- Walley, E.; D. Taylor (2002), “Opportunist, Champions, Mavericks...? A Typology of Green Entrepreneurs”, *Greener Management International*, 38, s. 31-43.
- Walton, J. K. (2010). What motivates ecopreneurs to start businesses? *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 209a.

- Walton, J. K. (2010). What motivates ecopreneurs to start businesses? *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 209b.
- Walton, J. K. (2010). What motivates ecopreneurs to start businesses? *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 207.
- WebTecno. (2016). Mayıs 23, 2021 tarihinde Ecosia: Arama Sayınıza Göre Ağaç Diken Arama Motoru: <https://www.webtekno.com/internet/arama-sayiniza-gore-agac-diken-arama-motoru-ecosia-h16453.html> adresinden alındı
- Who. (2020). Who Coronavirus Disease (Covid-19) Dashboard. <https://Covid19.Who.Int/> (Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2021).
- Wry, T. and York, J. (2015). ‘An identity based approach to social enterprise’. *Academy of Management Review*, in press.
- Yahyayev, O., (2021). Hibrit Örgütler Olarak Sosyal Girişimlerin Analizi: Türkiye’den Bir Sosyal Girişim Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, s. 12-13.
- Yavuz, V. A. (2010). Sürdürülebilirlik kavramı ve işletmeler açısından sürdürülebilir üretim stratejileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 63- 86.
- York, J. G. and Lenox, M. J. (2014). ‘Exploring the sociocultural determinants of de novo versus de alio entry in emerging industries’. *Strategic Management Journal*, 35, 1930–1951.
- York, J., Hargrave, T. and Pacheco, D. (2016). ‘Converging winds: Logic hybridization in the Colorado wind energy field’. *Academy of Management Journal*, 59, 1–32.
- York, J.G., O’Neil, I. and Sarasvathy, S.D. (2016). Exploring Environmental Entrepreneurship: Identity Coupling, Venture Goals, and Stakeholder Incentives. *Jour. of Manage. Stud.*, 53: 695-737.
- Yumuşakipek, H. D., (2015). Aile İşletmelerinde İç Girişimciliğin Sosyal Girişimciliğe Etkisi: Afyonkarahisar’da Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi İşletme Ana Bilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, s.85.
- Zeynep Şahin, F.Ç. (2017). KOBİ’lerde Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Türkiye Örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s.118.
- ZWC. (2017). Zero Waste Club Ltd. Haziran Çarşamba, 2021 tarihinde Zero Waste Club Web sitesi: <https://z-w-c.com/pages/transparency> adresinden alındı.

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Girişimci ve Girişimcilik Tanımları	28
Tablo 2. Çevreci, Yeşil, Sürdürülebilir ve Ekolojik Girişimciliğin Kavramsal Tanımları	35
Tablo 3. Yazar ve Çalışma Alanlarının Net Gösterimi	38
Tablo 4. İşletmenin Pazar Etkisi	41
Tablo 5. Ekolojik Girişimcilik Döngüsü ve İlişkisel Çevresi.....	43
Tablo 6. Türkiye’den Seçilmiş Çevreci Girişimcilik Örnekleri	71
Tablo 7. Türkiye’deki Diğer Çevreci Girişimcilik Örnekleri.....	71
Tablo 8. İş Fikirleri ve Girişimleri Listesi, Türkiye’den Örnekler	72
Tablo 9. Çevreci Girişimcilik ve Ekolojik Girişimcilik Farkı ve Benzerlikleri	73
Tablo 10. Sürdürülebilir Girişimcilik Ölçütleri	81
Tablo 11. Sosyal Girişimci ile İlgili Tanımlar ve Temel Unsurları	103
Tablo 12. Örgütlerin Yetki Düzeyleri	116
Tablo 13. Mülakat Görüşme Süreleri.....	128
Tablo 14. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler.....	129
Tablo 15. Girişimci Olma Karar Süreçlerinde Etkili Olan Unsurlar	134
Tablo 16. İş Fırsatlarının Keşfedilmesinde Etkili Olan Unsurlar	135
Tablo 17. Ekolojik İş ve Ürün Fırsatının Keşfedilmesinde Etkili Olan Unsurlar	136
Tablo 18. Ekolojik Girişimciliğin Tercih Edilme Sebepleri	137
Tablo 19. Önceki İş Deneyimleri ve Ortaklık Yapıları.....	138
Tablo 20. İş Deneyimleri.....	139
Tablo 21. Ekolojik Girişimcilikte Etkili Olan Unsurlar.....	140
Tablo 22. Ekolojik Girişimcilik ile İlgili Kazanımlar ve Avantajlar	141
Tablo 23. İşletme ve Çiftliklerin Ekolojik ve Çevreci Olma Karar Tarihleri	142
Tablo 24. İşletme ve Çiftliklerin Kuruluştaki Ortaklık Yapıları.....	146
Tablo 25. Ekolojik, Çevreci, Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Girişimcilik Karşılaştırmaları.....	154

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Girişimcilik Üreten Etkilerin Birleşimi	68
Şekil 2. Sürdürülebilir Girişimcilik Modeli.....	79
Şekil 3. Temiz Üretim	83
Şekil 4. Yeşil Girişimcilik Türleri	96
Şekil 5. Sosyal Girişimcilik Matrisi	110
Şekil 6. Sosyal Girişimcilik ve Diğer Girişimcilik Uygulamalarının Sektörlere Göre Konumlandırılması	115
Şekil 7. Örgütlerin Asıl İş Amacı ve Girişimcilik Düzeyine Göre Sınıflandırılması.	117
Şekil 8. Sosyal Yükümlülük	118
Şekil 9. Mülakat Görüşme Grafiği	129

EK
MÜLAKAT FORMU

- i. İsim:
- ii. Yaş:
- iii. Cinsiyet:
- iv. Eğitim:
- v. İşletme Adı:
- vi. İşletme Kuruluş Tarihi:

SORULAR

1. Girişimci olmaya nasıl karar verdiniz? Bu süreci anlatır mısınız?
 - Sizi girişimci olmaya teşvik eden olay veya olaylar nelerdir?
 - Toplum tarafından kabul görmüş rol modeliniz var mı? Veya örnek almış olduğunuz rol modeliniz var mı?
 - Girişimcilik faaliyetinizdeki aile etkisini anlatır mısınız? Girişimci bir aile misiniz?
2. İlk girişimcilik faaliyetinizde, iş fırsatını nasıl keşfettiniz? Anlatır mısınız?
3. Ekolojik iş/ürün fırsatınız nasıl keşfettiniz?
 - Bu fırsatların uygulanmasında karşılaştığınız olduğunuz zorlukları anlatır mısınız?
 - Ekolojik girişimcilik faaliyetine başlama kararını nasıl aldınız? Bu süreci anlatır mısınız?
 - Ekolojik ve çevre dostu ürün ve hizmet üretmenizin önündeki engeller nelerdir?
 - Bu ürünlerin Pazar payınıza, karlılığınıza, rekabet edebilirliğinize ve markanıza ne gibi etkileri olmuştur?
4. Ekolojik girişimciliği tercih etme sebepleriniz nelerdir? Açıklar mısınız?
5. Uygulamış olduğunuz ekolojik üretim/ürün/iş süreçleri firmanızda/işletmenizde rakiplerinize göre ne gibi farklar yaratmıştır? Anlatır mısınız?
6. İşletmenizin ekolojik ürün ve hizmetler bağlamında gerçekleştirdiği faaliyetlerin cironuz üzerindeki etkileri nelerdir?

7. **Ekolojik Girişimcilik ile ilgili kazanımlar/avantajlar (vergi, marka imajı, toplumsal destek, devlet desteği vs.) gibi etmenlerin işletmenize etkilerini anlatır mısınız?**
8. **İşletmenizi ekolojik/çevreci olmaya teşvik eden süreçleri açıkla mısınız?**
 - Hangi tarihte ekolojik işletme/köy olmaya karar verdiniz?
 - Neden bu süreç, bu tarihte başladı?
9. **Türkiye’deki ekolojik girişimciliğin önündeki engeller hakkında neler söyleyebilirsiniz?**
10. **Türkiye’de ekolojik girişimcilik kapsamında bir düzenleme olmamasına karşın, ekolojik olma isteğinin tercih edilme nedenleri sizce nelerdir? Açıklar mısınız?**
11. **Ülkemizde ekolojik ürün/iş/üretim tüketiciler ne kadar önem veriyor? Bu süreçler hakkında neler söyleyebilirsiniz?**
12. **İşletmenizin ekolojik ve çevrecilik politikaları göz önüne alındığında, işletmenizin ekolojik ayak izini ölçme konusunda yapılan çalışmalarınız nelerdir?**
 - İşletmenizin enerji ve atık yönetimi konusunda neler söyleyebilirsiniz?
 - İşletmenizde geri dönüştürölmüş/yeniden kullanılabilir malzeme ile ilgili neler yapıyor?
13. **Ülkemizde girişimcilik söz konusu olduğunda, devlet; çalışanlara, tüketicilere, çevreci ürüne ve üretime ne kadar önem veriyor? Anlatır mısınız?**
14. **Ekolojik girişimciliğin geleceği sizce nasıl?**
 - Bu alanda faaliyet gösterecek olan ekolojik girişimcilere tavsiyeleriniz nelerdir?
15. **İşletmenizin çevrecilik uygulamaları hakkında neler söyleyebilirsiniz?**
 - Ekolojik girişimcilik kapsamında, çevreci kurum ve kuruluşlarla yapmış olduğunuz çalışmalar var mı? Varsa ne gibi çalışmalarda bulunuyorsunuz?
 - Çevrecilik uygulamaları kapsamında personelinize yönelik eğitim konusunda yapmış olduğunuz çalışmalar/uygulamalar var mıdır?
16. **İşletmenizde temiz (sürdürülebilir) üretim uygulamasına yönelik ne gibi çalışmalar yaptınız, kazanımlarınız nelerdir? Bulguların saptanmasına yönelik süreçleri anlatır mısınız?**

17. Şirket olarak çevresel araştırma-geliştirme adına içinde bulunduğunuz ulusal ve uluslararası iş birlikleri ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?
18. İşletmeniz faaliyete başladığındaki ortaklı yapısı hakkında bilgi verir misiniz? Varsa kaç ortaklı bir yapıya sahip?
19. Geçmişten günümüze kadar, şu an ki işletmeniz dışında, daha önceden gerçekleştirmiş olduğunuz iş deneyimleri ve girişimcilik faaliyetleriniz hakkında bilgi verir misiniz?
- Bu bağlamda sizi girişimci olmaya iten unsurlar neler olmuştur?
20. Daha önceden kurmuş olduğunuz işletme/işletmeler veya ortak olduğunuz işletmelerde ne tür girişimcilik faaliyetleri gerçekleştirdiniz?

ÖZGEÇMİŞ

Yusuf Kedilioğlu, İlk ve orta okul eğitimini derece ile bitirdikten sonra 2004 yılında Gazi Yabancı Dil Ağırlıklı Lisede eğitimine devam etti. 2007 yılında Gazi Yabancı Dil Ağırlıklı Lise 'den mezundun oldu. 2012 yılında Karabük Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme bölümüne başladı ve başarılı bir şekilde 2017 yılında mezun oldu. 2018 yılında Girişimcilik bölümünde yüksek lisans eğitimine başladı ve 2022 yılında yüksek lisans eğitimini tamamladı.

